LITERAE APOSTOLICAE DIVERSORVM ROMANORVM PONTIFICVM,

Pro officio sanctissimæ Inquisitionis, ab Innoc. III. Pont. Max. vsque ad hæc tempora,

CVM INDICE LOCVPLETISSIMO.

Cum Priuilegio, & Superiorum approbatione.

ROMAE,
In Aedibus Populi Romani. M D LXXIX.

ILLVSTRISSIMIS
AC REVERENDISSIMIS DOMINIS

DD. Iacobo Sabello Episcopo Tusculan. Francisco Pacheco S. Crucis in Hierusalem, Io. Francisco de Gambara S. Clementis, Ludouico Madrutio S. Honophrij, & Iulio Antonio Sanctorio S. Bartholomæi in Insula Titulorum, miseratione diuina S. R. E. Presbyt. Card. in uniuersa Repub. Christiana contra hæreticam prauitatem Inquisitoribus Generalibus a S. Sede Apostolica specialiter deputatis,

Franciscus Pegña.

POST accuratam Directorij Nicolai Eymerici emendationem & editionem, sapientissime putastis Amplissimi Patres nihil magis vtile, aut gratum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis fore, quàm si in vnū colligerentur literæ plurimæ Apostolicæ, officio sanctissimæ inquisitionis congruentes, varijs temporibus à diuersis Romanis Pontificibus editæ, quas vel Eymericus omisit, vel non vidit, vel post eius tempora conditæ sunt, quæ Directorium ipsum veluti comitarentur. In his enim literis (vt plenissime nostis) plenissime continetur quicquid ad res fidei tractandas, & ad dubios articulos diluendos, & ad amplissimam inquisitorum iurisdictionem attinet. nec enim post decreta illa iuris canonici in titulis de hæreticis comprehensa quicquam est cognitu magis vtile, aut causis fidei necessarium, quàm vberrimos hos extrauagantium fontes, à quibus exigui illi riuuli deducti sunt, consulere, ac perfecte cognoscere. Quamobrem ne quid deesse huic negotio videretur, iussu vestro rem ita commodissime disponendam & ordinandam putauimus: Ex vniuerso extrauagātium huiusmodi numero, quas vel ex archiuo sacrosanctæ & generalis Inquisitionis Romanæ, vel ex archiuo Inquisitionis Bononiēsis, vel aliunde habuimus, vetustiores prætulimus: inde ad recentiores ventum est; exorsi enim sumus ab Innocentio iij. Pontifice Maximo, quo tempore beatus Dominicus viuebat, erantque iam nonnulla delegatæ inquisitionis in partibus Narbonensibus & Tolosanis initia & fundamenta constituta: inde seruata seculorum & annorum serie peruenimus vsque ad hæc tempora, colligentes ac referentes solum eas literas apostolicas, quas Romani Pontifices de diuersis negotiorum casibus in causis fidei condiderunt, vel aliter ad negotium fidei & extirpationem hæreticæ prauitatis

spectarent.

ſpectarent. Quoniam autem interdum multæ occurrebant huiuſmodi extrauagantes, eadem prorſus & verborum ſerie & ſententia conceptæ, videbatur primum mihi, vt ex ſimilibus & eadem continentibus, illæ ſolæ ederentur, quæ poſteriores erant, aut pluſculum aliquid continebant, ne ſæpius eadem repetita inutiliter viderentur: veruntamen re inſpecta optime ac ſapientiſsime admonuiſtis omnes huiuſmodi extrauagantes imprimendas eſſe, vt intelligant Catholici, & videant hæretici vel inuiti, in pœnis ferendis aduerſus hæreticos, ſeu in hæreticis coercendis, ſummos Romanos Pontifices, quantumuis multis annorum interuallis valde inter ſe diuiſos, vna tamen animi conſenſione, & ſententiæ paritate in idem diuinitus conſenſiſſe. Itaque multa fuerunt propterea ſæpe repetita, præſertim in extrauagantibus priorum Pontificum, nempe Gregorij noni, Innocentij iiij. Alexandri iiij. & Vrbani iiij. ceterum ea repetitio non eſt futura ſine fructu vbere, & copioſa vtilitate, cum inde & maior certitudo oriatur, & quod ſæpe in vna extrauaganti paulo obſcurius dictum eſt, per alteram apertius declaretur. In omnibus autem fere huiuſmodi literis Apoſtolicis in principio breuiter ſummam complexi ſumus, vt lector ex breuibus verbis initio extrauagantium præfixis, protinus intelligat quid in ea contineatur. Rurſus quoniam annorum ſeu temporum cognitio magnam affert vtilitatem lectoribus, cum iucunditate coniunctam, breuiter etiam in margine prope initium cuiuſque extrauagantis, annum, quo quæque edita fuit, adnotauimus. Præterea vt auctoritas extrauagantis perciperetur, paulo etiam inferius vnde ſit deſumpta, aut vbi reperiatur, indicauimus. Poſtremo loca quædam inſigniora illuſtrauimus, citatis vel reſcriptis ſimilibus, vel auctoribus qui eis locis lucem afferre poſſint. in primis vero ſumma diligentia ſtuduimus, vt iuxta integritatem auctographorum, archetyporum, ſeu (vt vulgus loquitur) originalium, quam emendatiſsimæ & incorruptiſsimæ prodirent. Quoniam autem tam circa auctoritatem & robur, quàm circa modum probandi authenticas eſſe extrauagantes, plurimæ difficultates oriri poterant, quæ legentium animos poſſent quandoque facile perturbare, ideo illis omnibus plene (niſi fallimur) ſatisfecimus in peculiari de hac re habita diſputatione, quam in fine extrauagantium apponendam curauimus.

SVMMI PONTIFICES,

Quorum literæ Apostolicæ contra hæreticam prauitatem hic ordine alphabetico referuntur.

Anno Dñi.						
	A					
1522	ADrianus sextus.		a pag.	76.	vsque	82
1254	Alexander quartus.		a pag.	22.	vsque	26
		Item	a pag.	130.	vsque	142
1513	Alexander sextus.		pag.	57		
	C					
1455	Calixtus tertius.		pag.	50		
1265	Clemens quartus.		a pag.	30	usque	35
		Item	a pag.	142	usque	153
1523	Clemens septimus.		pag.	82		
	G					
1227	Gregorius nonus.		pag.	3	&	4
	H					
1285	Honorius quartus.		pag.	37		
	I					
1198	Innocentius tertius.		pag.	1	&	2
1243	Innocentius quartus.		a pag.	5	usque	22
1484	Innocentius octauus.		pag.	57		
1410	Ioannes uigesimus secundus.		pag.	39		
		Item	a pag.	155	usque	163
1550	Iulius tertius.		a pag.	90	usque	99
	L					
1503	Leo decimus.		a pag.	58	usque	75
	M					
1417	Martinus quintus.		pag.	40		
	N					
1277	Nicolaus quartus.		pag.	35	&	36
	P					
1534	Paulus tertius.		pag.	85	&	86
1555	Paulus quartus.		a pag.	99	usque	104
1458	Pius secundus.		a pag.	51	usque	56
1559	Pius quartus.		a pag.	104	usque	112
1566	Pius quintus.		a pag.	112	usque	120
	S					
1471	Sixtus quartus.		pag.	55		
	V					
1261	Vrbanus quartus.		a pag.	27	usque	29

LITERAE APOSTOLICAE PRO OFFICIO *Sanctissimæ Inquisitionis, quo ordine sunt impressæ.*

Innocentius tertius.

INter cetera. pag. 1
His quæ. Ibidem
Ea est. pag. 2

Gregorius nonus.

Excommunicamus. pag. 3
Ille humani. pag. 4

Innocentius quartus.

Impia Iudæorum. pag. 5
Orthodoxę fidei. pag. 6
Orthodoxæ fidei. Ibidem
Ad extirpanda de medio. Ibidem
Cum aduersus. pag. 10
Cum literę. pag. 11
Tunc potissime. Ibidem
Cum fratres. pag. 12
Ex commissi. pag. 13
Ad Aures. Ibidem
Cum venerabilis. pag. 14
Cum per nostras. Ibidem
Cum aduersus. Ibidem
Et continet tres leges Feder. Rom. Imper.
l. 1. Comissi. pag. 15
l. 2. Inconsutilem. pag. 16
l. 3. Patarenorum. pag. 17
Licet ex omnibus. pag. 18
Malitia huius temporis. Ibidem
Nouerit vniuersitas. pag. 19
Malitia huius temporis. pag. 20
Cum aduersus. pag. 21
Cum in constitutionibus. pag. 22

Alexander quartus.

Cum auctoritate. pag. 22
Cum secundum. Ibidem
Cum felicis rec. pag. 23
Exortis in agro. Ibidem
Implacida relatio. pag. 24
Felicis recor. pag. 25
Ne commissæ. pag. 26
Cum hora iam vndecima. pag. 130
Quòd super nonnullis. pag. 131
Ex parte vestra. pag. 134
Super extirpatione. Ibidem
Exortis in agro. pag. 135
Firmissime teneat. Ibidem
Ad audientiam. pag. 136
Ad audientiam. pag. 137
Cupiẽtes vt inquisitionis. Ibidem
Ad extirpandam. pag. 138
Ad extirpandam. Ibidem
Dum ad studium. pag. 139
Dum ad studium. Ibidem
Licet vniuersi. pag. 140
Ex insinuatione. pag. 141
Discretioni vestrę. Ibidem
Consuluit nos. pag. 142

Vrbanus quartus.

Licet ex omnibus. pag. 27
Ne catholicæ fidei. pag. 29

Clemens quartus.

Ad extirpanda. pag. 30
Ad extirpãda de medio. pag. 142
Licet ex omnibus. pag. 143
Cum aduersus. pag. 144
Et continet tres leges Feder. Rom. Imper.
l. 1. Commissi. Ibidem
l. 2. Inconsutilem. pag. 146
l. 3. Patarenorum. Ibidem
Ad extirpanda. pag. 148

Nicolaus quartus.

Nouerit vniuersitas. pag. 35
Vineam Soreth. pag. 36

Honorius quartus.

Olim sicut. pag. 37
Exhibita nobis. pag. 153

Ioannes vigesimussecundus.

Exigit ordinis. pag. 39
Cum nonnulli. Ibidem
Nuper in consistorio. pag. 155
Gloriosam ecclesiam. pag. 158

Martinus quintus.

Inter cunctas. pag. 40

Calixtus tertius.

Iniunctum nobis. pag. 50

Pius secundus.

In minoribus agentes. pag. 51

Sixtus quartus.

Nuntiatum est. pag. 56

Innocentius octauus.

Dilectus filius. pag. 57

Alexander sextus.

Cum acceperimus. pag. 57

Leo decimus.

Apostolici regiminis. pag. 58
Inter solicitudines. pag. 59
Supernę maiestatis. pag. 60
Exurge domine. pag. 63
Decet Romanum. pag. 70
Honestis petentium. pag. 74

Adrianus sextus.

Satis & plusquam. pag. 76
Dudum uti nobis. pag. 81

Clemens septimus.

Cum sicut. pag. 83

Paulus tertius.

In apostolici culminis. pag. 85
Cupientes Iudæos. pag. 86
Animaduertentes. *Edictũ.* p. 88

Iulius tertius.

Illius qui misericors. pag. 90
Cum meditatio. pag. 92
Cum sicut nuper. pag. 94
Licet à diuersis. pag. 95
Summi Dei. *Edictum.* pag. 97

Paulus quartus.

Cum quorundam. pag. 99
Cum ex apostolatus. pag. 101

Pius quartus.

Pastoralis officii. pag. 104
Cum sicut. pag. 105
Pastoris ęterni. pag. 106
Romanus Pontifex. pag. 108
Cum pro munere. pag. 109
Dominici gregis. pag. 111

Pius quintus.

Inter multiplices. pag. 112
Cum ex apostolatus. pag. 115
Sanctiss. D. N. *Præceptũ.* pag. 116
Si de protegendis. pag. 117
Sacrosanctæ Romanę. pag. 119
Inter solicitudines. *Est institutio Inquisitoris facta à Bertrando Cardinali Apostolicæ sedis Legato.*

FINIS.

LITERAE APOSTOLICAE ordine alphabetico digestæ.

A

AD aures. Inno.iiij. pag. 13
Ad audientiam. Alex.iiii. pag. 136
Ad audientiam. Alex. iiij. pag. 137
Ad extirpanda. { Innoc.iiii. pag. 6 / Clem.iiii. pag. 30 / Clem.iiii. pag. 148 }
Ad extirpanda. Clem.iiii. pag. 142
Ad extirpandam. Alex. iiii. pag. 138
Ad extirpandam. Alex.iiii. Ibidem
Animaduertentes. Edictum Illustrissimorum Cardinalium summorum Inquisitorum. pag. 88
Apostolici regiminis. Leo. x. pag. 58

C

Consuluit nos. Alex.iiii. pag. 142
Cum acceperimus. Alex.vi. pag. 57
Cum aduersus. Innoc.iiii. pag. 10
Cum aduersus. { Inn.iiii. à pa. 14. vsq; 17 Et continet tres leges Federici Rom. Imper. l.1. Commissi. l.2. Inconsutilem. l.3. Patarenorum. Item Clem.iiii. à p. 144. vsque 146 }
Cum aduersus. Innoc.iiii. pag. 21
Cum auctoritate. Alex.iiii. pag. 22
Cũ ex apostolatus. Pauli iiii. pag. 101
Cũ ex apostolatus. Pij v. pag. 115
Cum felicis. Alex.iiii. pag. 23
Cum fratres. Innoc.iiii. pag. 12
Cũ hora iã vndecima. Alex.iiii. pag. 130
Cũ in cõstitutionibus. Inno.iiii. pag. 22
Cum literæ. Innoc.iiii. pag. 11
Cum meditatio. Iulii iii. pag. 92
Cum nonnulli. Ioan.xxii. pag. 39
Cum per nostras. Innoc.iiii. pag. 14
Cum pro munere. Pii iiii. pag. 109
Cum quorundam. Pauli iiii. pag. 99
Cum secundum. Alex.iiii. pag. 22
Cum sicut. Clem.vii. pag. 83
Cum sicut. Iulii iii. pag. 94
Cum sicut. Pii iiii. pag. 105
Cum venerabilis. Inno.iiii. pag. 14
Cupientes vt. Alex.iiii. pag. 137
Cupientes Iudæos. Pauli iii. pag. 86

D

Decet Romanum. Leo.x. pag. 70
Dilectus filius. Inno.viii. pag. 57
Discretioni vestrę. Alex.iiii. pag. 141
Dominici gregis. Pii iiii. pag. 111
Dudum vti. Adriani vi. pag. 81
Dum ad studium. Alex.iiii. pag. 139
Dum ad studium. Alex.iiii. Ibidem

E

Ea est. Innoc.iii. pag. 2
Ex commissi. Innoc.iiii. pag. 13
Excommunicamus. Greg.ix. pag. 3
Exhibita nobis. Hon.iiii. pag. 153
Exigit ordinis. Ioan.xxii. pag. 39
Ex insinuatione. Alex.iiii. pag. 141
Exortis in agro. Alex.iiii. pag. 23
Exortis in agro. Alex.iiii. pag. 135
Ex parte vestra. Alex.iiii. pag. 134
Exurge Domine. Leo. x. pag. 63

F

Felicis recor. Alex.iiii. pag. 25
Firmissime teneat. Alex.iiii. pag. 135

G

Gloriosam Ecclesiã. Ioan.xxii. pag. 158

H

His quæ. Innoc.iiii. pag. 1
Honestis petentiũ. Leo. x. pag. 74

I

Ille humani. Greg.ix. pag. 4
Illius qui. Iulii iii. pag. 90
Impia Iudæorum. Innoc.iiii. pag. 5

Impla-

Implacida relatio.	Alex.iiii.	pag. 24
In apostolici.	Pauli iii.	pag. 85
Iniunctum nobis.	Calixti iii.	pag. 50
In minoribus.	Pii ii.	pag. 51
Inter cetera.	Innoc.iii.	pag. 1
Inter cunctas.	Mart.v.	pag. 40
Inter multiplices.	Pij v.	pag. 112
Inter solicitudines.	Leo. x.	pag. 59
Inter solicitudines. Est institutio Inquitoris facta à Bertrando Cardinali Apostolicę sedis Legato.		pag. 164

L

Licet à diuersis. Iulii iii. inserta in publicatione Auditoris Camerae.		pag. 95
Licet ex omnibus.	Innoc.iiii.	pag. 18
Licet ex omnibus.	Vrbani iiii.	pag. 27
Licet ex omnibus.	Clem.iiii.	pag. 143
Licet vniuersi.	Alex.iiii.	pag. 140

M

Malitia 1.	Innoc.iiii.	pag. 18
Malitia 2.	Innoc.iiii.	pag. 20

N

Ne catholicae.	Vrbani iiii.	pag. 29
Ne commissae.	Alex.iiii.	pag. 26
Nouerit vniuersitas.	Innoc.iiii.	pag. 19
Nouerit vniuersitas.	Nicol.iii.	pag. 35
Nuntiatum est.	Sixti iiii.	pag. 56
Nuper in cōsistorio.	Ioan.xxii.	pag. 155

O

Olim sicut.	Honorii iiii.	pag. 37
Orthodoxae fidei 1.	Innoc.iiii.	pag. 6
Orthodoxę fidei 2.	Innoc.iiii.	Ibidem

P

Pastoralis officii.	Pii iiii.	pag. 104
Pastoris aeterni.	Pii iiii.	pag. 106

Q

Quòd super nōnullis.	Alex. iiii.	pag. 131

R

Romanus Pontifex.	Pii iiii.	pag. 108

S

Sacrosanctę Romanę.	Pii v.	pag. 119
Sanctissimus Dominus. Est praeceptum	Pii v.	pag. 116
Satis & plusquam.	Adriani vi.	pag. 76
Si de protegendis.	Pii v.	pag. 117
Summi Dei. Est edictum Illustrissimorum & Reuerendiss. Card. summorum Inquisitorum.		pag. 97
Supernae maiestatis.	Leo. x.	pag. 60
Super extirpatione.	Alex.iiii.	pag. 134

T

Tunc potissime.	Inno.iiii.	pag. 11

V

Vineam Soreth.	Nicolai iiii.	pag. 93

FINIS.

A
LITERAE APOSTOLICAE DIVERSORVM SVMMORVM PONTIFICVM

Pro Officio Sanctissimæ Inquisitionis.

INNOCENTIVS TERTIVS.

B
Auxitan. Archiepiscopo.

Hortatur episcopos, vt studeant diligenter hæreticos vniuersos de suis prouincijs excludere. item vt sine appellationis remedio per districtionem ecclesiasticam coerceant eos, qui cum hæreticis habent commercium, aut familiaritatem.

INTER cetera quæ nauiculam Petri fluctuantem in mari côcutiunt diuersarum turbine procellarum, illud animum grauius nostrum affligit, quod licentius, & perniciosius solito contra orthodoxę fidei disciplinam ministri diabolicæ præuaricationis insurgunt, iuxta quod beatissimus apostolus Paulus doctor gentium exprimit in eulogio epistolæ suę: simplicium animas miserabiliter illaqueant, & post se trahunt in damnationis interitum, ac superstitionis, & fictitiis adinuentionibus sacrarum scripturarum intelligentiam peruertentes, ecclesiæ catholicę vnitatem rescindere moliuntur. Quoniam autem pestis huiusmodi erroris, (sicut ex tua & plurium assertione cognouimus) in partibus Vasconiæ, ac circumpositis terris fortius inualescit, per † tuam ac aliorum coepiscoporum tuorum industriam huic morbo tanto efficacius volumus obuiari, quanto magis est timendum, quòd pars sincera trahatur; & ex tali contagione, quæ paulatim, velut cancer, irrepit, mentes fidelium in quinentur corruptelæ vitio generalis. Idemque fraternitati tuę præsenti pagina indulgemus, per apostolica scripta firmiter iniungentes, quatenus ad extirpandas hereses vniuersas, & eos qui sunt hac fæce polluti, de prouinciæ tuę finibus excludendos, modis quibus poteris, operam tribuas efficacem: in ipsos, & omnes illos, qui cum eis aliquod commercium, aut manifeste superstitionis familiaritatem contraxerint, sine appellationis obstaculo ecclesiasticę districtionis exercendo rigorem, & etiam (si necesse fuerit) per principes & populũ eosdem facias virtute materialis gladii coerceri. Datum Lateran. Cal. Aprilis.

Circa annos domini 1200.

C *Ex Innocentij iij. epistolarũ registro impresso fol. 38. & fol. 134. & seq.*

† Hoc tempore nondũ erãt inquisitores de legati constituti.

D

IDEM INNOCENTIVS III.

N. Archidiacono Mediolanensi.

E
Hæretici ad nullas dignitates & consilia admittantur, nec habeant actionem eligendi alios: magistratus uero seculares ad id seruandum iuratoria cautione compellantur (si opus fuerit) per sententias excommunicationis & interdicti.

HIs, quæ ad ampliandam fidem catholicam, & reprimendam prauitatem hæreticam statuuntur, auctoritatem nostram libenter impendimus, & fauorem. Sane, sicut accepimus, dilectus filius noster G. sanctæ Mariæ in Porticu Diaconus Cardinalis dum legationis fungeretur officio in partibus Lombardię, de consilio Venerabilium fratrum nostrorum Mediolanen. archiepiscopi, & episcoporum qui ad eum Veronæ conuenerant, & quorundam etiam sapien-

Ex eodem Registro Innocentij. iij.

Concor. c. Excõmunicamus. 1. §. credẽtes. de hære. Eym. 3. p. q. 123.

tum inſtituit, vt de cetero hæretici ad conſilia, & dignitates Lombardiæ nullatenus admittantur, nec eligendi alios eis arbitrium conferatur, nec in eligendis perſonis ad eas vocem debeant aliquam obtinere. Ad id autem ſeruandum in poſterum poteſtates, conſules, conſilia Lombardiæ adſtringenda conſtituit iuratoria cautione, & te ad recipienda iuramenta eorum in quibuſdam ciuitatibus deputauit, indulta tibi libera facultate contumaces excommunicationis, & terras eorum interdicti ſententiis feriendi. Nos igitur quod ab eodem Cardinali prouida deliberatione ſtatutum eſt, ratum habentes, & iuxta mandatum eius à ciuitatibus illis ſuper hoc exigas, & recipias iuramenta, ad quas te ipſe duxerat deſtinandum, iniungimus, auctoritate tibi præſentium indulgentes, vt contradictores excommunicationis ſententia ferias; & terras eorũ ſubiicias interdicto. Nulli ergo &c. Datum Romę, apud ſanctum Petrum xvij. Calen. Iulij. A

IDEM INNOCENTIVS III. B

Ciſtercien. Morimunden. & de Criſta Abbatibus.

Iubet coerceri eos, qui translationi ſacrorum librorum vulgari dabant operam, & ſecreta conuenticula celebrabant, ac ſine ſuperiorum auctoritate prædicationis officium temere uſurpabant; contra quos, ſublato appellationis remedio, procedatur.

Ex eodẽ Regiſtro Innocẽtij iij. li. 2. f. 409

EA eſt in fouendis virtutibus, & vitijs extirpandis à prælatis eccleſiarum ſeruãda diſcretio, & circũſpectio adhibenda, ne vel inter naſcentiũ denſitate ſpinarum, enormiter frumenta lędantur, vel inſuper ſeminatorum zizaniorũ euulſione triticum euellatur. In abſcindendis etiam, & curandis corporibus infirmorum, ſic oculi diligentia præcedere debet manus officium, & ferrum digitus pręuenire, ne ſi cauterium adhibeatur incaute, non tam partes infirmas non ſanet quàm ſanas infirmet: quod tanto diligentius in mentis languoribus eſt ſeruandum, quanto animam nouimus corpore digniorem, & ſpiritualia carnalibus præponenda. Hoc autem infra nos ipſos diligentius attendentes, cum olim Venerabilis frater noſter Meten. epiſcopus per ſuas nobis literas intimaſſet, quòd tam in diœceſi, quàm in vrbe Meten. laicorum & mulierum non immodica multitudo Gallicæ cuidam translationi diuinorum librorum intendens, ſecretis conuenticulis etiam inter ſe inuicem eructare prętumerent, aliorum aſpernantes conſortium, & in faciem redarguentibus presbyteris reſiſtentes, quorum ſimplicitatem faſtidiunt in ſuæ translationis peritia confidentes, non protinus ad vindictam nos res accendit incognita, ſed vniuerſis tam in vrbe, quàm in Meten. diœceſi conſtitutis, ſub eo tenore literas curauimus apoſtolicas deſtinare: qui vobis ex tranſcripti earum poterit inſpectione patere. Eidem inſuper epiſcopo, & capitulo Meten. dedimus in mandatis, vt inquirerent ſolicite veritatem, quis fuerit auctor translationis illius, quæ intentio transferentis; quæ fides vtentium; quę cauſa docendi: ſi vtentes ipſa, venerarentur apoſtolicam ſedem, & catholicam eccleſiam honorarent: vt ſuper his, & aliis, quę neceſſaria ſunt ad indagandam plenius veritatem, per eorum literas ſufficienter inſtructi, plenius intelligeremus, & planius, quid ſuper his ſtatui oporteret. Nuper autem idem epiſcopus, per ſuas nobis literas intimauit, quòd quidam eorum, quos notabiles prioribus literis denotarat, mandatis recuſant apoſtolicis obedire: quibuſdam eorum clanculo; quibuſdam vero iam publice obediendum eſſe dicentibus ſoli Deo; ab occultis etiam conuenticulis non ceſſantes; officium prædicationis occulte, licet à nullo mittantur, prohibiti etiam ſibi non metuunt vſurpare: aſpernantes ſibi diſſimiles, & translationi eidem vſqueadeo inſiſtentes; vt ſe nec epiſcopo, nec metropolitano ſuo, nec nobis ipſis aſſerant parituros, ſi eam decreuerimus abolendam. Licet autem tales in eo reprehendi merito videantur, quòd occulta conuenticula celebrant, officium prædicationis vſurpant, ſimplicitatem deſpiciunt ſacerdotum, & eorum conſortia, qui dictam translationem non recipiunt, aſpernantur: ne quid ſubito facere videamur, diſcretioni ueſtræ (de qua plene confidimus) per apoſtolica ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad ciuitatem Meten. pariter accedentes, cum eodem epiſcopo conuocetis coram vobis talia ſapientes, & adhærentes translationi prædictæ, & ſi fieri poterit, quæ in eis reprehenſibilia fuerint, auctoritate freti apoſtolica, ſublato appellationis obſtaculo corrigatis.

Concor. c. Cũ ex iniunctio. de hæret.

Conciliũ Toloſanũ c. 13. penitus interdicit ne laici libros ſacros habeãt in vulgari translatos. Hic erat error Pauperũ de Lugduno. Eymer. in Directorio par. 2. q. 14. & Sch. 50. eiuſdẽ par.

rigatis. Quòd si correctionem vestram recipere forte noluerint, inquiratis super capitulis illis, quæ in literis, quas episcopo miseramus, expressa fuisse, superius vobis expressimus, & aliis etiam diligentius veritatem, & quod inueneritis per nuntium vestrum, & literas plenius intimetis: vt per vos certiores effecti, prout procedendum fuerit, procedamus. Cum enim in hoc vniuersalis ecclesiæ vertatur negotium, & agatur † causa fidei Christianæ, ad exequendum apostolicæ sedis mandatum cum summa diligentia, & cautela, uos studiosos, & promptos esse volumus, & mandamus. Ad hęc M. Crispinum, presbyterum, & R. socium eius, si super his, quæ dictus episcopus eis duxerit opponenda, inueneritis esse reos, ipsos appellatione remota canonice puniatis. Alioquin eundē episcopum ad remittendam pœnam, si quam eis forsan inflixit, cum nihil cōtra eum, vel clerum in nostra proposuerint audientia, monitione præmissa, districtione qua conuenit, remoto appellationis obstaculo, cogere nō tardetis. Quòd si omnes, &c. duo vestrū. Dat. Lateran. v. Idus Decem.

† Et ob id ad sedē apostolicā referēdum c Maiores. de baptis. & eius effectu.

GREGORIVS IX.

Hoc rescripto Gregorius Patarenos in primis, & eorum complices acriter persequitur, quorum suo tempore perfidia adhuc ecclesiam Dei vexabat. docet autem pœnas. & ordinem puniendi eos. idem postea rescriptum nullis pene mutatis alij Pontifices confirmarunt, & retulerunt, & ad omnes hæreticos extenderunt: vt Innocentius iiij. in bulla incip. Nouerit vniuersitas. quæ est infra loco suo. item Alexan iiij. in bulla incip. Nouerit vniuersitas. quam refert Eymericus in Directorio par. 2. pag. 87. item alij in c. Excommunicamus 1. & 2. de hęret. & in c. Quicunque. de hęre. lib. 6.

Incipiunt capitula contra Patarenos edita.

Edita anno domini 1236.

Ex Archiuo inquisitionis Bononiensis.

EXCOMMVNICAMVS & anathematizamus vniuersos hæreticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscunque nominibus censeantur; facies quidem habētes diuersas, sed caudas adinuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipsum. Damnati vero per ecclesiam seculari iudicio relinquantur, animaduersione debita puniendi: clericis prius à suis ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis, postquam fuerint deprehensi, redire uoluerint, ad agendam condignam pænitentiam in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autē eorum erroribus, hæreticos similiter iudicamus. Item receptatores, defensores, & fautores hæreticorū excōmunicationis sententiæ decernimus subiacere: firmiter statuentes, vt si postquam quilibet talium fuerit excōmunicatione notatus, à sua super hoc non curauerit præsumptione cessare, ipso iure sit factus infamis; nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimoniū admittatur. Sit etiā intestabilis, vt nec testamenti habeat factionem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus prǽterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse alijs respondere cogatur. Qui si forte iudex extiterit, eius sententia nullā obtineat firmitatem, nec causæ aliquę ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrociniū nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum, nullius penitus sint momenti, & in † similibus idem præcipimus obseruari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur. Si qui autem tales, postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contēpserint, excōmunicationis sententia percellantur, aliàs animaduersione debita puniendi. Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemq; personæ propriam innocentiā, congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignā ab omnibus euitentur: ita quòd si per annum in excommunicatione perstiterint, extunc velut hæretici condemnentur. Item proclamationes, & appellationes huiusmodi personarum minime audiantur. † Item iudices, aduocati, & notarii nulli eorum officium suum impendant, alioquin eodem officio perpetuo sint priuati. Item clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta: nec eleemosynas aut oblationes eorum accipiant. Similiter Hospitalarij & Tēplarij, ac quilibet regulares: alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicę speciali. Itē quicunque tales præsumpserint ecclesiasticę tradere sepulturæ, usque ad satisfactionem idoneam, excōmunicationis sententiæ se nouerint subiacere, nec absolutionis beneficiū mereantur, nisi propriis mani-

† Hęc uox quō accipi debeat docet Hostiē. c. Excom. 1. §. credentes. n. 4

† c. Si aduersus de hære. et Schol. 7. par. 2

c. 2. § 1. de hære. l. b. 6 Eym. 3. par. q 40. et dixi pleno Sch. 102. p. 3.

manibus publice extumulent,& proiiciãt huiusmodi corpora damnatorũ,& locus ille perpetuo careat sepultura.† Item firmiter inhibemus,ne cuiquam laicæ personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare:qui vero cõtra fecerit excommunicationis laqueo innodetur. Itẽ si quis hæreticos sciuerit,vel aliquos occulta conuenticula celebrantes,seu à cõmuni conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, † eos studeat indicare cõfessori suo,vel alij per quem credat ad prælati sui notitiam peruenire,alioquin excõmunicationis sententia percellatur. Filij autem hęreticorũ,receptatorum,& defensorum eorum, vsque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum officium seu beneficiũ admittantur:quod si secus actum fuerit,decernimus irritum & inane. Datum Viterbij vi. Idus Nouembris. Pontificatus nostri anno nono. A

†Eyme.p.1.q. 10. vbi dixi Schol.23.
†hoc singulare ẽ fauore fidei. nã aliàs nomina cõplicũ non dñr in cõfessione sacramẽtali Reper.inquisi. uer. confessio. §. an in confessione. fol.162. ex impress.Venet.

GREGORIVS IX.

Inquisitores idoneos iubet eligi,qui fidẽ pręדicent & tueantur: et cũ socijs in hæreticos,ac de hęresi infamatos inquirant, & pænitentes admittant: in receptatores,defensores & fautores hæreticorum iuxta leges in eos latas animaduertant:audientibus eorũ conciones de fide habitas,viginti dierum,expugnantibus hęreticos triũ annorũ indulgentiam largiantur,contradictores coerceant, questuarios compescant per censuram ecclesiasticam. B

Edita anno domini 1238.
Ex Archiuo inquisitionis Bononiensis.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio priori prouinciali fratrũ ordinis Prędicatorũ in Lõbardia,Salutẽ & apostolicã benedictionẽ.

ILLE humani generis peruicax inimicus,omnium malorum incentor, quem de supremis ad ima,superbia sua prostrauit: non cõtentus quòd suæ fraudis nequitia hominem perduxit ad casum, ærumnis & miseriis applicãdum,callide eum nititur pestiferis retibus irretire;astute sibi parans insidias ne resurgat,locum à quo ceciderat obtenturus. Nouissime autem diebus istis, fidem nisus perfidia deprauare per ministros suos iniquitatis operarios venena spargit mortifera: seditiose considerans,ꝙ familiaris hostis sit efficax ad nocendũ, qui quasi dulcia pręmittentes cauda pungunt vt scorpio,in aureo tandem calice Babylonis virus pestilentiæ insusuri. Licet enim hæretici hactenus diutius latitantes,sicut cancer serperent in occulto,& velut vulpes latenter niterentur vineã domini Sabaoth demoliri, iam tamẽ peccatis exigentibus,in aperto,quasi equi parati ad prælium, præsumũt manifeste insurgere contra eã,*in quibusdã* locis publice prædicando,quęrentes in cibũ simplices,& in prædã edoctos;ac illaqueare nihilominus fideles quoslibet suis circunuentionibus cupientes,facti magistri erroris qui nũquam fuerunt discipuli veritatis. Vnde expedit quòd insurgant † vtiliter cõtra eos,vt eorũ omnino hæresi confutata,per totũ vigeat fides Christi:nam corona sequetur præmij,tentationibus resistentes. Cũ igitur dudũ resplenduerit in partibus Lõbardiæ fida fides, ac per hoc formidemus ibi potius animalia venenosa,ne forte simplices ipsorum callidis seductionibus circunuenti,& astuti prauis circunuentionibus periculose decepti in profundũ deueniant peccatorũ,sicq; violetur ibidẽ fidei firmamentũ;nos qui circa horã vndecimã, inter operarios,immo verius supra operarios vineæ domini sumus à patrefamilias euãgelico deputati,moniti voce sponsi capere vulpes paruulas,quæ demoliri vineã domini moliuntur, & tacti dolore cordis intrinsecus,non valentes sustinere tantã contumeliã creatoris, ac volentes tot animarũ periculis obuiare;discretionẽ tuam rogamus,monemus,& hortamur attente,per apostolica tibi scripta sub diuini obtestatione iudicij districte præcipiendo mandãtes,quatenus aliquos de fratribus tuis tibi cõmissis,in lege domini eruditos, quos ad hoc idoneos esse noueris,ad partes tibi secundũ tuũ ordinẽ limitatas transmittas,† qui clero & populo conuocatis generalẽ prędicationẽ faciant vbi cõmodius viderint expedire:& adiũctis sibi discretis aliquibus ad hæc solicitius exequenda,diligenti perquirãt solicitudine de hæreticis & etiã infamatis; & si quos culpabiles vel infamatos inuenerint, nisi examinati velint absolute mandatis ecclesiæ obedire,procedant contra eos iuxta † statuta nostra, cõtra hæreticos nouiter promulgata:in receptatores,defensores,& fautores hæreticorũ secundũ eadẽ statuta nihilominus processuri.†Si uero aliqui hęretica labe penitus abiurata ad ecclesiasticã redire voluerint vnitatẽ,ipsis iuxta formã ecclesiæ beneficiũ absolutionis impẽdãt, & iniungant eis,qđ talibus consueuit iniungi. Attentius prouisuri,ne qui videntur reuerti, sub palliata specie pietatis impietatẽ cõmittant,& angelus Satanæ in angelũ lucis se trãsformet.Propter qđ statuta quæ super hoc duximus promulganda,inspicere poterũt, & ab eorũ insidijs secundũ discretionẽ eis traditã à domino præcauere. Ad hęc vt super pręmissis omnibus officiũ sibi cõmissum liberius possint & efficacius exercere,omnibꝰ qui ad prædicationem

† Ita in archetypo,sed viriliter, credo legẽdum. C

†Cõciliũ Biterrẽse c.1. Eym. 3.p.n.48.Sch. 11.par.3. D
†Quæ continẽtur ĩ bulla proximæ præcedenti.
c.Vt officiũ.§. 1.de hæret.lib. 6.Eymer. 3.p. q.92 et Schol. 141.eiusdẽ p. E
Eymer. 3.p.q. 127. et seq.ubi dixi Sch. 166. & seq.

A cationē eorū accesserint in singulis stationib⁹ viginti dies: illis vero qui ad impugnandū hæreticos, fautores, receptatores, & defensores eorū, in munitionib⁹ & castellis, vel aliàs cōtra ecclesiā rebellantes, ipsis ex animo auxilium, consiliū, præstiterint, vel fauorē, de oīpotentis Dei misericordia, & beatorū Petri, & Pauli apostolorū eius auctoritate cōfisi, tres annos de iniūcta sibi pœnitētia relaxamus. Et si qui ex his in prosecutione hmōi negotij forte decesserint, eis omniū peccatorū, de quibus corde cōtriti, ac ore cōfessi sunt, plenā veniā indulgemus. Ne vero aliquid fratribus ipsis desit ad prædictum negotiū prosequendū, in contradictores & rebelles ecclesiasticā proferendi censurā tenore præsentiū, liberā eis concedimus facultatē. Prædicatores quoque questuarios, quorum interest charitatiua tantum subsidia simpliciter petere, ac indulgentiā si quam forsan habent exponere, à prædicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet, compescendi censura simili, eisdem nihilominus licentiam indulgemus. Datum Viterbij xiij. Calen. Iunij. Pontificatus nostri anno vndecimo. *c. Vt officium. §. compescēdi. de hæret. in 6. Eymer. 3. par. q. 37.*

B

INNOCENTIVS IIII.

Illustri Regi Franciæ.

Cancellarius Parisiensis librum Talmudi cum suis glossis publice fecit concremari iubente Gregorio Papa nono id confirmat hic Innocentius iiij. additque, vt rex ceteros libros inquirat & comburat: prohibet ne Iudæi nutrices aut famulos Christianos habeant.

IMPIA Iudæorum perfidia, de quorum cordibus propter immensitatem suorū scelerū redemptor noster velamen non abstulit, sed in cæcitate, quę contigit ex parte in Israel adhuc manere permittit, prout cōuenit, nō attendens quòd ex sola misericordia pietas ipsos Christiana receptet, & cohabitationē illorū sustineat patienter, illa cōmittit enormia, quę stupori audientibus, & referen C tibus sunt horrori: ipsi enim ingrati domino Iesu Christo, qui cōuersionē eorū ex suæ longanimitatis afluentia patienter expectat, nullā prætendentes verecundiā culpæ suæ, nec reuerentes honorē fidei Christianæ, omissis seu contemptis lege Mosaica & prophetis, quasdā traditiones suorū seniorum sequūtur, super quibus eos in euāgelio Dñs obiurgat dicēs: Quare vos transgredimini mandatum Dei, & irritū fecistis propter traditiones vestras, hominum doctrinas & mādata docentes? In huiusmodi namque traditionibus, (quæ Talmud hebraice nuncupatur, & magnus liber est apud eos, excedens textū Bibliæ in immensum, in quo sunt blasphemiæ in Deum, & Christū eius, ac beatā Virginem manifeste, intricabiles fabulæ, abusiones erroneæ, ac stultitiæ inauditæ) filios suos docent, ac nutriunt: & à legis & prophetarū doctrina reddunt ipsos penitus alienos; verentes ne veritate, quæ in eisdē lege, ac prophetis est, intellecta, aperte de vnigenito Dei filio venturo in carnem, testimonium perhibente, conuertantur ad fidem, & ad redemptorem suum humiliter reuertantur. D Et his non contenti, faciunt Christianas filiorum suorum nutrices in contumeliam fidei Christianæ, cum quibus turpia multa committunt, propter quæ fidelibus est verendū, ne diuinam indignationē incurrant, dum eos perpetrare patientur indigne, quæ fidei nostræ confusionē inducunt. Et licet dilectus filius cancellarius Parisiensis, & doctores regentes Parisius in sacra pagina, de mandato felicis recordat. G. Papæ prædecessoris nostri, tam prædictū abusionis librū, q̃ alios quosdam cum oībus glossis suis perlectis in potestate, ac examinatos ad confusionē perfidiæ Iudæorū, publice coram clero & populo, incendio concremarint, prout in literis eorū perspeximus contineri, quibus tu tamq̃ catholicus Rex & Princeps Christianissimus impendisti super hoc auxiliū congruū & fauorem, pro quo regalem excellētiā dignis in Domino laudibus cōmēdamus, ac prosequimur actionibus gratiarum; quia tamen nondū Iudæorum ipsorum abusio profana quieuit, nec adhuc dedit eis E vexatio intellectū, celsitudinē regiā at. ro. mo. & obse. in dño Iesu Christo, qui excessus huiusmodi detestabiles, & enormes cōmissos in contumeliā creatoris, & iniuriā nominis Christiani pie incepisti laudabiliter prosequēdo, faciens debita seueritate percelli, tam prædictos abusionis libros, reprobatos per doctores eosdē, quàm generaliter oēs cum glossis suis, qui per ipsos examinati & reprobati fuerint, mandes ꝑ totum regnū tuum, vbicunque reperiri poterunt, igne cremari. firmiter inhibendo ne de cetero nutrices seu seruientes habeant Christianos, ne filij liberæ filiis famulentur ancillę, sed tamq̃ serui reprobati à Dño, in cuius mortem nequiter conspirarunt, saltem per effectum operis seruos se recognoscant illorum, quos Christi mors & istos liberos, & illos constituit esse seruos: vt proinde sinceritatis tuæ zelū possimus in Dño dignis laudibus cōmendare. Dat. Latera. vij. idus Maij anno primo.

Edita anno domini 1243.

Ex Registro Innocentij iiij.

Matth. 15. & Mar. 7.

Eymer. in Directorio par. 2 q. 46 num 6. Schol. 52 eiusdem partis.

Idem cauerat Innocētius iij. c. Et si Iudęos. ext. de Iud. & Sarra.

INNO-

INNOCENTIVS IIII.

Inquisitores moneant magistratus vt leges in hæreticos & eorum complices latas conscribant in suis statutarijs: obseruent, ac faciant obseruari: & renuentes, ad id per censuram ecclesiasticam compellant. A

Edita anno domini 1252.

Ex Archiuo inquisition. Bononien.

† Ita in archetypo, sed legerem, magis.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis priori prouinciali, & fratribus inquisitoribus hæreticæ prauitatis ordinis Prædicatorum in Lombardia, Marchia Teruisana, & Romaniola, Salutem & apostolicam benedictionem.

ORTHODOXAE fidei commissum vobis negotium, vestro proficere ministerio cupientes, & cõsiderantes attente quòd iurisdictio vestra, quo fuerit plenior in hac parte, eo †maior esse poterit fructuosa, volumus & pręsentium vobis tenore mandamus, quatenus potestates, consilia, & communitates ciuitatum castrorum & quorumlibet aliorum locorum Lombardiæ, Marchiæ Teruisanæ, & Romaniolæ monere curetis, ac inducere diligenter, vt statuta nostra, & alia ecclesiastica & secularia, & constitutiones etiam quondam Federici Romanorũ Imperatoris, tunc in deuotione ecclesiæ persistentis edita contra hæreticos, fautores, receptatores, & defensores eorum, quæ conscripta & bulla nostra munita transmittimus, cõscribi in statutariis suis, eaque irrefragabiliter obseruari faciant, & obseruent. Si vero nostris in hoc, immo potius apostolicis acquiescere monitis non curauerint, ipsos ad id per censuram ecclesiasticam, appellatione remota cogatis: quod si duo ex vobis his non interfuerint, vnus ea nihilominus exequatur. Datum Perusij ij. idus Maij. Pontificatus nostri anno nono. B

INNOCENTIVS IIII. C

Præcipit magistratibus secularibus, vt leges & qualibet statuta contra hæreticos, & eorum complices edita, & conscribant in suis statutarijs, & obseruent, ac faciant obseruari: ad quod possunt compelli ab inquisitoribus per censuram ecclesiasticam.

Edita anno Domini 1252.

Ex Archiuo iquisitionis Bononiensis.

† Sch. 136. p. 3 vers sed maior.

INNOCENTIVS seruus seruorum Dei, dilectis filiis potestatibus, consiliis, & communitatibus ciuitatum, castrorum, & quorumlibet aliorum locorum Lombardiæ, Marchiæ Teruisinæ, ac Romaniolæ, Salutem & apostolicam benedictionem.

ORTHODOXAE fidei commissum dilectis filiis priori prouinciali & fratribus inquisitoribus hæreticæ prauitatis ordinis Prædicatorum in Lombardia, Marchia Treuisana & Romaniola negotium ipsorum proficere ministerio cupientes, & cõsiderantes attente, quòd iurisdictio eorum quo fuerit plenior in hac parte, eo maior esse poterit fructuosa, Volumus & nostris sibi damus literis in mandatis, vt vos monere procurent ac inducere diligenter, vt † statuta ipsorũ, & alia ecclesiastica & secularia, & constitutiones etiam quondam Federici Romanorum Imperatoris, tunc in deuotione ecclesiæ persistentis, edita contra hæreticos, fautores, receptatores, & defensores eorum, quæ conscripta, & bulla nostra munita transmittimus conscribi in statutariis vestris, eaque obseruetis, & faciatis irrefragabiliter obseruari: nos enim eisdem priori & fratribus, literis nostris iniungimus, vt si eorũ, immo potius apostolicis, acquiescere monitis non curaueritis in hac parte, vos ad id per censuram ecclesiasticam, appellatione remota compellant. D

Datum Perusij v. Kalen. Maij. Pontificatus nostri anno nono. E

INNOCENTIVS IIII.

Constitutiones Innocentij iiij. contra hæreticos & eorum complices, quas magistratus seculares, eorumque officiales debent obseruare.

Editæ anno Domini 1252.

Ex Archiuo iquisitionis Bononiensis.

INNOCENTIVS seruus seruorum Dei, dilectis filiis potestatibus siue rectoribus, consiliis, & communitatibus ciuitatum aliorumque locorum per Lombardiam Romaniolam, & Marchiam Teruisanam cõstitutis, Salutem & apostolicam benedictionem.

AD extirpanda de medio populi Christiani hæreticę prauitatis zizania, quæ abun-

A quæ abundantius solito succreuerunt, superseminante illa licentius his diebus hominis inimico, tanto studiosius iuxta commissam vobis solicitudinem insudare proponimus, quanto perniciosius negligeremus eadem in necem catholici seminis peruagari. Volentes autē vt aduersus huiusmodi nequitiæ operarios consurgant stentque nobiscum ecclesiæ filii, ac orthodoxæ fidei zelatores, cōstitutiones quasdā ad extirpationē hæreticæ pestis edidimus, à vobis vt fidelibus eiusdem fidei defensoribus exacta diligentia obseruandas: quæ seriatim inferius continentur. Quocirca vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus singuli constitutiones easdem conscribi in vestris capitularibus facientes, nullis inde temporibus abolendas, secundum eas contra omnem hæresim, se aduersus hanc sanctam ecclesiam extollentem sine omissione aliqua procedatis; alioquin dilectis filijs priori prouinciali, & fratribus inquisitoribus hæreticæ prauitatis ordinis Prædicatorum in Lombardia, Marchia Teruisina, & Romaniola, damus nostris literis in mandatis, vt singulos B uestrum ad id per excommunicationem in personas, & interdictum in terram appellatione remota compellant.

Easdē confirmauit Clemēs iiij. per bullā Ad extirpādā. cum quibusdā declarationib⁹ et modificationibus, quā habes infra.

Constitutiones autem sunt hæ.

Statuimus vt potestas seu rector, qui ciuitati pręest, vel loco alij ad præsens, aut pro tēpore præfuerit in futurum in † Lombardia, Romaniola, vel Marchia Teruisana, iuret præcise & sine tenore aliquo attendere inuiolabiliter & seruare, & facere ab omnibus obseruari toto tempore sui regiminis, tam in ciuitate vel loco sui regiminis, quàm in terris suæ ditioni subiectis, omnes & singulas tam infrascriptas quàm alias constitutiones, & leges tam canonicas quàm ciuiles editas contra hæreticam prauitatem, & super his præcise obseruandis recipient à quibuslibet sibi in potestaria vel regimine succedentibus iuramenta; quæ qui præstare noluerint pro potestatibus vel rectoribus nullatenus habeantur. Et quę vt potesta- C tes vel rectores fecerint, nullam penitus habeant firmitatem. Nec vllus teneatur aut debeat sequi eos, etiamsi de sequela præstāda eis exhibuerit iuramentum. Quòd si potestas uel rector aliquis hæc omnia & singula seruare noluerit, vel neglexerit, præter notam periurij, & perpetuę iacturam infamię, ducentarum marcharum pœnam incurrat, quæ irremissibiliter exigantur ab eo, & in vtilitatem communis integra conuertantur. & nihilominus vt periurus & infamis, & tamquam hæreticorum fautor, de fide suspectus officio & honore sui regiminis spolietur: nec vlterius potestas seu rector in aliquo habeatur, aut de cetero ad aliquā dignitatem vel officium publicum ullatenus assumatur.

Confirmarunt idem Innoc in bulla, Volētes. Alexan. iiij. in bulla, Cum auctoritate. quā habes infra.

† Idem in alijs locis fauore fidei, cum eadē sit ratio, gloss. in Authen. cassa. de sacro. eccle.

Iurent magistratus seruare statuta cōtra hæreticos.

Idem quoque potestas seu rector cuiuslibet ciuitatis vel loci in principio sui regiminis, in publica concione more solito congregata, banno ciuitatis vel loci supponat tamquam pro maleficio, omnes hæreticos vtriusque sexus quocunque nomine censeantur, & teneatur bannum huiusmodi à suis prædecessoribus positū confirmare. † Præcipue autem quòd D nullus hæreticus vel hęretica, de cetero habitet vel moretur aut subsistat in ciuitate, seu aliquo loco iurisdictionis, aut districtus eiusdem: & quicunque ipsum vel ipsam inuenerit libere capiat, & capere possit impune: & omnes res ipsius vel ipsorum eis licenter auferre, quæ sint auferentium pleno iure; nisi auferentes huiusmodi sint in officio constituti.

In principio sui regiminis banno hęreticos supponāt. Videto Schol. 48. par. 3.

† Pręcipiant.

Idem quoque potestas seu rector infra tertium diem post introitum regiminis sui, duodecim uiros probos & catholicos, & duos notarios, & duos seruitores, vel quotquot fuerint necessarii, instituere teneatur, quos diœcesanus si pręsens extiterit & interesse voluerit, & duo fratres Prædicatores, & duo Minores ad hoc à suis prioribus, si conuentus ibi fuerint eorundem ordinum deputati, duxerint eligendos. Instituti autem huiusmodi & electi E possint & debeant hæreticos & hæreticas capere, & eorum bona illis auferre, & facere auferri per alios, & procurare hæc tam in ciuitate quàm in tota eius iurisdictione atque districtu plenarie adimpleri, & eos ducere & duci facere in potestatem diœcesani vel vicariorum eiusdem.

Hoc temperat Alexan iiij. per bullā, Exortis quam habes infra.

† Additur in bulla Clementis, seu inquisitorū vel inquisitoris.

Teneatur autem potestas seu rector quilibet in expensis cōmunis, cui præest, facere duci eosdem hæreticos ita captos quocunque diœcesanus, vel eius vicarii † in iurisdictione vel districtu diœcesani episcopi seu ciuitatis vel loci voluerit illos duci.

† Additur in bulla Clemen. iiij. seu inquisitores, vel inquisitor. Scho. 1 par. 3.

Officialibus vero prædictis plena fides de his omnibus habeatur, quæ ad eorum officiū pertinere noscuntur sine aliquo specialiter præstito iuramento, probatione aliqua in contrarium non admissa, vbi duo vel tres vel plures pręsentes fuerint ex eisdem.

Porro cum officiales huiusmodi eliguntur, iurent hæc omnia exequi fideliter & pro posse, ac super his semper meram dicere veritatem. quibus ab omnibus, in his quæ ad officiū

Officiales iurent oīa exequi fideliter.

eorum pertinent, plenius pareatur. & tam dicti duodecim quàm seruitores & notarii prætaxati simul vel diuisim plenariam pręcipiendi sub pœna & banno, quæ ad officium suum pertinent, habeant potestatem.

Potestas autem vel rector teneatur habere firma & rata omnia præcepta, quæ occasione officii sui fecerint, & pœnas exigere non seruantium.

Officiales inquisitionis seruentur indemnes.

Quòd si dictis officialibus aliquo tempore aliquod damnum contigerit in personis vel rebus, pro suis officiis exequendis, à communi ciuitatis vel loci, per restitutionem plenariam seruentur indemnes: nec ipsi officiales vel eorum hæredes posśint aliquo tempore conueniri de his quæ fecerint, vel pertinent ad eorum officium, nisi secundum quod eidē diœcesano & fratribus videbitur expedire. Ipsorum autem officium duret tantummodo per sex menses, quibus completis potestas teneatur totidem subrogare officiales secundū formam præscriptam, qui prædictum officium secundum formam eandem, in aliis sex versibus sequentibus exequantur.

Officialibus vnde satisfieri debeat.

Sane ipsis officialibus dentur de camera communis ciuitatis vel loci quando exeunt ciuitatem aut locum pro hoc officio exequendo, vnicuique pro qualibet die decem & octo imperiales in pecunia numerata, quos potestas vel rector teneatur eis dare vel dari facere, infra diem tertium postquam ad eandem redierint ciuitatem vel locū: & insuper habeant tertiam partem bonorum hæreticorum quæ occupauerunt, & mulctarum ad quas fuerunt condemnati, secundum quod inferius continetur; & hoc salario sint contenti.†Sed ad nullum aliud, quod istud officium impediat, vel impedire posśit vllo modo officium, vel etiam exercitium compellantur. Nullum etiam statutum conditum, vel condendum, eorum officium vllo modo valeat impedire. Et si quis horum officialium propter ineptitudinem vel inertiam, vel occupationem aliquam vel excessum diœcesano & fratribus supradictis visus fuerit amouendus, ipsum ad mandatum vel dictum eorum teneatur amouere potestas aut rector, & alium secundum formam præscriptam substituere loco eius.

†Quia vtrunque vel multa officia simul exercens, nullum bene peragit. l. nemo. C. de aßessorib°.

Officiales delinquētes qualiter puniēdi.

Quòd si quis eorum contra fidem & sinceritatem officij sui, in fauorem hæresis deprehēsus fuerit excessisse, pręter notam infamiæ perpetuæ, quam tamquam fautor hæreticorum incurrat, per potestatē vel rectorē ad diœcesani loci & dictorū fratrum arbitriū puniatur.

Potestas præterea militem suum vel alium assessorem, si diœcesanus vel eius vicarius, aut inquisitores à sede apostolica deputati, seu dicti officiales petiuerint, cum ipsis officialibus mittere teneatur, & cum ipsis eorum officium fideliter exercere.

Omnes prædictis officialib° faueant.

Quilibet etiam si præsens in terra vel requisitus fuerit, teneatur tam in ciuitate quàm in iurisdictione vel districtu quolibet, dare ipsis officialibus vel eorum sociis consilium & iuuamen, quando voluerint hæreticum vel hæreticam capere, vel spoliare aut inquirere: seu domum vel locum, aut aditum aliquem introire pro hæreticis capiendis, sub viginti quinque librarum imperialium pœna vel banno.

Vniuersitas autem burgi, sub pœna & banno librarum centum; villa vero librarū quinquaginta imperialium pro qualibet vice soluenda in pecunia numerata.

Pœna prohibētis ne capiātur hæretici.

Quicunque autem hęreticum vel hæreticam, captum vel captam auferre de manibus capientium vel capientis ausus fuerit, vel defendere ne capiatur: seu prohibere aliquem intrare domum aliquam vel turrem seu locum aliquem ne capiatur, & inquiratur ibidem, iuxta legem Paduæ promulgatam per Federicum tunc imperatorem, publicatis bonis omnibus in perpetuum relegetur, & domus illa à qua prohibiti fuerint, sine spe reædificandi funditus destruatur. & bona quæ ibi reperta fuerint, fiant capientium, ac si hæretici fuissent ibidem inuenti; & tunc propter hanc prohibitionem vel impeditionem specialem burgus componat communi librarum ducentarum, & villa librarum centum, & vicinia tam burgi quàm ciuitatis librarum quinquaginta imperialium, nisi infra tertium diem, ipsos defensores vel defensorem hæreticorum potestati captos duxerint personaliter præsentandos.

Magistratus custodiant hæreticos captos, vbi voluerit episcopus & inquisitor.

Teneatur insuper potestas seu rector quilibet omnes hæreticos vel hęreticas, qui capti amodo fuerint, per viros catholicos ad hoc electos à diœcesano, si fuerit præsens, & fratribus supradictis, in aliquo speciali carcere tuto & securo, in quo ipsi soli detineantur, seorsum à latronibus & bannitis, donec de ipsis fuerit definitum, sub expensis communis ciuitatis vel loci sui facere custodiri.

Si quandoque aliqui vel aliquæ non hæretici pro captis hæreticis, ipsis non contradicētibus fuerint asśignati, vel se forsitan asśignauerint, prædicti suppositi perpetuo carceri mancipentur, & hæretici nihilominus redire & asśignari cogantur; & qui hunc dolum fecerint

iuxta

A iuxta legem prædictam bonis omnibus publicatis in perpetuum † religentur.

† Ita in archetypo, sed, relegentur, legendum ex alijs.

Teneatur insuper potestas, vel rector quilibet cum bono & securo comitatu omnes hæreticos & hæreticas, quocunque nomine censeantur, infra quindecim dies postquam fuerint capti diœcesano, vel eius speciali vicario, seu hęreticorum inquisitoribus pręsentare, pro examinatione de ipsis, & eorum hæresi facienda.

Damnatos vero de hæresi per diœcesanum, vel eius vicarium, seu per inquisitores prædictos, potestas vel rector, vel eius nuntius specialis eos sibi relictos recipiat statim, vel infra quinque dies ad minus, circa eos constitutiones contra tales editas seruaturus.

Teneatur præterea potestas seu rector omnes hæreticos quos captos habuerit, cogere citra membri diminutionem & mortis periculum, tamquã vere latrones & homicidas animarum, & fures sacramentorum Dei & fidei Christianæ, errores suos expresse fateri, & accusare alios hæreticos quos sciunt, & bona eorum, & credentes, & receptatores, & defenso-
B res eorum, sicut coguntur fures & latrones rerum temporalium accusare suos complices, & fateri maleficia quæ fecerunt.

Domus autem in qua repertus fuerit aliquis hæreticus vel hæretica, sine vlla spe reædificandi funditus destruatur: nisi dominus domus eos ibidem procurauerit reperiri. Et si dominus illius domus, alias domus habuerit contiguas illi domui, omnes illæ domus similiter destruantur, & bona quæ fuerint inuenta in domo illa, & in domibus illis adhęrentibus, publicentur & fiant auferentium, nisi auferentes fuerint in officio constituti. Et insuper dominus domus illius, præter notam infamiæ perpetuæ, quam incurrat, componat communi ciuitatis vel loci quinquaginta librarum imperialium in pecunia numerata, quam si non soluerit, in perpetuo carcere detrudatur. Burgus autem ille in quo hæretici capti fuerint vel inuenti, componat communi ciuitatis librarum centum: & villa librarũ quinquaginta, & vicinia tã burgi quàm ciuitatis librarũ quinquaginta imperialiũ, in pecunia numerata.

Hęreticorũ domus diruendę. Schol. 70. p. 3.

C Quicunque vero fuerit deprehensus dare alicui hæretico, vel hæreticæ, consilium vel auxilium, seu fauorem, pręter aliam pœnam superius & inferius pętaxatam, ex tunc ipso iure in perpetuum sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, vel ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur; sit etiam intestabilis, vt nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus pręterea ei super quocunque negotio, sed ipse alij respondere cogatur. Quòd si forte iudex exstiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiã perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum, nullius penitus sint momenti. Credentes quoque erroribus hæreticorum tamquam hæretici puniantur.

Teneatur insuper potestas seu rector, nomina virorũ omnium, qui de hæresi fuerint infa-
D mati vel banniti, in quatuor libellis vnius tenoris facere annotari: quorum vnum cõmune ciuitatis vel loci habeat, & aliũ diœcesanus, & tertiũ fratres Prædicatores, & quartum fratres Minores: & ipsorũ nomina ter in anno, & in cõcione publica soléniter faciat recitari.

Teneatur quoque potestas seu rector, filios & nepotes hęreticorum & receptatorum, defensorum, & fautorum diligenter inuestigare, eosque ad aliquod officium publicum seu consilium nullatenus admittere in futurum.

Teneatur præterea potestas seu rector vnum de assessoribus suis, quem elegerit diœcesanus, si fuerit præsens, & inquisitores prædicti ab apostolica sede dati, mittere cũ eis quandocunque voluerint, in iurisdictione ciuitatis atque districtu. qui assessor, secundum quod prędictis inquisitoribus visum fuerit, ibi tres aut plures boni testimonii viros, vel totam viciniam, si eis videbitur, iurare compellat, quòd si quos ibidem hæreticos sciuerint, vel bona
E eorum, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à cõmuni conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, vel credentes, aut defensores, seu receptatores, vel fautores hęreticorum, eos dictis inquisitoribus studeant indicare. Ipse autem potestas contra accusatos procedat secundũ leges quondam Federici tunc imperatoris, Paduæ promulgatas.

Teneatur insuper potestas seu rector in destructione domorum, & cõdemnationibus faciendis, & in rebus inuentis vel occupatis cõsignandis & diuidẽdis, de quibus superius dicitur, infra decẽ dies postquam accusatio facta fuerit, hæc omnia exequi cũ effectu; & condẽnationes omnes in pecunia numerata infra tres mẽses exigere, & diuidere illas sicut inferius continetur. & eos qui soluere non poterint banno maleficii supponere, & donec soluãt, in carcere detinere: alioquin pro his omnibus & singulis syndicetur sicut inferius continetur.

tinetur. & insuper teneatur vnum de assessoribus suis, quemcunque diœcesanus vel eius A
vicarius, & dicti inquisitores hæreticorum voluerint, ad hæc peragenda fideliter assignare, & mutare pro tempore si eis visum fuerit opportunum.

Omnes autem condemnationes vel pœnæ, quæ occasione hæresis factæ fuerint, neque per concionem, neque per consilium, neque ad vocem populi vllo modo aut ingenio, aliquo tempore valeant relaxari.

Teneatur insuper potestas seu rector, omnia bona hæreticorum, quæ per dictos officiales fuerint occupata seu inuenta, & condemnationes pro his exactas diuidere tali modo: vna pars deueniat in commune ciuitatis vel loci: secunda in fauorem & expeditionem officii detur officialibus, qui tunc negotia ipsa peregerint: tertia ponatur in aliquo tuto loco, secundum quod dictis diœcesano & inquisitoribus videbitur reseruanda, & expendenda per consilium eorundem in fauorem fidei, & ad hæreticos extirpandos, non obstante huiusmodi diuisioni statuto aliquo condito aut condendo. B

Si quis autem de cetero aliquod istorum statutorum, aut constitutionum attẽtauerit delere, diminuere, vel mutare sine auctoritate sedis apostolicę speciali, potestas seu rector, qui pro tempore fuerit in illa ciuitate vel loco, teneatur eum tamquã defensorem hæreticorũ publicũ, & fautorẽ secundum formã præscriptã perpetuo publice infamare, atq; punire in librarũ quinquaginta imperialiũ in pecunia numerata; quã si exigere nõ potuerit, eũ maleficii banno supponat, de quo eximi nõ valeat, nisi soluerit duplã dictę pecunię quantitatẽ.

Teneatur sane potestas seu rector infra decem dies sui regiminis sindicare præcedentem proximo potestatem vel rectorem, & eius etiam assessores, per tres viros catholicos & fideles, electos ad hoc per diœcesanũ si fuerit præsens, & per fratres Prædicatores, & Minores de omnibus his, quę in statutis istis seu constitutionibus & legibus contra hęreticos, & eorum complices editis, continentur, & punire ipsos si excesserint in omnibus & singulis quę omiserint, & cogere restituere de propria facultate: non obstante si per aliquam licentiam consilii vel alterius cuiuslibet, à syndicatione fuerint absoluti. C

Iurabunt autem prædicti tres viri, bona fide syndicare præfatos de omnibus supradictis.

Ceterum teneatur potestas seu rector cuiuslibet ciuitatis vel loci delere seu abradere penitus de statutis vel capitularibus cõmunis, quodcunque statutũ conditũ vel condendũ inueniatur contradicere istis cõstitutionibus, seu statutis & legibus, siue quomodolibet obuiare: & in principio & in medio sui regiminis, hæc statuta, seu cõstitutiones, & leges in publica concione solemniter facere recitari: & etiã in aliis locis extra ciuitatẽ suam vel locũ, sicut diœcesano seu inquisitoribus & fratribus supradictis visum fuerit expedire.

Porro hæc omnia statuta, seu constitutiones & leges, & si quæ aliæ contra hæreticos & eorum complices, tempore aliquo auctoritate sedis apostolicę conderentur, in quatuor voluminibus vnius tenoris debeant contineri: quorũ vnum sit in statutario communis cuiuslibet ciuitatis: secundum apud diœcesanum: tertium apud fratres Prędicatores: quartum apud fratres Minores, cum omni sinceritate seruentur, ne possint per falsarios in aliquo violari. Dat. Perusii Idibus Maij. Pontificatus nostri anno nono. D

INNOCENTIVS IIII.

Præcipit obseruari leges Federici imperatoris; & secundum eas in hæreticos animaduerti, ad quod inquisitores magistratus compellant per censuram ecclesiasticam.

Edita anno domini 1252.

Ex Archiuo Iquisitionis Bononiensis.

Alia eiusdem argumenti ponitur infra.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis priori prouinciali & fratribus inquisitoribus hæreticæ prauitatis ordinis Prædicatorum, in Lombardia, Marchia Teruisin. & Romaniola, Salutem & apostolicam benedictionem. E

CVM aduersus hæreticam prauitatem, quondam Federicus tunc Romanorum imperator promulgauerit quasdam leges, per quas ne peruagetur, compesci poterit pestis illa: nos illas volentes ad robur fidei & salutem fidelium obseruari, dilectis filiis potestatibus, consiliis & communitatibus ciuitatum aliorumque locorum Lombardiæ, Marchiæ Teruisin. ac Romaniolæ, nostris damus literis in mandatis, vt eas quarum tenores ipsis mittimus insertos nostris literis, faciant singuli in eorũ capitularibus annotari, cõtra hęreticos sectę cuiuslibet secundũ eas exacta diligẽtia processuri. Quo circa discretioni

vestræ

A vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si dicti potestates, consilia, & communitates, mandatum nostrum super hoc neglexerint adimplere, vos eos ad id per excommunicationē in personas, & interdictum in terram, appellatione remota cogatis. quòd si duo ex vobis his non interfuerint, vnus ea nihilominus exequatur. Dat. Perusij v. Calend. Iunij. Pontificatus nostri anno nono.

INNOCENTIVS IIII.

Concedit inquisitoribus, vt non obstante incorrectione literarum apostolicarum contra hæreticos editarum, earum tamen uirtute procedant.

B INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis priori prouinciali, & fratribus inquisitoribus hęreticæ prauitatis, ordinis Prædicatorum in Lombardia, Marchia Teruisana, & Romaniola, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1252.*

CVM literæ nostrę, quas super negotio hæresis, in Lombardia, Marchia Teruisana, & Romaniola extirpandæ, nuper à sede apostolica fratres vestri ordinis reportarunt, processerint (sicut accepimus) in aliquibus propter nimiam festinationem incorrectæ: discretioni uestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus incorrectionis non obstante dispendio, quod ex superfluitate vel diminutione literæ seu syllabæ, siue dictionis vnius uel plurium inducatur, in memorato negotio procedatis iuxta earundem continentiam literarum. Datum Perusij Idibus Iunij. Pontificatus nostri anno nono. *Ex Archiuo inquisitionis Bononiensis.*

C

INNOCENTIVS IIII.

Hortatur inquisitores, vt diligenter in hæreticos inquirant; in eosq; ac in eorum complices, (nisi conuertantur) iuxta canonum sanctiones procedant, etiam inuocato auxilio seculari. pænitentes recipi debent & absolui. Si qui impediant sanctum officium acriter coercet Papa. inquisitores viginti vel quadraginta dierum indulgentiam largiuntur.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio priori prouinciali ordinis fratrum Prędicatorum in Lombardia, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1252.*

TVNC potissime conditori omnium acceptabile obsequium exhibetur, cum sibi pro catholicæ conseruatione fidei, cuius est ipse stabile ac perpetuum fundamentum, pura intentione seruitur. Digne itaque in hoc sibi prouidimus, studiosum ac placidum impendere famulatum, & præcipue in partibus Italię, propter ipsarum vicinitatem, vigilare instantius ac validius satagere contra diros hostes eiusdem fidei, vt cultura salubris impensa per vos vicinis agris dominicis, vtilis sit longinquis, & semen verbi diuini fusum in proximis, fructificet etiam in remotis: licet apostolica sedes tales hostes vbique indefessa solicitudine persequatur, nec vnquam ab huiusmodi exercitio cessauerit cura eius. Conuenit namque (vt quia contra pestem hæreticam† inquisitiones roborare ac renouare per diuersas seculi volumus regiones) id agere in Italia maiori opportunitate nunc habita, nullatenus dimittamus; cum quanto nostris propior adest aspectibus, tanto iustius possemus argui de neglectu, nisi saluti eius attente prospicere studeremus; ideoque discretioni tuæ per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, in remissionem tibi peccaminum iniungentes, quatenus huiusmodi negotium, quod principaliter residet cordi nostro, in Lombardia & Romaniola per te, ac fratres tuæ curæ cōmissos, quos ad hoc videris opportunos, affectu prompto suscipias, ac ferventi animo prosequaris: ita quòd si per inquisitionē de consilio diœcesanorum dictarum Lombardiæ ac Romaniolæ, cū omni vigilantia & solemni prouidentia faciendam, aliquos in eis de cōtagio prauitatis hæreticæ culpabiles vel infectos inueneris, aut etiam infamatos, nisi examinati velint absolute mandatis ecclesiæ obedire, contra ipsos, & receptatores, defensores & fautores eorū, humano timore postposito, iuxta sanctiones canonicas, apostolica auctoritate procedas: inuocato ad hoc cōtra eos, si opus fuerit, auxilio brachii secularis; cōtradictores

Ex Archiuo inquisition. Bononien.

D E

† Inquisitores.

res per censurā ecclesiasticā, appellatione postposita cōpescendo. Si vero aliqui hæretica labe penitus abiurata, redire voluerint ad ecclesiasticam vnitatē, eis iuxta formam ecclesiæ, consultis diœcesanis, eisdem beneficium absolutionis impendens, iniungas eisdem, quod iniungi talibus consueuit: *Prouiso solerter ne simulata conuersione redeant fraudulenter, & te, immo potius se fallentes, sub agni specie gerant lupum.* Verum quia tam salubre negotium super omnia promoueri cupimus, propter quod impedimenta quęlibet ab ipso intendimus penitus, cum Dei adiutorio remouere: quia si forte, quod non credimus, aliqua ciuitas vel communitas, siue aliqui magnates, vel nobiles seu potentes, huic negotio se opponere, aut illud præsumpserint aliquatenus impedire, vt non posit per deputatos ad hoc à nobis, procedi libere in eodem, immo nisi fouerint illud & iuuerint studiose, nos proculdubio ad comprimendam tam superbam & perniciosam audaciam, & omnimodo confundendam, in illos gladium ecclesiasticę potestatis acriter extendemus. Et reges, ac principes, aliosq; Christi fideles, siue pro terræ sanctę succursu, siue aliàs pro Christi seruitio Crucis charactere insignitos, necnon & ceteros catholicos inuocabimus contra eos: vt & cælū & terra aduersus detestabilem temeritatem ipsorum pariter moueantur; cum non minus expediat immo magis fidem in locis prope positis, quàm procul distantibus defensare. Quia enim futura volumus in quantum † præsumus (præcipue in supradictis partibus, quas speciali affectione diligimus) vitare discrimina; idcirco scribimus, quòd ista palam exponere ac prænuntiare procures, populos ipsarum partium diligentius admonens, vt debitum habentes respectum ad negotium memoratum, nullum prorsus promotioni eius inferant nocumentum, sed potius in exequendo illo tibi fauorem tribuant & auxilium opportunum: quia si forsan contrarium agere attentauerint, nullatenus dimittemus, quin per reges ipsos & principes, aliosque fideles dictum promoueamus negotium, sicut superius est expressum. Vt autem prædicta per te, ac fratres eosdem possint liberius ac vtilius exerceri, tibi ac eis largiendi viginti vel quadraginta dierum indulgentiam, quotiens opportunum videbitur, omnibus vere pænitentibus & confessis, qui ad tuam & ipsorum fratrum prædicationem propter hoc faciendam accesserint, plenam tenore præsentium concedimus facultatem. Datum Brixiæ v. Calen. Octob. Pontificatus nostri anno nono.

† Ita in archetypo sed, possumus, uidetur legendum.

INNOCENTIVS IIII.

Præcipit secularibus principibus & magistratibus, vt banno supponant eos bonis etiam publicatis, quos inquisitores, aut hæreticos, aut hæreticorum complices declarabunt.

Edita anno domini 1252.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris vniuersis marchionibus, comitibus, baronibus, ac potestatibus, rectoribus, consulibus, & communibus ciuitatum, & aliorum locorum, per Lombardiam, Marchiam Teruisinam, & Romaniolam constitutis, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM fratres Prædicatores generaliter in Lombardia, Marchia Teruisina, & Romaniola contra hæreticos, & omnes sectas eorum quocunque nomine censeantur, ad extirpandam inde tam grauis contagij pestem, & malum tantę prauitatis in ecclesia Dei nimium pestilens, † duximus deputandos: vniuersitatem uestram rogandam, hortandam, duximus attente & monendam, per apostolica uobis scripta districte præcipiendo mandantes, quatenus omnes illos, qui per inquisitores eosdem, vel per alios de ipsorum mandato, pro hæreseos crimine: vel pro defensione, seu receptatione, aut fauore hæreticorum, excommunicationis innodati vinculo, vel denuntiati excommunicati publice fuerint, bonis confiscatis ipsorum, banno publico exponatis; aliàs contra eos temporaliter prout expedire videritis, in fulcimentum catholicæ fidei, potestate vobis tradita processuri: alioquin noueritis nos eisdem inquisitoribus, nostris literis iniunxisse, vt vos ad id per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellant. Datum Perusij v. Idus Maij, Pontificatus nostri anno nono.

Ex Directorio Sabellano fol. 338.
† Duxerimus.

INNO-

INNOCENTIVS IIII.

Principes seculares, & quilibet magistratus, inquisitoribus moniti & requisiti pareant, ac auxilium & consilium & fauorem prestent: alioquin summus Pontifex latas in eos sententias ob hanc causam, ratas habebit.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis nobilibus viris vniuersis marchionibus, comitibus, baronibus, & potestatibus, rectoribus, consulibus, & communitatibus ciuitatum, & aliorum locorum per Lombardiam, Marchiam Taruisinam, & Romaniolam constitutis, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1252.*

Ex commissi nobis apostolatus tenemur officio super gregem Dominicum vigilare solicite ac prudenter, vt pestis hæreticæ prauitatis, quæ dum serpit, vt cancer in vniuersali Dei ecclesia, quamplures corrumpit fidelium, & plurimos mortaliter sauciat, exactæ diligentiæ studio, ab ipsis eminus propellatur: ac tanto propensius intendatur ad tam pestiferi morbi curam per nos & alios, qui sunt animalia oculata, & lucernæ ardentes super eiusdem candelabrum, quanto grauior ex contagio ipsius morbi, & pestilentior animarum sequitur corruptela. Cum igitur fratres ordinis Prædicatorum, inquisitores generaliter in partibus Lombardiæ, Marchiæ Taruisinæ, & Romaniolæ duxerimus super huiusmodi negotio deputandos: vt ipsorum prudentia deprehendat huiusmodi pestis contagio ne infectos; qui siquidem latentes in eisdem partibus demoliuntur quotidie vineam domini, tamquam vulpeculæ caudas habentes colligatas in vnum, sed diuersas ad magis nocendum facies prætendentes: Vniuersitatem vestram rogandam, hortandam duximus & monendam, per apostolica vobis scripta districtè præcipiendo mandantes, quatenus ad reuerentiam apostolicæ sedis, & nostram, eisdem fratribus in ipsius prosecutione negotij, cuius quidem salutaris effectus, profectus est catholicæ fidei, ac hereticæ peruersitatis defectus, requisiti ab eis, opportunum impendatis auxilium, consilium, & fauorem: & sic eis brachij secularis potentia, cum necesse fuerit super hoc fauorabiliter assistēdo, quòd aduersus tales, libere potestatis ecclesiasticæ sibi commissæ valeant exercere censuram: & vestra inde deuotio dignis in Christo possit laudibus commendari: Alioquin sententias, quas in rebelles, vel etiam negligentes, in hoc ijdem inquisitores rite duxerint promulgandas, ratas habebimus & faciemus auctore Deo vsque ad satisfactionem condignam, appellatione remota, inuiolabiliter obseruari. Datum Perusij v. Idus . . Pontificatus nostri anno nono.

Ex Directorio Sabellano fol. 396.

c. Excōicam. 1 & 2. de har.

INNOCENTIVS IIII.

Inquisitores compellere possunt quoscunque seculi magistratus per censuram ecclesiasticam, vt iurent seruare leges in hæreticos latas, non obstante quouis priuilegio cuiuscunque tenoris.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis priori prouinciali & fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in Lombardia, Romaniola, & Marchia Teruisana, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1253.*

Ad aures nostras peruenit, quòd nonnulli nobiles, potestates, & alij de Lombardiæ Romaniolæ, & Marchiæ Teruisin. partibus, nolunt statuta nostra & imperialia contra hæreticos edita, in statutis ciuitatum & locorum, quibus præsunt, facere scribi, neq; iurare iuxta mandatum nostrum se obseruaturos eadem, & facturos pro posse ipsorum, ab huiusmodi ciuitatum & locorum hominibus obseruari: ne igitur mandatum nostrum super hoc directum, prætextu alicuius indulgentiæ, seu priuilegij valeat impediri; discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus nobiles, potestates, & alios supradictos, ad executionem præmissorum, iuxta eiusdem mandati nostri tenorem, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compellatis. Non obstante aliqua sedis apostolicæ indulgentia, quibuscunque personis, sub quacumque forma verborum concessa, cuiuscunque tenoris existat quòd excommunicari non possint, vel eorum terra supponi ecclesiastico interdicto, absque speciali eiusdem sedis mandato, faciente plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulgentia huiusmodi, & eorum nominibus mentionem. Datum Perusij iiij. nonas. Aprilis Pontificatus nostri anno decimo.

Ex Archiuo Inquisitionis Bononiensis.

INNO-

INNOCENTIVS IIII.

Inquiſitores cautionem pœnæ pecuniariæ exigere poſſunt à complicibus hæreticorum redeuntibus, de fide tenenda, & non redeundo ad priores uel ſimiles errores. A

Edita anno domini 1253.

Ex Archiuo inquiſitionis Bononienſis.

Zanch. de hære. c. 19.

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filijs priori prouinciali ordinis Prædicatorum & inquiſitoribus hereticæ prauitatis in Lombardia, Romaniola, Marchia Anconitana, & Teruiſina, Salutem & apoſtolicam benedictionem.

CVM Venerabilis frater noſter Albanenſis epiſcopus auctoritate noſtra ſuper extirpatione prauitatis hæreticę inter alia duxerit ſtatuendum, vt inquiſitores hęreticorum in prouincia Lombardiæ, à credentibus, fautoribus, receptatoribus, & defenſoribus hæreticorum ad obedientiam eccleſiæ redeuntibus, ſub pœna pecuniaria cautionem exigerent, quòd fidem catholicam firmiter teneant, & vlterius fauorem aliquem hæreticis non impendent, & nos ſtatutum huiuſmodi approbauerimus ex abundanti, vt firmior veſter maneat in hac parte proceſſus, prædicta vobis, & his quos in huiuſmodi contigerit miniſterio ſubrogari auctoritate præſentium duximus committenda. Dat. Peruſii IIII. Calen. Februa. Pontificatus noſtri anno decimo. B

INNOCENTIVS IIII.

Archiepiſcopi & epiſcopi de pœnis pecuniarijs exactis ab illis, qui data cautione pecuniaria promiſerunt ſtare mandatis eccleſiæ, inquiſitoribus prouideant in expenſis.

Edita anno domini 1253.

Ex Archiuo inquiſitionis Bononienſis.

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Venerabilibus fratribus archiepiſcopis & epiſcopis per Lombardiæ prouinciam conſtitutis, præſentes literas inſpecturis, Salutem & apoſtolicam benedictionem. C

CVM per noſtras vobis mandemus literas, vt hæreticorum credentes, fautores, receptatores, & defenſores, qui poſt præſtitam cautionem, quòd fidem catholicam firmiter teneant, & vlterius hæreticis fauorem aliquem non impendãt, in id quod abiurauerant, ſunt relapſi: & quos in poſterum relabi forte contigerit ad ſoluendam pœnam ab ipſis promiſſam, iuxta ordinationem venerabilis fratris noſtri Albanenſis epiſcopi auctoritate apoſtolica factam, per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compellatis: fraternitati veſtræ per ſcripta apoſtolica mandamus, quatenus de his quæ taliter recipere vos continget, dilectis filijs priori prouinciali ordinis Prædicatorum, & inquiſitoribus hæreticæ prauitatis in Lombardia, Romaniola, Marchia Anconitana, & Teruiſina, & ſubſtituendis eiſdem, in expenſis prouidere curetis ad inquiſitionis huiuſmodi officium opportunis. Dat. Peruſij v. Calen. Februa. Pontificatus noſtri anno decimo. D

INNOCENTIVS IIII.

Iubet obſeruari leges Federici in hæreticos & eorum complices editas, quas nominatim inſerit huic reſcripto, quibus pœnæ uariæ in eos latę continentur; & multa inquiſitoribus priuilegia conceduntur, & plurima ad ſacrum inquiſitionis officium ſpectantia traduntur.

Edita anno domini 1254.

Ex uetuſto codice manuſcripto bibliothecæ Vaticanæ, & Directorio Sabellano par. 2. fol. 710.

INNOCENTIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis poteſtatibus, cõſiliis, & communitatibus ciuitatum aliorumque locorum Lombardiæ, Marchię Taruiſinæ, ac Romaniolæ, Salutem & apoſtolicam benedictionem. E

CVM aduerſus hæreticam prauitatem quondam Federicus Romanorum Imperator promulgauerit quaſdam leges, per quas ne peruagetur, compeſci poterit peſtis illa: nos illas volentes ad robur fidei ac ſalutem fidelium obſeruari, vniuerſitati veſtrę per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eas, quarum tenores vobis mittimus inſertos præſentibus, faciatis ſinguli in veſtris capitularibus annotari, contra hæreticos ſectæ cuiuslibet ſecundum eas exacta diligentia proceſſuri: Alioquin dilectis filiis priori prouinciali & fratribus inquiſitoribus hæreticæ prauitatis ordinis Prædicatorum in Lombardia

A bardia, Marchia Taruisina, & Romaniola literis nostris iniungimus, vt vos ad id per excõmunicationem in personas, & interdictum in terram appellatione remota compellant.

Tenores autem legum hi sunt:

FEDERICVS DEI GRATIA Romanorum Imperator, & semper Augustus Hierusalem & Siciliæ Rex, dilectis principibus suis, Venerabilibus Archiepiscopis, Episcopis, alijsque prælatis ecclesiarum; Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Potestatibus, Scultetis, Burgauijs, Aduocatis, Iudicibus, Ministrialibus, Officialibus, & B *omnibus per totum imperium constitutis, præsentes literas inspecturis fidelibus suis, Gratiam suam, & omne bonum.*

COmmissi nobis cęlitus cura regiminis, imperialis cui dãte Domino præsidemus fastigium dignitatis, materialem quo †diuisum à sacerdotio fungimur gladium aduersus hostes fidei, & in exterminium hæreticæ prauitatis exigũt exercendum: vt vipereos perfidiæ filios contra †Deum & ecclesiam insultantes, tamquam materni vteri corrosores in iudicio & iustitia persequamur: maleficos viuere non passuri, per quorum scientiam seductricem mundus inficitur, & gregi fideliũ per oues has morbidas grauior infligitur corruptela. Statuimus itaque sanctientes, vt hæretici quocumque nomine censeantur; vbicunque per imperium C damnati fuerint ab ecclesia, & seculari iudicio assignati, animaduersione debita puniantur. L. I. † *diuisim.* † *Dominum.* §. I.

Si qui vero de prædictis postquam fuerint deprehensi, territi metu mortis redire voluerint ad fidei vnitatem, iuxta canonicas sanctiones, ad agendum pænitentiam, in perpetuũ carcerem detrudantur. Præterea quicunque hæretici reperti fuerint in ciuitatibus, opidis, seu aliis locis imperij per inquisitores ab apostolica sede datos, & alios orthodoxos fidei zelatores; hi qui iurisdictionem ibidem habuerint, ad inquisitorum & aliorum catholicorum virorum insinuationem, eos capere teneantur: & eos captos arctius custodire donec per censuram ecclesiasticam condemnatos, damnabili morte perimant, qui fidei sacramenta & vitæ dãnabant. Similiter quoque pœna plecti cẽsemus oẽs, quos ad fouendũ hæreticorũ errorẽ, callidi hostis astutia suscitat aduocatos: vel parat illicitos defensores; maxime cũ facinus quos inquinat, æquat: nisi monitione præmissa destiterint, & eorũ vitę duxerint cõsulẽdum. Eos præterea qui conuicti in vno loco fuerint de hæresi, & ad alia loca se transferunt, vt cautius possint effundere virus hæreticæ prauitatis, debitam censemus subire vindictam: nisi super hoc per viros ab eodẽ errore conuersos ad fidem, necnon & per alios, qui eos de hæresi †conuincunt (quod & in hoc casu concedimus licite faciendum) †eorundem testimonium habeatur. Item mortis sententiæ †dicimus †adiiciendos, si quos hæreticorũ ad iudicium tractos, in extremo vitæ periculo hæresim abiurantes, postmodum de falso iuramento constiterit, & fide mentita †conuicti, ac eos contigerit eiusdem morbi spontaneã incurrere recidiuam: vt sibi dãnabilius iniquitas sit mentita, vt pœnam debitam mendacium non euadat. Omne insuper proclamationis & appellationis beneficium, ab hæreticis, receptatoribus, & fautoribus eorundem penitus amouemus: volentes vt de finibus nostri imperij, in quibus semper debet existere fida fides, hæreticę labis †genimina modis omnibus deleantur. Ceterum quia quanto maiora diuinæ nutu miserationis accepimus, & altiorem locum præ filiis hominum obtinemus, tanto deuotiora debemus obsequia gratitudinis conferenti: Si †quando igitur in nostri nominis contemptores excandescit auctoritas: si reos læsæ maiestatis, in personis eorum & suorum liberorũ exhæredatione damnamus, multo fortius iustiusque contra Dei blasphematores nominis, & catholicæ detractores fidei, prouocamur: eorundem hæreticorum, receptatorum, fautorum, & aduocatorum suorum hæredes & posteros, vsque ad secundam †progeniem, beneficiis cunctis temporalibus, publicis officiis & honoribus, imperiali auctoritate priuantes: vt in paterni memoriam criminis continuo mærore tabescant: vere scientes quòd Deus est zelotes, peccata patrum in filios potenter vlciscens. Nec quidem à misericordiæ finibus duximus excludendum, vt si qui paternæ hæresis non sequaces, latentem patrum perfidiam reuelauerint: quacumque

§. 2. §. 3. §. 4. D §. 5. *Sch.* 104 *p.* 3. † *conuicerint* † *euidens* §. 6. † *ducimus* † *addicendos.* † *forte, cõuinci* §. 7. E † *germina.* §. 8. † *in codice vaticano ita: si qñ igitur in nostri maledicos, nostri culminis excandescit auctoritas.* † *generatione* §. 9.

quacunque reatus illorum animaduersione plectantur, prędictæ punitioni non subiaceat innocentia filiorum.

§. 10. Ad hoc notum fieri volumus fratres Prædicatores de ordine Prædicatorum, pro fidei negotio in partibus imperii nostri contra hæreticos deputatos: ceteros quoque qui ad hæreticos iudicandos accesserint & venerint, nisi aliqui eorum ab imperio sint proscripti, eundo, morando, & redeundo, sub nostra & imperiali defensione speciali recipimus: & quòd apud omnes sub ope, & recomendatione fidelium imperij esse volumus inoffensos: vniuersitati vestræ mandantes, quatenus quocunque, & apud quemcunque vestrum peruenerint, benigne recipiatis eosdem: & personas ab incursu hæreticorum eis insidiantium conseruantes indemnes, omne consilium, ducatum, & auxilium impendatis, pro tam acceptis corā Deo negotiis exequendis.

§. 11. Hęreticos vero, quos ostenderint ipsi vobis, in iurisdictione vestra singuli capientes, diligenti custodia detinendos, donec post ecclesiasticę damnationis iudicium, pœnam subeant, quam merentur: sciituri quòd in executione ipsius negotii, gratum Deo & laudabile nobis obsequium conferetis, si ad expellendam de partibus nostri imperii nouam & insolitam hæreticæ prauitatis infamiam opem, & operam, vnà cum eisdem fratribus præstiteritis efficacē. Et si quis foret exinde negligens & remissus, inutilis coram Domino, & in conspectu nostro poterit merito culpabilis apparere. Datum Paduæ XXII. Februarij, Indictione XII.

FEDERICVS DEI GRATIA ETC.

l. 2.
§. 1.
† Domini
† sæuientes
† quod significatione diuisionis enuntiat.

INCONSVTILEM tunicam † Dei nostri dissuere conantur hæretici, & vocabuli uitio † seruientes, † quo significationem diuisionis enuntiant, & in ipsius indiuisibilis fidei vnitatem nituntur inducere sectionem, & oues à Petri custodia, cui pascendæ à pastore bono sunt creditę, segregare. Hi sunt lupi rapaces intrinsecus, eo vsque mansuetudinem ouium prætendentes, quousque ouile possint dominicum subintrare. Hi sunt angeli pessimi. Hi sunt filii prauitatum, à patre nequitiæ, & fraudis auctore, ad decipiendas simplices animas destinati. Hi sunt colubri, qui columbas decipiunt. Hi sunt serpentes, qui latenter videntur inserpere, & sub mellis dulcedine virus † euomere: vt dum vitæ cibum ministrare se simulant, à cauda feriunt: & mortis poculum velut quoddam † dirissimum † venenum immiscent. Horum sectæ ueteribus: vel ne in publicum prodeant: non sunt notatæ nominibus: vel (quod est forte nefandius) non contentæ, vt velut ab Arrio Arriani, vel à Nestorio Nestoriani, aut à similibus similes nuncupentur: sed in exemplum martyrum, qui pro fide catholica † martyria subierunt, Patarenos se nominant, velut expositos passioni.

† euomunt
† durissimum
† aconytum

† martyrium
§. 2.
† Trinitatis
† Deum
† Deum
† præter
† sæuæ
† durissimum

Huiusmodi miseri Patareni, à quibus abest sancta credulitas † diuinitatis æternę, sub vno contextu nequitię insimul tres offendunt: † Dominum videlicet, proximos, & se ipsos: † Dominum, dum Dei filium, & fidem non agnoscunt. Decipiunt proximos, dum ipsis sub specie spiritualis alimoniæ, hæreticæ prauitatis oblectamenta ministrant. crudelius etiam sæuiunt in se ipsos, dum † post animarum dispendium, corpora denique † feueræ mortis illecebris, quam per agnitionem ueræ fidei possent euadere, vitę prodigi, & necis improuidi sectatores inuoluunt: & (quod est ipso dicto † dirissimum) superstites etiam non terrentur exemplo. Contra tales igitur, Deo & hominibus sic infestos, continere non possumus motus nostros, quin debitę in eos vltionis gladium † exeramus: † in tanto ipsos instantius persequentes, quanto in euidentiorem delusionem fidei Christianæ, prope Romanam Ecclesiam, quæ caput aliarum omnium ecclesiarum iudicatur, superstitionis suæ scelera latius exercere noscuntur. Adeo quòd ab Italię finibus, & præsertim à partibus Lombardiæ, in quibus pro certo perpendimus ipsorum nequitiam † latius abundare, iamque usque ad regnum nostrum Siciliæ, suæ perfidię riuulos deriuarunt.

† exerceamus
† Aliàs, & tanto ipsos persequamur instantius, quanto in euidentiorem iniuriam &c.
† amplius

§. 3. Quod acerbissimum reputantes: Statuimus in primis, vt crimen hęreseos, & damnatæ sectæ cuiuslibet, quocunque nomine censeantur sectatores, (prout veteribus legibus indictum) inter publica crimina numerentur: immo crimine læsæ maiestatis nostræ debet ab omnibus horribilius iudicari, quod in diuinæ maiestatis iniuriam noscitur attentatum, quamuis iudicii potestate, alterum alteri non † excellat. Nam sicut perduellionis crimen personas adimit damnatorum, & bona; & damnat post obitum etiam memoriam defunctorum: sic & in prędicto crimine, quo Patareni notantur, per omnia volumus obseruari.

† excedat

§. 4. Et vt ipsorum nequitia, qui (quia Deum non sequuntur) in tenebris ambulant, detegat

A detegatur: etiam nemine deferente, inuestigari volumus diligenter huiusmodi scelerum patratores; & per officiales nostros, sicut & alios malefactores inquiri; ac inquisitione notatos, etiamsi leuis † superstitionis argumento tangantur, à viris ecclesiasticis, & prælatis examinari iubemus. Per quas si inuenti fuerint à fide catholica saltem in† vno articulo deuiare, ac per ipsos pastorali more commoniti, tenebrosis diaboli relictis insidiis, noluerint agnoscere Deum lucis, sed in erroris † concepta constantia perseuerent, præsentis nostræ legis edicto damnatos, mortem pati Patarenos, aliosque hęreticos quocunque nomine cẽseantur, decernimus, quam affectant: vt viui in conspectu† hominum comburantur, flammarum commissi iudicio. Nec dolemus quòd in hoc ipsorũ satisfacimus voluntati ex quo pœnam solummodo, nec fructum aliquem alium consequuntur erroris. Apud nos pro talibus nemo interuenire præsumat; quod† qui fecerit, in ipsum nostræ indignationis aculeos non immerito conuertemus. Dat. Paduę XXII. Februarij, XII. Indictione.

† *suspicionis* † *in aliquo deuiare* † *concepti* † *populi* † *quod si*

B

FEDERICVS DEI GRATIA Romanorum Imperator, &c.

l. 3. §. 1.

Patarenorvm receptatores, & complices, & quocunque modo fautores, qui vt à pœna alios possint eximere, de se velut improuidi non formidant, publicatis bonis omnibus relegandos in perpetuum esse censemus. Et ipsorum filij ad honores aliquos nullatenus admittantur, sed infamiæ perpetuæ nota laborent; Vt † nec testes in causis aliquibus admittantur, sed perpetuo repellantur infames. Si tamen aliquis de filiis fautorum huiusmodi detexerit aliquem Patarenum, de cuius perfidia manifeste probatur, in fidei præmium quam C agnouit, famæ pristinæ de imperiali clementia, restitutionis beneficium in integrum, consequatur.

† *Aliàs, vt nec in testes, nec in causis, quibus repellũtur infames, aliquatenus admittantur.*

INCIPIVNT CAPITVLA CONSTITVTIONIS contra† hæreticos edita per dominum Federicum, illustrem virum Romanorum imperatorem semper Augustum, Hierusalem, & Siciliæ regem.

† *Patarenos.*

§. 1. Catharos, Patarenos, Speronistas, Leonistas, Arnaldistas, Circuncisos, Passaginos, Iosepinos, Garatenses, Albanenses, Franciscos, Begardos, † Commixtos, Vualdenses, Romairolos, † Cuminellos, Varinos, & † Ortholenos, cum illis de Aquanigra: & omnes hæreticos vtriusque sexus quocunque nomine censeantur perpetua damnamus infamia, † diffidamus atque bannimus, censentes vt bona talium confiscentur, nec ad eos vlterius reuertantur: ita quòd filij ad eorum successionem peruenire non possint, cum longe sit grauius æternam, quàm temporalem offendere maiestatem. Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi ad mandatum ecclesię, iuxta considerationem suspicionis, qualitatemq; personę, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, tamquam infames & banniti ab omnibus habeantur, ita quòd si sic per annum permanserint, extunc eos sicut hæreticos condemnamus.

D

† *Commissos* † *Cõmunellos* † *Ortulenos* † *Aliàs, Diffidamus itaque et bãnim⁹, etc.*

§. 2.

§. 3. Statuimus etiam hoc edicto in perpetuum valituro, vt potestates, & consules, seu rectores, quibuscunque fungantur officijs, pro defensione fidei præstent publice iuramentum, quod de terris suæ iurisdictioni subiectis, vniuersos hæreticos ab ecclesia denotatos, bona fide pro viribus exterminare studebunt, ita quòd E amodo quandocunque quis fuerit in perpetuam potestatem, seu temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare: alioquin neque pro potestatibus, neque pro consulibus, seu consimilibus habeantur: eorumq; sententias ex tunc irritas decernimus & inanes.

§. 4. Si vero dominus temporalis requisitus & monitus ab ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab hæretica prauitate, post annum à tempore monitionis elapsum, terram ipsius exponimus catholicis occupandã: qui eam, exterminatis hæreticis, absq; vlla cõtradictione possideant, & in fidei puritate conseruent: saluo iure domini principalis: dũmodo super hoc nullũ prębeat obstaculum, nec aliquod impedimentum apponat: eadẽ nihilominus lege seruata, cõtra eos qui nõ habent dños principales.

§. 5. Credẽtes præterea, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum bannimus: statuentes, vt si postquam quilibet talium

fuerit excommunicatione notatus, satisfacere contempserit infra annum, extunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, vel ad aliquos eligendos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, nec testandi liberam habeat factionem; nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus ei præterea super quocunque negotio respondeat, sed ipse aliis respondere † teneatur. Quòd si iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquę ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, eius instrumenta confecta per manũ eius nullius penitus sint momenti. Adijcimus insuper, quòd hæreticus per hæreticum conuinci possit: & quòd domus Patarenorum, receptatorum, defensorum, & fautorum, siue vbi docuerint, † aut alijs manus imposuerint, destruantur, nullo tempore restaurandæ. Datum Paduæ XXII. Februarij. XII. Indictione. A

† cogatur

§. 6.

† siue, ubi alijs &c.

De apostatis.

Rex regum. Apostatantes à fide catholica penitus execramur, insequimur vltionibus, bonis suis omnibus spoliamus. Et à professione vel voto naufragantes legibus coarctamus. B Successiones tollimus ab eis, & omne ius legitimum abdicamus. Datum Asisij XI. Calend. Iunij, Pontificatus nostri anno vndecimo.

INNOCENTIVS IIII.

Quibus competeret olim facultas creandi, & destituendi inquisitores; & qua ratione inquisitores semel creati deponi debeant.

Edita anno Domini 1254.

Ex Archiuo inquisitionis Bononiensis.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio priori prouinciali ordinis Prædicatorum in Lombardia, Salutem & apostolicam benedictionem. C

LICET ex omnibus mundi partibus, quæ nomine Christiano censentur, teneamur ex officij nostri debito expurgare letiferam pestem hæreticę prauitatis: In Italia tamen imminet nobis hęc solicitudo propensius, vbi eandem pestem (propter malitiam temporis, quæ in detrimentum fidei catholicę peruersos mores peperit) ex vicinitate persensimus abundantius succreuisse. Volentes igitur in prouincia Lombardiæ à Bononia & Ferraria inclusiue, vsque ad vltimos fines superiorũ partium eiusdem prouinciæ, ac Marchia Ianuensi, per aliquos de fratribus prioratus tui, super hoc partes nostræ solicitudinis adimpleri: discretioni tuæ per apostolica scripta mãdamus, quatenus tu, vel vicarius tuus, cum contigerit te abesse, de consilio discretorum fratrum, quatuor ex eiusdem prioratus fratres, viros zelum habentes Christianæ fidei, & opere ac sermone potentes, assumas, eisque inquisitionis officium contra hæreticos, eorumq; fautores & complices, in prædictis prouincia & Marchia, iuxta formam quam eis per alias D literas nostras expresimus, exequendum iniungas: quos eam, quam in eisdem literis cõprehendimus, habere volumus potestatem. Si vero quemquam eorundem inquisitorum, ex causa videris aliquando amouendum, alium illo amoto substituas, pari potestate functurum, quotiens id faciendum deliberatione, cum discretis fratribus pręhabita, tibi vel eidem vicario, te absente, visum fuerit expedire. Datum Asisij IIII. Calend. Iunii, Pontificatus nostri anno vndecimo.

INNOCENTIVS IIII.

E

Inquisitores prædicent fidem catholicam, ac per alios faciant prædicari: crucesignatos recipiant, qui hæreticos insequantur: audientibus conciones inquisitorum de fide habitas viginti vel quadraginta dierum indulgentiam concedant inquisitores. qui hæreticos persequuntur, plenariam indulgentiam adipiscuntur.

Edita anno domini 1254.

Ex Archiuo inquisitionis Bononiensis.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio priori prouinciali ordinis Prędicatorum in Lombardia, Salutem & apostolicam benedictionem.

MALITIA huius temporis in diuersis mundi partibus, & maxime in prouincia Lombardia, peruersorũ morũ peperit corruptelã, ex quibus pestifera pestis hæreticæ prauitatis abũdantius solito noscitur pullulasse. Ad purgationẽ igitur eiusdẽ pestis, iuxta officij nostri debitũ ex animo intẽdẽtes, volumus aduersus huiusmodi iniquitatis ope-

A tis operarios, qui massam catholicæ puritatis, fermento propriæ contagionis inficiunt, fideles, vt consurgant, stentque nobiscum, pro euangelicis, quas professi sunt legibus defensandis, salubribus exhortationibus incitari. Quo circa deuotioni tuæ, per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus tu, vel vicarius tuus cum contigerit te abesse, per te ipsum in ciuitatibus & locis aliis, quę infra prioratus generalis tibi commissi, statutos ab ordine tuo limites continentur, prędicans contra hæreticos verbum crucis, & per idoneos ad hoc fratres tuos faciens publice prædicari, ac consignari crucis charactere eos, qui tacti zelo fidei contra hæreticos, eorumque fautores voluerint crucesignari fideles ad huiusmodi prædicationis & crucis signationis officium exequendum, in ciuitatibus & locis prædictis, tot de fratribus tibi commissis verbo & opere potentes assumas, quot ex eisdem assumptis, singulis ciuitatibus & dioecesibus prioratus eiusdem bini valeant deputari: Nos enim tibi & eorum singulis largiendi viginti vel quadraginta dierum indulgen-
B tiam de iniunctis pænitentiis vere pęnitentibus & confessis, qui ad audiendum verbum ipsum deuote affuerint: necnon & illis, qui ad extirpandam hæreticam prauitatem, signum crucis acceperint, illam indulgentiam illudque priuilegium concedendi, quæ transfretantibus in terræ sanctæ subsidium in generali conceduntur concilio, plenam auctoritate pręsentium concedimus potestatem. Dat. Assisij 11. Calend. Iunii, Pontificatus nostri anno vndecimo.

INNOCENTIVS IIII.

Vniuersis Christi fidelibus.

C *Insigne hoc rescriptum pœnas continet hęreticorum, & eorum qui hæreticorum complices dicuntur: item magna ex parte ostendit, quis ordo in iudicio aduersus hęreticos suscepto, debeat obseruari, & concordat omnino cum iure communi in c. Excommunicamus 1. & 2. de hæret. & cum c. Quicunque. de hære. lib. 6. & cum rescripto eiusdem prorsus sententiæ Nicolai iij. quod est infra, & incipit etiam, Nouerit vniuersitas. & cum rescripto Alexan. iiij. relato in Directorio pag. 78.*

NOVERIT vniuersitas vestra, quòd nos ad instar fe. re. G. Papæ prædecessoris nostri excommunicamus, & anathematizamus vniuersos hęreticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in id ipsum. Damnati vero per ecclesiam seculari iu-
D dicio relinquantur animaduersione debita puniendi; clericis prius à suis ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis postquam fuerint deprehensi, redire voluerint ad agendum condignam pænitentiam, in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, similiter hęreticos iudicamus. Item receptores, defensores, & fautores hæreticorum, excommunicationis sententiæ decernimus subiacere: firmiter statuentes, vt si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, à sua super hoc non curauerit præsumptione cessare, ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia, seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, vt nec testamenti habeat factionem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quòd si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius au-
E dientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum, nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur: & in similibus idem præcipimus obseruari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur. Si qui autē tales, postquā ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excōmunicationis sententia percellantur, aliàs animaduersione debita puniēdi. Qui autē inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxta cōsiderationē suspicionis, qualitatēq; personæ, propriā innocentiā cōgrua purgatione mōstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsq; ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur: ita quòd si per annum in excōmunicatione perstiterint, extunc velut hæretici cōdemnentur. Item proclamationes, aut appellationes huiusmodi personarum minime audiantur. Item

Edita anno domini 1254.

Ex bibliotheca Illustriss. Iulij Antonij Sāctorij, Cardinalis S. Seuerinæ vnius ex inquisitoribus generalibus.

iudices, aduocati & notarii nulli eorum officium suum impendant; alioquin eodem officio perpetuo sint priuati. Item clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus ecclesiastica sacramenta, nec eleemosynas, aut oblationes eorum recipiant. Similiter hospitalarii, aut templarij, ac quilibet regulares: alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis apostolicæ speciali. Item quicunque tales præsumpserint ecclesiasticæ tradere sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam, excommunicationis sententię se nouerint subiacere, nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publice extumulent, & proijciant huiusmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetua careat sepultura. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicæ personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare: qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur. Item si quis hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium, vita & moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo, vel alij, per quem credat ad prælati sui & inquisitorum hæreticę prauitatis notitiam peruenire; alioquin excommunicationis sententia percellatur. Hæretici autem & receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii vsque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium admittantur. Quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Nos enim prædictos & quoscunque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum, dignitates, personatus, & quæcunque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti, ex nunc priuamus taliter acquisitis: volentes vt tales, & habitis perpetuo careant, & ad alia vel similia nequaquam in posterum admittantur. Illorum autem filiorum emancipationem, nullius esse momenti volumus, quorum parentes post emancipationem huiusmodi ad inuicem superstitionis hæreticæ, à via declinasse constiterit veritatis. Datum Anagniæ XVII. Calen. Iulij, anno vndecimo.

INNOCENTIVS IIII.

Inquisitores ardenter prædicent crucis verbum, contra hęreticos & eorum complices; eos qui cruce signari voluerint, recipiant, concessa illis solita indulgentia: aduersus impedientes, aut non iuuantes inquisitionis officium, velut contra defensores & fautores hæreticorum appellatione remota procedant: crucesignatos absoluant à censuris ecclesiasticis: cum clericis crucesignatis super irregularitate dispensant: crucesignatorum vota commutant: cruce signati tempore interdicti generalis, diuinis interesse possunt.

Edita anno domini 1254.

Ex Archiuo iquisitionis Bononiensis.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs fratribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hęreticæ prauitatis, pręsentibus & futuris in Lombardia, & Marchia Ianuen. Salutem & apostolicã benedictionem.

MALITIA huius temporis in diuersis mũdi partibus, & maxime in prouincia Lombardię, peruersorum morum peperit corruptelam, ex quibus letifera pestis hæreticæ prauitatis abundantius solito noscitur pullulasse. Ad extirpationem igitur eiusdem pestis, iuxta officij nostri debitum ex animo intendentes, volumus aduersus huiusmodi iniquitatis operarios, qui massam catholicæ puritatis fermento proprię contagionis inficiunt, fideles vt consurgant, stentque nobiscum pro euangelicis, quas professi sunt, legibus defendendis, salubribus adhortationibus incitari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta, districte præcipiendo mandamus, in remissionem vobis peccaminum iniungentes, quatenus in locis vbi contra hæreticos, vobis inquisitionis officiũ est commissum, curetis singuli opportuna instantia, contra eosdem hæreticos, eorumque fautores proponere populis publice verbum crucis: & eos qui tacti zelo fidei, ad extirpandam prauitatem eandem, votum assumpserint crucis charactere consignare. Vt autem vobis de prædicatione huiusmodi, & fidelibus, qui eiusdem crucis ob hoc votum assumpserint, copiosæ mercedis præmium afferatur: vobis & eisdem fidelibus illam indulgentiã, illudque priuilegium elargimur, quæ transeuntibus in terræ sanctæ subsidium, in generali concilio conceduntur. Cum autem huiusmodi crucis verbum, per vos proponi contigerit, relaxandi omnibus vere pænitentibus & confessis, qui ad audiendum verbum ipsum deuote affuerunt, quadraginta vel viginti dies de iniunctis pænitentiis libera sit vobis & singulis vestrum de nostra concessione facultas. Quòd si forte, quod non credi-

A credimus, aliqua ciuitas, communitas, vel persona, cuiuscunque conditionis, vel gradus, huic tam salubri negotio se opponere, seu illud persumpserit aliquatenus impedire, vt per vos, vel per alios auctoritate nostra ad hoc deputatos, vel in posterum deputandos, libere procedi non valeat in eodem: immo si quicunque requisiti illud fouere neglexerint, & iuxta officium & posse suum studiose iuuare; contra eos, tamquam defensores, & fautores hæreticorum, sublato appellationis obstaculo, vos vel vestrum singuli auctoritate nostra intrepide procedatis. Contra quos, prout audacia ipsorum exegerit, Reges & Principes Christianos, nec nō Crucesignatos pro terræ sanctæ succursu, curabimus inuocare: cum non minus expediat immo magis, fidem in locis prope positis, quàm procul distantibus defensare. Porro vt non solum inquisitionis vobis super hæretica prauitate commissæ, sed & huiusmodi prædicationis crucis officium in manibus vestris, congruis fauoribus adiuuetur, absoluendi iuxta formam ecclesiæ, omnes qui contra prauitatem hæreticam as-
B sumpserint signum crucis ab interdicti, suspensionis, & excommunicationum sententiis canonis, & præsertim ab illis quas pro incendiis, vel effractionibus ecclesiarum, seu iniectione manuum violenta in personas ecclesiasticas incurrerunt; & aliis quoque sententis, à nobis, vel auctoritate nostra generalirer promulgatis: nisi adeo grauis & enormis excessus fuerit personarum, quòd ab his oporteat absolutionis beneficium per sedem apostolicam obtineri. Necnon & ab illis sententiis, quas adhærendo & fauendo contra ecclesiam, quondam Frederico, se tum pro Imperatore gerenti, seu Conrado nato eius, vel ipsorum fautoribus incurrerunt: Egilino de Romanis, Vberto Marchione Pelauicino, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Capitaneis, Potestatibus, Rectoribusque ciuitatum atque locorū, similibusque personis, qui in ecclesias, & personas ecclesiasticas, sæua exercuisse noscuntur, aut eorum bona nequiter occupasse, dumtaxat exceptis. Dūmodo assumpto crucis signacu
C lo, votum huiusmodi, qui absoluti fuerint, efficaciter prosequantur: & ipsi caueant, quòd de cetero contra ecclesiam nunquam erunt; & tam ab ipsis, quàm ab aliis præmissis, plena de damnis & iniuriis, propter quæ excommunicati noscuntur, satisfactio, vel satisfaciendi sufficiens securitas impendatur. Necnon & dispensandi cum clericis, super irregularitatibus, quas celebrando diuina ligati sententiis canonis, contraxerunt. Commutandi quoq; vota eorundem crucesignatorum, vouentium, & votorum qualitate pensata: terræ sanctæ votis, aliisque perpetuis, quæ commutationis non admittunt remedium, dumtaxat exceptis. Concedendi quoque crucesignatis eisdem, quòd tempore generalis interdicti, possint interesse diuinis officiis, & ecclesiastica sacramenta recipere, in locis in quibus eadem ex indulto sedis apostolicæ celebrantur. Dummodo si in præmissis casibus, ecclesiasticis tenentur ligati sententiis, prius absolutionis beneficium assequantur, vobis & singulis vestrum auctoritate præsentium, concedimus facultatem. Datum Anagniæ xiij. Cal. Iulij.
D Pontificatus nostri anno vndecimo.

INNOCENTIVS IIII.

Inquisitores compellere possunt magistratus seculares, vt obseruent leges Federici Imperatoris in hæreticos editas per censuram ecclesiasticam, appellatione remota.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Predicatorum inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in partibus Lombardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1255.*

E CVM aduersus hæreticam prauitatem quondam Federicus tum Romanorum Imperator, promulgauerit quasdam leges, per quas ne peruagetur, compesci poterit pestis illa: nos eas volentes ad robur fidei, ac salutem fidelium obseruari, dilectis filiis potestatibus, consiliis, & communitatibus ciuitatum, aliorumque locorum Italiæ nostris dedimus literis in mandatis, vt ipsas quarū tenores sibi præfatis insertos literis misimus, singuli faciāt in suis capitularibus annotari, contra hæreticos sectæ cuiuslibet, secundum eas exacta diligentia processuri. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus si præfati potestates, & alij ciuitatum & locorum, in quibus vobis inquisitionis officium, contra hæreticos est commissum, mādatum super hoc apostolicum neglexerint adimplere: vos, vel quiuis vestrum, eos ad id per excōmunicationem in personas, & interdictum in terram, remoto appellationis obstaculo compellatis: *Ex Archiuo inquisition. Bononien.*

pellatis: non obstante si aliquibus ab apostolica sede sit indultum, vel indulgeri contigerit, quòd excommunicari, suspendi, vel interdici non possint, vel eorum terræ subiici ecclesiastico interdicto. Dat. Anagniæ, Nonis Iulij. Pontificatus nostri anno duodecimo. A

INNOCENTIVS IIII.

Cum domus hereticorum destrui iubentur, idem intelligitur de turribus eiusdem malefactoris domui contiguis, si quæ fuerint: materia vero dirutorum ædificiorum diuiditur iuxta formam Innocentianę constitutionis incipien. Ad extirpanda. §. teneatur insuper potestas.

Edita anno domini 1255.

Ex Archiuo inquisitionis Bononiensis.

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis in prouincia Lombardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem. B

CVM in constitutionibus nuper à nobis contra hæreticos promulgatis, inter alia contineri dicatur expresse, vt domus in qua hæreticus vel heretica inuentus fuerit, ac ei contigue, si fuerint eiusdem domini, sine spe reparationis funditus destruantur, nostro petistis certificari responso, quid sit de turribus in casu huiusmodi obseruandum? Ad quod breuiter respondemus, quòd nostræ intentionis extitit & existit, vt in eo casu idem in turribus, & in domibus iudicium obseruetur. Lignamina vero, lapides, & tegulas domorum & turrium, quæ taliter destruentur, eo modo distribui decernimus, quo res alias ibidem inuentas diuidi mandauimus in constitutionibus antedictis. Datũ Anagniæ IIII. Calen. Augusti, Pontificatus nostri anno duodecimo.

ALEXANDER IIII. C

Vt inquisitores procedant contra hæreticos, iuxta constitutiones Innocentij, reliquis statutis nihilominus in hereticos editis in suo robore seruatis.

Edita anno domini 1255.

Ex Archiuo inquisitionis Bononiensis.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Raynerio, ac aliis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Lombardia, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM auctoritate felicis recordationis Innocentij Papæ prædecessoris nostri, in Lombardia inquisitionis officium contra hæreticos fueritis hactenus executi; nos desiderantes tam nociuam pestem prauitatis hæreticæ, quę pullulare in illis partibus consueuit, cum omni solicitudine extirpare: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus secundum à Deo vobis datam prudentiam, auctoritate nostra, in eiusdem inquisitionis officio procedatis, iuxta ipsius prædecessoris directarum continentiam literarum. Statutis contra hæreticos editis, quæ idem prædecessor in capitularibus ciuitatum, & locorum Italiæ annotanda & seruanda mandauit: ac literis ecclesiarum prælatis, & aliis Lombardis, super negotio ipso directis, in suo robore duraturis. Datum Neapoli VI. Calen. Maii, Pontificatus nostri anno primo. D

ALEXANDER IIII.

Ampliat & declarat nonnulla capita constitutionum Innocentij iiij. contenta in bulla, Ad extirpanda.

Edita anno domini 1255.

Ex Directorio Sabellano fol. 394.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticorum, in prouincia Lombardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem. E

CVM secundum tenorem constitutionum fel. re. Innocentij papæ prædecessoris nostri, quas in capitularibus ciuitatum & locorum Italiæ annotari mandauit, contineatur; quòd quilibet potestas seu rector cuiuscunque ciuitatis seu loci, infra tertium diem post introitum regiminis sui, duodecim viros probos & catholicos, & duos notarios & duos seruitores, vel quotquot fuerint necessarii instituere teneantur, quos diœcesanus si præsens extiterit, & interesse voluerit, & duo fratres Prædicatores, & duo Minores,

Minores, ad hoc à suis prioribus, si conuentus ibi fuerint eorundem ordinis deputati, duxerint eligendos, per quos inquirantur hæretici, & etiam capiantur. Teneatur insuper idē potestas, vel rector infra decem dies sui regiminis, syndicare præcedentem proximo potestatem, vel rectorem, & eius etiam assessores per tres viros catholicos & fideles, electos ad hoc per diœcesanum si fuerit præsens, & per fratres Prædicatores, & Minores, de omnibus quæ in constitutionibus præfatis, & legibus, quæ contra hæreticos & eorum complices, editis continentur. Et sicut ad audientiam ipsius nostri prædecessoris peruenit earundem constitutionum super his plerumque impediatur effectus: pro eo scilicet quod interdum, illi qui prædictos viros debent eligere, electioni huiusmodi non possunt interesse, vel nolunt: Nos ad instar prædecessoris eiusdē, super his sicut conuenit, prouidere volentes, statuimus, vt si diœcesanus & fratres Minores, prædictæ electioni, prædictorum virorum noluerint, vel non potuerint interesse, per aliquem vestrum, seu illos, quibus id duxeritis committendum in locis in quibus inquisitionis officium exercetis, eligere personas, seu viros huiusmodi libere valeatis, vobis & vestrum singulis auctoritate præsentium indulgemus: nō obstante iuramento, quod prædicti potestates, & rectores, de obseruandis præfatis constitutionibus, exhibere tenentur, à quo ipsos, quantum ad hos articulos siue casus duximus absoluendos. nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Neapoli ij. Calen. Maij. Pontificatus nostri anno primo.

ALEXANDER IIII.

Vt inquisitores procedant in negotio inquisitionis, iuxta ordinationes Innocentij quarti.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratri Raynerio Placentin. & aliis fratribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in Lombardia, & Marchia Ianuen. Salutē & apostolicā benedictionē. *Edita anno Domini 1255*

CVM felicis recordationis Innocentius Papa prædecessor noster, contra hęreticos prædicationem crucis vobis duxerit per suas literas committendam: discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus in negotio procedatis eodem, iuxta literarum continentiam earundem. Datum Anagniæ v. Idus Augusti. Pontificatus nostri anno primo. *Ex Archiuo īquisitionis Bononiensis.*

ALEXANDER IIII.

Ampliat tria capita constitutionum Innocentij incipien. Ad extirpanda. quæ ob nimiam terminorum breuitatem non poterant commode absolui.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis inquisitoribus hæreticorum, in Lombardia, & Marchia Ianuensi, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1256.*

EXORTIS in agro fidei Christianæ per partes Italiæ abundantius solito, hæreticæ prauitatis zizaniis, seminante illa per temporis impacati malitiā homine inimico: felicis recordationis Innocentius Papa prædecessor noster, constitutiones quasdam ad pestis extirpationem prædictæ noscitur edidisse, quas in suis literis annotatas, mandauit à dilectis filiis potestatibus, seu rectoribus, consiliis, & cōmunitatibus ciuitatum aliorumque locorum, per Lombardiam, Romaniolam, & Marchiā Teruisij constitutis, tamquam fidelibus eiusdem fidei defensoribus exacta diligentia obseruari. Porro inter constitutiones huiusmodi, tria contineri noscuntur, à potestatibus, seu rectoribus ciuitatum & locorum, sub debito iuramenti infra certos terminos obseruanda. Primum videlicet; quòd potestas, seu rector infra tertium diem post introitum sui regiminis, duodecim viros probos & catholicos, duos notarios & duos seruitorēs, vel quotquot fuerint necessarij, instituat; quos ad negotium fidei contra hæreticos, eorumque fautores, diœcesanus, si præsens fuerit, & interesse voluerit, & duo fratres Prædicatores, & duo Minores ad hoc à suis prioribus & ministris, si conuentus ibi fuerint eorundem ordinum deputati, duxerint eligendos. Secundum, quòd idem potestas, seu rector, in destructione domorum, condemnationibus faciendis, & in rebus inuentis, vel occupatis consignandis & diuidendis, *Ex Archiuo inquisition. Bononien.*

diuidendis, infra decem diem postquam accusatio seu denuntiatio super hæresi, vel hæreticorum fauore facta fuerit, exequatur omnia cum effectu. Tertium vero, quòd prædictus potestas siue rector, infra decem dies sui regiminis, syndicet præcedentem, proximo potestatem, vel rectorem, & eius etiam assessores per tres viros catholicos & fideles, electos ad hoc per diœcesanum, si pręsens extiterit, & per fratres Prędicatores & Minores, de omnibus his, quæ in statutis seu constitutionibus, & legibus contra hæreticos, & eorum complices continentur, & eos puniat de omnibus & singulis quæ omiserunt, & compellat restituere de propria facultate. Cum igitur, sicut accepimus, supradicta tria, infra præmissos terminos propter ipsorum terminorum nimiam breuitatem, nequeant à potestatibus, vel rectoribus de facili adimpleri; propter quod ijdem potestates seu rectores, in animarum suarum periculum periurii retiaculo sæpius inuoluuntur: Nos de vestræ fidei puritate, ac circunspectionis industria, plenam in Domino fiduciā obtinentes, prorogandi eisdem potestatibus & rectoribus terminos supradictos, vsque ad decem dies, prout expedire vel necesse fore videritis ad præmissa efficaciter exercenda, ita quòd per prorogationem huiusmodi nec periurii reatum, nec notam incurrant, plenam vobis & singulis vestrum, vbi cōuenire ad hoc commode nequiueritis, concedimus auctoritate pręsentium facultatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concesionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Lateran. 11. Idus Martij, Pontificatus nostri anno secundo.

ALEXANDER IIII.

Statuta, quibus officium inquisitionis, directe vel indirecte impeditur, moderare possunt episcopi & inquisitores, seu resecare; & vt sibi exhibeantur, compellere possunt magistratus ciuitatum per ecclesiasticas censuras, appellatione reiecta.

Edita anno domini 1257.

Ex Archiuo inquisitionis Bononiensis.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri episcopo Mutinen. Salutem & apostolicam benedictionem.

IMPLACIDA relatio nuper nostrum turbauit auditum, quòd videlicet, Commun. Mātuan. cum deberent dilectis filiis fratribus Prædicatoribus, inquisitoribus prauitatis hæreticę, in illis partibus à sede apostolica deputatis circa extirpationem prauitatis huiusmodi de suis finibus, toto posse assistere tamquam fidei zelatores; ipsi agentes in contrarium, statuta quædam damnabilia ediderunt, per quæ negotium fidei, quod per fratres ipsos salubriter geritur, vt in eo procedi libere nequeat, directe impeditur vel etiam indirecte. Quo circa fraternitati tuæ, per apostolica scripta, sub excommunicationis pœna firmiter præcipiendo mandamus, quatenus associatis tecum aliquibus discretis, & Deum timentibus viris, statuta huiusmodi quæ à Mantuan. vel quibuslibet alijs hominibus ordinata & facta dicuntur, Mantuæ ac in toto ipsius districtu, per quæ ipsi negotio posit obstaculum prouenire, diligenter inquirere ac etiam inuenire: & quæsita & inuenta ad tale reducere, ac reduci facere moderamen procures, quòd per ipsa dictorum inquisitorum processus non impediantur in aliquo, vel quomodolibet retardentur: faciens nihilominus quòd statuta quælibet ipsi negotio contraria, & quibus posset impedimentum aliquod inquisitoribus afferri eisdem, quominus per eos iuxta formam sibi à prædicta sede traditam procedi libere valeat in eodem, in ciuitate præfata vel alibi in ipsius districtu nullatenus obseruentur: potestatem, ancianos, & consilium ciuitatis eiusdem per excommunicationem in personas eorum & commune prædictum, per interdicti in ciuitatem ipsam sententias, ad id appellatione postposita, compellendo. Datum Viterbij xv. Calen. Ianuarij, Pontificatus nostri anno tertio.

ALE-

ALEXANDER IIII.

Declarat quinque articulos dubios, contentos in constitutione Innocentij iiij. incipien. Ad extirpanda. Iubetque has declarationes cum præfatis constitutionibus scribi in statutarijs vrbium, & seruari.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus Prædicatoribus, inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in Lombardia & Marchia Ianuensi, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno domini 1257.*

FELICIS recordationis Innocentius papa prædecessor noster, dudum cõstitutiones quasdam edidit, secundum quas rigor debet exerceri canonicus, in extirpandis ex agro fidelium zizaniis hæreticæ prauitatis: quarum aliquæ videtur† ambiguæ†, super quibus nostræ responsionis oraculum implorastis. Ne igitur ipsarum constitutionum obscuritas commissæ vobis solicitudini, perniciosas vineæ Domini pie persequẽdi capiendique vulpeculas obstaculum obiiciat tarditatis: quinque ipsarum constitutionũ capitula, quæ vobis dubia videbantur, auctoritate præsentium, de fratrum nostrorum consilio, duximus declaranda. Primum sane dubitationis vestræ capitulum continet, quòd tã duodecim viri quàm notarij & seruitores eorundem, ad capiendum hæreticos deputati, simul & diuisim plenariam præcipiendi, sub pœna & banno, quę ad officium suum pertinet, habeant potestatem. Potestas vero talis loci vel rector, teneatur habere firma & rata omnia præcepta quæ occasione officii sui fecerint duo ex ipsis officialibus siue plures, & pœnas exigere non seruantium. hoc itaque quod de pœna & banno dictum est, de illis dumtaxat pœnis interpretamur intelligi, quæ cõsequenter in eisdem constitutionibus sunt expressæ. Possunt autem prædicti officiales, communitati, burgo, & villæ præcipere sub pœna & banno, vsque ad ducentas Marchas argenti, & vltra ad arbitrium potestatis loci eiusdem, quòd potestati, vel diœcesano, aut eius vicario seu inquisitoribus hæreticorum, præsentabunt infra pręfigendum eis terminum competentem, omnes hæreticos & hæreticas, quos sibi dicti officiales duxerint assignandos: & potestas loci à non seruantibus, pœnam huiusmodi exigere teneatur. Secundum vero est, quòd domus in qua prohibiti fuerint hæreticorum captores, sine spe reædificandi funditus destruatur, & bona quæ ibi reperta fuerint, fiant capientium, ac si hæretici fuissent ibidem inuenti: Quodque habet, quòd domus in qua repertus fuerit aliquis hereticus seu hæretica, sine vlla spe reędificandi funditus destruatur, nisi dominus domus ibidem procurauerit reperiri; & si dominus domus illius, alias domos habuerit contiguas illi domui, omnes illæ domus similiter destruantur, & bona quæ fuerint inuenta in domo illa, & in domibus illis adherentibus, publicentur, & fiant auferentium, nisi auferentes fuerint in officio constituti. Hæc autem duo capitula vno declarationis sedis apostolicæ radio lucidantes, volumus absolute vt pœnæ taxatæ per constitutiones easdem in præmissis casibus infligantur: nisi diœcesanis, vel in eorum absentia vicarijs ipsorum, vnà cum inquisitoribus inquisitorum, vel solis ipsis diœcesanis, (cum ipsorum inquisitorum præsentia de facili haberi non poterit) legitime constiterit pręfatarum domorum dominos in his casibus penitus innocentes, & prorsus inculpabiles extitisse: ac etiam eos non esse credentes, vel receptatores, aut defensores, siue fautores hæreticorum, seu de hæretica labe suspectos. Bona vero quę inuenta fuerint in domibus supradictis, debent in his casibus similiter publicari, nisi legitime constiterit per testes fide dignos, & omni exceptione maiores, ipsa bona esse aliarum personarum, quàm dominorum domuum earundem. Quartum vero vestræ dubitationis capitulum enodamus, quòd videlicet, si dominus domus, pro eo quòd in ipsa repertus fuerit hæreticus, vel hæretica, sine spe reædificationis funditus destruendæ, habeat alias domos, illi domui demoliendæ contiguas, omnes illæ similiter destruantur: illud de appendicijs domus illius debere intelligi declaramus, vt scilicet domus illa cum aliis eiusdem, domui ipsi contiguis, hoc est ipsa, & ipsius etiam appendicia, cum eadem siue in domo, siue in appendiciis eius, hæreticus vel heretica repertus fuerit, destruantur: cum domus, quamuis diuersis mansionibus distinguatur, vna nihilominus sit censenda. In quinto autem dubitationis capitulo legitur; quòd teneatur potestas seu rector, infra decem dies sui regiminis syndicare præcedentem proximo potestatem, vel rectorem, & eius etiam assessores, per tres viros catholicos & fideles, electos ad hoc per diœcesanum, & per

Ex Directorio Sabellano fol. 734.

† ambigere legebatur, sed ambiguæ, reposuimus.

§. Idẽ quoque potestas. & seq.

§. teneatur sane potestas.

B C D E

fratres Prædicatores & Minores, de omnius his, quæ in statutis ipsis, siue constitu- A
tionibus & legibus contra hæreticos, & eorum complices editis conti nentur. hunc itaque dubitationis articulum declarantes, respondemus, quòd vnà cum diœcesano loci, fratres prædictorum ordinum, à priore & guardiano suis: vel ab eorum altero, si ibidem alterius dumtaxat eorundem ordinum conuentus extiterit, assumendi, viros eligant supradictos. Si vero neutrius ordinis conuentus ibi forsi tan habeatur, ad solum diœcesanum eorundem virorum electio pertinebit. Quo circa discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus eadem capitula constitu tionum prædictarum accipientes, iuxta declarationis apostolicæ intellectum, tenorem præsentium; simul cum eisdem constitutionibus, faciatis de verbo ad verbum, in capitularibus ciuitatum, ad tollendas de aliorum cordibus ambiguitates huiusmodi, annotari. Datum Lateran. 11. Non. Martii, Pontificatus nostri anno tertio. B

ALEXANDER IIII.

Inquisitores in causa fidei contra quoscunque possunt ac debent procedere, nullis priuilegijs in contrarium editis, quippiam iuuantibus: ijdem deficientibus notarijs secularibus, religiosos, qui prius fuerant notarij, possunt ad acta officij sancti conscribenda assumere; quod si hi desint duos viros idoneos, qui hæc scribant, eligere possunt; contradictores per censuram ecclesiæ compescunt.

Edita anno Domini 1260.

Ex Archiuo inquisition. Bononien.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filijs fratribus ordinis Prędicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Lombardia, Marchia Ianuensi, Salutem & apostolicam benedictionem.

NE commissæ vobis contra hæreticos inquisitionis officium, quocunque contingat obice prępediri, vobis & singulis vestrum præsentium auctoritate concedimus, vt non obstantibus aliquibus priuilegijs vel indulgentiis, quibuscunque personis, cuiusuis conditionis, dignitatis, vel gradus, religionis aut ordinis: & pręsertim Cistercien. Prædicatorum, Minorum, seu Eremitarum, siue communitatibus, vel vniuersitatibus ciuitatum & locorum, specialiter vel generaliter, sub quacūcunque verborum expresione vel forma ab apostolica sede concesis, vel amodo concedendis, etiam si dicatur in illis, quòd eis per aliquas literas, totum de verbo ad verbum tenorem non continentes priuilegiorum, vel indulgentiarum ipsarum nequeat derogari, maxime quòd illi excommunicari, vel ipsorum terræ supponi non posint ecclesiastico interdicto: aut quòd prędictorum vel aliorum quorumlibet ordinum fratres, ad executiones negotiorum, aut ad citationes quorumlibet siuę denuntiationes sententiarum, excommunicationis, suspēsionis vel interdicti auctoritate literarum apostolicarū minime cogi posint, D
nisi de ipsorum ordinibus & priuilegiis vel indulgentiis, eis super hoc à sede apostolica concessis, habeatur in eisdem literis mentio specialis: in eodem officio & contra impedientes illud, vel in eo vobis iuxta officium, & posse suum, à vobis requisitos asistere non curantes, libere iuxta formam vobis, per literas nostras traditam, procedatis: cum ex huiusmodi vel aliis priuilegiis & indulgentiis, nullum vobis in tantæ pietatis negotio, velimus obstaculū generari. Ad hæc si super his, quæ circa idem officium, illudque contingentia in scriptis fuerint redigenda, tabellionum secularium copia forte defuerit opportuna, personis regularibus cuiuscunque ordinis, qui tabellionatus officium in seculo habuisse noscuntur, exercendi illud in his, cum à vobis necessitate huiusmodi suadente fuerint requisiti, auctoritate nostra licentiā concedatis: quos ad hoc, constitutione canonica vel regulari contraria nequaquam obstante, ex districto volumus iussionis nostræ præcepto teneri. Quòd si nec tales habere poteritis, alios duos viros idoneos, clericos vel laicos, quotiēs talis imminebit necessitas, assumatis: qui simul fideliter ea quæ fuerint à vobis, vel corā vobis ex prædicto officio gerenda, conscribant, quorū scripta quantum ad hunc necessitatis articulū pertinet, ac si vnius personæ publicæ manu confecta fuissent, inconcussam habere decernimus firmitatem. Contradictores per censuramecclesiasticam, appellatione postposita compescendo, non obstante constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Datum Anagnię Idib. Octobris, Pontificatus nostri anno sexto.

ALE-

A

VRBANVS IIII.

Inquisitores nullis obstantibus priuilegijs quorumlibet, aduersus omnes procedere possunt: eorum processus nō impediuntur ob commissionem specialem procedendi episcopis factam, neque è conuerso: redeuntes ad ecclesiā facta abiuratione admittant & absoluant: neminem damnent absque consilio diœcesanorum: cum testes examinant, duas adhibeant personas: ad acta sancti officij conscribenda, quilibet religiosi, qui prius notarij fuerant, aßumantur: testium nomina non publicentur: citationes, examinationes testium, sententiarum denuntiationes cōmittunt: peritos aduocant: clerum & populum conuocant: simpliciter & de plano procedunt: in absentes inquirunt, leges omnes in hæreticos editas obseruari præcipiunt: indulgentias largiuntur, & ipsi etiam inquisitores consequuntur: questuarios prędicatores compescunt: contra impedientes velut contra fautores procedunt: brachium seculare inuocant: contradictores per censuram ecclesię compellunt, nullis priuilegijs suffragantibus.

B

VRBANVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in Lombardia & Marchia Ianuen. deputatis auctoritate apostolica, & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno domini 1261.*

Ex Archiuo inquisitionis Bononiensis. & lib. priuil. ord. Prædic. fol. 51.

LICET ex omnibus mundi partibus, quæ Christiana religione censentur, teneamur ex officij nostri debito extirpare letiferam pestem hæreticę prauitatis: in Italia tamen imminet nobis hęc solicitudo propensius, vbi eandem pestem propter malitiam temporis, quæ in detrimentum fidei catholicę peruersa genimina germinauit, ex vicinitate persensimus abundantius succreuisse. Vt igitur inquisitionis officium contra hæreticos in prouincia Lōbardiæ, videlicet, à Bononia & Ferraria inclusiue, vsque ad vltimos fines superiorū partium eiusdem prouinciæ, ac Marchia Ianuen. auctoritate apostolica pos-
C sit efficacius adimpleri: discretioni uestræ per apostolica scripta mādamus, in remissionē vobis peccaminum iniungentes, quatenus in charitate Dei, hominum timore postposito, virtutem spiritus induentes ex alto, prædictum officium vbique infra præfatos limites, simul vel separatim, aut singulariter prout negotij vtilitas suadebit, sub spe mercedis ętternę, sic efficaciter prosequi & exequi studeatis, vt per solicitudinis vestræ prudentiam, de prædictis Lombardia, & Marchia radix iniquitatis hæreticæ succidatur: & vinea Domini exterminatis vulpeculis, quæ peruersis morsibus demoliuntur eandem, fructus afferat catholicæ puritatis. Si quos autem de prauitate prædicta, culpabiles inueneritis vel infectos, seu etiam infamatos, contra ipsos (nisi examinati absolute velint mandatis ecclesiæ obedire) necnon & contra receptatores, defensores, & fautores eorum, iuxta sanctiones canonicas, auctoritate apostolica, hominum metu, diuino timori postposito procedatis. Non
D obstantibus aliquibus literis, ad quoscunque alios de Lombardia & Marchia prædictis (exceptis locorum diœcesanis) super huiusmodi negotio ab apostolica sede directis: quarū deinceps ad inquisitiones huiusmodi faciēdas nolumus auctoritate procedi: quinimmo ne procedatur per illas districtius inhibemus. Nec prætextu commissionis specialiter, eisdem diœcesanis super hoc factæ, vestros processus in eorundem diœcesanorum ciuitatibus, & diœcesibus volumus impediri. Nec per hoc quod fidei negotiū generaliter, in ipsis Lombardia & Marchia vobis committimus, commissiones à præfata sede diœcesanis eisdem factas, si forsan illarum, seu etiam ordinaria velint auctoritate procedere, intendimus reuocare. Verumtamen siue auctoritate ordinaria, siue ex delegatione prædictæ sedis, ijdem diœcesani in huiusmodi negotio processerint, nequaquam volumus, vel per concursum processuū, vel aliàs quomodolibet vestros impediri processus, quin diœcesanorum ipsorum pro-
E cessibus non obstantibus, in eodē negotio procedere libere valeatis. Si vero aliqui ex prædictis, hæretica labe penitus abiurata, redire voluerint ad ecclesiasticam vnitatem, eis iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eisdem, quod iniungi talibus consueuit: *prouiso solerter, ne simulata conuersione redeant fraudulenter, & vos immo potius se ipsos fallentes, sub agni specie gerant lupum.* Quòd si aliqui fuerint iudicandi hæretici; vel incarcerationis pœna perpetuę alicui pro huiusmodi crimine fuerit infligenda, ad id per vos de diœcesanorum, vel vicariorum suorum, si ipsis diœcesanis absentibus præsentes fuerint, consilio procedatur: vt in tantæ animaduersionis iudicio non postponenda Pontificum auctoritas intercedat. Verum quia in tam graui crimine, cum multa oportet cautela procedi; vt in reos, sine vllo proferatur errore, duræ ac dignæ

seueritas vltionis, volumus & mandamus, vt vos vel illi, quos ad hoc duxeritis deputandos A in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto, ipsumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas, in quarum præsentia, per publicam si commode potest haberi personam: aut per duos viros idoneos, fideliter eorundem depositiones testium conscribantur. Ad conscribendas quoque huiusmodi depositiones testium, & ad faciendum omnia, quæ in commisso vobis officio, ad scriniarii seu tabellionis officium pertinent, teneri districte præcipimus, cum per vos, seu deputatos ad hoc à vobis, requisiti fuerint, omnes & singulos vestri ordinis fratres, qui dum essent in seculo huiusmodi tabellionatus officium habuisse, & exercuisse noscuntur: & illos etiam, quibus idem tabellionatus officium, ratione præfati negotij fidei, fuit à dicta sede commissum, & in posterum committetur. Concedentes huiusmodi fratribus, necnon & aliis religiosis quibuslibet, qui similiter dum essent in seculo, dictum tabellionatus officium habuerunt, & exercuerunt: quibuscunque etiam clericis secularibus, officium ipsum habentibus, B etiam si ijdem fratres religiosi, & clerici sint in sacris ordinibus constituti, exercendi libere officium ipsum quo ad præmissa, non obstante aliquo contrario statuto canonis vel ordinis quocunque vallato munimine, plenariam facultatem. Quòd si testibus, quos à vobis recipi, vel ab alio vice vestra super eodem crimine examinari contigerit, ex publicatione nominum eorundem, videritis periculum imminere, ipsorum nomina non publice, sed secrete, coram aliquibus personis prouidis & honestis, religiosis & aliis ad hoc vocatis, de quorum consilio ad sententiam, vel condemnationem procedi volumus, exprimantur: & sic non obstante quòd illis, contra quos huiusmodi testes deposuerint, eorum nomina non fuerint publicata, ad cognitionem iudicis instruendam, adhibeatur plena fides testium depositionibus eorundem. Vt ergo commissi vobis officii debitum, vtilius & liberius exequamini, committendi citationes, testium examinationes, cum de huiusmodi crimine, ac ipsius circunstantiis duxeritis inquirendum, & denuntiationes sententiarum, quas C in quoslibet hac de causa tuleritis, accersiendi quoque prout expedierit peritos quoslibet, vt vobis in ferendis huiusmodi sententiis præbeant consilium opportunum, ac vobis assistant. Conuocandi etiam clerum & populum ciuitatum, castrorum, aliorumque locorum prout dicto negotio fidei videritis expedire. Insuper in dicto negotio, de plano, & absque iudiciorum, & aduocatorum strepitu; ac contra illos quos in prædictis Lombardia & Marchia Ianuensi in hæreseos crimine commisisse constiterit, licet ad alias partes se transferendos duxerint, procedendi. Necnon faciendi obseruari inuiolabiliter omnes constitutiones apostolicas, & leges imperiales per quondam Federicum olim Romanorum imperatorem, tunc in deuotione Romanæ ecclesiæ persistentem Paduæ promulgatas aduersus huiusmodi pestem hæreticæ prauitatis. Necnon elargiendi viginti vel quadraginta dierum indulgentiam, quotiens opportunum videritis, omnibus vere pænitentibus & confessis, qui ad vestram conuocationem propter hoc faciendam accesserint, plena sit vobis & singulis vestrum præsentium tenore facultas. Vobis autem pro huiusmodi D negotio laborantibus, illam peccatorum veniam indulgemus, quæ succurrentibus terræ sanctæ, in generali concilio est concessa: sociis vero vestri ordinis, & notariis vestris, qui vnà uobiscum in prosecutione huiusmodi negotii laborabunt, & omnibus qui personaliter vobis astiterint in eodem negotio, & qui ad impugnandum hæreticos, fautores, receptatores, & defensores eorum, vobis ex animo præstiterint consilium, auxilium, vel fauorem, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, tres annos de iniunctis sibi pænitentiis relaxamus. Et si qui ex his in prosecutione huiusmodi negotii forte decesserint, eis peccatorum omnium, de quibus corde contriti, & ore confessi fuerint, plenam veniam indulgemus. Compescendi præterea E monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, prædicatores quæstuarios à prædicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet: quorum interest tantum charitatiua subsidia simpliciter petere, ac indulgentiam si quam forte habent, exponere, liberam vobis & singulis vestrum concedimus auctoritate præsentium facultatem. Ceterum si forte, quod non credimus, aliqui cuiuscunque conditionis, huic negotio vobis commisso se opponere, seu illud præsumpserint aliquatenus impedire, ut non possit procedi libere in eodē: immo nisi requisiti illud fouerint: & iuxta officium & posse suū, singuli iuuerint studiose, cōtra eos tāquā cōtra hæreticorū fautores, & defensores, secundū sanctiones canonicas, freti eadem auctoritate, intrepide procedatis: nos enim nihilominus

ad re-

A ad reprimendam tam superbam,& perniciosam audaciam, & omnimode confundendam, in illos gladium ecclesiasticæ potestatis acriter exeremus : & reges & principes, aliosque Christi fideles,siue pro terræ sanctę succursu,siue aliàs pro Christi seruitio crucis charactere insignitos,nec non & ceteros catholicos,prout expedire viderimus, inuocabimus contra eos : vt cęlum & terra aduersus detestabilem temeritatem ipsorum pariter moueantur. Denique vt circa præmissa,plene vobis & singulis vestrum coertionis expedita,& inuiolabilis adsit auctoritas;volumus,vt ea omnia viriliter exequamini, inuocato si opus fuerit auxilio brachij secularis:contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo:non obstantibus aliquibus priuilegiis,vel indulgentiis, quibuscunque personis,cuiusuis conditionis,dignitatis,vel gradus,religionis, vel ordinis, & præsertim Cistercensium,Prædicatorum,Minorum,seu Eremitarum:siue communitatibus,vel vniuersitatibus ciuitatum & locorum,specialiter,vel generaliter,sub quacunque verborum expressione,vel forma,à memorata sede concessis, vel in posterum concedendis : etiam si dicatur in
B illis,quod eis per aliquas literas,totum de verbo ad verbum tenorem non continentes priuilegiorum, vel indulgentiarum ipsorum nequeat derogari : & illis maxime priuilegiis & indulgentiis,quibus ab ipsa sede concessum est aliquibus, seu concedetur deinceps, quòd excommunicari,vel ipsorum terræ supponi non poßint ecclesiastico interdicto : aut quòd Prædicatorum, vel aliorum quorumlibet ordinum fratres, ad executiones negotiorum, aut ad citationes quorumlibet,siue denuntiationes sententiarum, excommunicationis,suspensionis,vel interdicti, auctoritate literarum apostolicarum minime cogi poßint, nisi de ipsorum ordinibus & priuilegiis,vel indulgentiis,eis super hoc à sede concessis,eadem habeatur in eisdem literis mentio specialis:cum ex huiusmodi,vel aliis priuilegiis,nullum vobis in tantæ pietatis negotio velimus obstaculum interponi:& cõstitutione de duabus die-
C tis edita in concilio generali. Datum Viterbij xiij. Calend. Aprilis. Pontificatus nostri anno primo.

VRBANVS IIII.

Superiores religionum,in locis,vbi per eos exercetur inquisitionis officium, aßignent inquisitoribus hæreticorum socios prudentes & idoneos:item vbi fuerint ab inquisitoribus requisiti,alios fratres adiungant,vt negotium inquisitionis melius valeat promoueri.

VRBANVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis prouinciali, ac ceteris conuentualibus,prioribus,& subprioribus, eorũq; vicariis ordinis Prædicatorum, Lombardiæ, ac Marchiæ Ianuensis, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1263*

D NE catholicæ fidei negotium, dilectis filiis fratribus vestri ordinis in Lombardia & Marchia Ianuensi,infra designatos eis limites, sedis apostolicæ auctoritate commissum,& in posterum committendum, ex personarum defectu contingat,(quod absit)quomodolibet impediri:volumus,& præsentium vobis auctoritate, districte præcipiendo mandamus,quatenus tu fili prior prouincialis,singulis ex prædictis fratribus,singulos socios,fratres videlicet ipsius ordinis prouidos & discretos, ac eidem negotio congruentes,de quibus hi,quibus assignati fuerint merito valeant consolari, sublata difficultate qualibet,aßignare procures:& nihilominus tam tu,quàm vos alij priores,subpriores conuentuales,ac vicarij,quotiens ab eisdem fratribus,quibus dictum est commissum ne-
E gotium,ac committetur in posterum,fueritis requisiti,& dicto negotio fuerit opportunum, de aliis etiam fratribus eiusdem ordinis,præter illos,qui eis in socios deputati fuerint, cum omni promptitudine prouidere curetis:ita quòd præfatum negotium nullam ex negligentia vestra dilationem capiat, sed potius ex diligentia continuum suscipiat incrementum. *Ex Archiuo inquisitionis Bononiensis.*

Datum apud Vrbem veterem vij. Calen. Nouemb. Pontificatus nostri anno secundo.

CLE-

CLEMENS IIII.

Constitutiones Innocentij iiij. contra hæreticos & eorum complices editas, iterum roborat & confirmat Clemens iiij. cum quibusdam adiectionibus, modificationibus, & declarationibus factis tam per Alexandrum iiij. quàm per se ipsum. A

Edita anno Domini 1266.

Ex Directorio Sabellano to. 2. fol. 719.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis potestatibus siue rectoribus, consulibus, capitaneis, ancianis, consiliis, & communitatibus ciuitatum aliorumque locorum per Italiam constitutis, Salutem & apostolicam benedictionem.

AD extirpanda de medio populi Christiani hęreticæ prauitatis zizania, quæ abundantius solito succreuerunt, superseminante illa licentius his diebus homine inimico: tanto studiosius iuxta commissam nobis solicitudinem insudare proponimus, quanto perniciosius negligeremus eadem in necem catholici seminis peruagari. B Vt autem aduersus huiusmodi nequitiæ operarios consurgant stentque firmiter ecclesiæ filii, ac orthodoxæ fidei zelatores, constitutiones quasdam felicis recordationis Innocentius Papa IIII. prędecessor noster, ad extirpationem hæreticę prauitatis edidit, & in capitularibus vestris, tam ipse, quàm fel. me. Alexander Papa prædecessor noster conscribi, ac vobis exacta diligentia obseruari mandarunt: quę seriatim inferius continentur.

Has habes supra pag. 6.

Ideoque vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus singuli constitutiones easdem, cum quibusdam adiectionibus, modificationibus, & declarationibus, per dictum dominum Alexandrum prædecessorem, & etiam per nos factas, conscribi in vestris capitularibus facientes, nullis inde temporibus abolendas, secundum eas contra omnem hæresim, se aduersus hanc sanctam ecclesiam extollentem sine omissione aliqua procedatis: C Alioquin dilectis filiis Prædicatorum & Minorum ordinum fratribus inquisitoribus hæreticæ prauitatis, & eorum singulis per Italiam deputatis auctoritate sedis apostolicæ, & in posterum deputandis, damus nostris literis in mandatis: vt infra designatos eis limites, singulos vestrum ad id, per excommunicationem in personas, & interdictū in terram, appellatione remota compellant.

Constitutiones autem sunt hę:

Statuimus vt potestas, capitaneus, seu rector, consules, seu quiuis alii, qui ciuitati præsunt, vel loco alii ad præsens, aut pro tempore præfuerint in futurum in Italia, iurent præcise ac sine tenore aliquo inuiolabiliter seruare, & facere ab aliis obseruari toto tempore sui regiminis, tam in ciuitate vel loco sui regiminis quàm in terris suæ ditioni subiectis, D omnes & singulas infrascriptas constitutiones: & super his præcise seruandis recipiat à quibuslibet sibi in potestaria, vel regimine succedentibus, iuramenta: quę qui præstare noluerit, pro potestate, capitaneo, seu consule, vel rectore nullatenus habeatur. Et quæ vt potestas, capitaneus, consul, vel rector fecerit, nullum penitus habeant firmamentum. Nec vllus teneatur aut debeat sequi eos, etiamsi de sequela pręstanda eis exhibuerit iuramentum. Quòd si potestas, capitaneus, vel aliquis prædictorum constitutiones ipsas & singula in eis contenta seruare noluerit vel neglexerit, præter notam periurii, & perpetuę iacturam infamiæ, ducentarum Marcharum pœnam incurrat, quę irremissibiliter exigantur ab eo: & in vtilitatem communis, cui præest, integre conuertantur. Et nihilominus vt periurus & infamis, & tamquam hæreticorum fautor de fide suspectus, officio & honore sui regiminis spolietur; nec ulterius potestas, capitaneus, consul, seu rector habeatur in aliquo: aut de cetero ad aliquam dignitatem vel officium publicum vllatenus assumatur. E

Iidem quoque potestas, capitaneus, consul, rector, vel quiuis alii ad regimen cuiuslibet ciuitatis vel loci assumpti, in principio sui regiminis in publica concione more solito congregata banno ciuitatis vel loci supponant, tamquam pro maleficio, omnes hæreticos vtriusque sexus quocunque nomine censeantur, & teneantur bannum huiusmodi à suis prædecessoribus positum confirmare.

Præcipiant autem quòd nullus hæreticus vel hæretica de cetero habitet vel moretur, aut subsistat in ciuitate seu aliquo loco iurisdictionis aut districtus eiusdem: & quicunque ipsum vel ipsam inuenerit, libere capiat, & capere possit impune: & omnes res mobiles ipsius vel ipsorum, penes eos inuentas, eis licenter auferre, quę sint auferentium pleno iure,

nisi

A nisi auferentes huiusmodi sint ad hoc officium specialiter deputati.

Iidem quoque potestas, capitaneus, consul, seu rector, vel quiuis alij huiusmodi, infra octo dies post introitum sui regiminis, duodecim viros probos & catholicos: & duos notarios, & duos seruitores, vel quotquot fuerint necessarij instituere teneantur: quos diœcesanus si præsens extiterit, & interesse voluerit, & duo fratres Prædicatorum, & duo Minorum ordinum, ad hoc à suis prioribus & guardianis, si conuentus ibi fuerint eorundem ordinū deputati, seu inquisitores, vel inquisitor duxerint eligendos. Instituti autem huiusmodi & electi possint & debeant hæreticos, & hæreticas capere, & eorum bona illis auferre, & facere auferri per alios, & procurare hoc tam in ciuitate, vel alio loco, quàm in tota eius iurisdictione atque districtu plenarie adimpleri, & eos ducere & duci facere in potestatem diœcesani, vel eius vicarij, seu inquisitorum, vel inquisitoris.

B Teneantur autem potestas, capitaneus, consules, seu rector, vel alij ad huiusmodi regimen deputati, quilibet in expensis communis, cui præest, facere duci eosdem hæreticos ita captos, quocunque diœcesanus, vel eius vicarius, seu inquisitores, vel inquisitor prædicti, in iurisdictione, vel districtu diœcesani epi, seu ciuitatis, vel loci voluerint illos duci.

Officialibus vero prædictis, plena fides de his omnibus adhibeatur, quæ ad eorum officium pertinere noscuntur, sine aliquo specialiter præstito iuramento, vbi duo, vel tres, seu plures præsentes fuerint ex eisdem.

Porro cum officiales huiusmodi eliguntur, iurent hæc omnia exequi fideliter & pro posse, ac super his semper meram dicere veritatem. Quibus ab omnibus, in his quæ ad eorum officium pertinent plenius pareatur. Et tam dicti duodecim quàm seruitores & notarij prętaxati, simul vel diuisim plenariam præcipiendi, sub pœnis & bannis taxatis, & expressis in constitutionibus infrascriptis, quæ ad officium suum pertinent, habeant potestatem.

C Possint autem officiales prædicti communitati castri, burgi, seu villæ præcipere, sub pœna & banno vsque ad ducentas Marcharum argenti & vltra ad arbitrium potestatis, seu rectoris ciuitatis, vel loci in cuius districtu, vel iurisdictione fuerint; quòd potestati, seu rectori, vel diœcesano, aut eius vicario, seu inquisitoribus, aut inquisitori hæreticorum præsentet, infra præfigendum eis terminum competētem, omnes hæreticos, & hæreticas, quos & quas sibi dicti officiales duxerint assignandos. Et potestas, seu rector à non seruantibus præceptum pœnas, vel bannum huiusmodi exigere teneatur.

Potestas autem, vel capitaneus, consules, seu rector, vel alij huiusmodi quocunque censeantur vocabulo, teneantur habere firma, & rata omnia præcepta, quæ occasione officij sui fecerint duo ex ipsis, seu plures, & pœnas exigere non seruantium. Quòd si dictis officialibus aliquo tempore, aliquod damnum contigerit in personis, vel rebus, pro suis officiis exequendis, à communi ciuitatis, vel loci per restitutionem seruentur indemnes.

D Nec ipsi officiales, vel hæredes ipsorum possint aliquotempore conueniri de his quæ fecerint, vel pertinent ad eorum officium, nisi secundum quod eisdem diœcesano, & inquisitoribus, vel inquisitori videbitur expedire. Ipsorum autem officium duret tantummodo per sex menses: quibus expletis potestas, vel quicunque ipsius ciuitatis, vel loci regimini pręfuerit, teneatur totidem subrogare officiales secundum formam præscriptam, qui prædictum officium, secundum formam eandem, in aliis sex mensibus sequentibus exequantur.

Sane ipsis officialibus dentur de camera communis prædicti, quando exiuerint ciuitatē, aut locum, pro hoc officio exequendo, vnicuique pro qualibet die duo solidi prouenientium senatus, vel imperialium in pecunia numerata: quos potestas, capitaneus, consules, vel E rector, aut alius huiusmodi teneatur eisdē dare, vel dari facere, infra diem trinam postquā redierint ad eandem ciuitatem, vel locum. Et insuper habeant ternam partem bonorum hæreticorum, & receptatorum eorum, quæ occupauerint: & mulctarum ad quas fuerint cō demnati, secundum quod inferius continetur. Et hoc salario sint contenti. Sed ad nullum aliud, quod istud officium impediat, vel impedire possit, vllo modo officium, vel etiam exercitium compellantur. Nullum etiam statutum conditum, vel condendum, eorum officium vllo modo valeat impedire. Et si quis horum officialium propter ineptitudinem, vel inertiam, seu occupationem aliquam, vel excessum, diœcesano & fratribus supradictis, visus fuerit amouendus: ipsum ad mandatum, vel dictum eorum, teneatur amouere potestas, capitaneus, vel quisuis alius huiusmodi prædictorum, & alium secundum formam præscriptam substituere loco eius. Quòd si quis eorum contra fidem & sinceritatem officij sui in fauorē hæresis deprehensus fuerit excessisse, præter notam infamiæ perpetuæ, quam tamquam fautor hære-

tor hæreticorum incurrat, per poteſtatem, capitaneum, conſules, vel rectorem, ſeu alium ſimilem, ad diœceſani & dictorũ fratrum vel inquiſitorũ, ſeu inquiſitoris arbitriũ puniatur. A

Poteſtas vero militem ſuum, vel alium aſſeſſorem, ſi diœceſanus vel eius vicarius, aut inquiſitores vel inquiſitor auctoritate ſedis apoſtolicæ deputati, ſeu dicti officiales petiuerint, cum ipſis officialibus mittere teneatur, & cum ipſis eorum officium exercere fideliter. Quilibet etiam ſi præſens in terra vel requiſitus fuerit, teneatur tam in ciuitate, quàm in iuriſdictione & diſtrictu, quomodolibet dare ipſis officialibus, & eorum ſociis conſilium & iuuamen, quando voluerint hæreticum vel hæreticam capere vel ſpoliare: ſeu domum vel locum, aut aditum aliquem intrare pro hæreticis capiendis, ſub librarum viginti quinque prouenientium ſeu imperialium pœna vel banno. Vniuerſitas autem caſtri vel burgi ſub pœna & banno librarum quinquaginta: villæ vero viginti quinque prouenientium vel imperialium pro qualibet vice ſoluenda in pecunia numerata.

Qui cunque autem hæreticum vel hæreticam, captum vel captam, auferre de manibus capientium vel capientis auſus fuerit, vel defendere ne capiatur: ſeu prohibere aliquem intrare domum aliquam, vel † turrem, vel locum aliquem, ne capiatur & inquiratur ibidem, iuxta legem Paduæ promulgatam per quondam Federicum olim Romanorum imperatorem, publicatis bonis omnibus in perpetuum relegetur: & domus illa, in qua prohibiti fuerint, ſine ſpe reædificandi funditus deſtruatur: niſi forte diœceſano, vel in eius abſentia ipſius vicario vnà cum inquiſitoribus ſeu inquiſitore hæreticorum, vel ſoli ipſi diœceſano, quando inquiſitorum, ſeu inquiſitoris pręſentia de facili haberi non poterit, legitime conſtiterit, præfatæ domus dominum in hoc caſu penitus innocentem, & prorſus inculpabilem extitiſſe, aut etiam eum non eſſe credentem, receptatorem, aut defenſorem hæreticorum ſeu de hæretica labe ſuſpectum. Et omnia quæ ibi reperta fuerint, fiant capientium vel inquirentium, ac ſi hæretici fuiſſent ibidem inuenti: niſi forte prædictis, vt dictũ eſt, legitime conſtiterit per teſtes fide dignos & omni exceptione maiores ipſa bona eſſe aliarum perſonarum, quàm domini domus eiuſdem: & tunc propter hanc prohibitionem vel impeditionem ſpecialem burgus vel caſtrum componat communi in cuius diſtrictu eſt, libras ducentas, & villa libras centum, & vicinia tam burgi quàm caſtri, & *ciuitatis* libras quinquaginta prouenientium ſeu imperialium in pecunia numerata: niſi infra quintum diem defenſores, vel defenſorem hęreticorum poteſtati vel rectori captos duxerint perſonaliter præſentandos: vel niſi forſan per legitimas probationes diœceſano, vel in eius abſentia ipſius vicario, vnà cum inquiſitoribus, ſeu inquiſitore hæreticorum, vel ſoli ipſi diœceſano, quando inquiſitorum aut inquiſitoris præſentia de facili haberi non poterit, plene ac euidenter conſtiterit, quòd ipſum vel ipſos nullatenus capere potuiſſent: & eos ad captionem & pręſentationem huiuſmodi faciendas, ſufficientem & congruam adhibuiſſe ſolicitudinem & cautelam.

† *curtem* (B)

Teneatur inſuper poteſtas, capitaneus, conſules, ſeu rector, vel alii huiuſmodi, omnes hæreticos & hæreticas qui capti amodo fuerint, cuſtodiri facere ſub expenſis communitatis ciuitatis vel loci cui præſunt, per viros catholicos ad hoc electos à diœceſano, ſi præſens fuerit, & fratribus ſupradictis, vel inquiſitoribus ſeu inquiſitore, in aliquo ſpeciali carcere tuto & ſecuro, in quo ipſi ſoli teneantur ſeorſum à latronibus & bannitis, donec de ipſis fuerit diffinitum. C D

Si quando aliqui vel aliqua non hæretici pro captis hæreticis, ipſis non contradicentibus fuerint aſſignati, vel ſe forſitan aſſignauerint, prædicti ſuppoſiti perpetuo carceri mancipentur: & hæretici nihilominus reddi & aſsignari cogantur. Et qui hunc dolum fecerint, iuxta legem prędictam bonis omnibus publicatis, in perpetuum relegentur.

Teneatur inſuper poteſtas, capitaneus, conſules, vel rector, ſeu quiuis alij huiuſmodi, cum bono & ſecuro comitatu, omnes hæreticos, quocunque nomine cenſeantur, infra dies quindecim poſtquam capti fuerint, diœceſano vel eius † ſpeciali vicario, ſeu hæreticorum inquiſitoribus vel inquiſitori pręſentare pro examinatione de ipſis & ipſorũ hæreſi facienda. E

† *ſpirituali*

Damnatos vero de hæreſi per diœceſanum vel eius vicarium, ſeu inquiſitores vel inquiſitorem prædictos, poteſtas, capitaneus, uel alii eorum ſupradicti, vel eius ſeu eorum nuntius ſpecialis, eos animaduerſione debita puniendos ſibi relictos ſtatim recipere teneatur.

Teneatur prætereа poteſtas, capitaneus, conſules, aut rector, vel alii huiuſmodi, omnes hęreticos quos captos habuerint, cogere citra membri diminutionem, & mortis periculũ tamquam vere latrones, & homicidas animarum, & fures ſacramentorum Dei & fidei Chriſtia-

A Christianæ, errores suos expresse fateri, & accusare alios hæreticos quos sciunt, & bona eorum, & credentes, & receptatores, & defensores eorum, sicut coguntur fures & vere latrones rerum temporalium accusare suos complices, & fateri maleficia quæ fecerunt.

Domus autem in qua repertus fuerit hęreticus vel hęretica, sine vlla spe reædificandi fun ditus destruatur: nisi dominus domus, eos ibidem procurauerit reperiri: & si dominus illius domus habuerit cum ea domo alias appendices, cum vna eademque domus interdum diuersis & cohærentibus mansionibus distinguatur, omnes illæ domus appendices, (siue in domo illa, siue in eius appendicibus hæreticus, vel hæretica deprehensus fuerit) similiter destruantur. Et bona quæ fuerunt inuenta in domo illa, ipsiusque appendicibus (nisi forte legitime per testes fide dignos, & omni exceptione maiores, ipsa bona esse aliarum personarum quàm domini domuum earundem, constiterit) publicentur, & fiant auferentium, nisi auferentes fuerint in huiusmodi officio constituti. Et insuper dominus do-
B mus illius præter notam infamiæ perpetuæ, quam incurrat, componat communi ciuitatis illius vel loci quinquaginta libras † prouentuum vel imperialium, in pecunia numerata, quam si non soluerit, in perpetuo carcere detrudatur. Quæ autem de domorum & appendicium destructione, bonorum publicatione, ac pœnarum impositione facienda, domini domuum earundem præmissa sunt, volumus obseruari: nisi forte diœcesano, vel in eius absentia ipsi vicario, vnà cum inquisitoribus, seu inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi diœcesano, quando inquisitorum vel inquisitoris præsentia, de facile haberi non poterit, legitime constiterit præfatarum domorum dominos, in hoc casu penitus innocentes, & prorsus inculpabiles extitisse. Ac etiam eos non esse credentes, vel receptores, aut defensores, siue fautores hæreticorum, seu de hæretica labe suspectos, quos nec in domibus vel appendicibus, nec in bonis eisdem, seu quouis modo puniri volumus, si vt dictum est,
C apparuerint innocentes. Burgus autem ille siue castrum, in quo hæretici capti fuerint vel inuenti, componat communi ciuitatis vel loci in cuius districtu est, centum libras, & villa libras quinquaginta, & vicinia tam burgi, quàm castri & ciuitatis libras viginti quinque prouenientium vel imperialium, in pecunia numerata nisi infra quintum diem receptatores ipsorum captos præsentauerint potestati, siue cuiuis alij præsidenti eiusdem regimini ciuitatis: nisi forsan per legitimas probationes, diœcesano vel in eius absentia ipsius vicario, cum inquisitoribus seu inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi diœcesano, quando inquisitorum vel inquisitoris præsentia de facili haberi non poterit, plene ac euidenter constiterit, quòd ipsos capere nullatenus potuissent: & eos ad captionem, & præsentationem huiusmodi faciendas, sufficientem & congruam adhibuisse solicitudinē, & cautelam. Quicunque vero deprehensus fuerit dare alicui hæretico, consilium vel au-
D xilium seu fauorem, præter aliam pœnam superius & inferius prętaxatam, ex † nunc ipso iure in perpetuum sit factus infamis, nec ad publica officia vel consilia, vel ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, vt nec testandi liberam habeat factionem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ei super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quòd si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquę ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti. Credentes quoque erroribus hæreticorum, tamquam hæretici puniantur. (Testamenta eorum qui hæretici decesserunt nullius esse volumus momenti.)

Teneantur insuper potestates, capitanei, consules, seu rector vel quisuis alius regimini ciuitatis vel loci præsidens: nomina virorum omnium qui de hæresi fuerint infamati vel
E banniti, in quatuor libellis vnius tenoris facere annotari: quorum vnum commune ciuitatis vel loci habeat, & alium diœcesanus, & tertium fratres Prædicatorum, & quartum fratres Minores: & ipsorum nomina ter in anno, in concione publica solemniter faciat recitari. Teneatur quoque potestas seu rector, vel quicunque regimini supradicto præfuerit, filios, & nepotes hæreticorum, & receptatorum, defensorum, & fautorum eorum diligenter inuestigare: eosque ad aliquod officium publicum seu consilium nullatenus admittere in futurum.

Teneatur præterea potestas seu rector, vel quiuis alius huiusmodi regimini præsidens vnū de assessoribus suis, quē elegerit diœcesanus, si fuerit præsens, & inquisitores seu inquisitor prædicti auctoritate sedis apostolicæ deputati, mittere cū eis, quādocunq; voluerint, in iu-

Marginal notes: † *prouenientium* — † *tunc* — *Parenthesi inclusa videntur abundare.*

risdictione ciuitatis vel loci ac eius districtu. Qui assessor secundũ qđ prædictis inquisitoribus, seu inquisitori visum fuerit, ibi tres aut plures boni testimonii viros, vel totã viciniã (si eis videbitur) iurare cõpellat, quòd si quos ibidẽ hæreticos sciuerint, vel bona eorũ, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, vel credentes, aut defensores, seu receptatores, vel fautores hæreticorũ: eos dictis inquisitoribus seu inquisitori studeant indicare. Ipsi autem potestas, consules, siue rector, seu quiuis alij regimini præsidentes, purgare teneantur ab hæretica fœditate ciuitatem vel locum, cui præficiuntur, totamque terram, siue districtum suæ ditionis, secundum leges per quondam Federicum, olim Romanorum imperatorem, tunc in deuotione Romanæ ecclesiæ persistentem Paduæ promulgatas contra hæreticam prauitatem: ac eorum tenores facere in suis annotari capitularibus, nullis inde temporibus abolendas. A

Teneatur insuper potestas, seu quiuis rector ciuitatis vel loci quocunque vocabulo nuncupetur, in destructione domorum & condemnationibus faciendis, & in rebus inuentis vel occupatis, consignãdis & diuidendis, de quibus superius dicitur, infra viginti dies postquam accusatio siue denuntiatio facta fuerit, hæc omnia exequi cum effectu: & condemnationes omnes in pecunia numerata infra tres menses exigere, & diuidere illas sicut inferius continetur. Et eos qui soluere non poterint, banno maleficij supponere, & donec soluerint, in carcere detinere: alioquin pro his omnibus & singulis syndicetur sicut inferius continetur. Insuper teneantur vnum de assessoribus suis, quandocunque diœcesanus, vel eius vicarius, & dicti inquisitores seu inquisitor hæreticorum voluerint, ad hæc peragenda fideliter assignare, & mutare pro tempore, si eis visum fuerit opportunum. B

Omnes autem condemnationes & pœnæ, quæ occasione hæresis factę fuerint, nec per concionem, nec per consilium, nec ad vocem populi nullo modo aut ingenio, aliquo tempore valeant relaxari.

Teneatur insuper potestas, capitaneus, consul, seu quiuis alius rector, omnia bona hæreticorum, & receptatorum eorum, quę per prædictos officiales fuerint occupata, seu inuenta: & condemnationes pro his exactas: & lignamina, lapides & tegulas domorum & turrium, quæ occasione hæresis destruentur: & bona tam mobilia, quàm immobilia, quæ eadẽ occasione confiscabuntur, diuidere tali modo: vt vna pars deueniat in commune ciuitatis seu loci. Secunda in fauorem & expeditionem officij detur officialibus qui tunc negotia ipsa peregerunt. Tertia ponatur in aliquo tuto loco, secundum quod dictis diœcesano, & inquisitoribus vel inquisitori videbitur reseruanda, & expendenda per consilium eorundem in fauorem fidei, & ad hæreticos extirpandos: non obstante huiusmodi diuisioni statuto aliquo condito, vel condendo. C

Teneatur præterea potestas, vel rector ciuitatis siue loci alterius, vendere bona fide, cum consilio & assensu inquisitorum vel inquisitoris, bona quæ confiscantur occasione hæreticę prauitatis, infra tres menses post confiscationem huiusmodi: quod si non fecerit, præmissas pœnas eo ipso incurrat. Et nihilominus inquisitores, vel inquisitor libere illa vendere valeant, requisito consilio diœcesani, vel eius vicarii si præsens non fuerit, & duorum fratrum Prædicatorum & totidem Minorum ordinum, quos prior & guardianus, si conuentus ibidem fuerit, eorundem ordinum, ad hoc duxerit eligendos. & emptores bonorũ huiusmodi ea libere & licite habeant & possideant: & verum ipsorum bonorum dominium, per emptionem huiusmodi transferatur ad ipsos. D

Si quos autem de cetero aliquod istorum statutorum, seu constitutionum attentauerit delere, diminuere, vel mutare, sine auctoritate sedis apostolicæ speciali: potestas, capitaneus, seu consul, vel alius quiuis rector qui pro tempore fuerit in illa ciuitate vel loco, teneatur eum tamquam defensorem hæreticorum publicum & fautorem, secundum formam præscriptam perpetuo publicare infamem, atque punire in libris quinquaginta prouenientium vel imperialiũ in pecunia numerata, quã†qui exigere non†poterit, eũ maleficij banno supponat, de quo eximi non valeat nisi soluerit dictę pecuniæ quantitatem. E

† *si* † *potuerit*

Teneatur sane potestas, siue capitaneus, consul, seu quiuis rector infra duodecim dies sui regiminis syndicare præcedentem proximo potestatem, capitaneum, consulem, vel rectorem, & eius etiam assessores, per tres viros catholicos & fideles, quos infra tres dies regimini, supradicti præsidentes eligant vnà cũ diœcesano fratres Prædicatores & Minores, à suis priore & guardiano pariter assignati, seu inquisitores vel inquisitor hæreticæ prauitatis, de omnibus his quę in statutis istis, seu constitutionibus & legibus antedictis, contra hæreti-

A hæreticos & eorum complices editis, continentur: & punire ipsos si excesserint in omnibus & singulis, quæ commiserint, & cogere restituere de propria facultate. Non obstante si per aliquam licentiam consilii vel alterius cuiuslibet, à syndicatione fuerint absoluti. Iurabunt autem prædicti tres viri bona fide syndicare præfatos de omnibus supradictis.

Ceterum teneatur potestas, seu capitaneus, consul aut quiuis rector cuiuslibet ciuitatis vel loci, delere seu abradere penitus de statutis & capitularibus communis, quodcunque statutum conditum vel condendum inueniatur contradicere istis constitutionibus seu statutis & legibus memoratis, siue quomodolibet obuiare. Et in principio & in medio sui regiminis hæc statuta seu constitutiones & leges ipsas, in publica concione solemniter facere recitari: & etiam in aliis locis extra ciuitatem suam seu locum, sicut diœcesano seu inquisitoribus siue inquisitori videbitur expedire.

Porro hæc omnia statuta seu constitutiones & leges prefatæ, & si quæ alię contra hæreB ticos & eorum complices tempore aliquo auctoritate sedis apostolicæ conderentur, in quatuor voluminibus vnius tenoris debeant contineri, quorum vnum sit in † statutario communis cuiuslibet ciuitatis vel loci: secundum apud diœcesanum: tertium apud fratres Prædicatores: quartum apud fratres Minores cum omni sinceritate seruentur, ne possint per falsarios in aliquo violari. Datum Perusii III. Non. Nouemb. Pontificatus nostri anno primo.

† statuto

NICOLAVS III.

Pœnæ multæ feruntur in hæreticos & eorum complices, quę etiam continentur in titulis de hæreticis in Decretalibus & Sexto. Eiusdem argumenti prorsus extat aliud rescriptum Gregorij IX. Innocentij iiij. & Ale-
C *xandri iiij. relat. ab Eymerico par. 2. pag. 87. quia mos fuit vetustis temporibus initio pontificatus cuiuslibet, in hæreticos has pœnas promulgare, vt dixi Scholio 18 partis secundæ. vt autem hæc consensio cerneretur, non duximus inutile hic quædam rescripta repetere, tametsi paucam aut nullam habeant diuersitatem.*

Edita anno domini 1281.

NICOLAVS Episcopus seruus seruorum Dei, vniuersis Christi fidelibus, Salutem & apostolicam benedictionem.

Ex Archiuo inquisitionis Bononiensis.

NOVERIT vniuersitas vestra, quòd nos excommunicamus & anathematizamus vniuersos hæreticos Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Iosepinos, Arnaldistas, Speronistas, & alios quibuscunque nominibus censeantur, facies quidem habentes diuersas, sed caudas ad inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in id ipsum. Damnati vero per ecclesiam seculari iudicio relinquantur animaduersione debita puniendi. clericis prius à suis ordinibus degradatis. Si qui autem de prędictis postquam fuerint deprehensi redire voluerint ad agendam condi-
D gnam pænitentiam in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, similiter hęreticos iudicamus. Item receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationis sententiæ decernimus subiacere. Similiter statuẽtes vt si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso iure sit factus infamis; nec ad publica officia seu cõsilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, nec testamenti habeat factionem; nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus pręterea ipsi super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quòd si forte iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem: nec causę aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur. et in similibus idem
E pręcipimus obseruari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur. Si qui autem tales postquam ab ecclesia fuerint denotati, euitare contempserint, excommunicationis sententia percellantur, aliàs animaduersione debita puniendi. Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi iuxta considerationem suspicionis, qualitatemq; personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem condignam ab omnibus euitentur: ita quòd si per annum in excommunicatione perstiterint, tunc velut hęretici condemnentur. Item proclamationes aut appellationes huiusmodi personarum minime audiantur. Item iudices, aduocati, & notarij, nulli eorum officium suum impendant, alioquin eodem officio perpetuo sint priuati. Item clerici non exhibeant huiusmodi pestilentibus eccle-

c. Excommunicamus 1. de hęreticis.

siastica sacramenta: nec eleemosynas aut oblationes eorum recipiant: similiter hospitalarij, aut templarij, aut quilibet regulares, alioquin suo priuentur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis apostolicæ speciali. Item quicunque tales præsumpserint ecclesiasticæ tradere sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam, excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere, nec absolutionis beneficium mereantur, nisi proprijs manibus publice extumulent, & proijciant huiusmodi corpora damnatorum, et locus ille perpetuo careat sepultura. Item firmiter inhibemus, ne cuiquam laicæ personæ liceat publice vel priuatim de fide catholica disputare: qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur. Item si quis hæreticos sciuerit, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, seu à communi conuersatione fidelium vita & moribus dissidentes, eos studeat indicare confessori suo, vel alii per quem credat ad prælati sui & inquisitorum hæreticæ prauitatis notitiam peruenire: alioquin excōmunicationis sententia percellatur. Hæretici autem & receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii vsque ad secundam generationem, ad nullum ecclesiasticum beneficium seu officium admittantur. quod si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane. Nos enim prædictos ex nunc priuamus beneficiis acquisitis, volentes vt tales & habitis perpetuo careant, & ad alia similia nequaquam in posterum admittantur. Illorum autem filiorum emancipationem, nullius esse momenti volumus: quorum parentes post emancipationem huiusmodi, ad inuium superstitionis hæreticæ, à via declinasse constiterit veritatis. Datum apud Vrbem Veterem v. Non. Martii, Pontificatus nostri anno quarto.

c.2.§.hæretici. de hære. lib.6.

NICOLAVS PAPA.

Prædicari iubet Euangelium Iudæis in terris Christianorum commorantibus, vt pulsa perfidia, Christianæ religionis veritatem agnoscant: conuersi ex Iudaismo prælatis & dominis temporalibus debent commendari, & humanissime tractari, nec debent molestari in personis aut rebus: qui conuerti noluerint, summo Pontifici sunt nuntiandi, vt opportunum remedium circa tales adhibeatur.

Cuius Nicolai sit hoc elegās rescriptū, nōdum nobis constitit, quia ex Archetypo, cordula vetustate corrosa, plumbū appensum ceciderat: quia tamē non desunt cōiecturæ Nicolai iij. esse, ideo hic reposuimus. alij Nicolai iiij. esse suspicantur.

Ex Archiuo inquisition. Bononien.

NICOLAVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio priori prouinciali fratrum Prędicatorum ordinis in Lombardia, Salutem & apostolicam benedictionem.

VINEAM Soreth velut electā plantauit dextera Dei patris, & omne semen verum seminauit in ipsa, Angelica custodia sepiuit illam, lapides nociuos abiecit ex ea. Hanc de Aegypto in luto & latere, sub iugo Pharaonis oppressam in signis & prodigijs transferens, dux itineris eius existens, in terram promissionis adduxit. Vinea enim domini exercituum domus Israel est, viri Iuda delectabile germen eius. Hanc sic mire translatam, quasi adhuc rudem campum vomere legali proscindens, prophetali doctrina sulcauit, & vt ipsam ad maturam frugem, idest, ad regenerationis gratiam prępararet. Sed, proh dolor, peccatorum spinis obsita, nullum imbrem gratiæ spiritualis excipiens, quę sperabatur vt vuas educeret, lambruscas eduxit: vnde sperabatur iudicium, processit iniquitas: vnde iustitia, inde clamor. Hæc est vinea in qua fici arbor, scilicet synagoga Iudæorum plantata, euangelica veritate describitur; cuius plantator Christus cœtus † apostolicus cultor existit. Hæc triplici tempore, quasi tribus annis, vt fructum produceret expectata, infructuosa reperta, cultori succidenda prædicitur. Nam nec tempore circuncisionis ad perfectum deducta est, quia circuncisionem animæ non quærebat: nec sanctificata per legem, quia per eam tantum carnalia sequebatur: nec tandem iustificata per euangelii gratiam, quia gratiā recipere noluit: quin potius latorem gratię iustum, iniuste peremit, & quodammodo indurationem Pharaonis exedens, omne curantis & curæ refutauit antidotum; adeo vt nec verbis, nec signis, nec sacramentis, quinimmo nec ipsa Christi, & Dei corporali pręsentia molliretur. Multifarie enim multisq; modis, olim Deus loquēs antiquis ipsius synagogæ patribus in prophetis, nouissime in fine temporū, locutus est ipsi & nobis in filio, quē constituit hæredē vniuersorū, per quē fecit & secula: sed omnē escam abominata est anima eius: & idcirco iuste iusto Dei iudicio reprobatam exterminauit eam aper de sylua, & singularis ferus depastus est eam. Ablata est sepes eius, prosternata maceries, & in direptionem posita vt deserta: nec inuentus est in terris amplius locus eius. Verum quia miserationes Dei, super omnia sua opera prædi-

† forte, apostolici.

Ad Hebræos c. 1.

Psal. 106.

Isa. 5.

Psal. 144.

A prædicantur, qui omnes saluos fieri, & neminem vult perire qui se ipsum pro nobis & ipsis hostiam salutis exhibuit Deo patri: qui exaltatus à terra, expansis in cruce manibus, ad se cuncta trahere euangelica voce prædixit. Nos, licet immeriti, vicem eius tenentes in terris, qui etiam Iudaicam perfidiam, à sua misericordia non repellit: libenter pro illius populi obcæcatione labores appetimus, vt affectum nostrum diuina prosequente clementia, cognita veritatis luce, quæ Christus est, à suis tenebris eruantur. Porro quia Iudæorum ipsorum, quasi per vniuersum mundum, diuino iudicio, præuisa dispersio ipsos ad recipiendũ sacramenta fidei, ac doctrinam commode in vnum conuenire non patitur, necessitate nos voluntarios vrgente, compellimur per diuersas mundi partes, diuersos seminatores eligere, per quos semen verbi Dei, prout possibile est, spargamus in singulos, quorum salutẽ vniuersaliter, & singulariter affectamus. Ad te igitur inter alios sub spe diuinæ gratiæ, mentis nostræ oculos conuertentes, cum tui ordinis claritate reluceas, & credaris vbilibet per B opera vtilia, & exempla laudabilia fructuosus: & ex data tibi diuinitus gratia scire te confidamus & posse fructus vberes in domo Domini germinare: discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus confidens in illo, cui proprium est spirituales gratias elargiri, tales vmbrarum tenebris obcæcatos, in commissa tibi prouincia, per te, ac alios fratres tui ordinis: quos ad hoc honestate morum, experta scientia, probitatis virtutibus, circunspectione prouida, & experientia comprobata idoneos esse cognoueris: & quorum industria atque doctrina diuinis donis à Domino fœcundata intrepide pro catholica fide reluceat, & in sui claritate non titubet, sed tenebrosas mentes radiorum repercussione clarificet, & obstinatas ceruices reprimat peruersorum: Iudæos eosdem in terris & locis, in quibus habitant, generaliter & singulariter conuocãdo semel & pluries, ac totiens repetitis instantiis, quotiens proficere posse putaueris, prout melius fieri poterit, prædicationibus, salutaribus C monitis, & discretis inductionibus, Euangelicis doctrinis informans ipsos studeas, iuxta datam tibi à Domino gratiã, fugatis tenebrarum nubibus, ad viam reducere claritatis: vt renati fonte baptismatis, reluceant in lumine vultus Christi, & ex inde chorus Angelicus delectetur. Tu quoque, ac alij, quos ad prosecutionem tanti negotij duxeris eligẽdos, perennis boni præmium, nostramque benedictionem & gratiam, vobis de bono in melius vendicetis. Et vt affectum, quem ad salutem status ipsorum gerit mater ecclesia, percipiãt per effectum; tu illos ex eis, quos ad susceptionem sacri baptismatis gratia diuina perduxerit, prælatis, ac dominis locorum, in quibus tales habitare contigerit, ex parte nostra affectuosissime recõmẽdes: vt Deo gratias in recuperata oue deperdita, & filio prodigo redeunti, vitulum exultationis, & gaudij exhibentes, eos charitatiue foueant, fauoribus muniant, benigne pertractent: nec ipsos in personis, aut rebus, per Iudæos, vel alios indebite molestari permittant; quin potius in omnibus fauorabiliter ipsis assistant auxiliis opportunis. Sed si D forte (quod absit,) aliqui ex ipsis, in eorum obstinata perfidia perdurantes, & velut aspis surda, suas aures incredulas obturantes, ne tui & illorum, quos ad hæc salutis opera deputabis, vocem audiant: vt de tenebris ad lucem exeant, incantantium sapienter tuas, & per te ad hæc deputandorum fratrum salutares conuocationes, aspernanter effugerent, de istis (si tales inueneris) qui sint, in quibus locis, & sub quorũ dominio commorentur, nobis rescribere non omittas: vt circa pertinaces huiusmodi, de salutari eorum remedio, sicut expedire videbimus, cogitemus. Vt autem de præmissis auidis nostris conceptibus, iuxta nostra desideria satisfiat, frequenter nobis intimare studeas, qualiter commissum tibi negotium prosperetur, & qualem fructum seminata semina repromittant. Datum Viterbij ij. Non. Augusti. Pontificatus nostri anno primo.

1. Tim. 2. Ioan. 12.

Concor. rescripti. Pauli. 3. incip. Cupientes. quod habes infra.

E

HONORIVS IIII.

Iubet vt Parmensis communitas citata sistat se coram Romano Pontifice receptura pęnas debitas, quia impetum vulgus eius ciuitatis fecit in inquisitorem hæreticæ prauitatis, ac in monasterium eiusdem, eo quòd hæreticam quandam relapsam curiæ tradiderat seculari, vltimo supplicio feriendam.

HONORIVS Episcopus seruus seruorum Dei, honorabili fratri episcopo Parmensi, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1285. Ex Archiuo Inquisitionis Bononiensis.

OLIM, sicut accepimus, dilectus filius frater Florius ordinis Prædicatorũ, inquisitor hæreticæ prauitatis in partibus Lombardiæ, à sede apostolica deputatus: quandam mulierem crimine dictæ prauitatis infectam, quam post abiura-

A abiurationem ipsius criminis, in idem compererat fuisse relapsam, de crimine ipso sententialiter exigente iustitia, legitime condemnauit: quę subsequenter curiæ seculari relicta, de mandato potestatis Parmensis, fuit propter hoc incendio deputata. Verum nonnulli, qui in loco incendij prædicti conuenerant, & etiam quamplures alij, ex diuersis prædictæ ciuitatis partibus confluentes, diabolico spiritu concitati, ad locum fratrum dicti ordinis, in ciuitate prædicta morantium hostiliter concurrerunt: ac in prædictum locum impetum facientes, valuas ecclesiæ confringere, tecta lapidibus obruere, & officinas loci eiusdem violenter ingredi præsumpserunt: ac libris, vestibus, & rebus alijs eorundem fratrum inique direptis, nonnullos ipsorum verberibus, ac vulneribus affecerunt: quorum vnus post paucas dies, ex illatis sibi vulneribus expirauit. Vnde præfati fratres, his aliisque diuersis iniuriis, damnis, & grauaminibus per eosdem malefactores affecti, non audentes in prædicto loco, absque personarum periculo remanere, exinde cedentes malitię recesserunt. Cumque
B tam grauis excessus tamquam notorius, ad venerabilis fratris nostri I.. Ostien. episcopi, tunc in partibus illis apostolicæ sedis legati, notitiam peruenisset, idem episcopus intellecto, quòd illi per quos tunc prædicta ciuitas regebatur, & commune ipsius ciuitatis, ad correctionem tam enormis & euidentis facinoris, prout expectabat ad eos, procedere negligebant: potestatem, capitaneum, ancianos, primicerios, consilium & commune ciuitatis eiusdem, per suas literas sub certa forma citauit: vt iidem potestas & capitaneus, vel eorum alter cum certo ambassiatorum numero, & sufficienti syndico ciuitatis prę fatę, coram eodem episcopo, certis loco & termino personaliter cõparerent. Et licet dictus capitaneus, cum quibusdam ambassiatoribus & syndico in præfixo termino ad ipsius legati pręsentiã accessisset: quia tamen iuxta formam citationis prædictæ, nullus pro dicto communi sufficiens syndicus comparuit coram eo, etiam post dictum terminum diebus pluribus expectatus:
C Idem episcopus præfatos officiales & commune reputans contumaces, propter hoc in ipsos officiales & consiliarios ciuitatis eiusdem, excommunicationis, & in ciuitatem prædictam interdicti, sententias promulgauit. Postmodum vero ambassiatoribus & syndicis dicti communis, fel. rec. Martino papæ prædecessori nostro humiliter supplicantibus: vt cum officiales & commune ciuitatis ipsius, parati essent super huiusmodi contumacia eiusdem prædecessoris & apostolicæ sedis mandato, & beneplacitis obedire: ac de stando iuri, super excessibus, offensis, & iniuriis supradictis impendere sufficientem, iuratoriã, & fideiussoriam cautionem, præfatas excommunicationis & interdicti sententias facere relaxari: prædecessor ipse volens in hac parte non asperitatem rigoris, sed † lenitatem mansuetudinis obseruare, cautionem eandem nomine potestatis, capitanei, & aliorum prædictorum, ab ambassiatoribus & syndicis præfatis oblatam, & pro parte etiam adimpletam, admisit:

† *leuitatem*

D tibiq; suis dedit literis in mandatis, vt receptis à præfato communi fideiussoribus idoneis, personis scilicet singularibus de mille Marchis argenti, quod super prædictis omnibus, dicti prædecessoris, & ecclesiæ Romanæ mandatis & beneplacitis parerent omnino, illis quos eiusdem excommunicationis cõtingebat sententia, iuxta formam ecclesiæ beneficium absolutionis impenderes, si illud à te humiliter postularent: ac interdictum huiusmodi sublata difficultate, auctoritate apostolica relaxares, iniuncto talibus, quod de iure existeret iniungendum: & nihilominus potestatem, capitaneum, ancianos, primicerios, consiliarios, & commune pręfatos ex parte pr ędicti prædecessoris peremptorie citare curares, vt infra vnius mensis spatium post citationem tuam, per se vel per syndicos, seu procuratores idoneos, ad hoc sufficienter instructos, coram prædecessore comparerent prædicto, super excessibus, offensis, & iniuriis huiusmodi ipsius prædecessoris & apostolicæ sedis beneplacitis parituri: ac facturi & recepturi super his, quod ordo exigeret rationis. tuque mandatum apostolicum fuisti super hoc, iuxta formam per prædictas literas tibi traditam executus. Et
E quamquam potestas, capitaneus, anciani, primicerij, cõsiliarii & commune pręfati, per syndicos infra huiusmodi terminum eis à te præfixum coram pr ędecessore comparuerint supradicto, nullus tamen in huiusmodi negotio vlterius habitus est processus. Nos igitur in huiusmodi negotio, iuxta officij nostri debitum efficaciter procedere intendentes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus potestatem, capitaneum, ancianos, primicerios, consiliarios, & commune prædictę ciuitatis, ex parte nostra per te, vel per alium, peremptorie citare procures, vt infra vnius mensis spatium post citationem huiusmodi, per se vel per syndicos, seu procuratores idoneos, ad hoc sufficiẽter instructos, nostro se conspectui repræsentent: super excessibus, offensis, & iniuriis supradictis, nostris & eiusdem

A eiusdem sedis pariturі beneplacitis & mandatis: ac facturi & recepturi super his, quod ordo dictauerit rationis. Diem vero citationis & formam, & quidquid inde feceris, nobis per tuas literas harum seriem continentes, studeas fideliter intimare. Datum Romæ apud sanctam Sabinam, Non. Maij. Pontificatus nostri anno primo.

IOANNES XXII.

Inquisitores modesti sunto: caueant ne actus eorum scandalum pariant: neminem accipiant in suum familiarem, nisi eiusdem ecclesiæ fidelem & deuotum: facultatem deferendi arma, nulli nisi familiæ suæ concedant: & alijs concessam reuocent.

B IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in prouincia Lombardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1321.*

EXIGIT ordinis vestri religio, & commissi vobis officij mansuetudo requirit: vt sic actus vestros virtute modestiæ componatis, quòd nemini esse possint ad scandalum, vel aliquod nocumentum. *Ex Archiuo Iquisitionis Bononiensis.* Accepimus siquidem assertione fideli, quòd vos nonnullis prauis & peruersis hominibus, qui frequenter ad cædes, & alia nefanda facinora, laxant nequiter manus suas, arma per ciuitatem & districtum Bononiensem portandi, non sine multorum scandalo, licentiam concessistis. Quare volumus & discretioni vestræ, per apostolica scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus neminem familiarem, nisi eiusdem ecclesiæ fidelem, ac deuotum, & laudabilis conuersationis & vitæ, habere quomodolibet præsumatis: nec aliquibus de cetero, extra familiam C vestram, quam vobiscum habetis continue (nisi forsan illis, qui eundo de terra ad terram, vel etiam redeundo vobiscum, & in casibus aliis in quibus vobis pro securitate vestra forsitan expediret) alicui deferendi arma per dictas ciuitatem & districtum, licentiam concedatis. *Clemen. nolentes. § fin. de hæret.* Et nihilominus licentiam, quam olim super hoc aliis concessistis, studeatis, remotis occasione & dilatione quibuslibet, reuocare. Vt per hoc nulla possit oriri in eisdem ciuitate, vel districtu materia scandalum paritura: nec ad nos de cetero super hoc querelæ materia deferatur. Datum Auion. vj. Non. Maij. Pontificatus nostri anno quinto.

IOANNES XXII.

Inquisitores procedant contra ineuntes fœdera cum hæreticis, & ceteros dantes eis consilium, opem, & fauorem: item contra quosuis de hæretica labe culpabiles, vel suspectos.

D IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei, dilecto filio Lamberto de ordine fratrum Prædicatorum, inquisitori hæreticæ prauitatis, in inferiori parte Lombardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1326*

CVM nonnulli de prouincia nostra Romádiolæ, tam clerici quàm laici, Deum & Romanam matrem Ecclesiam offendere, seque in præcipitium damnationis, & mortis immergere non verentes, adeo fauere & fauisse dicantur damnatis hæreticis, confœderationes, ligas, & societates ineundo cum ipsis, eosque receptando, & sibi præstando multipliciter auxilia, consilia, & fauores, quòd de labe hæresis se reddiderunt & reddunt vehementer suspectos: *Ex Archiuo Iquisitionis Bononiensis.* Nos tam ipsorum quàm multorum E aliorum periculis, & præmissis imminentibus obuiare salubriter cupientes: discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus, quatenus contra fautores huiusmodi, & alios quoslibet, de crimine prauitatis hæreticæ culpabiles, vel suspectos, sic solerter secundum formam canonum, ac priuilegiorum concessorum inquisitionis officio, procedere non postponas, quòd inde debeat tua diligentia merito commendari. Datum Auinion. xij. Cal. Septemb. Pontificatus nostri anno decimo.

MAR-

MARTINVS PAPA V.

A

Condemnatio errorum Ioannis Vvicleff de Anglia, & Ioannis Husz de Bohemia damnatorum in sacro generali concilio Constantiensi approbatur. male sentientes de sacramentis ecclesiæ canonice coercentur. hæreticorum complices pœnis ab vtroque iure statutis subduntur. conuerti nolentes castigantur. principes seculares non patiantur hæreticos in suis terris habitare, aut ibi commercia exercere. qui hæretici decesserint, licet nondum per ecclesiam declarati, ecclesiastica careant sepultura. bona hæreticorum à tempore commissi delicti confiscata sunto. suspecti de hæresi nisi se purgent, vt hæretici condemnentur. qui se purgare neglexerint, excommunicentur, & nisi satisfecerint, vt hæretici condemnentur. deficiens in purgatione, vt conuictus canonice puniatur. renouat c. Vt inquisitionis. de hære. in 6. & iubet illud custodiri. articuli Ioannis Vvicleff & Ioannis Husz nominatim recensentur. modus examinandi hæreticos aut de hæresi suspectos accuratissimus describitur. suspecti de hæresi, aut etiam diffamati personaliter citentur de fide responsuri. medio iuramento iurent dicere veritatem. hæretici & eorum complices inquirantur, & canonice puniantur. conuicti publice abiurent. abiurare recusantes canonice coerceantur. ista omnia fiant nullis in contrarium aliquid iuuantibus.

B

Epistola Martini v. damnationem errorũ Vvicleff, & Husz, à concil. Constantien. factã, approbãs. Ex eodẽ concilio Constantiensi, sessio. 45.

MARTINVS Episcopus seruus seruorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopis, & episcopis, ac inquisitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet constitutis, ad quos literæ præsentes peruenerint, Salutem & apostolicam benedictionem.

INTER cunctas pastoralis curæ solicitudines, quibus premimur incessanter, illa potissime fortius nos angit, vt hæreticis de finibus Christicolarum expulsis, suisq; falsis doctrinis & erroribus peruersis penitus, quantum nobis ex alto conceditur, extirpatis, orthodoxa & catholica fides integra & illibata permaneat, ac populus Christianus in eiusdem fidei sinceritate, quolibet obscurationis semoto velamine, immobilis & inuiolatus persistat. Sane dudum plusquam omnibus retroactis temporibus in nonnullis regionibus & dominijs, præsertim in regno Bohemiæ & marchionatu Morauiæ, ac locis & districtibus illis vicinis, aduersus fidei catholicæ dogmata & sanctæ matris Ecclesiæ traditiones, non solum contra vnum, quinimmo contra plura fidei catholicæ dogmata insurrexerunt quidam hæresiarchæ, circuncelliones, schismatici & seditiosi, Luciferina superbia & rabie lupina euecti, dæmoniorum fraudibus illusi, de vanitate in idipsum (licet forent de diuersis mundi partibus oriundi) conuenientes, & caudas colligatas habentes, damnatæ, videlicet, memoriæ Ioannes Vvicleff de Anglia, Ioannes Husz de Bohemia, & Hieronymus de Praga, qui vtinam alios secum ad infidelitatis interitum non traxissent. Nam vbi huiusmodi pestilentes personæ peruersa dogmata pertinaciter seminabant, in suæ doctrinæ pestiferæ primordio prælati, & alii iudiciariæ potestatis regimina exercentes, tamquam canes muti non valentes latrare, nec vlciscentes cum Apostolo in promptu omnem inobedientiam, hæresiarchas ipsos pestiferos & dolosos, eorum lupinam rabiem truculentam statim (vt adstricti fuerant) canonice coercere, eosque de domo Domini corporaliter eijcere non curarunt, sed sacrilegam, falsam & perniciosam ipsorum doctrinam, per longas moras negligenter conualere permiserunt: populorum multitudo, illorum opinionibus falsis decepta, pro veris accepit, quæ diu mendaciter & perniciose ac damnabiliter seminauerunt, eisque credendo, à recta fide cecidit turba multa, & errore deuio inuoluitur, proh dolor, paganorum, adeo quòd per diuersa illarum, eisdemque conuicinarum partium climata, oues Christi catholicas hæresiarchæ ipsi successiue infecerunt, & in stercore mendaciorum fecerunt putrescere. Quapropter generalis Constantiensis synodus tantam fidelium & fidei orthodoxæ plagam & ruinam videns, exclamare compulsa est cum Augustino: Quid faciet ecclesiæ medicina, salutem omnium materna charitate conquirens, tamquam inter phreneticos & lethargicos æstuans? nunquid contemnere, nunquid desistere vel debet vel potest? certe non, secundum eundem, immo vtrisque fit necesse est molesta, quæ neutris est inimica. Nam & molestus est medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio, ille ligando, iste cædendo, sed ambo diligendo. Si autem negligant, & eos perire permittant, inquit Augustinus, ista mansuetudo potius falsa crudelitas est. Proinde synodus præfata ad omnipotentis Dei gloriam, ipsiusque catholicæ fidei ac Christianæ religionis conseruationem, augmentum & animarum salutem & præseruationem, eosdem Ioannem Vvicleff, & Ioannem Husz & Hieronymum, qui inter cetera de sacro Eucharistiæ sacramento, & aliis sacramentis ecclesiæ & articulis fidei, aliter quàm sancta Romana Ecclesia credit, & tenet, & prædicat, & docet,

c. Excommunicamus 1. & 2. de hæreticis.

1. Tim. 1. d

Augustin. ad Festum epistola 167. Et 23. q. 4. Quid faciet.

August. de correctione Donatistarum ad Bonifacium. c. 5. Et 23. q. 4. Ipsa pietas.

C D E

A docet, quamplurima temere & damnabiliter credere ac tenere, prædicare, atq; docere pertinaciter attentabant, velut hæreticos & pertinaces ac obstinatos iam à communione fidelium separatos, de domo Dei corporaliter eiecit, & spiritualiter eiectos declarauit, & alia nonnulla circa præmissa vtilia & salubria statuit & decreuit, per quæ alii, qui causantibus hæresiarchis eorumque falsis doctrinis huiusmodi spiritualiter de domo Dei exierunt, per vias canonicas reducerentur ad semitas veritatis. Et quia (sicut dolenter accepimus) non solum in regno Bohemiæ & marchionatus dominiis & locis supradictis, verum etiam in quibusdam partibus & prouinciis contiguis seu vicinis eisdem, etiam nonnulli ex sectatoribus & sequacibus hæresum ac errorum hęresiarcharum prædictorum, timore diuino & pudore humano prorsus abiectis, nec de ipsorum & præsertim Ioannis Husz & Hieronymi interitu miserabili sumentes conuersionis & pęnitentiæ fructum. sed tamquam in profundum pressi peccatorum, Dominum Deum blasphemare non cessant, ducentes in irritum *Ioan. 8. f*
B nomen eius, quorum mentes pater mendacii sic damnabiliter excęcauit, vt prędictos libros, codices & opuscula, hæreses & errores continentes seu continentia, dudum etiam per synodum præfatam damnatos & damnata, ac ignibus concremãda deputata & concremata, legunt, student, ac ex eis in sui & multorum simplicium periculum, nedum contra statuta, decreta & ordinata in synodo supradicta, sed etiam contra canonicas sanctiones dogmatizare præsumunt, in animarum periculum, ac puritatis fidei denigrationem, & scandalum plurimorum. Nos igitur attendentes, quòd error cui non resistitur, approbari videtur, ac malis & perniciosis erroribus huiusmodi resistere, ac eos de medio Christi fideliũ & præsertim de supradictis Bohemię & Morauiæ dominiis & districtibus ac confinibus & viciniis eorum, ne amplius & latius se extendant, funditus euellere cupientes: discretioni vestræ, sacro approbante concilio Constantiensi, per Apostolica scripta com-
C mittimus & mandamus, quatenus vos archiepiscopi & episcopi ac electi, & quilibet vestrum per se, seu alium, vel alios, quos graues & idoneas personas spiritualem iurisdictionem habentes esse volumus, omnes & singulos, cuiuscunque dignitatis, officij, præeminentiæ, status vel conditionis existant, & quibuscunque nominibus censeantur, qui de præexcelso, salutifero & supermirabili sacramento corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi, vel de baptismate seu peccatorum confessione, pænitentiæ pro peccatis iniunctione, vel reliquis ecclesiasticis sacramentis seu fidei articulis, aliter sentire aut docere, quàm sacrosancta Romana Ecclesia & vniuersalis docet, prædicat & obseruat, aut articulos seu libros & doctrinas præfatorum hæresiarcharum Ioannis Vvicleff & Ioannis Husz & Hieronymi, per eandem Constantiensem synodum cum suis auctoribus (vt prædicitur) damnatos & damnatas, tenere, credere & dogmatizare, ac vitæ finem ipso-
D rum hæresiarcharum publicè vel occulte pertinaciter quomodolibet laudare vel approbare præsumpserint, eorumque receptatores, defensores & fautores quoslibet etiam contemplatione prædictorum errorum, necnon credentes & adhærentes eisdem, tamquam hæreticos iudicetis, & velut hæreticos seculari curiæ relinquatis. Receptatores quoque, fautores & defensores huiusmodi pestiferarum personarum, quæ erroribus ipsis crediderint, nec fauore aut contemplatione errorum ipsorum, sed forte carnalis amo- *Zanch. de hære. c. 4. & 6.*
ris causa, vel occasione alia huiusmodi personas pestiferas receptauerint, præter pœnas ab vtroque iure talibus inflictas, per iudices competentes tanta seueritate pœnarum in tam enormi scelere vltionem accipiant, quòd cedat cæteris crassantibus in exemplum, vt quos Dei timor à malo non reuocat, saltem coerceat seueritas disciplinæ. Cum re-
E liquis vero, huiusmodi secta damnabili quomodolibet infectis, qui post competentem monitionem ac frequentem exhortationem, quã pie erga eos, spe correctionis & emendationis ac ad melioris vitæ frugem conuersionis, vsum est, à prædictis erroribus & secta noluerint resipiscere, & ad gremium vnitatemque sanctæ matris Ecclesiæ, ac fidem catholicam, quæ sola saluare potest, sine qua nulli veræ salutis subsidium contingit, plene *Hebr. 6. a*
recognoscere & confiteri, iustitiæ seueritas (prout facti poposcerit qualitas) dulcore misericordię temperetur. Et nihilominus omnes Christianæ & catholicæ fidei profes- *Concilium Tolosanum c. 3. et*
sores, Imperatorem, reges, duces, principes, marchiones, comites, barones, milites, *Concil. Biterrense c. 32.*
potestates, rectores, consules, proconsules, scabinos, communitates, & vniuersitates regnorum, prouinciarum, ciuitatum, oppidorum, castrorum, villarum, terrarum, aliorumque locorum huiusmodi, necnon ceteros iurisdictionem temporalem exercentes, iuxta iuris formam & exigentiam auctoritate Apostolica exhortando moneatis & requiratis,

vt de regnis, prouincijs, ciuitatibus, oppidis, castris, villis, terris & omnibus alijs locis ac A
dominijs supradictis, omnes & singulos hæreticos huiusmodi secundum tenorem Latera-
Lateranense concilium. nensis concilij, quod incipit, Sicut ait, ad instar etiam irretitorum crimine vsurarum,
quos publice vel manifeste per facti euidentiam cognouerint esse tales, tamquam oues
morbidas gregem Domini inficientes expellant, donec & quousque à nobis seu vobis,
vel alijs iudicibus ecclesiasticis vel inquisitoribus, fidem & communionem Romanæ ec-
clesiæ tenentibus, aliud recipiant in mandatis: nec eosdem in suis districtibus prædicare,
l. Manichæos C. de hæret. domicilia tenere, larem fouere, contractus inire, negotiationes & mercantias quaslibet
exercere, aut humanitatis solatia cum Christifidelibus habere permittant. Et si tales hæ-
retici publici ac manifesti, licet nondum per Ecclesiam declarati, in hoc tam graui crimi-
ne decesserint, ecclesiastica careant sepultura, nec oblationes fiant aut recipiantur pro
c. Cum secundũ leges. de hęret. in 6. eisdem: bona tamen ipsorum à tempore commissi criminis secundum canonicas sanctio-
nes confiscata, non occupentur per illos, ad quos aliàs pertinerent, donec per huiusmodi B
iudices ecclesiasticos super hoc potestatem habentes, sententia declaratoria super ipso hę-
c. Ad abolendam. de hæret. resis crimine fuerit promulgata. Qui autem de hæresi per iudicem competentem ecclesia-
sticum inuenti fuerint sola suspicione notati seu suspecti, nisi iuxta considerationem & exi-
gentiam suspicionis qualitatemque personæ, ad arbitrium iudicis huiusmodi propriam in-
† indita nocentiam congrua deuotione monstrauerint, in purgatione eis canonice † indicta defi-
cientes, & se canonice purgare non valentes, aut pro huiusmodi purgatione facienda,
obstinatione damnabili iurare renuentes, tamquam hæretici condemnentur. Qui vero
dictam innocentiam monstrare ex quadam negligentia seu desidia, & purgationem hu-
iusmodi facere omiserint, anathematis gladio feriantur, & vsque ad satisfactionem con-
dignam ab omnibus euitentur; ita quòd si per annum in excommunicatione huiusmodi
perstiterint, extunc velut hæretici condemnentur. Si quis vero super aliquo sępedictæ C
Propositionũ diuersi gradus. pestiferæ doctrinæ hæresiarcharum prædictorum, vel aliquibus articulis dumtaxat scan-
dalosis, temerarijs, seditiosis, vel piarum aurium offensiuis, culpabilis repertus fuerit,
canonice puniatur. Si vero propter solam infamiam aut suspicionem dictorum articulo-
rum, vel alicuius ipsorum, quis repertus fuerit suspectus, & in purgatione canonica pro-
pter hoc sibi indicta deficeret, pro conuicto habeatur, & tamquam canonice conuictus
puniatur. Et insuper felicis recordationis Bonifacii Papæ octaui prędecessoris nostri, quæ
incipit, Vt inquisitionis negotium, renouantes & etiam exequentes, vniuersas potesta-
tes & dominos temporales & iudices antedictos, quibuscunque dignitatibus vel officiis
seu nominibus censeantur, exhortando requirimus, & mandamus eisdem, vt sicut repu-
tari cupiunt & haberi fideles, ac filii Ecclesiæ nuncupari, & in Christi nomine gloriari,
ita pro defensione fidei vobis archiepiscopis, episcopis & electis, ac inquisitoribus hære-
ticæ prauitatis, & aliis iudicibus seu personis ecclesiasticis per vos ad hoc (vt præmitti- D
tur) deputandis, fidem & communionem sanctæ matris Ecclesiæ tenentibus, pareant &
intendant, præbeantque auxilium & fauorem in hæreticorum, necnon credentium, fau-
torum, receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, custodia dili-
genti, cum ab eisdem fuerint requisiti, vt præfatas personas pestiferas alios secum perde-
Innocent. iiij. in extraua. Ad extirpanda. §. teneatur. il 1. re molientes, in potestatem seu carcerem per vos archiepiscopos, episcopos, electos, & in-
quisitores prædictos aut deputandos à vobis vel ad locum de quo vos vel ipsi mandabitis,
infra eorundem dominorum potestatem, rectorum seu iudicum districtum ducant, vel
duci faciant sine mora, vbi per viros catholicos à vobis archiepiscopis vel episcopis, ele-
ctis seu inquisitoribus, seu deputandis personis huiusmodi, vel vestrum aliquo deputa-
† arcta to, sub † exacta & diligenti custodia, ne fugiant, ponendo eos, etiam compedibus & E
manicis ferreis teneant, donec eorum negotium per Ecclesiæ iudicium terminetur, &
quòd de hæresi à iudice Ecclesiastico competenti, qui fidem & communionem dictæ
sanctæ Romanæ Ecclesiæ teneat, condemnentur, præfati domini temporales seu recto-
res, iudices vel eorum officiales seu nuncii, sibi relictos recipiant indilate, animaduersio-
ne debita puniendos. Verum ne præiudicium & scandalum præfatæ fidei orthodoxæ
religionis Christianæ, prætextu ignorantiæ quemquam in hoc circunueniri, aut versutos
homines sub friuolæ excusationis velamine in hac materia palliare contingat, & vt de
conuincendis seu cognoscendis hæreticis, receptatoribus, defensoribus, fautoribus,
credentibus & adhærentibus, necnon de hæresi suspectis & aliis huiusmodi peruersa doctri-
na quomodolibet maculatis, plenior habeatur in futurum instructio, tam ad regnum Bohe-

A miæ & conuicinas illi, quàm alias quaslibet partes, in quibus hęc superstitiosa doctrina quomodolibet pullulauerit, articulos infra scriptos sectam dictorum hæresiarcharum concernentes, pro directione dictæ fidei decernimus transmittendos & etiam destinandos: super quibus vobis & aliis omnibus archiepiscopis, episcopis, & electis, ac commissariis & inquisitoribus in virtute sanctę obedientiæ præcipimus & mandamus, vt quilibet eorum infra limites & loca suæ iurisdictionis, necnon regno & marchionatu & locis eis vicinis prędictis, etiam si loca ipsa extra iurisdictionem eandem vltra duas diætas consistant, circa extirpationem & correctionem errorum ac hæresum & huiusmodi sectę pestiferæ, in fauorem ipsius fidei orthodoxe diligenter inuigilent, & omnes infamatos seu suspectos de tam pestifera labe sub confessati criminis, excommunicationis, suspensionis, interdicti aut alia formidabili pœna canonica vel legali, prout, quando, & quemadmodum eis videatur expedire, & facti requireret qualitas, ad singulos huiusmodi articulos per iuramentum B corporaliter præstitum, tactis sacrosanctis Euangeliis seu sanctorum reliquiis, imagine Crucifixi, secundum quorundam locorum obseruantiam, iuxta infra scripta interrogatoria, ad quemlibet articulum conuenientia, respondere compellant. Nos enim contra omnes & singulos archiepiscopos, episcopos, & electos, & inquisitores, qui super extirpando hæreticæ prauitatis fermento, & expurgando suum territorium, districtum seu locum de talibus malis & sceleratis hominibus, negligentes fuerint seu remisse egerint, vsque ad priuationem seu depositionem pontificalis dignitatis procedere intendimus, & procedemus, ac procedi faciemus, aliosque loco illorum substituemus, qui prauitatem hæreticam possint & valeant confundere, & ad alias pœnas contra tales à iure inflictas, & alias grauiores (si expediat) infligendas, procedemus, procedique faciemus, iuxta iuris & facti exigentiam, ac huiusmodi culpæ & criminis fœditatem. Tenores vero eorundem articulorum seu capitulorum, de quibus supra fit mentio, sequuntur per ordinem in hæc verba.

c. Excommunicamus 1. §. vlt. de heret.

C

ET PRIMO SEQVITVR TENOR *articulorum Ioannes Vuicleff.*

Constantien. Concil. sess. 8.

SVBSTANTIA panis materialis, & similiter substantia vini materialis, remanent in sacramento altaris. 1

Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem sacramento. 2

Christus non est in eodem sacramẽto identice & realiter in propria pręsentia corporali. 3

Si episcopus vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat. 4

D Non est fundatum in Euangelio, quòd Christus Missam ordinauerit. 5

Deus debet obedire diabolo. 6

Si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua & inutilis. 7

Si Papa sit præscitus & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte à Cæsare. 8

Post Vrbanum sextum non est aliquis recipiendus in Papam, sed viuendum est more Græcorum sub legibus propriis. 9

Contra scripturam sacram est, quòd viri ecclesiastici habeant possessiones. 10

Nullus prælatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum à Deo: & qui sic excommunicat, fit ex hoc hæreticus vel excommunicatus. 11

E Prędatus excommunicans clericum, qui appellauit ad regem vel ad concilium regni, eo ipso traditor est regis & regni. 12

Illi qui dimittunt prædicare siue audire verbum Dei, propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, & in Dei iudicio traditores Christi habebuntur. 13

Licet alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei, absque auctoritate sedis Apostolicæ siue episcopi catholici. 14

Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali. 15

Domini temporales possunt ad arbitriũ suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, idest, ex habitu, non solum actu, delinquentibus. 16

Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere. 17

18 Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & possunt parochiani, propter peccata suorum prælatorum, ad libitum suum eas auferre. A

19 Speciales orationes applicatæ vni personæ per prælatos vel religiosos, non plus prosunt eidem quàm generales, ceteris paribus.

20 Conferens eleemosynam fratribus, est excommunicatus eo facto.

21 Si aliquis ingreditur religionem priuatam qualemcunque, tam possessionatorum, quàm mendicantium, redditur ineptior & inhabilior ad obseruationem mandatorum Dei.

22 Sancti instituentes religiones priuatas, sic instituendo peccauerunt.

23 Religiosi viuentes in religionibus priuatis, non sunt de religione Christiana.

24 Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

Prima pars est scandalosa & præsumptuose asserta, pro quanto sic generaliter & indistincte loquitur: & secũda erronea, pro quãto asserit mendicitatẽ fratribus nõ licere.

25 Omnes sunt Simoniaci, qui se obligãt orare pro alijs, eis in tẽporalibus subuenientibus. B

26 Oratio præsciti, nulli valet.

27 Omnia de necessitate absoluta eueniunt.

28 Confirmatio iuuenum, clericorum ordinatio, locorum consecratio, reseruantur Papæ & episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.

29 Vniuersitates, studia, collegia, graduationes & magisteria in eisdem, sunt vana gentilitate introducta, & tantum prosunt ecclesiæ sicut diabolus.

30 Excommunicatio Papæ vel cuiuscunque prælati non est timenda, quia est censura Antichristi.

31 Peccant fundantes claustra; & ingredientes, sunt viri diabolici.

32 Ditare clerum, est contra regulam Christi.

33 Syluester Papa & Constantinus Imperator errauerunt Ecclesiam dotando. C

34 Omnes de ordine mendicantium, sunt hęretici: & dantes eis eleemosynam, sunt excommunicati.

35 Ingredientes religionem aut aliquem ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad obseruanda diuina præcepta, & per consequens ad perueniendum ad regnum cælorum, nisi apostatauerint ab eisdem.

36 Papa cum omnibus clericis suis possessionem habentibus, sunt hæretici, eo quòd possessiones habent: & consentientes eis, omnes videlicet domini seculares & ceteri laici.

37 Ecclesia Romana est synagoga satanæ, nec Papa est proximus & immediatus vicarius Christi & Apostolorum.

38 Decretales epistolę sunt apocryphæ, & seducunt à fide Christi, & clerici sunt stulti, qui student eas.

39 Imperator & domini seculares, sunt seducti à diabolo, vt Ecclesiam dotarent bonis temporalibus. D

40 Electio Papæ à Cardinalibus, à diabolo est introducta.

41 Non est de necessitate salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias.

Error est, si per Romanam Ecclesiam intelligat vniuersalem Ecclesiam, aut concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi Pontificis super alias ecclesias particulares.

42 Fatuum est credere indulgentiis Papæ & episcoporum.

43 Iuramenta illicita sunt, quę fiunt ad corroborandum humanos contractus & commercia ciuilia. E

44 Augustinus, Benedictus, & Bernardus damnati sunt, nisi pænituerint de hoc, quòd habuerunt possessiones, & instituerunt, & intrauerunt religiones: & sic à Papa vsque ad vltimum religiosum, omnes sunt hæretici.

45 Omnes religiones indifferenter introductæ sunt à diabolo.

Constantien. Concil. sess. 8.

TENOR AVTEM ARTICVLORVM *Ioannis Husz, sequitur & est talis:*

1 VNICA est sancta vniuersalis Ecclesia, quę est prædestinatorum vniuersitas. & infra sequitur: Vniuersalis sancta Ecclesia tantum est vna, sicut tantum vnus est numerus omnium prædestinatorum.

Paulus

A Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecit quosdam actus actibus Ecclesiæ malignantium consimiles. 2

Præsciti, non sunt partes ecclesiæ, cum nulla pars eius finaliter excidet ab ea, eo quòd prædestinationis charitas, quæ ipsam ligat, non excidet. 3

Duæ naturæ diuinitas & humanitas, sunt vnus Christus. 4

Præscitus etsi aliquando est in gratia secundum præsentem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctæ Ecclesiæ: & prædestinatus semper manet membrum Ecclesiæ, licet aliquando excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia prędestinationis. 5

Sumendo Ecclesiam pro conuocatione prædestinatorum, siue fuerint in gratia, siue non secundum præsentem iustitiam, isto modo Ecclesia est articulus fidei. 6

Petrus non est, nec fuit caput Ecclesię sanctę catholicæ. 7

B Sacerdotes quomodolibet criminose viuentes, sacerdotij polluunt potestatem: & sic, vt filij infideles, sentiunt infideliter de septem sacramentis Ecclesiæ, de clauibus, officiis, censuris, moribus, cæremonijs & sacris rebus Ecclesiæ, veneratione reliquiarum, indulgentiis & ordinibus. 8

Papalis dignitas à Cæsare inoleuit, & Papæ perfectio & institutio, à Cæsaris potentia emanauit. 9

Nullus sine reuelatione assereret rationabiliter de se vel alio, quòd esset caput Ecclesiæ particularis, nec Romanus Pontifex est caput Romanæ Ecclesiæ particularis. 10

Non oportet credere, quòd iste quicunque est Romanus Pontifex, sit caput cuiuscunq; particularis Ecclesiæ sanctæ, nisi Deus eum prædestinauerit. 11

Nemo gerit vicem Christi vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat à Deo procuratoriam potestatem: quia ad illud officium vicariatus requiritur & morum conformitas, & instituentis auctoritas. 12

C Papa non est verus & manifestus successor apostolorum principis Petri, si viuit moribus contrarijs Petro: & si quęrit auaritiam, tunc est vicarius Iudę Scarioth. Et pari euidentia Cardinales non sint veri & manifesti successores collegij aliorum Apostolorũ Christi, nisi vixerint more Apostolorum, seruantes mandata & consilia Domini nostri Iesu Christi. 13

Doctores, ponentes quòd aliquis per censuram Ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, seculari iudicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc pontifices, scribas & pharisæos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, Nobis non licet interficere quenquam, ipsum seculari iudicio tradiderunt, & quòd tales sint homicidę grauiores quàm Pilatus. 14 *Ioan.* 18. *f*

Obedientia ecclesiastica, est obedientia secundum adinuentionem sacerdotum Ecclesiæ, præter expressam auctoritatem scripturæ. 15

D Diuisio immediata humanorum operum est, quòd sunt vel virtuosa vel vitiosa: quia si homo est vitiosus, & agit quidquam, tunc agit vitiose: & si est virtuosus, & agit quidquam, tunc agit virtuose: quia sicut vitiũ quod crimen dicitur seu mortale peccatum, inficit vniuersaliter actus hominis vitiosi, sic virtus viuificat omnes actus hominis virtuosi. 16

Sacerdotes Christi viuentes secundum legem eius, & habentes scripturæ notitiam, & affectum ad ædificandum populum, debent prædicare, non obstante prætensa excommunicatione. & infra, Quòd si Papa vel aliquis prælatus mandat sacerdoti sic disposito, non prædicare, non debet subditus obedire. 17

Quilibet prędicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit: & illud E mandatum debet exequi, prætensa excommunicatione non obstante. 18

Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppeditat, auaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Antichristo. Signum autem euidens est, quòd ab Antichristo tales procedunt censuræ, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus clerus principalissime procedit contra illos qui denudant nequitiam Antichristi, qui clerum pro se maxime vsurpabit. 19

Si Papa est malus, & præsertim si est præscitus, tunc vt Iudas apostolus est diabolus, fur & filius perditionis, & non est caput sanctæ militantis Ecclesiæ, cum nec sit membrum eius. 20

Gratia prædestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesię, & quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti insolubiliter. 21

Papa vel prælatus malus & præscitus, est æquiuoce pastor, & vere fur & latro. 22

Papa

23 Papa non debet dici sanctissimus, etiam secundum officium, quia aliàs rex deberet etiã dici sanctissimus secundum officium, & tortores & præcones dicerentur sancti, immo etiã diabolus deberet dici sanctus, cum sit officiarius Dei. A

24 Si Papa viuat Christo contrarie, etiam si ascenderet per ritam & legitimam electionem secundum constitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde ascenderet, quàm per Christum, dato etiam quòd intraret per electionem à Deo principaliter factam: nam Iudas Scarioth, rite & legitime est electus à Deo Christo Iesu ad episcopatum, & tamen ascendit aliunde in ouile ouium.

25 Condemnatio quadraginta quinque articulorum Ioannis Vvicleff per doctores facta, est irrationabilis & iniqua & malefacta, & ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quòd nullus eorum sit catholicus, sed quilibet eorum aut est hæreticus, aut erroneus, aut scandalosus.

26 Non eo ipso quo electores vel maior pars eorum consenserit viua voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitime electa, vel eo ipso est verus & manifestus successor vel vicarius Petri Apostoli vel alterius Apostoli in officio Ecclesiastico: vnde siue electores bene, siue male elegerint, operibus electi debemus credere. Nam eo ipso quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum Ecclesiæ, habet à Deo ad hoc copiosius potestatem. B

27 Non est scintilla apparentiæ, quòd oporteat esse vnum caput in spiritualibus regens Ecclesiam, quod semper cum ipsa Ecclesia militante conuersetur, & conseruetur.

28 Christus sine talibus monstruosis capitibus per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum, melius suam Ecclesiam regularet.

29 Apostoli & fideles sacerdotes Domini strenue in necessarijs ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papæ officium foret introductum: sic facerent, deficiente per summe possibile Papa vsque ad diem iudicij. C

30 Nullus est dominus ciuilis, nullus est prælatus, nullus est episcopus dum est in peccato mortali.

Modus interrogadi hæreticos aut de hæresi suspectos.

Super præmissis autem articulis, quilibet de eis suspectus, seu in eorum assertione deprehensus, iuxta modum interrogetur infrascriptum: In primis, vtrum cognouerit Ioannem Vvicleff de Anglia, Ioannem Husz de Bohemia, Hieronymum de Praga, seu aliquem eorum, & vnde habuerit eorum notitiam, & vtrum cum eis vel eorum aliquo, dum viuerent, conuersationem vel amicitiam habuerit.

Item, vtrum sciens ipsos seu aliquem ipsorum excommunicatos, scienter participauerit cum illis, reputans & dicens talem participationem non esse peccatum.

Item, vtrum post mortem eorum pro eisdem seu aliquo eorum orauerit, & publice vel occulte opera pietatis exercuerit, asserens eos fore beatos & saluos. D

Item, vtrum eos vel aliquem eorum sanctos reputauerit & dixerit, & eis venerationes velut sanctis exhibuerit.

Item, vtrum credat, teneat & asserat, quòd quodlibet concilium generale & etiam Cõstantiense, vniuersalem Ecclesiam repræsentet.

Item, vtrum credat, quòd illud quod sacrum concilium Constantiense, vniuersalem Ecclesiam repræsentans, approbauit & approbat in fauorem fidei & ad salutem animarum, quòd hoc est ab vniuersis Christifidelibus approbandum & tenendum: Et quod condemnauit & condemnat esse fidei vel bonis moribus contrarium, hoc ab eisdem esse tenendum pro condemnato, credendum & asserendum.

Item, vtrum credat quòd condemnationes Ioannis Vvicleff, Ioannis Husz, & Hieronymi de Praga, factæ de personis eorum, libris & documentis per sacrum generale Constantiense concilium, fuerint rite & iuste factæ, & à quolibet catholico pro talibus tenendæ & firmiter asserendæ. E

Item vtrum credat, teneat, asserat Ioannem Vvicleff de Anglia, Ioannem Husz de Bohemia, & Hieronymũ de Praga, fuisse hæreticos & pro hæreticis nominandos ac deputandos, & libros & doctrinas eorum fuisse & esse peruersos, propter quos & quas & eorum pertinacias, per sacrum concilium Constantiense pro hereticis sunt condemnati.

Item, vtrum habeat in sua potestate aliquos tractatus, opuscula, epistolas, vel quæcũque alia scripta in quocunque idiomate per Ioannem Vuicleff, Ioannem Husz, & Hieronymũ hæreticos, seu eorũ pseudodiscipulos & sequaces editos vel trãslatos, edita vel trãslata,

quòd

A quòd illos vel illa ordinario loci vel eius cõmissario seu inquisitori sub iuramẽto præsẽtet.
Quòd si apud se scripta huiusmodi se habere non cognouerit, sed alibi, quòd iuret illa circa suum ordinarium vel alios supradictos intra certum terminum sibi præfigendum deponere.

Item, vtrum sciat aliquem vel aliquos habentes prȩfatorum tractatus, opuscula, epistolas, vel quæcunque alia scripta in quocunque idiomate composita siue translata, quòd illum vel illos detegat vel manifestet, pro purificatione fidei siue executione iustitiæ.

Item specialiter literatus interrogetur, vtrum credat sententiam sacri Constantien. cõcilij super quadraginta quinque Ioannis Vvicleff, & Ioãnis Husz triginta articulis superius descriptis, latam, fore veram & catholicam, scilicet, quòd supradicti quadraginta quinque articuli Ioãnis Vvicleff, & Ioannis Husz triginta, non sunt catholici, sed quidam ex eis sunt B notorie hæretici, quidã erronei, alij temerarij, & seditiosi, alij piarum aurium offensiui.

Item, vtrum credat & asserat, quòd in nullo casu sit licitum iurare.

Item, vtrum credat, quòd ad mandatum iudicis iuramentum de veritate dicenda, vel quodlibet aliud ad causam opportunum, etiam pro purificatione infamiæ faciendum, sit licitum.

Item, vtrum credat, quòd periurium scienter commissum, ex quacunque causa vel occasione, pro conseruatione vitæ corporalis propriæ vel alterius, etiam in fauorem fidei, sit mortale peccatum.

Item, vtrum credat, quòd deliberato animo contemnens ritum Ecclesiæ, cæremonias exorcismi, & catechismi aquæ baptismatis consecratȩ, peccet mortaliter.

Item, vtrum credat, quòd post consecrationem sacerdotis in sacramento altaris sub velamento panis & vini, nõ sit panis materialis & vinum materiale, sed idem per omnia Chri C stus, qui fuit in cruce passus, & sedet ad dexteram Patris.

Item, vtrum credat & asserat, quòd facta consecratione per sacerdotem, sub sola specie panis tantum, & præter speciem vini, sit vera caro Christi, & sanguis & anima & deitas & totus Christus, ac idem corpus absolute & sub vna qualibet illarum specierum singulariter.

Item, vtrum credat, quòd consuetudo communicandi personas laicales sub specie panis tantum, ab Ecclesia vniuersali obseruata, & per sacrum concilium Constantiæ approbata, sit seruanda sic, quòd non liceat eam reprobare, aut sine Ecclesiæ auctoritate pro libito immutare. Et quòd dicentes pertinaciter oppositum præmissorum, tamquam hæretici vel sapientes hæresim, sint arcendi & puniendi.

Item, vtrum credat, quòd Christianus contemnens susceptionem sacramentorum Cõfirmationis vel Extremȩ Vnctionis, aut solemnizationis Matrimonii, peccet mortaliter.

D Item, vtrum credat, quòd Christianus vltra contritionem cordis, habita copia sacerdotis idonei, soli sacerdoti de necessitate salutis confiteri teneatur, & non laico seu laicis quantũcumque bonis & deuotis.

Item, vtrum credat, quòd sacerdos in casibus sibi permissis, possit peccatorem confessum & contritum à peccatis absoluere, & sibi pȩnitentiam iniungere.

Item, vtrum credat, quòd malus sacerdos cum debita materia & forma & cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, vere conficiat, vere absoluat, vere baptizet, & vere conferat alia sacramenta.

Item, vtrum credat, quòd beatus Petrus fuerit vicarius Christi, habens potestatem ligandi & soluendi super terram.

E Item, vtrum credat, quòd Papa canonice electus, qui pro tempore fuerit eius nomine proprio expresso, sit successor beati Petri habens supremam auctoritatem in Ecclesia Dei.

Item, vtrum credat auctoritatem iurisdictionis Papæ, archiepiscopi, & episcopi in soluendo & ligando, esse maiorem auctoritate simplicis sacerdotis, etiam si curam animarum habeat.

Item, vtrum credat, quòd Papa omnibus Christianis vere contritis & confessis, ex causa pia & iusta possit concedere indulgentias in remissionem peccatorum, maxime pia loca visitantibus, & ipsis manus suas porrigentibus adiutrices. Et vtrum credat, quòd ex tali concessione visitantes ecclesias ipsas & manus adiutrices eis porrigentes, huiusmodi indulgentias consequi possint.

Item, vtrum credat, quòd singuli episcopi suis subditis secundum limitationem sacrorum canonum, huiusmodi indulgentias concedere possint.

Item,

Item, vtrum credat & asserat, licitum esse, sanctorum reliquias & imagines à Christifidelibus venerari. A

Item, vtrum credat, quòd Papa vel alius prælatus propriis nominibus Papæ pro tempore expressis, vel ipsorum vicarii, possint suum subditum ecclesiasticum siue secularem propter innobedientiam siue contumaciam excommunicare, ita quòd talis pro excommunicato sit habendus.

Item, vtrum credat, quòd inobedientia siue contumacia excommunicatorum crescente, prælati vel eorum vicarii in spiritualibus, habeant potestatem aggrauandi & reaggrauandi, interdictum ponendi, & brachium seculare inuocandi; & quòd illis censuris per inferiores sit obediendum.

Item, vtrum credat, quòd Papa vel alii prælati & eorum vicarii in spiritualibus, habeant potestatem sacerdotes & laicos inobedientes & contumaces excōmunicandi, ab officio, beneficio, ingressu ecclesię & administratione ecclesiasticorum sacramentorū suspendendi. B

Item, vtrum credat, quòd liceat personis ecclesiasticis absque peccato, huius mundi habere possessiones & bona temporalia.

Item, vtrum credat, quòd laicis ipsa ab eis auferre potestate propria non liceat, immo qui sic auferentes, tollentes & inuadentes bona ipsa ecclesiastica, sint tamquam sacrilegi puniēdi, etiam si male viuerent personæ ecclesiasticæ bona huiusmodi possidentes.

Item, vtrum credat, quòd huiusmodi ablatio & inuasio cuicunque sacerdoti, etiam male viuenti, temere vel violenter facta vel illata, inducant sacrilegium.

Item, vtrum credat, quòd liceat laicis vtriusque sexus, viris scilicet & mulieribus, libere prædicare verbum Dei.

Item, vtrum credat, quòd singulis sacerdotibus libere liceat prædicare verbum Dei, vbicunque, quandocunque, & quibuscunque placuerit, etiam si non sint missi.

Item, vtrum credat, quòd omnia peccata mortalia, & specialiter manifesta, sint publice corrigenda & extirpanda. C

Suspectus de hæresi aut diffamatus citetur personaliter de fide responsurus.

Volumus insuper ac statuimus & decernimus, quòd si quis per secretam informationem per vos recipiendam, vel aliàs repertus fuerit infamatus seu suspectus de quacunque specie hæresis pestiferæ sectę vel doctrinæ pestilentium Ioannis Vvicleff, Ioannis Husz & Hieronymi de Praga, hæresiarcharum prædictorū, aut de fouendo, receptando, defendendo prefatos damnatos homines, dum viuerent in humanis, vel ipsorum perfidos sequaces & pseudodiscipulos, aut ipsorum erroribus credendo, pro ipsis defunctis vel aliquo ipsorum post obitum orando, vel inter catholicos nominando & defendendo, vel ipsos vt sanctos colendo, prædicando vel adorando, vel aliàs circa eos suspecte agendo, citetur per vos seu alterum vestrum, personaliter coram vobis seu altero vestrum comparitur, semotis procuratore & aduocato, responsurus medio iuramento per ipsum sic (vt prædictum est) corporaliter præstito de plena & mera veritate dicenda super prædictis articulis seu eorū singulis vel alijs opportunis, secūdum exigentiam casus & occurrentium circumstantiarum ad arbitriū vestrum, & prout vobis seu alteri vestrum videbitur expedire, vel aliàs contra eosdem ipsorum singulos, (prout præsentibus exprimitur) vel aliàs canonice procedatis. D

Concilium Biterrense c. 4.

Necnō præsentes literas exclusis articulis & interrogatoriis superius positis atque obmissis, in ciuitatibus, diœcesibus, terris & locis aliis, vbi tute fieri poterit, auctoritate nostra solemniter publicetis & publicari faciatis, omnes & singulos hæreticos huiusmodi, necnon secratores ipsarum hæresum & errorum vtriusque sexus, tenentes & etiā defendentes eosdē, aut hæreticis ipsis quomodolibet publice vel occulte in diuinis vel aliàs participantes, etia si patriarchali, archiepiscopali, episcopali, regali, reginali, ducali aut alia quauis ecclesiastica vel mundana præfulgeant dignitate; necnon aduocatos & procuratores quoslibet, qui hæreticos huiusmodi aut eorum credentes, sequaces, fautores, defensores & receptatores super crimine hæresis aut credulitatis, sequelæ, fautoriæ, defensionis & receptationis huiusmodi defenderint, excommunicatos singulis diebus Dominicis & festiuis in præsentia populi nuncietis, & per alios nunciari faciatis. Et nihilominus contra eosdem omnes & singulos vtriusque sexus, huiusmodi errores tenentes, approbantes, defendentes, dogmatizantes, ac fautores, & receptatores & defensores eorundem, exemptos & non exemptos, & quemlibet ipsorum, cuiuscunque dignitatis, status, præeminētiæ, gradus, ordinis vel conditionis (vt præfertur) existant, auctoritate nostra diligenter inquirere studeatis, & eos quos per inquisitionem huiusmodi diffamatos, vel per confessionem eorum seu per E

Hæretici et eorum cōplices diligēter inquirendi & coercendi iuxta canonicas sanctiones.

A seu per facti euidentiam, vel aliàs huiusmodi hæresis & erroris labe respersos reperietis, auctoritate prędicta etiam per excommunicationis, suspensionis & interdicti, necnon priuationis dignitatum, personatuum & officiorum, aliorumque beneficiorum Ecclesiasticorū ac feudorum, quæ à quibuscunque ecclesiijs, monasteriis ac aliis locis Ecclesiasticis obtinent, ac etiam bonorum & dignitatum secularium, ac graduum scientiarum quarumcunq; facultatum, & per alias pœnas, sententias, & censuras Ecclesiasticas ac vias & modos, quos ad hoc expedire seu opportunos esse videritis, etiam per captiones & incarcerationes personarum, & alias pœnas corporales, quibus hæretici puniuntur seu puniri iubentur, aut solent iuxta canonicas sanctiones. Similiter & clericos ipsos & Ecclesiasticas personas, vsque ad degradationem inclusiue, si eorum culpa ac pertinacia vel rebellio id exigat aut requirat, corrigatis & puniatis, ac diligenter corrigi & puniri faciatis; necnon contra eosdem, ipsorum, laicorumque bona secundum canonicas sanctiones & legales, contra hæreticos & eorum sequaces editas, quibus eosdem sectatores siue sequaces subiacere decernimus, animose consurgatis iuxta modum & formam supradictos. B Et qui de præmissis hæresibus vel articulis vel aliquo prǽmissorum infamati fuerint, ad arbitrium vestrum se purgare teneantur. Alij vero qui per testes seu propriam confessionem vel alias legitimas probationes conuicti fuerint de prædictis hæresibus vel articulis vel aliquo præmissorum, eosdem articulos & errores solemniter & publice reuocare, abiurare, pænitentiam condignā, etiam ad immurationem (si delictum exegerit) subire cogantur; necnon quòd errores & hæreses huiusmodi cuiuscunque generis vel speciei censeantur, de cetero verbo, nutu vel facto non fouebunt, seu alios ad credendum illis verbo vel facto, publice vel occulte, directe vel indirecte, aut alio quouis modo inducent, sufficientem & idoneam cautionem præstare teneantur. Quòd si forsan eosdem articulos solemniter & publice reuocare & abiurare, & pænitentiam condignam, etiam ad immurationem perpetuam vel temporalem iuxta vestræ discretionis arbitrium sine dilatione subire, ac sufficientem cautionem quòd C errores & hæreses ipsas de cetero non tenebunt nec fouebunt, nec alios ad credendum vel verbo vel facto, publice & occulte, directe vel indirecte, vel quouis quæsito colore inducant, præstare, seu aliquid præmissorum facere voluerint, extunc contra ipsos iuxta qualitatem errorum ac delictorum suorum (etiam si expediat) tamquam contra hæreticos aut hæretica labe respersos, auctoritate nostra iuxta canonicas & legales sanctiones summarie & simpliciter ac de plano sine strepitu & figura iudicij, & etiam ex officio, appellatione seu appellationibus quibuscunque cessantibus, procedatis, ac ipsos iuxta easdem canonicas traditiones puniatis, etiam si opus fuerit curiæ seculari relinquendo. Contradictores per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo, inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio eiusdem brachij secularis, non obstantibus tam felicis recordationis D Bonifacij Papæ octaui prædecessoris nostri, qua cauetur, ne quis extra ciuitatem & diœcesim suam, nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra vnam diętam, à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur, seu ne iudices à sede Apostolica deputati, extra ciuitatem & diœcesim in quibus deputati fuerint, contra quoscunque procedere, siue alij vel alijs vices suas committere, aut aliquos vltra vnam diætam à fine diœcesum eorundem trahere præsumant, & de duabus diætis in concilio generali; quàm alijs quibuscunque constitutionibus Romanorum Pontificum, tam à iudicibus delegatis, quàm personis vltra certum numerum ad iudicium non vocandis, aut alijs editis, quæ possint in hac parte vestræ iurisdictioni aut potestati, eiusque libero exercitio quomodolibet obuiare, seu si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari, seu vltra vel extra loca ad iudicium euocari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi & eorum personis, E locis & ordinibus & nominibus propriis mentionem, & qualibet alia dictæ sedis indulgentia generali vel speciali, cuiuscunque tenoris existat, per quam præsentibus non expressam vel totaliter non insertam, vestræ iurisdictionis explicatio in hac parte valeat quomodolibet impediri, & de qua, cuiusque toto tenore de verbo ad verbum in nostris literis habenda sit mentio specialis. Datum Constantię octauo Calend. Martij, Pontificatus nostro anno primo.

Conuicti de hoc crimine publice abiurent, et qualis abiurationis forma.

c. Vt officium. §. compescēdi. de hære. lib. 6. Eyme. 3. par. q. 74.

CALIXTVS III.

Confirmat extrauagantẽ Innocentij iiij. incipientem, Ad extirpanda. de prædicando verbo Dei recipiendis cruce signatis, concedendis indulgentijs, & procedendo contra impedientes sacrum inquisitionis officium.

Edita anno Domini 1458

Ex Directorio Sabellano fol. 404.

CALIXTVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis vniuersis fratribus ordinis Prædicatorum inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in prouincia Lombardiæ constitutis, præsentibus & futuris, Salutẽ & apostolicã benedictionẽ.

INIVNCTVM nobis desuper apostolicæ seruitutis officium, digne tunc peragere non ambigimus, si Romanorum gesta Pontificum prædecessorum nostrorum, quæ pro expugnatione letiferæ pestis hæreticæ prauitatis, prouide emanasse comperimus recensentes, innouantesque illa, pro ipsius hæresis extirpatione, & fidei apostolicæ augmento etiam nostro iuuamine roboramus. Dudum siquidẽ à fel. re. Innocentio Papa quarto prædecessore nostro emanarunt literæ tenoris subsequentis: A B

INNOCENTIVS Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis fratribus ordinis Prædicatorum, inquisitoribus hæreticæ prauitatis præsentibus & futuris, in prouincia Lombardiæ, Salutem & apostolicam benedictionem. Malitia huius tẽporis in diuersis mundi partibus, & maxime in prouincia Lõbardiæ peruersorum morũ peperit corruptelã: ex quibus letifera pestis hæreticæ prauitatis abũdantius solito noscitur pullulasse. Ad †expurgationẽ pestis eiusdẽ iuxta officij nostri debitũ ex animo intendentes, volumus aduersus huiusmodi operarios iniquitatis, qui massam catholicæ puritatis fermento propriæ contagionis inficiũt, fideles vt cõsurgãt stentque nobiscũ pro euangelicis quas professi sunt legibus defendẽdis, salubribus adhortationibus incitari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta, districte præcipiendo mandamus, in remissionẽ vobis peccaminũ iniungentes, quatenus in locis vbi cõtra hęreticos, vobis inqsitionis officiũ est cõmissum, curetis singuli opportuna instãtia, cõtra hæreticos eosdẽ, eorũq; fautores proponere populis publice verbũ crucis: & eos qui tacti zelo fidei ad extirpandã prauitatem eandem votũ assumpserint, crucis charactere consignare. Vt aũt vobis de prædicatione huiusmodi, & fidelibus, qui eiusdẽ crucis ad hoc votum assumpserint, copiosæ mercedis præmiũ afferatur; vobis & eisdẽ *fidelibus*, illam indulgentiã illudque priuilegiũ elargimur, quæ transeuntibus in terræ sanctæ subsidiũ in generali concilio conceduntur. Cum aũt huiusmodi verbum Crucis per vos proponi cõtigerit, relaxãdi oĩbus vere pęnitẽtibus & confessis, qui ad audiendũ verbũ ipsum deuote affuerũt, quadraginta, vel viginti dies, de iniunctis pænitentiis, libera sit vobis & singulis vestrũ, de nostra concessione facultas. Et si forte (quod nõ credimus) aliqua ciuitas, vel cõitas, vel persona, cuiuscunq; conditionis, vel gradus, huic tam salubri negotio se opponere, seu illud præsumpserit aliquatenus impedire: vt per vos, vel per alios auctoritate nostra ad hoc deputatos, vel in posterũ deputandos, libere procedi non valeat in eodẽ: immo si quicunque requisiti, illud fouere neglexerint, & iuxta officiũ, & posse suũ studiose iuuare: cõtra eos tanq̃ contra defensores & fautores hæreticorum, sublato appellationis obstaculo, vos vel vestrũ singuli auctoritate nostra intrepide procedatis. Contra quos prout audacia exegerit, Reges & principes Christianos, nec nõ Crucesignatos pro terræ sanctæ succursu curabimus inuocare: cum non minus expediat immo magis, fidẽ in locis prope positis, quàm procul distantibus defensare. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostrorum mandati & elargitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire: siquis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Anagnię Idibus Iulij. Pontificatus nostri anno duodecimo. C D E

† extirpationẽ

Anno Domini 1255.

Cum autem sicut exhibita nobis nuper pro parte vestra petitio continebat, de viribus literarum earundem ab aliquibus hæsitetur: Nos ad extirpationem huiusmodi virus insanabilis, totis viribus intendentes, literas præinsertas auctoritate apostolica, tenore præsentium innouamus, approbamus, & confirmamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ innouationis, approbationis, confirmationis, & communitionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quinquagesimo octauo septimo Idus Iulij. Pontificatus nostri anno quarto.

PIVS

A

PIVS PAPA II.

Retractatio omnium per ipsum Pium secundum adhuc in minoribus agentem, pro Concilio Basileen. & contra Eugenium quartum eiusdem Pij prædeceßorem, scriptorum.

PIVS Episcopus, seruus seruorũ Dei, dilectis filiis Rectori, & Vniuersitati scholæ Coloniensis, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1463*

IN minoribus agentes, nondum sacris ordinibus initiati, cum Basileæ inter eos versaremur, qui se generale Concilium facere, & vniuersalem Ecclesiam repræsentare aiebant, dialogorum quendam libellum ad vos scripsimus, in quo de auctoritate concilij generalis, ac de gestis Basileensium, & Eugenij Papæ contradictione, ea probauimus, vel damnauimus, quæ probanda vel damnanda censuimus: quantum capiebamus, tantum defendimus, aut oppugnauimus: nihil mentiti sumus, nihil ad gratiam, nihil ad odium retulimus. existimauimus bene agere, & recta incedere via: nec mentis nostræ aliud erat obiectum, quàm publica vtilitas, & amor veri. Sed quis non errat mortalis? Sapientem inquiunt philosophi nunquam errare, verum est. At quis sapiens nisi bonus? quis bonus, nisi solus Deus? Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum, inquit propheta regius. Declinauimus & nos ab vtero matris, errauimus in inuio, & non in via: ambulauimus in tenebris, & procul à vera luce recessimus: nec nobis tantum errauimus, alios quoque in præcipitium traximus: & cæcis ducatum præbentes cæci, cum illis in foueam recidimus. forsitan & aliquos ex vobis scripta nostra decepere, & in deuia deduxerunt: quorum sanguinem si de manibus nostris requisierit Dominus, non habemus quod respondere possimus, nisi nos, vt homines, peccauisse: qui arbitrantes rectum iter ostendere, obliquum monstrauimus. In misericordia tantum Dei spes nostra sita est, quæ super omnia opera eius elucet. Sed haud quaquam satis fuerit diuinam misericordiam implorare, & dicere, Parce Domine, parce peccatis nostris, nisi pro viribus vulnera, quæ inflximus, veritate curare annitamur: & sicut est in fabulis, Sagitta, quæ vulnerauit, afferat opem: siue vt canit Ecclesia, Medelam inde ferat, hostis vnde læserat. Mortem quidam prius sibi consciuerint, quàm videri velint aliquando male sensisse: & nonnulli ne vel ad horam videantur errasse, semper errant, & dum vel minimam tolerare honoris iacturam nequeunt, totum abijciunt, & perpetua notantur infamia, & in pessimas prolabuntur hæreses: qui ne appareant inconstantes, pertinaces efficiuntur. superbissimi hoc agunt, qui videri dij, non homines volunt, quales Constantiæ combusti sunt nostra ætate in magno conuentu, Hieronymus & Ioannes hæresiarchæ. Nos homines sumus, & vt homines errauimus: neque imus inficias, multa, quę diximus, scripsimus, egimus, damnari posse: verum nõ vt Arrius, Eutyches, Macedonius, aut Nestorius, & alia blasphemorum turba, ex animo damnatam viam elegimus seducti peccauimus, vt Paulus; & ignoranter persecuti fuimus Ecclesiam Dei, & Romanam primamque sedem. Propter quod prostrati ante oculos diuinę pietatis, supplices oramus: Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias ne memineris, &c. Pudet erroris, pœnitet male fecisse, & male dictorum scriptorumque vehementer pœnitet: plus scripto, quàm facto nocuimus. Sed quid agamus? scriptum & semel emissum volat irreuocabile verbum. Non sunt in potestate nostra scripta, quæ multas inciderunt in manus, & vulgo leguntur. vtinam latuissent, quæ sunt edita. nam si futuro in sæculo manserint, & aut in malignas mentes inciderint, aut incautas, fortasse scandalum parient. Qui hæc scripsit, inquient, in beati tandem Petri cathedra sedit, & Christi saluatoris vicariatum gessit: ita scripsit Aeneas, qui postea summum Pontificatum adeptus, Pius ij. appellatus est, nec inuenitur mutasse propositum. qui cum elegerunt, & in summo Apostolatus vertice collocarunt, ab ijs scripta eius approbata videntur. Verendum est, ne talia nostris aliquando successoribus obiiciantur; & quæ fuerunt Aeneæ, dicantur Pij: atque ab ea sede auctoritatem vendicent, aduersus quam ignoranter latrauerunt. Cogimur igitur, dilecti filij, beatum Augustinum imitari, qui, cum aliqua in suis voluminibus erronea inseruisset, retractationes edidit. Humilis & probatissimi vir ingenij, qui suas ineptias verecunde confiteri ac corrigere, quàm impudenter defendere maluit. Idem & nos faciemus: confitebimur ingenue ignorãtias nostras, ne per ea quæ scripsimus iuuenes, error irrepat, qui possit in futurum Apostolicam sanctam sedem oppugnare. nam si quem decuit vnquam Romani primique throni eminentiam,

Ex quarto conciliorum general. tomo pag. 503.

Luc. 18.

Psal. 113.

Psal. 144.

Pertinacia hæreticorum vnde quandoque nascatur.

Psal. 24

Virorum sanctorum mos, emendare errores, non pertinaciter defendere.

& gloriam defendere, ac extollere, nos illi sumus, quos sine vllis meritis pius & misericors Deus, sola dispensatione sua, ad beati Petri solium, & dilectissimi filij sui Domini nostri Iesu Christi vicariatum euocauit. Quibus ex rebus dilectiones vestras hortamur, & in Domino commonemus, ne prioribus illis scriptis inhæreatis, aut fidem vllam præstetis, quæ supremam Apostolicę sedis auctoritatem quouis pacto elidunt, aut aliquid astruũt, quod sacrosancta Romana non amplectitur ecclesia. Suadete omnibus, vt id solium præ ceteris venerentur, in quo saluator Dominus suos vicarios collocauit: & quod beati Apostoli Petrus & Paulus, suo sanguine dicauerunt. nec putetis diuinam prouidentiam, quæ cũcta gubernat, & nihil negligit eorum, quæ creauit, inordinatam reliquisse militantem ecclesiã: quæ cum sit sponsa Christi, profecto à Deo est, & ordinem habet, dicente Apostolo, quæ sunt, à Deo ordinata esse. Requirit autẽ ordo, vt inferiora à superioribus gubernẽtur, & ad vnum tandem perueniatur, tanquam principem & moderatorem cunctorum, quæ infra se sunt: Sicut grues vnam sequuntur, & in apibus vnus est rex: ita & in ecclesia militanti, quæ instar triumphantis habet, vnus est omnium moderator & arbiter, Iesu Christi vicarius: à quo, tanquam capite, omnis in subiecta membra potestas & auctoritas deriuatur, quæ à Christo Domino Deo nostro sine medio in ipsum influit, nec profecto in alium, tanquam sui exercitus ducem, supremam auctoritatem Christus principaliter deriuasset, quàm in suum vicarium, qui primus fuit Petrus, cui commissam nouimus Dominici gregis curam: nec duos pluresue Petros euangelistæ commemorant, nec duos, aut plures instituit Dominus, qui suum locum tanquam capita tenerent æqualia: sed vnum constituit, vt verticem, ac ducem, & pastorem vniuersi gregis, Simonem Petrum, dicens, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & tibi dabo claues regni cęlorum. & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cęlo: & quodcunque solueris super terram, erit solutũ & in cælo. Et, Pasce oues meas. Quæ nulli alteri seorsum dicta leguntur, nisi Petro, vt in Petro vnitas, & summa contineretur auctoritas: nec alius à petra dictus est Petrus, nisi Simon; vt intelligeremus vnicum esse veræ & solidæ petræ, id est, Christi, (vt Paulus exponit) locum tenentem Simonem Petrum, qui solus pro Domino in periculo constituto exemit gladium. Petrus igitur, & successores eius Romani Pontifices primatum in ecclesia tenuerunt, & nos hodie, quamuis indigni, sola Domini voluntate digni, tenemus: & quicunque Romanæ secundum canonicas sanctiones præficitur ecclesiæ, quamprimum electus est in sacro collegio, supremam à Deo potestatem sine medio consequitur, & per ordinem in omnem diffundit ecclesiam, cuius peccata diuino iudicio punienda relinquuntur. Si quid aduersus hanc doctrinam inueneritis aut in dialogis, aut in epistolis nostris, quæ plures à nobis sunt editæ, aut in aliis opusculis nostris; (multa enim scripsimus adhuc iuuenes) respuite, atque contemnite. sequimini quæ nunc dicimus, & seni magis quàm iuueni credite; nec priuatum hominem pluris facite, quàm Pontificem. Aeneam reijcite, Pium recipite. illud gentile nomen parentes indidere nascenti: hoc Christianum in Apostolatu suscepimus. Dicent fortasse aliqui, cum Pontificatu hanc nobis opinionem aduenisse, & cum dignitate mutatam esse sententiam. Haud ita est, longe aliter actum. Audite filij conuersationem nostram: breuis narratio erit, quæ vobis, quantum ad rem attinet, veritatẽ aperiet, & obiectioni faciet satis. Anno salutis primo & trigesimo supra millesimum quadringẽtesimum cum Dominico Capranica, quem Martinus v. in secreto consistorio Cardinalem creauerat, Eugenius iiij. spreuerat, Basileam petiuimus, ibique concilium inchoatum inuenimus, verum ab Eugenio reuocatum, quamuis congregati noluerant obedire, asserentes iam inceptum concilium sine consensu patrum, qui conuenissent, haud quaquam potuisse dissolui. Iulianus aderat S. Angeli Cardinalis, natione Romanus, moribus & doctrina cõspicuus. Is cum ceteris præstaret, audita Eugenij reuocatione, præsidentiam dimisit, tanquã summo Pont. vellet obedire: sed cum augesceret in dies, Eugenio vel inuito, concilium, & multi ex diuersis regionibus Episcopi, & Regum legati aduentarent, Cardinales quoque ex Rom. Cur. profugi in dies nonnulli concurrerent, præsidentiam resumpsit: & auctoritatem concilij mirum in modum extollens, eminentiam primæ sedis supprimere cœpit. Venientes Eugenij legatos, & potestatem Romanorum presulum magnificantes, apparenter confutauit: & cũ esset facundissimus, facile persuasit auditoribus quæ cupiebat. Cardinales ex vrbe profecti, Eugenio infensi, vitam eius moresque carpebant: accedebant in horas cateruatim noui curiales, qui (vt est omnis multitudo maledica, & inimica principi) Eugenij nomen modis omnibus lacerabant. Nos, qui ex patria iuuenes, non ex vrbe illuc migraueramus, & noua

c. Quãuis. 21. dist. — *Rom. 13.* — *c. In apibus. 7. q. 1.* — *Matth. 16.* — *Ioan. 21.* — *1. Cor. 10.* — *Romani Pontificis potestas à Deo est.*

A B C D E

A tum primum auis ex Senensi gymnasio euolaueramus, rudes & inexperti, vera esse arbitrabamur quęcunque dicebantur. nec putabamus mentiri alios, qui nesciremus ipsi mentiri: atque vt est innatum homini, tetra & horrenda crimina odio habebamus. nec Eugenium diligere poteramus, quem tot tantique testes indignum Pontificio dicerent. Aderant legati Parisiensis scholæ, cuius est fama percelebris: affuerunt & aliquando vestri & aliorum studiorum Germanicæ nationis oratores; & vno cuncti ore concilij generalis auctoritatem ad cælum efferebant. De potestate Rom. Pontificis pauci erant qui loqui præsumerent: omnes, qui publice loquebantur, prurientes auribus, multitudini applaudebant. Accessit & ipsius Eugenij consensus, qui dissolutionem concilij à se factam, reuocauit, & progressum eius approbauit, cum reconciliata synodus Eugenio videretur, & pax ecclesiæ data. Prętерita enim omnia per suas literas cōcili patres Eugenio sese remissuros, & pedes eius tamquam beati Petri exosculaturos promiserant, si reuocata dissolutione, concilio cursum permitteret, atque illi cohæreret. Nouæ intercessere discordiæ, tum alijs de rebus, tum potissime super translatione concilij Græcorum causa in alium locum. Eugenius in Italia, non sine ratione, concilium petebat; popularitas synodalis transire montes horrebat, & in Auinione, aut in Sabaudia locum desiderabat. Adiuerunt per id temporis duo viri ex Italia Basileense concilium, Nicolaus Panormitanus Archiepiscopus, & Ludouicus Pontanus, Apostolicæ sedis notarius, Alfonsi Magni regis oratores, qui, velut duo orbis sidera, ceu Pontificij iuris, & totius ciuilis sapientiæ, duo præcipua lumina & clarissima censebantur. Hi dictis scriptisque concilii gesta probabant, Eugenij facta damnabant: nec erat qui aut vellet aut auderet dicta eorum refellere. Quid ageremus? audire potuimus, non discere? Rude nimis ingenium est, quod per singulos dies audita & inculcata non capit. Quales magistri sunt, tales discipuli euadere solent. Paucos inuenias Aristoteles, qui Platonica norint destruere dogmata. Non est discipulus supra magistrum, inquit Dominus: nec nos magistrum potuimus superare. Iulianus nobis, & Nicolaus, & Ludouicus, & alii complures fuere magistri: schola, Basileensis conuentus, in quo raro aliquis Eugenij causam defendit. Aduersus concilii dignitatem mutire aliquid, crimen hæresis fuit. Vna omnium vox concilium Eugenio præferebat. De sedis apostolicæ pręcellentia aut silentium, aut contemptus: Cōcilium, concilium cuncta sonabant. Didicimus ergo quæ audiuimus, & post aliquot annos, existimantes nos aliquid esse, diximus (vt est apud Satyricum.) *Semper ego auditor tantum? nunquamne reponam?* Puduit semper discipulum agere, subtraximus ferulę manum, cœpimus loqui, & magistri personam induimus. Scripsimus epistolas & opuscula, hoc omnibus passim datur: docti & indocti scribunt: & quæ scripsit ipse, nemo contemnit, nisi editionis feruorem tempus extinxerit: nobis placebant scripta nostra, more poetarum, qui poemata sua tamquam filios amant. Nec Basileæ quenquam inueniebamus, qui ea damnaret: probant enim similia similes: applaudebamus nobis ipsis, & in editionibus nostris gloriabamur. & quamquam postea Eugenius concilium in Italiam trāstulerit, & cū Græcis Ferrariæ, ac demum Florentię conuenerit; quamquam Iulianus sancti Angeli, & Ioannes sancti Petri Cardinales, quibus plurimum credebamus, ad Eugenium defecissent: quamquam paucissimi in fide Basileensi remansissent; noluimus tamen credere, existimantes cunctos, qui abibant, metu recedere, ne bona temporalia perderent. & cum nihil haberemus, quod nobis auferri posset, perseuerandum putauimus, ne partem, quæ verior nobis apparebat, relinquentes, detrimentum animę faceremus. Mansimus igitur Basileæ, quoad Eugenio (vt credidimus) iusto iudicio deposito, Amadeus Sabaudiensis suffectus est, & Felix v. appellatus: quem non vt idolum (quod erat) sed tamquam verum Christi vicariū venerati fuimus, nihil ad hæc sinistri putantes intercessisse. At cum Fridericus Romanorū rex, Aquisgrani coronatus, domum repetens, Basileæ† transitum fecisset; rogatusque Felicem illic præsentem accedere, nullo pacto persuaderi potuisset, vt honorem ei, tamquam Rom. Pontifici, exhiberet, aut publice cum eo verba misceret: tum primum considerauimus possibile esse, quòd partem erroneam sequeremur, quando Rex, Imperator Romanorum futurus, in tanto negotio dubius esset, & ad Eugenium inclinaret magis. Multum & sæpe inter nos ipsos cogitauimus, quis esset modus inueniendi verum, nunquam enim volentes errauimus. Rogati in familiam Friderici transire, non renuimus. erat tunc ille cū tota fere Germania neutralis. Concilium Basileæ dicebant esse Germani, & idolum eius respuebant, Eugenium Christi vicarium appellabant, & concilium ab eo celebratum recusabant, nec Eugenio, nec Basileensibus plene obediebant. Placuit ad neutrales transire, vt ve-

Marginal notes: B (at "quam beati Petri"); C (at "rint destruere dogmata") *Luc. 6.*; *Iuuenalis.* (at "nos, existimantes"); D (at "qui poemata sua"); *Nota testimoniū de Amadeo.* (at "ad Eugenio"); E (at "Felix v. appellatus"); *† iter* (at "rex, Aquisgrani")

vt verum apud eos liberius audiremus, & si recedendum esset ab vno extremorum, per aliquod medium transiremus ad alterum, & eorum iudicium spectaremus, qui non essent affecti causæ. Mansimus in aula Friderici pluribus annis, illic varias audiuimus opiniones. Neutralitatem idcirco Teutones induerant, vt concordia facilius inueniretur, non ex consilio Solonis, qui tumultuante ciuitate extorrem fecit eum, qui sine parte remansit. Multa inter neutrales didicimus, quæ nos antea latebant: Eugenium falso de multis accusatum inuenimus: Cardinales, qui Basileam venerant, ob priuatas inimicitias bono & sancto viro notam inurere voluisse: qui tamen cuncti postea ad eum redierunt, & veniam errati petierũt. Forte per id tempus Iulianus sancti Angeli Cardinalis, cuius supra meminimus, ex Vngaria, quæ sibi decreta contra Turcas fuerat prouincia, Flauinianum venit, (quæ hodie Vienna dicitur) præcipuum Austriæ columen: sæpe cum eo sermonem pro veteri consuetudine miscuimus, sæpe de rebus Basileensibus disputauimus. tuebamur antiquam sententiam: illе nouam defendebat. extollebamus generalis concilij auctoritatem: ille apostolicæ sedis potestatem magnopere collaudabat. dicebamus concilium Basileense iure perseuerasse, quamuis Eugenius præsidentes reuocasset, & hoc eius factum accusabamus: ille dissolutum seu translatum rite concilium affirmabat, & Basileensium opera multis modis detestabatur, Basileæque non synodum ecclesiæ, sed Satanæ, & ministrorum eius synagogam remansisse dicebat. Diutina fuit inter nos concertatio, verum modesta & charitate plena: ad extremum cum suis scriptis, dictisque Cardinalem vinceremus, premeremusque vehementer, subridens ille, Tu, inquit, Aenea tabellis obsignatis agis mecum: & quoniam aliquando sensimus vt dicis, idcirco & hodie idem putas debere sentire, & addictos priori sententiæ censes. verum propterea nos sumus liberi, quia mutare sententiam vsque ad mortẽ possumus. cur enim non liceat omni tempore, relicto falso, verum amplecti? Fateor me dixisse & scripsisse, quæ refers, verùm à vero remotum errasse: at tu, qui, vt ais, me doctore Basileensibus credere adductus es, errantem olim sectatus es, cur modo non sequeris recta monentem? Præsumpsi de meipso, dum essem Basileæ, nimis, quamuis deceptus decepi, & credens prodesse, nocui. in medio Ecclesiæ docens quę non didici, cæcus erraui, & in tenebris ambulaui. reliqui tandem ecclesiam malignantium, & cum impijs sedere recusaui. reuelauit Dominus oculos meos, & consideraui mirabilia de lege sua: cognoui priorem errorem, & quantum à vero procul abiissent Basileenses, plane intellexi. adij Romanam curiam, & Eugenio, cui fuissem rebellis, submisi ceruicem: à quo misericordiam consecutus, ad vnionem Græcorum nauaui operam, & illis Romanę Ecclesię reconciliatis, aduersus impios Turcas legationem accepi. castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me, sed humiliatum exaltauit: quia cognito in errore non perseueraui, sed mox in viam redii, & ex magistro factus discipulus, ex magno paruus, expurgato veteri fermento, nouũ hominem indui, & verę matris lacte nutritus, ad fontem veri perueni, quem sancti doctores ostendunt Græci & Latini, quorum vna vox est, saluari non posse, qui sanctæ Romanæ Ecclesiæ non tenet vnitatem, omnesque illas virtutes mancas esse ei, qui summo Pontifici obedire recusat: quamuis in sacco & cinere iacens, dies & noctes ieiunet, & oret, & in ceteris videatur legem implere: quia melior est obedientia, quàm victimæ. & omnis anima potestatibus sublimioribus subiecta est, & Romanum præsulem in Ecclesiæ vertice constitutum esse constat, à quo nullam ex ouibus Christi exemptam nouimus. Ego ad ouile redij, qui diu erraueram extra caulas, & pastoris Eugenij vocem audiui: tu si sapias, idem facies. hæserunt pectori nostro verba † viri, quæ sæpe ad nos repetiit non sine charitate ardenti, & amore singulari. Interea ex diuersis regionibus homines doctissimi Cæsarem adierunt, quibuscum placidos de eisdem rebus miscuimus sermones, semper ad verum intenti, cuius est natura hominis auida. Multum profuit nobis Ioannes Carauajalis apostolici palatij auditor, natione Hispanus, qui, Iuliano defuncto, in titulo Cardinalatus ac legatione successit: quocum sæpe de concilio Basileensium amice disputauimus. Nemo doctus ad Imperatorem venit, quem de his rebus in colloquium non adduceremus. Cumq; Cæsar ad vnionem Ecclesiæ procurandam in Nurimberga suæ nationis conuentum instituisset, decreuissetque summum Pontificem adhortari, vt Constantiæ nouum Concilium indiceret, legatumq; mitteret, ac Basileenses pariter induceret, vt cò se transferrent, vt pax Ecclesiæ redderetur: primi Basileenses recusauere. Quod audiens Thomas Asselbachius ex Germanis insignis Theologus, Nunc, inquit, scio Basileenses spiritum sanctum non habere ductorem, quando tam ęquam Imperatoris legem effugiunt. idem multi alij dixere viri doctissi-

Omni tempore relicto falso, uerum amplectẽdum est.

1. Reg. 15. Rom. 13.

† vita

A doctissimi,& opinione sanctitatis illustres. Quibus consideratis, caligo tandem ab oculis nostris cecidit, quæ velut aranearum tela, verum cernere impediebat. Recognouimus errorẽ nostrum, venimus Romã, Basileen. dogma reiecimus, Eugenio Pontifici maximo caput submisimus,& reconciliati Ecclesiæ Romanæ, doctrinam eius imbuimus,& illud Hieronymi diximus, Ego nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, idest cathedræ Petri communione consocior. Super illam fundatã Ecclesiã scio: quicunque extra hanc domum agnum Dominicum comederit, profanus est: si quis in Arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Eramusque adhuc pene laici, quando ad Eugenij obedientiam rediuimus. Ex Basilea clericali tantum charactere insigniti recessimus, nec vnquam sacros imbuimus ordines, nisi post veritatem cognitam, Basileen. cęcitate relicta. In Austria minores ordines, ac subdiaconatum,& diaconatum recepimus: in Vrbe ad presbyteratum peruenimus. Hæc est conuersatio nostra: per hos gradus è tenebris ad lucem migrauimus. *Nulli extra Ecclesiam datur salus.*

B ad quam rem non parum luminis nobis attulit Thomas † Saracenus theologicæ sapientiæ celebratus, ac acutissimus interpres, qui postea in summo collocatus Apostolatu, Nicolai quinti nomen accepit. His auctoribus vnam Ecclesiam catholicam,& apostolicam esse didicimus matrem omnium fidelium, extra quam non inuenitur salus, sponsam Christi immaculatam, in qua omnes, qui militant, finem sibi proponunt vitam æternã. Idcirco enim in Ecclesia militanti laborant homines,& cum dæmonibus tanquam hostibus pugnant, vt pacem tandem assequatur,& cum Iesu magistro, ac legifero suo in cælesti Hierusalẽ triumphare, ac regnare possint. Hic finis Christiano proponitur, huc omnes Ecclesię militantis conatus, omnes leges, omnes regulæ tendunt.& quoniam Ecclesia quidẽ exercitus est Deo militans, terribilis, vt castrorum acies ordinata dicitur: vni proculdubio Imperatori subiecta, ad cuius nutum cuncta referuntur. Cumque pius ac max.& opt. Deus in suo sanguine

† Sarzanus, legit Platina.

Qualis viri Christiani finis

Cant. 6.

C fundauerit Ecclesiam, eamque voluerit ad finem vsque seculi perdurare: quis non dixerit in ea id regimen institutum esse, quod optimum censeretur? At vero inter genera gubernationum communis philosophorum sententia est, præstare monarchiam:& Romani, quorũ toto micuit orbe dignitas, quamuis eiectis regibus duos annuos consules elegerunt,& modo tribunos addidere, modo alios magistratus inuenere: in aduersis tamen casibus, bellisq; grauioribus ad vnum aliquem recurrerunt, virtute & auctoritate præstantem, quem Dictatorem appellauerunt, cuius dicto non liceret aduersari.& quanquam dictaturam ab initio temporaneam instituerunt, in Iulio tamen & successoribus eius perpetua effecta est. Nec vnquam Romana res admirabilior, aut celsior fuit, quàm sub Augusto Cæsare, quando iam clausis Iani portis totus fere orbis, sub vnius hominis gubernatione quieuit. Quo tempore natus mundi Saluator monarchicũ regimen ceteris prætulisse videtur guberna-

Inter genera gubernationũ monarchia pręstantior.

D tionibus. Idem probat totius fere orbis consuetudo, cuius maximam partem gubernant reges, siue Christianos intueamur, siue Barbaros.& quamuis ciuitates aliquot reperiantur, quæ cum maxime seruiant, liberas sese vocitant, sine rege viuentes, non possunt tamen effugere, quin vnum præferant aliis, eique tanquam capiti pro tempore obediant. Quid plura? cælestis aula nos admonet. quid illa pulchrius? quid ordinatius? quid maius, aut durabilius? quid melius, aut beatius? quamuis in ea & Angelorum diuersi sint ordines,& sanctorum spirituum innumerabiles chori, vnus est tamen omnium rex æternus Deus, qui condidit vniuersa,& nihil negligit eorum, quæ condidit. cuius filius vnigenitus Christus Iesus cum pro nostra salute venisset in hunc mundum, seruili accepta forma, Ecclesiã, de qua loquimur, in cruce patiens, suo sanguine acquisiuit,& in ea vsque in diem Ascensionis corporaliter

E præsedit,& tanquam dux verus & imperator, cuncta in finem suum direxit. At cum ascendisset in cælum, eum indubitanter sui gregis pastorẽ reliquit, cui dixerat, Pasce oues meas, &, Tibi dabo claues regni cælorum. Neque enim dixit,& non fecit, qui solus est verax. Grex Christi, Ecclesia est. Pastor primus ipse Christus fuit,& pastor bonus, qui posuit animam suam pro ouibus suis. Secundus pastor Petrus extitit, ab ipso Domino institutus, atque omni potestate donatus, quæ ad bene regendum commissas oues necessaria ducitur. alioqui Christus, qui sapientia patris est,& omnino sapienter egit, Ecclesiæ suæ haud sufficienter prouidisset, quod est nefarium asserere.& quamuis plures per orbem Ecclesiæ institutæ fuerint,& plures episcopi, id est, plures greges,& ouilia plura,& pastores plures: omnes tamen sub vno pastore,& in vno grege, atque ouili continebantur, sicut & hodie continentur: quia vnus est Christi thalamus, vna sponsa, vnum ouile,& vnus pastor,& omniũ episcoporum vnus episcopus Romanus præsul, beati Petri successor,& Iesu Christi vicarius.

Ioann. 21.
Matth. 16.
Ioann. 10.

rius. Petrus enim in Antiochia primum sedit, deinde Romam venit. vnde cum persecutionem fugiens, vellet abire, à Domino prohibitus est, & hic glorioso martyrio vitam finiuit, successore Clemēte †substituto, atque ita in hanc vsque diem seruatum est, vt qui Romæ sederit antistes rite institutus per legitimum electionis tramitem, tanquam Aaron vocatus à Domino, hunc omnes Christianæ plebes, omnes populi, omnes reges, omnes clerici, omnes episcopi tanquam Iesu Christi vicarium, & beati Petri successorem, vniuersalis Ecclesiæ caput ac rectorem & ducem venerati sint. Inter quos plurimi pro Christi nomine †asperrimos perpesi cruciatus, & morte multati, coronam martyrij susceperunt: plurimi confessores egregij vita, moribus, & doctrina fulgentes, quamuis sine sanguinis effusione, non tamen sine periculis & labore, ac voluntate parata pro conseruanda sacri euangelij auctoritate moriendi, ad cælestem gloriam peruenere: vt Gregorij, Damasi, Leonis, Innocentij, Bonifacij, Benedicti, & alia nomina, inter quæ tertius claruit Eugenius, ex monasterio Sancti Anastasij ad summum sacerdotium euocatus, ad quem diuus Bernardus monachorum pater, non minus doctrinæ fulgore, quàm vitæ sanctimonia illustris, inter multa, huiusmodi verba conscripsit: Indagemus, inquit, adhuc diligentius quid sis, quàm geras videlicet, personam pro tempore in Ecclesia Dei. Tu es sacerdos magnus, summus Pontifex, tu princeps Episcoporum, tu hæres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus. Tu es, cui claues traditæ, cui oues creditæ sunt. Sunt & alij quidem cæli ianitores, & gregum pastores, sed tu tanto gloriosius, quanto & differētius vtrunque præ illis nomen hæreditasti. Habent illi assignatos sibi greges singulis singulos, tibi vniuersi crediti vni sumus. Nec modo ouium, sed & pastorum, tu vnus omnium pastor. Hęc Bernardus ad Eugenium III. scribit, cui supremam & omnimodā in ecclesia potestatē concedit. Quod ille de tertio testatur Eugenio, hoc nos de quarto, & omnibus aliis Romanis Pontificibus profitemur, quia dignitatis est auctoritas. Liquet igitur vnū in Ecclesia caput esse, & vnum principem: quia pax populi ex vno rectore dependet, & pluralitas principum discordiam parit. Christus Ecclesiæ suæ in vltimo testamēto pacem reliquit, & pacem multis verbis commendauit. Dedit ergo & regimen pacis amicum, id est, monarchicum, sub beato Petro, & successoribus eius administrari, cuncta præcipiens clauibus *illi* commissis, & cura gregis demandata. Hæc nos de Romani Pontificis auctoritate, & potestate sentimus, cui & congregare generalia concilia, & dissoluere datum est: qui etsi filius est propter regenerationem, propter dignitatem tamen pater habetur: & †sicuti filiationis causa venerari debet Ecclesiam, tāquam matrē; ita & prælationis causa †præfertur ei, vt pastor gregi, princeps populo, rector familiæ. Cum his & generalis concilij auctoritatem, & potestatem complectimur, quemadmodū & æuo nostro Constantiæ, dum ibi fuit synodus vniuersalis, declaratum definitumque est. Veneramur enim Constantien. cōcilium, & cuncta, quæ processerunt, à Romanis Pontificibus nostris †præcessoribus approbata, inter quæ nullum inuenimus vnquam fuisse ratum, quod stante Romano indubitato præsule, absque ipsius auctoritate conuenerit: quia non est corpus ecclesiæ sine capite, & omnis ex capite defluit in membra potestas. Hæc nostra sententia est, filij: hæc credimus, & profitemur: hęc iā senes, & in Apostolatus apice constituti, pro veritate asserimus: si quæ vel vobis, vel aliis cōscripsimus aliquando, quæ huic doctrinæ repugnent; illa, tanquam erronea, & iuuenilis animi parum pēsata iudicia, reuocamus, atque omnino respuimus. Datū Romæ apud Sanctum Petrum, vj. Calend. Maias, anno Millesimo quadringentesimo sexagesimo tertio.

† instituto

† acerrimos

Bernardi ad Eugenium notatu digna verba.

Ioann. 14.

† sicut propter regenerationis causam.

† præest

† prædecessoribus.

SIXTVS IIII.

Dilecto filio Vicario venerabilis fratris nostri Episcopi Bononiensis in spiritualibus generali.

Hæreticum esse, asserere, non esse hæreticum à dæmonibus expectare responsa.

Edita anno domini 1473. Ex Directorio Sabellano fol. 421.

DILECTE filij salutem & apostolicam benedictionem.

NVNTIATVM est nobis, nonnullos ordinis sanctæ Mariæ de monte Carmeli fratres, tantæ fuisse temeritatis, vt veriti non sint disputando & prædicando in nostra ciuitate Bononiensi eiusque comitatu asserere, non esse hæreticum & à

A puritate fidei alienũ,dęmonum expectare responsa: ob quod aduersus ipsius fidei puritatẽ scandala multa exorta videntur. Nos id indigne molesteque ferentes, & de præmissis certã notitiam non habentes, discretioni tuæ per præsentes cõmittimus & mandamus, vt omni opportuna adhibita diligentia, & industria veram notitiam habere cures: an sit, qui fuerint huiusmodi assertores, & quæ scandala propterea sint exorta. Quidquid aũt in pręmissis inueneris in scriptis authentice redactum, ad dilectũ filium Franciscum de Toleto notarium, & Datarium nostrum domesticum, sub tuo sigillo trãsmittas: vt ab eo de omni re certiores facti, quid agi conueniat, auctore Domino, statuere valeamus. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris, die decimoseptimo Iunij, Millesimo quadringentesimo septuagesimo tertio. Pontificatus nostri anno secundo.

L. Griffus.

B

INNOCENTIVS PAPA OCTAVVS.

Venerabili fratri nostro Episcopo Brixiensi, & dilecto filio inquisitori hæreticæ prauitatis in partibus Lombardiæ.

Sententias ab inquisitoribus latas contra hęreticos impænitentes, seu alios brachio seculari traditos, magistratus seculares sub pęna excommunicationis, quam ipso facto incurrunt, exequi debent, absque reuisione processuum per inquisitores fabricatorum contra tales hæreticos.

VENERABILIS frater & dilecte fili, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1486.*

DILECTVS filius frater Antonius de Brixia ordinis Prædicatorum, in partibus Lombardiæ inquisitor hęreticæ prauitatis, vnà cum venerabili fratre *Ex Directorio Sabellano fol. 423.*

C Episcopo Brixiensi, seu eius vicario generali, sicuti nobis nuper fecit exponi contra nonnullos vtriusque sexus hæreticos (vt accepimus) quos culpabiles vt hæreticos impænitentes repertos, pœna debita iuris puniendos condemnauit: ac officiales ciuitatis Brixiensis, vt iniunctam executionem adimplerent, requisiuit: qui officiales iustitiam ministrare, & dictas sententias exequi, (nisi prius processus per Episcopum & inquisitorem agitatos non viderent) in non paruum orthodoxæ fidei scandalum recusarunt. At cum huiusmodi crimen hæresis sit mere ecclesiasticum, & delicta nullo pacto impunita remanere debeant: tenore præsentium vobis cõmittimus atq; mandamus: vt si est ita, eisdem officialibus secularibus ciuitatis Brixiensis, sub excommunicationis pœna, & aliis censuris ecclesiasticis, præcipiatis atq; mandetis: vt infra sex dies, postquam legitime fuerint requisiti, sine aliqua dictorum processuum, per vos agitatorum visione, sententias per vos latas contra huiusmodi hæreticos prompte exequantur appellatione remota. Quã *Videto Schol. 99. par. 3. super q. 36.*

D excommunicationis pęnam ipso facto volumus, & tenore præsentium declaramus incurrisse: si quod mandatum fuerit, infra dictum sex dierum spatium, cessante legitimo impedimento, cum effectu non impleuerint. Constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, statutis ciuitatis Brixiensis, ceterisque in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die trigesimo Septẽb. Millesimo quadringentesimo octogesimo sexto. Pontificatus nostri anno tertio.

Hieronymus Balbanus.

ALEXANDER PAPA VI.

Dilecto filio Angelo de Verona ordinis Prædicatorum sacræ Theologiæ
E *professori in prouincia Lombardiæ, hæreticæ paruitatis inquisitori, & successoribus suis.*

Soli inquisitores hęreticæ prauitatis procedere possunt contra maleficos, incantatores, & vanarum superstitionũ obseruatores: eosdemque compescunt & puniunt, non obstãtibus canonicis legibus contrarijs quibuscũq;.

DILECTE fili, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM acceperimus in prouincia Lombardiæ, diuersas vtriusque sexus personas, diuersis incantationibus, & diabolicis superstitionibus operam dare: suisque veneficiis, & vanis obseruationibus multa nefanda scelera procurare: homines, & iumenta, ac campos destruere, & diuersos errores indu- *Ex Directorio Sabellano fol. 426.*

cere,magnaque inde ſcandala exoriri:decreuimus pro paſtoralis officij nobis ex alto com A
miſsi miniſterio,ſcelera huiuſmodi compeſcere:ac ſcandalis & erroribus præmiſsis,quan-
tum cum Deo poſſumus,occurrere.Ea propter tam tibi quàm etiã ſucceſſoribus tuis, per
Lombardiam cõſtitutis,de quibus in his & aliis plenam in Domino fiduciam obtinemus,
committimus & mandamus,vt etiam ſoli,honeſto tamen comitatu per vos eligendo aſſo-
ciati,contra eaſdem vtriuſque ſexus perſonas diligenter inquiratis:eaſque iuſtitia median
te puniatis,& compeſcatis.Et vt melius commiſſionem huiuſmodi exequi poſsitis,contra
illas vobis plenam & omnimodam harum ſerie concedimus facultatem. Cõſtitutionibus,
& ordinationibus apoſtolicis,nec non indultis & conceſsionibus,ordinariis forſan pro tẽ
pore factis,ceteriſque contrariis quibuſcunque non obſtantibus. Datum Romæ apud
ſanctum Petrum,ſub annulo piſcatoris,die,&c.

LEO PAPA DECIMVS. B

*Anima rationalis immortalis aſſeritur,& vere ac per ſe & eſſentialiter humani corporis forma,& multi-
plica bilis,multiplicata,& multiplicanda ſingulariter,pro corporum quibus infunditur multitudine.omnis aſſer
tio veritati fidei contraria damnatur,& aſſertores vt hæretici puniuntur. qui philoſophiam profitentur, diſſol-
uant philoſophorum dogmata,quę fidei aduerſantur,& diſcipulis explicent catholicam veritatem.Nemo in ſa-
cris ordinibus conſtitutus poſt auditam grammaticam & dialecticam in ſtudÿs generalibus, aut alibi publice
audiat philoſophiam,aut poeſim vltra quinquennium ſine aliquo ſtudio Theologiæ, aut iuris Pontificÿ.& cun-
cta hęc præcepta ſingulis annis Epiſcopi publicent,vbi generalia vigent ſtudia.*

Edita anno domini 1513. LEo Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei,ad perpetuam rei memoriam,ſacro ap
probante Concilio.

Ex cõcilio Lateran ſeſs 8. APOSTOLICI regiminis ſolicitudo nos aſsidue pulſat, vt medendis ani C
marum lãguoribus,quarum nos ex alto omnipotẽs auctor curam habere
*Luc.*10. voluit, iis potiſsimum qui inſtantius fideles nunc vrgere cernuntur,ſaluti-
Hier 8. fero olei & vini medicamine ad inſtar Samaritani in Euangelio ſolicitam
*Matth.*13. operam impendamus,ne nobis illud Hieremiæ obijciatur.Nunquid reſina non eſt in Ga-
laad,aut medicus non eſt ibi? Cum itaque diebus noſtris (quod dolenter ferimus)zizaniæ
ſeminator antiquus humani generis hoſtis,nonnullos pernitioſiſsimos errores à fidelibus
ſemper exploſos in agro Domini ſuperſeminare,& augere ſit auſus, de natura præſertim
animæ rationalis,quod videlicet mortalis ſit, aut vnica in cunctis hominibus, & nonnulli
temere philoſophantes,ſecundum ſaltem philoſophiam, verum id eſſe aſſeuerent, contra
huiuſmodi peſtem opportuna remedia adhibere cupientes,hoc ſacro approbante Conci-
lio damnamus, & reprobamus omnes aſſerentes, animam intellectiuam mortalem eſſe, D
aut vnicam in cunctis hominibus,& hęc in dubium vertentes, cum illa nõ ſolum vere per
ſe,& eſſentialiter humani corporis forma exiſtat,ſicut in canone felicis recordationis Cle
c.Fidei.in cle. de ſum. Trin. & fid.cath. mẽtis Papæ quinti prædeceſſoris noſtri in generali Viennen.Cõcilio edito cõtinetur,verũ
& immortalis,& pro corporũ quibus infunditur multitudine ſingulariter multiplicabilis,&
multiplicata,& multiplicanda ſit.Quod manifeſte conſtat ex Euangelio,cũ Dns ait, Ani-
*Matth.*10. mam autem occidere non poſſunt.& alibi:Qui odit animam ſuam in hoc mũdo,in vitam
*Joann.*12. æternam cuſtodit eam.Et cum æterna præmia,& æterna ſupplicia pro merito vitæ iudican
dis repromittit,aliàs incarnatio,& alia Chriſti myſteria nobis minime profuiſſent, nec re-
*1.Cor.*15. ſurrectio expectanda foret,ac ſancti & iuſti miſerabiliores eſſent(iuxta Apoſtolum)cunctis
hominibus.Cumque verum vero minime contradicat,omnem aſſertionem veritati illumi E
natæ fidei contrariam,omnino falſam eſſe diffinimus, & vt aliter dogmatizare non liceat,
diſtrictius inhibemus:Omneſque huiuſmodi erroris aſſertionibus inhærentes,veluti dam
natiſſimas hæreſes ſeminantes,per omnia vt deteſtabiles & abominabiles hæreticos,& in-
fideles,Catholicam fidem labefactantes,vitandos,& puniendos fore decernimus.

Inſuper omnibus & ſingulis Philoſophis in vniuerſitatibus ſtudiorum generalium,
& alibi publice legentibus, diſtricte præcipiendo mandamus, vt cum Philoſophorum
principia, aut concluſiones, in quibus à recta fide deuiare noſcuntur, auditoribus
ſuis legerint,ſeu explanauerint,quale hoc eſt de animæ mortalitate,aut vnitate, & mundi
æternitate,ac alia huiuſmodi, teneantur eiſdem veritatem religionis Chriſtianæ omni co-
natu manifeſtam facere,& perſuadendo pro poſſe docere, ac omni ſtudio huiuſmodi phi-
loſophorum

A losophorum argumenta,cum omnia solubilia existant, pro viribus excludere atq; resoluere. Et cum non sufficiat aliquando tribulorum radices præscindere,nisi & ne iterum pullulent,funditus euellere,ac eorum semina,originalesque causas, vnde facile oriuntur,remouere:cum præcipue humanæ Philosophiæ studia diuturniora, quam Deus secundum verbum Apostoli euacuauit,& stultam fecit,absque diuinæ sapientiæ condimento,& quæ sine reuelatæ veritatis lumine in errorem quandoque magis inducunt, quàm in veritatis elucidationem: ad tollendam omnem in pręmissis errandi occasionem, hac salutari constitutione ordinamus & statuimus,ne quisquam de cetero in sacris ordinibus constitutus,secularis vel regularis,aut aliàs ad illos à iure arctatus in studiis generalibus,vel alibi publice audiendo,philosophiæ aut poesis studiis vltra quinquennium post grammaticam & dialecticam, sine aliquo studio Theologiæ aut iuris Pontificij incumbat. Verum dicto exacto quinquennio,si illis studiis insudare voluerit,liberum sit ei,dum tamen simul aut seorsum,aut Theo- *1.Cor.1.c.*
B logiæ,aut sacris canonibus operam nauauerit, vt in his sanctis & vtilibus professionibus sacerdotes Domini inueniant,vnde infectas philosophiæ & poesis radices purgare & sanare valeant. Et hos canones per ordinarios locorum vbi generalia studia vigent, & rectores vniuersitatis eorundem studiorum singulis annis in principio studij,in virtute sanctæ obedientiæ publicari mandamus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis,reprobationis,diffinitionis,inhibitionis,decreti,ordinationis,statuti & mandati infringere,vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ in publica sessione,in Lateranen. sacrosancta basilica solemniter celebrata,anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo tertiodecimo, quartodecimo Cal. Ianuarij,Pontificatus nostri anno primo.

C

LEO PAPA DECIMVS.

Nemo in vrbe Roma libros imprimat,nisi prius vicarius Papæ, & sacri palatij Magister approbarint. neque extra vrbem,nisi fuerint examinati per viros habẽtes peritiam libri ab Episcopo,ac Inquisitore deputatos, qui manu propria subscriptionem approbationis apponant. qui contra fecerit, libros amittat, qui comburantur, & excommunicationis sententia innodatus existat.

LEo Episcopus seruus seruorum Dei,ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante Concilio. *Edita anno Domini 1515.*

Inter solicitudines nostris humeris incumbentes, perpeti cura reuoluimus,vt errantes in viam veritatis reducere,ipsosque lucrifacere Deo (sua no- *Ex Cõcilio Lateran. sess. 10.*
D bis cooperante gratia) valeamus. Hoc est quod profecto desideranter exquirimus,ad id nostræ mentis sedulo destinamus affectum, ac circa illud studiosa diligentia vigilamus. Sane licet literarũ peritia per librorum lectionem possit faciliter obtineri,ac ars imprimendi libros tẽpibus potissimum nostris,diuino fauente numine, inuenta seu aucta & perpolita, plurima mortalibus attulerit cõmoda, cum parua impensa copia librorũ maxima habeatur,quibus ingenia ad literarũ studia percommode exerceri, & viri eruditi in omni linguarum genere,præsertim aũt Catholici, quibus sanctam Romanam Ecclesiã abundare affectamus,facile euadere possunt, qui etiam infideles sciant & valeãt sacris institutis instruere,fideliumque collegio per doctrinã Christianæ fidei salubriter aggregare: quia tamen multorum querela nostrum & sedis Apostolicæ pulsauit auditum, ꝙ nonnulli huius artis imprimendi magistri,in diuersis mundi partibus libros,tam Græcæ,Hebraicæ,
E Arabicæ & Chaldeæ linguarum in Latinum translatos,quàm alios, Latino ac vulgari sermone editos,errores etiam in fide ac perniciosa dogmata etiam religioni Christianæ contraria,ac contra famã personarũ etiam dignitate fulgentiũ continẽtes,imprimere ac publice vendere pręsumunt,ex quorũ lectura non solũ legentes non ædificãtur,sed in maximos potius,tam in fide,quàm in vita & moribus prolabuntur errores,vnde varia sæpe scandala (prout experientia rerũ magistra docuit) exorta fuerunt,& maiora indies exoriri formidãtur. Nos itaque ne id,quod ad Dei gloriã & fidei augmentũ,ac bonarũ artium propagationem salubriter est inuentum,in contrarium conuertatur, ac Christifideliũ saluti detrimentum pariat,super librorum impressione curam nostram habendam fore duximus,ne de cetero cũ bonis seminibus spinæ coalescãt,vel medicinis venena intermisceantᵭ. Volẽtes igi-

Concilium Tridētinū sessio. 4

tur de opportuno super his remedio prouidere, hoc sacro approbante Concilio, vt negotium impressionis librorum huiusmodi eo prosperetur felicius, quo deinceps indago solertior diligentius & cautius adhibeatur, statuimus & ordinamus, q͂ de cetero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, seu aliam quamcunque scripturam, tam in vrbe nostra, quàm aliis quibusuis ciuitatibus & diœcesibus imprimere, seu imprimi facere præsumat, nisi prius in vrbe per vicarium nostrum, & sacri palatij Magistrum, in aliis vero ciuitatibus & diœcesibus per episcopum, vel alium habentem peritiam scientiæ, libri, seu scripturæ huiusmodi imprimendæ ab eodem episcopo ad id deputandum, ac inquisitorem hæreticæ prauitatis ciuitatis siue diœcesis, in quibus librorum impressio huiusmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manu propria subscriptionem, sub excommunicationis sententia gratis & sine dilatione imponendam, approbetur. Qui autem secus præsumpserit, vltra librorum impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, ac cẽtum ducatorum fabricæ Principis Apostolorum de vrbe sine spe remissionis solutionem, ac anni continui exercitij impressionis suspensionem, excommunicationis sententia inno datus existat, ac demum ingrauescente contumacia taliter per episcopum suum, vel vicariũ nostrum respectiue per omnia iuris remedia castigetur, q͂ alij eius exemplo similia minime attentare præsumant.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti & ordinationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis aũt hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Romæ in publica sessione, in Lateranen. sacrosancta basilica solemniter celebrata, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo decimoquinto, quarto Nonas Maij. Pontificatus nostri anno tertio.

LEO PAPA DECIMVS:

Nemo audeat prædicare nisi à superiore prius fuerit approbatus. prædicatores euangelium explicent iuxta sanctorum patrum interpretationes. tempus futurorum, aut Antichristi temere non præfigant. vanas reuelationes non comminiscantur. virtutes commendent, vitia detestentur. Episcopos, & alios superiores publice coram populo incaute non reprehendant, aut mordeant. nemo inspirationes sibi factas prius prædicet, quàm Romanus Pontifex, aut Episcopus approbarit. qui contra fecerit, excommunicationem incurrit, & officium prædicationis perpetuo amittit.

Edita anno Domini 1516
Ex Cōcilio Lateranensi sessio. 11.

LEo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante concilio.

SVPERNAE maiestatis præsidio, per cuius ineffabilem prouidentiam cęlestia simul & terrena diriguntur, super gregem Dominicum nobis cõmissum, speculatoris officium (quantum imbecillitati nostræ conceditur) exercentes, totaque mente nobiscum ipsi reuoluentes, inter alia cõplura & magna ad nos pertinere, vt munus prædicationis, quod in ecclesia Dei præcipuum, ac pernecessarium, magnique fructus atque vtilitatis, dummodo recte & ex sincera charitate erga Deum & proximum pręceptisque & exemplis sanctorum patrum, qui hæc profitentes cum fidei fundatione & propagatione plurimum ecclesię contulerunt, exerceatur: quippe quod redẽptor noster primus fecit, & docuit, & eius præcepto & imitatione duodenus ille Apostolorum numerus, quasi totidem cæli, Dei veri gloriam enarrantes per orbem terrarum, vniuersum genus humanum, quod sub peccati iugo vetusta seruitute continebatur, sensim ab eorum tenebris educentes, & ad perpetuæ salutis lucem excitantes, verbum ipsum in omnem terram, & in fines orbis terræ, tum ipsi prius, tum deinde sui successores, longe lateque propagauerunt, altissimeque fundarunt, vt qui nunc tantum subeunt onus, meminisse debeant, creberrimeque secum reuoluere, præter auctoris ipsius, ac fundatoris Iesu Christi pientissimi redemptoris, Petri etiam & Pauli ceterorumque Apostolorum & Domini discipulorũ se vices, quo ad hoc officium, subire, ac sustinere. Sane fide dignorum relatione percepimus, q͂ nonnulli prædicatores nostris temporibus (qđ dolenter referimus) nõ attendentes, se eorum, quos diximus, & insuper sanctorum Ecclesię Doctorum, aliorumque sacram Theologiam profitentium, qui assistendo iugiter Christianis, ac se falsis prophetis rectam fidem subuertere annitentibus opponentes, Ecclesiam militãtem illæsam prius, per se talem eam esse manifestarunt, officium exercere, & non nisi vtilia concurrenti eorũ

Psal. 18.

Quo tpe publicatũ est edictũ hoc, cęperat iã tum Lutherus, qui Germaniã suis pstigijs demẽtauit, virus suum diffunde

sermonibus

A ſermonibus populo ad vitiorum extirpationem, virtutum laudem, animarum denique ſalutem fidelium, meditanda & perficienda debere aſſumere: multa tamen & varia contra inſtitutiones & exempla, quæ diximus, quandoque etiã ſcandaloſa populis prædicare, quod mentem certe noſtram mirum in modum commouit, dum nobiſcum ipſi mente voluimus, ꝙ illi officij immemores ſui, in ſuis ſermonibus non ad vtilitatem audientium, ſed ad ſuam potius oſtentationem laborantes, vanis quorundam auribus blandiuntur, qui ad hoc iam deueniſſe apparent, vt verificetur dictum apoſtoli, ad Timotheum ita ſcribentis: Erit enim tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt, ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi magiſtros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur: quorum falſas & inanes mentes, prædicantes ipſi præfati, non modo in rectam veramque viam reducere minime ſtudent, ſed illas maioribus etiam erroribus implicant, B dum ſine vlla canonum atteſtatione, vel reuerentia, immo contra ipſas canonicas ſanctiones, ſacræ ſcripturæ ſenſum multifariam peruertentes, temereque ac perperam plerunque interpretantes, contra veritatem prædicare, terroreſque ac minas, multaque mala propediẽ affutura, iamque ingruentia, nulla prorſus legitima ratione muniti, ſed ſuo dumtaxat ſenſui obſequentes comminantur, repræſentant, adeſſeque aſſeuerant, plerunque etiã vana quædam & inania, & alia huiuſmodi populis ingerere, & (quod enormius eſt) ab æternitatis lumine, & ſancti ſpiritus admonitione, aut infuſione, illa ſe habere aſſerere audent. Cumque ij ſub conficторum miraculorum mendaciis, varios errores fraudeſque diſſeminant, denique populos, quos in Euangelica doctrina ſedulo inſtruere, & in vera fide retinere & conſeruare deberent, ſermones ſuos à ſenſu & præceptis vniuerſalis Eccleſiæ retrahentes, à ſacriſque conſtitutionibus, quas maxime ſequi deberent, deuiantes, auditores ſuos amouent, ac longe faciunt à ſalute. Per hæc namque & alia huiuſmodi ſimpliciores homines, vt ad C deceptionem procliuiores, à via ſalutis & obedientia Romanæ Eccleſiæ deuiantes, in errores varios perfacile inducuntur. Propterea Gregorius huius muneris peritiſſimus, & feruore charitatis incenſus, prædicatores vehementer hortatur & monet, vt dicturi ad populum, prudentes cautique accedant, ne dicendi impetu rapti, verborum erroribus quaſi iaculis audientium corda configant, & cum ſapientes fortaſſe videri deſiderant, decepti, ſperatæ virtutis compagem inſipienter diſcindant. Sæpe namque verborum effectus amittitur, cũ loquacitate importuna, vel incauta, audientium corda leuigantur. Et ſane in nullo alio rudem ij plebem maiori damno ſcandaloque afficiunt, quàm cum vel tacenda prædicant, vel falſa & inutilia docendo, eam in errorem inducunt. Quæ quoniam huic ſacræ religioni Diuinitus inſtitutæ, vt noua & aliena, omnino contraria eſſe noſcuntur, graui certe accuratoque ſunt examine digna, ne ſcandalum populo Chriſtiano, & ſuorũ auctorum, ac aliorum animabus interitum pariant. Nos igitur ſanctæ Dei Eccleſiæ (cui diſponente Domino D præſidemus, quæ quidem vna eſt, & vnum Deum prædicat, colit, ac vnam fidem firmiter & ſincere confitetur, iuxta illud Prophetæ vaticinium, Qui habitare facit vnius moris in domo) vniformitatem, quantum cum Deo poſſumus, poſthabitam reducere, & retentam conſeruare, quique populo verbum Dei prædicant, tales eſſe cupientes, vt eorum prædicatione, Dei eccleſia nullum ſcandalum patiatur, & ſi qui corrigibiles ſunt, ab his, quæ proximis noſtriſque temporibus præſumpſerunt, cum nonnullos eorum, præter illa quæ diximus, in prædicationibus non viam amplius Domini in virtute docentes, non Euangelium (vt deberent) explanantes, ſed conficta miracula, & noua ac falſa vaticinia, aliaque leuia & ab anilibus fabulis parum diſtantia, magnumque ſcandalum parientia, nulla deuotionis & auctoritatis, (eiuſque improbantis, ac repellentis hæc) habita ratione, vaſtis clamoribus imprimere, ac ſuadere vbique conantes, & ne Pontificali quidem dignitate fulgentibus, & E aliis Eccleſiæ prælatis parcentes, quibus potius honorem, ac reuerentiam exhibere deberent, ſed in eorum perſonas, ac ſtatum audaciter, ac temere inuehi conſueuiſſe, & alia huiuſmodi commiſiſſe conſtat, in futurum abſtineant, vt tam periculoſum contagioſumque malum, ac mortifera peſtis radicitus euellatur, & arefactum ita penitus deleatur, vt nec memoria eius remaneat: ſacro approbante Cõcilio ſtatuimus & ordinamus, vt nullus tam clericus ſecularis, quàm cuiuſcunque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quiuis alius ad quem facultas prædicandi, tam de iure quàm de conſuetudine, vel priuilegio aut aliàs pertinet, ad huiuſmodi officium exercendum admittatur, niſi prius per ſuperiorem ſuum reſpectiue diligenter examinatus, (in qua re conſcientiam ipſius ſuperioris oneramus) ac morum honeſtate, ætate, doctrina, probitate, prudẽtia, & vitæ exemplaritate ad illud aptus & idoneus

re, quamquam non certum an adeo, vt ſingularis iam tum Romę eius notitia eßet.

2. Timoth. 4. a

Pſal. 67. a

& idoneus reperiatur, & hic, quocunque postea prædicaturus accesserit, de huiusmodi examine & idoneitate sua per literas authenticas, seu aliàs sui examinatoris approbatorisque, episcopis & alijs locorum ordinarijs fidem legitime faciat. Mandantes omnibus qui hoc onus sustinent, quique in futurum sustinebunt, vt Euangelicam veritatem & sanctam scri- A
for. † explanationem. pturam iuxta declarationem, interpretationem, & † ampliationem doctorum, quos ecclesia vel vsus diuturnus approbauit, legendosque hactenus recepit, & in posterum recipiet, prædicent & explanent: nec quidquam eius proprio sensui contrarium aut dissonum adijciant, sed illis semper insistant, quæ ab ipsius sacræ scripturæ verbis, & præfatorum doctorum interpretationibus, rite & sane intellectis, non discordant. Tempus quoque præfixũ futurorum malorum, vel antichristi aduentum, aut certum diem iudicij prędicare, vel as-
Act. 1. a serere nequaquam præsumant, cum veritas dicat, Non esse vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate: ipsosque qui hactenus similia asserere ausi sunt, mentitos, ac eorum causa, reliquorum etiam recte prædicantium auctoritati non modicũ B detractum fuisse constet: inhibentes omnibus & singulis clericis secularibus vel regularibus præfatis, cæterisque cuiuscunque status, gradus, & ordinis existant, qui hoc onus assument, ne de cetero in sermonibus suis publicis, alia quæque futura ex literis sacris constanter prædicere, nec illa à Spiritusancto vel diuina reuelatione se habuisse affirmare, & alienas inanesque diuinationes asseuerando, aut alio quocunque modo tractanda assumant, sed ex diuinæ vocis præcepto euangelium omni creaturę cum vitiorum detestatione, & virtutum commendatione enucleent & declarent, & pacem ac dilectionem mutuam à redemptore nostro tantopere commendatam, vbique fouentes, non scindant vestem inconsutilem Christi, sed ab episcoporum & prælatorum, ac aliorum superiorum, eorumque status scandalosa detractione, quos coram vulgo & laicis non modo incaute, sed etiam intemperanter reprehendunt & mordent, & ab eis male gestorum expressis quandoque nominibus aperta & manifesta redargutione abstineant. Denique constitutionem felicis re- C cordationis Clementis Papæ v. quæ incipit, Religiosi, quam tenore pręsentium innouamus & approbamus, inuiolabiliter ab eis obseruari debere decernimus, vt hac ratione ad vtilitatem populi prędicantes, & cum Domino lucrifacientes, talentum, quod ab illo acceperant, superlucrari, & eiusdem gratiam & gloriam consequi mereantur. *Ceterum* si quibusdam eorum Dominus futura quędam in Dei Ecclesia inspiratione quapiam reuela-
1. Thess. 5. d uerit, vt per Amos prophetam ipse promittit, & Paulus apostolus prædicatorum princeps, Spiritum, inquit, nolite extinguere, prophetias nolire spernere, hos aliorum fabulosorum & mendacium gregi connumerari, vel aliter impediri minime volumus. Extinguitur namque ipsius gratia Spiritus, Ambrosio teste, si incipientibus loqui feruor contradictione sopitur: & tunc Spiritui sancto iniuria certe fieri dicitur. Et quoniam res magni momenti D est, eo quòd non de facili credendum sit omni spiritui, sed sint probandi spiritus, teste
1. Ioan. 4. a Apostolo, an ex Deo proueniant: volumus, vt lege ordinaria tales assertę inspirationes, antequam publicentur, aut populo prędicentur, ex nunc Apostolicæ sedis examini reseruatæ intelligantur. Quòd si sine moræ periculo id fieri non valeret, aut vrgens necessitas aliud suaderet; tunc eodem ordine seruato, ordinario loci notificentur, vt illi adhibitis secum tribus aut quatuor doctis & grauibus viris, & huiusmodi negotio cum eis diligenter examinato, quando id expedire videbunt, (super quo eorum conscientias oneramus) licentiam concedere possint. Si qui autem contra præmissorum aliquod committere quidquam ausi fuerint, vltra pœnas contra tales à iure statutas, excommunicationis etiam sententiam, à qua non nisi à Rom. Pont. præterquam in mortis articulo constituti, absolui possint, eos incurrere volumus. Et vt eorum exemplo alij attentare similia minime audeant, eis prædicationis etiam officium interdictum esse perpetuo decernimus. Non obstan E tibus constitutionibus, ordinationibus, ac priuilegiis & indultis, & literis Apostolicis, ordinibus & personis pręfatis, etiã in mari magno cõprehẽsis, ac etiã à nobis forsan approbatis, innouatis, vel etiam de nouo concessis, quæ quo ad hoc, nolumus eis in aliquo suffragari.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti, ordinationis, mandati, inhibitionis, innouationis, approbationis, decreti & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum.

† 19. Decẽb. Data Romæ in publica sessione, in Lateranen. sacrosancta basilica solemniter celebrata, Anno incarnationis Domini 1516. † 14. Cal. Ianuarij, Pontificatus nostri anno quarto.

BVLLA

A *BVLLA APOSTOLICA LEONIS PAPAE X. contra errores Martini Lutheri & sequacium.*

Leo Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. *Edita anno domini 1520. Ex 4. uol. cōc. pag. 700.*

EXVRGE Domine & iudica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipientibus fiunt tota die: inclina aurem tuam ad preces nostras, quoniam surrexerunt vulpes quærentes demoliri vineam, cuius tu torcular calcasti solus, & ascensurus ad Patrem, eius curam, regimen, & administrationem Petro tamquam capiti, & tuo vicario, eiusque successoribus instar triumphantis Ecclesiæ commisisti. Exterminare nititur eam aper de sylua, & singularis ferus depascitur eam. Exurge Petre, & pro pastorali cura præfata tibi (vt præfertur) diuinitus demandata, intende in causam sanctæ Romanæ Ecclesiæ, matris omniū ecclesiarum, ac fidei magistræ: quam tu, iubente Deo, tuo sanguine consecrasti: contra quam, sicut tu prę̨monere dignatus es, insurgunt magistri mendaces, introducentes sectas perditionis, sibi celerem interitum superducentes: quorum lingua ignis est, inquietum malum, plena veneno mortifero: qui zelum amarum habentes & contentiones in cordibus suis, gloriantur, & mendaces sunt aduersus veritatem. Exurge tu quoque, quæsumus Paule, qui eam tua doctrina ac pari martyrio illuminasti atque illustrasti. Iam enim surgit nouus Porphyrius, quia sicut ille olim sanctos Apostolos iniuste momordit, ita hic sanctos Pōtifices prædecessores nostros contra tuam doctrinam eos non obsecrando, sed increpando, mordere, lacerare, ac vbi causæ suæ diffidit, ad conuicia accedere non veretur, more hæreticorum, quorum (vt inquit Hieronymus) vltimum præsidium est, vt cum conspiciant causas suas damnatum iri, incipiant virus serpentis lingua diffundere: & cum se victos conspiciant, ad contumelias prosilire. Nam licet hæreses esse, ad exercitationem fidelium, tu dixeris oportere, eas tamen, ne incrementum accipiant, neve vulpeculæ coalescant, in ipso ortu, te intercedente & adiuuante extingui necesse est. Exurgat denique omnis sanctorum ac reliqua vniuersalis Ecclesia, cuius vera sacrarum literarum interpretatione posthabita, quidam, quorū mentem pater mendacij excæcauit, ex veteri hæreticorum instituto, apud semetipsos sapiētes, scripturas easdem aliter quàm Spiritus sanctus flagitet, proprio dumtaxat sensu, ambitionis, auræque popularis causa, teste Apostolo, interpretantur, immo vero torquent & adulterant: ita vt iuxta Hieronymum, iam non sit euangelium Christi, sed hominis, aut quod peius est, diaboli. Exurgat, inquam, præfata Ecclesia sancta Dei, & vna cum beatissimis apostolis præfatis, apud Deum omnipotentem intercedat, vt purgatis ouium suarum erroribus, eliminatisque à fidelium finibus hæresibus vniuersis, Ecclesiæ suę sanctæ pacē & vnitatem conseruare dignetur. Dudum siquidem, qđ præ animi angustia & mœrore exprimere vix possumus, fide dignorum relatu ac fama publica referente, ad nostrum peruenit auditum: immo vero, proh dolor, oculis nostris vidimus ac legimus multos & varios errores, quosdam videlicet iam per concilia ac prædecessorum nostrorum constitutiones damnatos, hæresim etiam Græcorum & Bohemicam expresse continentes: alios vero respectiue vel hæreticos, vel falsos, vel scandalosos, vel piarum aurium offensiuos, vel simpliciū mentium seductiuos, à falsis fidei cultoribus, qui per superbam curiositatem mundi gloriam cupientes, contra Apostoli doctrinam plus sapere volunt, quàm oporteat: quorum garrulitas (vt inquit Hieronymus) sine scripturarum auctoritate non haberet fidem, nisi viderentur peruersam doctrinam etiam diuinis testimonijs, male tamen interpretatis, roborare. A quorum oculis Dei timor recessit, humani generis hoste suggerente, nouiter suscitatos, & nuper apud quosdam leuiores in inclyta natione Germanica seminatos. Quod eo magis dolemus ibi euenisse, quòd eandem nationem & nos, & prædecessores nostri, in visceribus semper gesserimus charitatis. Nam post translatum ex Græcis à Romana Ecclesia in eosdem Germanos imperium, iidem prædecessores nostri & nos, eiusdem Ecclesiæ aduocatos, defensoresque ex eis semper accepimus. quos quidem Germanos, catholicæ veritatis vere germanos, cōstat hæresum acerrimos oppugnatores semper fuisse, cuius rei testes sunt laudabiles illæ constitutiones Germanorum Imperatorum pro libertate Ecclesiæ, proque expellendis exterminandisque ex omni Germania hæreticis, sub grauissimis pœnis etiam amissionis terrarum & dominiorum, contra receptatores vel non expellentes olim editæ, & à no-

Psal. 73. d
Ioan. 21.
2. Pet. 2. a
Iac. 3. b
1. Cor. 11. d
2. Tim. 4. a

& à nostris prędecessoribus confirmatæ: quæ si hodie seruarentur, & nos & ipsi vtique hac molestia careremus. Testis est in concilio Constantien. Hussitarum ac Vviclefistarum, necnon Hieronymi Pragen. damnata ac punita perfidia. Testis est toties contra Bohemos Germanorum sanguis effusus. Testis denique est prædictorum errorum seu multorum ex eis per Colonien. & Louanien. vniuersitates, vtpote agri Dominici pijssimas religiosissimasque cultrices, non minus docta quàm vera ac sancta confutatio, reprobatio, & damnatio. Multa quoque alia allegare possemus, quæ, ne historiam texere videamur, prætermittenda censuimus. Pro pastoralis igitur officii diuina gratia nobis iniuncti cura, quam gerimus, prædictorum errorum virus pestiferum vlterius tolerare seu dissimulare, sine Christianæ religionis nota atque orthodoxæ fidei iniuria, nullo modo possumus. Eorum autẽ errorum aliquos pręsentibus duximus inserendos, quorum tenor sequitur & est talis: A

Prima Lutheri hæreses.

Hæretica sententia est, sed vsitata, Sacramenta nouę legis iustificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem. B

In puero post baptismum negare remanens peccatum, est Paulum & Christum simul conculcare.

Fomes peccati, etiam si nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntẽ à corpore animam ab ingressu cæli.

Imperfecta charitas morituri, fert secum necessario magnum timorẽ, qui se solo satis est facere pœnam Purgatorii, & impedit introitum regni.

Tres esse partes pęnitentię, contritionem, confessionem & satisfactionem, non est fundatum in sacra scriptura, nec in antiquis sanctis Christianis doctoribus.

Contritio quę paratur per discussionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, amissionem æternę beatitudinis, ac æternæ damnationis acquisitionem, hæc contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem. C

Verissimum est prouerbium, & omnium doctrina de cõtritionibus hucusque data præstantius, de cetero non facere, summa pænitentia: optima pænitentia, noua vita.

Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, vt omnia mortalia cognoscas. Vnde in primitiua Ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur.

Dum volumus omnia pure confiteri, nihil aliud facimus, quàm quòd misericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.

Peccata non sunt vlli remissa, nisi remittente sacerdote, credat sibi remitti: immo peccatum maneret, nisi remissum crederet: non enim sufficit remissio peccati, & gratię donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

Nullo modo confidas absolui propter tuam contritionem, sed propter verbum Christi, Quodcunque solueris, &c. Hic, inquam, confide, si sacerdotis obtinueris absolutionem, & crede fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quidquid sit de contritione. D

Si per impossibile confessus non esset contritus, aut sacerdos non serio, sed ioco absolueret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.

In sacramẽto pænitentiæ ac remissione culpæ, non plus facit Papa aut episcopus, quàm infimus sacerdos: immo vbi non est sacerdos, æque tantum quilibet Christianus, etiam si mulier aut puer esset.

Nullus debet sacerdoti respondere, se esse contritum, nec sacerdos requirere.

Magnus est error eorum qui ad sacramenta Eucharistiæ accedunt, huic innixi, quòd sint confessi, quòd non sint sibi conscij alicuius peccati mortalis, quòd præmiserint orationes suas & præparatoria, omnes illi ad iudicium sibi manducant & bibunt: sed si credant & cõfidant se gratiam ibi consecuturos, hęc sola fides facit eos puros & dignos. E

Consultum videtur, quòd ecclesia in communi concilio statueret laicos sub vtraque specie communicandos, nec Bohemi communicantes sub vtraque specie, sunt hæretici, sed schismatici.

Thesauri ecclesiæ, vnde Papa dat indulgentias, non sunt merita Christi & sanctorum.

Indulgentiæ sunt piæ fraudes fidelium, & remissiones bonorum operum: & sunt de numero eorum quæ licent, & non de numero eorum quæ expediunt.

Indulgentiæ his qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud diuinam iustitiam.

Seducun-

Seducuntur credentes indulgentias esse salutares, & ad fructum spiritus vtiles.

A Indulgentiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & proprie conceduntur duris solummodo & impatientibus.

Sex generibus hominum indulgentiæ nec sunt necessariȩ, nec vtiles: videlicet mortuis seu morituris, infirmis, legitime impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui meliora operantur.

Excommunicationes sunt tantum externȩ pœnæ, nec priuant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.

Docendi sunt Christiani plus diligere excommunicationem, quàm timere.

Romanus Pontifex Petri successor, non est Christi vicarius super omnes totius mundi Ecclesias ab ipso Christo in B. Petro institutus.

Verbum Christi ad Petrum, Quodcunque solueris super terram, &c. extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro.

B Certum est in manu Ecclesiæ aut Papæ prorsus non esse, statuere articulos fidei, immo nec leges morum seu bonorum operum.

Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic vel sic sentiret, nec etiam erraret: adhuc non est peccatum aut hæresis, contrarium sentire, præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per Concilium vniuersale alterum reprobatum, alterum approbatum.

Via nobis facta est enarrandi auctoritatem conciliorum, & libere contradicendi eorum gestis, & iudicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quidquid verum videtur, siue probatum fuerit, siue reprobatum à quocunque concilio.

Aliqui articuli Ioannis Husz condemnati in concilio Constantien. sunt Christianissimi, verissimi, & Euangelici, quos nec vniuersalis Ecclesia posset damnare.

C In omni opere bono iustus peccat.

Opus bonum optime factum, est veniale peccatum.

Hæreticos comburi, est contra voluntatem spiritus.

Præliari aduersus Turcas, est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.

Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter propter occultissimũ superbiȩ vitiũ.

Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo: & dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

Purgatorium non potest probari ex sacra scriptura, quæ sit in canone.

Animæ in Purgatorio non sunt securæ de eorũ salute, saltem omnes: nec probatũ est vllis aut rationibus aut scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ charitatis.

Animæ in Purgatorio peccant sine intermisione, quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.

D Animæ ex Purgatorio liberatæ suffragijs viuentium, minus beantur quàm si per se satisfecissent.

Prælati ecclesiastici & principes seculares non malefacerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

Qui quidem errores, respectiue, quàm sint pestiferi, quàm perniciosi, quàm scandalosi, quàm piarum & simplicium mentium seductiui, quàm deniq; sint contra omnẽ charitatẽ, ac S.R.E. matris omniũ fidelium, & magistræ fidei reuerentiam atque neruum ecclesiasticȩ disciplinæ, obedientiam scilicet quæ fons est & origo omniũ virtutum, sine qua facile vnusquisque infidelis esse cõuincitur, nemo sanæ mentis ignorat. Nos igitur in præmissis, vtpote grauissimis, propensius (vt decet) procedere, necnon huiusmodi pesti, morboq; cancero-

E so, ne in agro Dominico tãquam vepris nociua vlterius serpat, viam præcludere cupiẽtes, habita super prædictis erroribus & eorum singulis diligenti trutinatione, discussione, ac districto examine, maturaq; deliberatione, omnibusq; rite pensatis ac sæpius ventilatis cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, ac regularium ordinum Prioribus seu ministris generalibus, pluribusque alijs sacræ Theologiæ, necnon vtriusque iuris professoribus siue magistris, & quidem peritissimis: reperimus eosdem errores, respectiue (vt præfertur) aut articulos non esse catholicos, nec tamquam tales, esse dogmatizandos, sed contra Ecclesiȩ catholicȩ doctrinam siue traditionem, atque † ab ea veram diuinarum scripturarum receptam interpretationem, cuius auctoritati ita acquiescendum censuit Augustinus, vt dixerit se Euangelio non fuisse crediturum, nisi Ecclesiæ Catholicæ interuenisset auctoritas. Nam ex eisdem erroribus, vel eorum aliquo vel

† *adeo veram.*

k aliqui-

aliquibus palam sequitur, eandem Ecclesiam, quæ Spiritu sancto regitur, errare & semper errasse. Quod est vtique contra illud, quod Christus discipulis suis in ascensione sua (vt in sancto euangelio Matthæi legitur) promisit, dicens: Ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Necnon contra sanctorum patrum determinationes, conciliorum quoque & summorum Pontificum expressas ordinationes seu canones: quibus non obtemperasse, omnium hæresum & schismatum, teste Cypriano, fomes & causa semper fuit. De eorundem itaque venerabilium fratrum nostrorum consilio & assensu, ac omnium & singulorum prædictorum matura deliberatione prædicta, auctoritate omnipotentis Dei, et beatorum Apostolorum Petri et Pauli, et nostra, præfatos omnes et singulos articulos seu errores, tamquam (vt præmittitur) respectiue hæreticos: aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos, et veritati catholicę obuiantes, damnamus, reprobamus, atque omnino reijcimus, ac pro damnatis, reprobatis et reiectis, ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus haberi debere, harum serie decernimus et declaramus: inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub maioris excommunicationis latæ sententiæ: necnon quo ad ecclesiasticas et regulares personas, episcopalium omnium etiam patriarchalium, metropolitanarum, et aliarum cathedralium ecclesiarum, monasteriorum quoque et prioratuum etiam conuentualium, et quarumcunque dignitatum, aut beneficiorum ecclesiasticorum, secularium aut quorumuis ordinum regularium, priuationis, & inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda: quo vero ad conuentus, capitula, seu domos aut pia loca secularium vel regularium, etiam Mendicantium, necnon vniuersitatis etiam studiorum generalium, quorumcunque priuilegiorum indultorum à sede Apostolica vel eius Legatis, aut aliàs quomodolibet habitorum vel obtentorum, cuiuscumque tenoris existant: necnon nominis & potestatis studium generale tenendi, legendi, ac interpretandi quasuis scientias & facultates, & inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda: Prædicationis quoque officij, ac amissionis studij generalis, & omnium priuilegiorum eiusdem. Quo vero ad seculares eiusdem excommunicationis, necnon amissionis cuiuscunque emphyteosis seu quorumcunque feudorum tam à Romana Ecclesia, quàm aliàs quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa & alia in posterum obtinenda. Necnon quo ad omnes & singulos superius nominatos, inhibitionis Ecclesiasticæ sepulturæ, inhabilitatisque ad omnes & singulos actus legitimos, infamiæ ac diffidationis, & criminis læsæ maiestatis, & hæreticorum & fautorum eorundem in iure expressis pœnis, eo ipso & absque vlteriori declaratione per omnes & singulos supradictos, si (quod absit) contrafecerint, incurrendis. A quibus vigore cuiuscunque facultatis & clausularũ etiam in confessionalibus quibusuis personis, sub quibusuis verborum formis contentarũ, nisi à Ro. Pont. vel alio ab eo ad id in specie facultatẽ habente, præterquã in mortis articulo constituti, absolui nequeant. Omnibus & singulis vtriusq; sexus Christifidelibus, tam laicis quàm clericis, secularibus & quorumuis ordinũ regularibus, & aliis quibuscunq; personis, cuiuscunq; status, gradus vel cõditionis existant, & quacũq; Ecclesiastica vel mundana pręfulgeât dignitate, etiã S.R.E. Cardinalibus, patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, patriarchaliũ, metropolitanarũ, & aliarũ cathedraliũ collegiatarũ ac inferiorũ Ecclesiarũ prȩlatis, clericis, alijsq; personis ecclesiasticis, secularibus & quorumuis ordinũ etiã Mendicantiũ regularibus, abbatibus, prioribus, vel ministris generalibus vel particularibus, fratribus seu religiosis, exẽptis & nõ exẽptis: Studiorũ quoq; vniuersitatibus secularibus & quorumuis ordinũ etiã Mẽdicantiũ regularibus: necnõ Regibus, Imperatoris Electoribus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, cõductorib⁹, domicellis, omnibusq; officialibus, iudicibus, notarijs, Ecclesiasticis & secularibus, cõmunitatibus, vniuersitatibus, potẽtatibus, ciuitatib⁹, castris, terris & locis, seu eorũ vel earũ ciuibus, habitatoribus & incolis, ac quibusuis alijs personis ecclesiasticis vel regularibus (vt præfertur) per vniuersũ orbẽ, vbicunq; pręsertim in Alemania existentibus, vel pro tẽpore futuris, ne præfatos errores, aut eorũ aliquos, peruersamq; doctrinã huiusmodi asserere, affirmare, defendere, prædicare, aut illi quomodolibet, publice vel occulte, quouis quæsito ingenio vel colore, tacite vel expresse fauere præsumant.

Matth. 18.

Lutheri tractatus interdicuntur.

Insuper, quia errores præfati & plures alii continentur in libellis seu scriptis cuiusdam Martini Luther, dictos libellos & omnia dicti Martini scripta seu prædicationes, in Latino vel quocunque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores seu eorum aliquis continentur, similiter damnamus, reprobamus, atque omnino reijcimus, & pro omnino damna-

A damnatis, reprobatis, ac reiectis (vt præfertur) haberi volumus: mandantes in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœnis prædictis eo ipso incurrendis, omnibus & singulis vtriusque sexus Christifidelibus superius nominatis, ne huiusmodi scripta, libellos, prædicationes seu schedulas, vel in eis contenta capitula, errores aut articulos supradictos continentia legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, siue defendere, per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, tacite vel expresse, publice vel occulte, aut in domibus suis, siue alijs publicis vel priuatis locis tenere quoquo modo præsumant: quinimmo illa statim post harum publicationem vbicunque fuerint, per ordinarios & alios supradictos diligenter quæsita, publice & solemniter in præsentia cleri & populi, sub omnibus & singulis supradictis pœnis, comburant.

Quòd vero ad ipsum Martinum attinet, bone Deus, quid prætermisimus, quid non fecimus, quid paternæ charitatis omisimus, vt eum ab huiusmodi erroribus reuocaremus? B Postquam enim ipsum citauimus, mitius cum eo procedere volentes, illum inuitauimus: atque tam per diuersos tractatus cum legato nostro habitos, quàm per literas nostras, hortati fuimus, vt à prædictis erroribus discederet, aut ad nos, oblato etiam saluo conductu & pecunia ad iter necessaria, sine metu seu timore aliquo, quem perfecta charitas foras mittere debuit, veniret, ac Saluatoris nostri Apostolique Pauli exemplo, non in occulto, sed palam & in facie loqueretur. Quod si fecisset, pro certo (vt arbitramur) ad cor reuersus, errores suos cognouisset: nec in Rom. curia, quam tantopere, vanis maleuolorum rumoribus plusquam oportuit tribuendo, vituperat, tot reperisset errata: docuissemusque eum luce clarius, sanctos Rom. Pontifices prædecessores nostros, quos præter omnem modestiam iniuriose lacerat, in suis canonibus seu constitutionibus, quas mordere nititur, nunquam errasse: quia iuxta Prophetam, nec in Galaad resina, nec medicus deest. Sed obaudi- C uit semper, & prædicta citatione, omnibusque & singulis supradictis spretis venire contempsit, ac vsque in præsentem diem contumax atque animo indurato censuras vltra annũ sustinuit: & quod deterius est, addens mala malis, de citatione huiusmodi notitiam habens, in vocem temerariæ appellationis prorupit, ad futurum concilium, contra Constitutionem Pii II. ac Iulij II. prædecessorum nostrorum, qua cauetur, taliter appellantes hæreticorũ pœna plectendos, (Frustra etiam concilij auxilium implorauit, qui illi se non credere palã profitetur) ita vt contra ipsum, tamquam de fide notorie suspectũ, immo vere hæreticum, absque vlteriori citatione vel mora, ad condemnationem & damnationem eius, tamquam hæretici, ac ad omnium & singularum suprascriptarum pœnarum & censurarum seueritatem procedere possemus. Nihilominus de eorundem fratrum nostrorum consilio, omnipotentis Dei imitantes clementiam, qui non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat: omnium iniuriarum hactenus nobis & Apostolicæ sedi illatarum obliti, omni D qua possumus pietate vti decreuimus, & quantum in nobis est, agere, vt proposita mansuetudinis via, ad cor reuertatur, & à prædictis recedat erroribus, vt ipsum tamquam filium illum prodigum ad gremium Ecclesiæ reuertentem, benigne recipiamus. Ipsum igitur Martinum, & quoscunque ei adhærentes, eiusque receptatores & fautores, per viscera misericordiæ Dei nostri, & per aspersionem sanguinis Domini nostri Iesu Christi, quo & per quẽ humani generis redẽptio, & sanctæ matris Ecclesiæ ædificatio facta est, ex toto corde hortamur & obsecramus, vt ipsius Ecclesiæ pacem, vnitatem & veritatem, pro qua ipse Saluator tam instanter orauit ad patrem, turbare desistant, & à prædictis tam perniciosis erroribus prorsus abstineant: inuenturi apud nos, si effectualiter paruerint, & paruisse per legitima documenta nos certificauerint, paternæ charitatis affectum, & apertum mansuetudi- E nis & clementiæ fontem.

Inhibentes nihilominus eidem Martino exnunc, vt interim ab omni prædicatione seu prædicationis officio omnino desistat. Alioquin, vt ipsum Martinum, si forte iustitiæ & virtutis amor à peccato non retrahat, indulgentiæq; spes ad pœnitentiam non reducat, pœnarum terror coerceat disciplinæ, eundem Martinum, eiusque adhærentes, complices, fautores, & receptatores tenore præsentium requirimus & monemus, in virtute sanctæ obedientiæ & sub prædictis omnibus & singulis pœnis, eo ipso incurrendis, districte præcipiendo mandamus, quatenus infra sexsaginta dies, quorum viginti pro primo, viginti pro secundo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino assignamus, ab affixione præsentium in locis infrascriptis, immediate sequentes numerãdos, ipse Martinus, cõplices, fautores, adhærentes, & receptatores prædicti, à præfatis erroribus, eorumque prædica-

Lutheri insignis pertinacia.

Hier. 8.g

Vana Lutheri prouocatio ad futurum concilium.

Ezec. 18.

Luc. 15.

Ioan. 17.

Luthero inhibetur prædicare.

tione ac publicatione & assertione, defensione quoque, & librorum seu scripturarum editione super eisdem siue eorum aliquo omnino desistant, librosq; ac scripturas omnes & singulas, prefatos errores seu corũ aliquos quomodolibet continentes, comburant, vel cõburi faciant. Ipse etiam Martinus errores & assertiones huiusmodi omnino reuocet, ac de reuocatione huiusmodi per publica documenta in forma iuris valida, in manibus duorum prælatorum consignata, ad nos infra alios similes sexaginta dies transmittenda, vel per ipsummet (si ad nos venire voluerit, quod magis placeret) cum præfato plenissimo saluo conductu, quẽ exnunc concedimus, deferenda, nos certiores efficiat, vt de eius vera obedientia nullus dubitationis scrupulus valeat remanere. Aliàs si (quod absit) Martinus præfatus, cõplices, fautores, adherẽtes, & receptatores prædicti secus egerint, seu præmissa omnia & singula infra terminum predictũ cum effectu non adimpleuerint, Apostoli imitantes doctrinã, qui hæreticum hominẽ, post primam & secundã correptionem, vitandum docuit, exnunc prout extunc, & econuerso, eundem Martinum, cõplices, adhærentes, fautores, & receptatores præfatos, & eorũ quemlibet, tamquam aridos palmites in Christo nõ manentes, sed doctrinam contrariam catholicæ fidei inimicam, siue scandalosam, seu damnatã, in non modicam offensam diuinæ maiestatis, ac vniuersalis Ecclesiæ & fidei Catholicæ detrimentum & scandalũ dogmatizantes & prædicantes, claues quoque Ecclesię vilipendentes, notorios & pertinaces hereticos eadem auctoritate fuisse & esse declarantes, eosdẽ vt tales, harum serie condemnamus, & eos pro talibus haberi ab omnibus vtriusq; sexus Christifidelibus supradictis volumus & mandamus. Eosque omnes & singulos omnibus supradictis & alijs cõtra tales à iure inflictis pœnis, præsentium tenore subijcimus, & eisdem irretitos fuisse & esse decernimus & declaramus.

Lutherus errores suos per publica instrumẽta reuocare iubetur.

Inhibemus præterea sub omnibus & singulis præmissis pœnis, eo ipso incurrendis, omnibus & singulis Christifidelibus superius nominatis, ne scripta, etiam præfatos errores nõ continentia, ab codẽ Martino quomodolibet condita vel edita, aut condenda vel edenda, seu eorũ aliqua, tamquam ab homine orthodoxæ fidei inimico, atque ideo vehementer suspecta, & vt eius memoria omnino deleatur de Christifidelium consortio, legere, asserere, prędicare, laudare, imprimere, publicare siue defendere per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, tacite vel expresse, publice vel occulte, seu in domibus suis siue alijs locis, publicis vel priuatis, tenere quoquo modo præsumant: quinimmo illa comburant, vt præfertur. Monemus insuper omnes & singulos Christifideles supradictos, sub eadem excõmunicationis latæ sententiæ pœna, vt hæreticos prædictos declaratos & condemnatos, mandatis nostris non obtemperantes, post lapsum termini supradicti euitent, & quantũ in eis est, euitari faciant, nec cũ eisdem vel eorum aliquo cõmercium aut aliquam conuersationem seu cõmunionem habeant, nec eis necessaria ministrẽt. Ad maiorem præterea dicti Martini, suorũq; complicũ, fautorum & adhærentium, ac receptatorũ prędictorum, sic post lapsum termini prædicti declaratorum hæreticorũ & condemnatorum confusionẽ, vniuersis & singulis vtriusque sexus Christifidelibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, Patriarchaliũ, Metropolitanarum, & aliarum cathedraliũ, collegiatarũ, ac inferiorũ Ecclesiarum prælatis, capitulis, aliisq; personis Ecclesiasticis, secularibus & quorumuis ordinũ etiam Mendicantiũ (præsertim eius congregationis, cuius dictus Martinus est professus, & in qua degere vel morari dicitur) regularibus, exemptis & non exemptis, necnon vniuersis & singulis principibus, quacunque ecclesiastica vel mũdana fulgentibus dignitate, Regibus, Imperatoris Electoribus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, conductoribus, domicellis, cõmunitatibus, vniuersitatibus, potentatibus, ciuitatibus, terris, castris, & locis, seu eorũ habitatoribus, ciuibus & incolis, omnibusq; aliis & singulis supradictis, per vniuersum orbẽ, præsertim in eadem Alemania constitutis mandamus, quatenus sub prædictis omnibus & singulis pœnis, ipsi vel eorum quilibet, præfatum Martinum, complices, adhærentes, receptantes, & fautores personaliter capiant, & captos ad nostram instantiam retineant, & ad nos mittant: Reportaturi pro tam bono opere, à nobis & sede Apostolica remunerationem præmiumq; condignum: vel saltem eos & eorum quemlibet, de metropolitanis, cathedralibus, collegiatis, & aliis Ecclesijs, domibus, monasteriis, conuentibus, ciuitatibus, dominijs, vniuersitatibus, cõmunitatibus, castris, terris ac locis respectiue tam clerici & regulares, quàm laici omnes & singuli supradicti omnino expellant. Ciuitates vero, dominia, terras, castra, villas, comitatus, fortalicia, oppida, & loca quæcunque vbilibet consistentia eorum & earũ respectiue: metropolitanas, cathedrales, collegiatas & alias Ecclesias, monasteria, prioratus, domus,

Omnia Lutheri opera prohibentur.

Mãdatũ de capiendo Luthero & complicibus suis, & Pontifici assignandis.

A domus, conuentus, & loca religiosa vel pia cuiuscunque ordinis, vt præfertur, ad quæ præfatum Martinum, vel aliquem ex prædictis, declinare contigerit, quamdiu ibi permanserint, & triduo post recessum, Ecclesiastico subiicimus interdicto.

Et vt præmissa omnibus innotescant, mandamus insuper vniuersis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, patriarchalium, metropolitanarum, & aliarum cathedralium ac collegiatarum Ecclesiarum prælatis, capitulis, aliisque personis Ecclesiasticis, secularibus & quorumuis ordinum supradictorum regularibus, fratribus religiosis, monachis, exemptis & non exemptis supradictis, vbilibet præsertim in Alemania constitutis, quatenus ipsi vel eorum quilibet sub similibus censuris & pœnis, eo ipso incurrendis, Martinum, omnesque & singulos supradictos, qui elapso termino huiusmodi mandatis seu monitis nostris non paruerint, in eorum Ecclesijs, Dominicis & aliis festiuis diebus, dum inibi maior populi multitudo ad diuina conuenerit, declaratos hæreticos & condemnatos publice nuncient, faciantque & mandent ab aliis nunciari, & ab omnibus arctius euitari. B Necnon omnibus Christifidelibus, vt eos euitent, pari modo sub prædictis censuris & pœnis. Et præsentes literas vel earum transumptum sub forma infra scripta factum, in eorum Ecclesijs, monasteriis, domibus, conuentibus, & aliis locis, legi, publicari, atque affigi faciant. Excommunicamus quoque & anathematizamus omnes & singulos, cuiuscunque status, gradus, conditionis, præeminentiæ, dignitatis aut excellentiæ fuerint, qui, quo minus præsentes literæ, vel earum transumpta, copiæ seu exemplaria in suis terris & dominiis legi, affigi & publicari possint, fecerint: vel quoquo modo procurauerint per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, tacite vel expresse. Postremo, quia difficile foret præsentes literas ad singula quæque loca deferri, in quibus necessarium foret: volumus & Apostolica auctoritate decernimus, quòd C earum transumptis manu publici notarij confectis & subscriptis, vel in alma vrbe impressis, & sigillo alicuius Ecclesiastici prælati munitis, vbique stetur, & plena fides adhibeatur, prout originalibus literis staretur & adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Et ne præfatus Martinus, omnesque alij supradicti, quos præsentes literæ quomodolibet concernunt, ignorantiam earundem literarum, & in eis contentorum omnium & singulorum prætendere valeant, literas ipsas in basilicæ principis Apostolorum, & cancellariæ Apostolicæ, necnon Cathedralium Ecclesiarum Brandeburgen. Misnen. & Merspergen. valuis affigi & publicari debere volumus: decernentes, quòd earundem literarum publicatio sic facta, supradictum Martinum, omnesque alios & singulos prænominatos, quos literæ huiusmodi quomodolibet concernunt, perinde arctent, ac si literę ipsæ die affixionis & publicationis huiusmodi, eis personaliter lectæ & intimatæ forent: cum non sit verisimile, quòd ea quæ tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita D remanere. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, seu si supradictis omnibus & singulis, vel eorum alicui, aut quibusuis aliis à sede Apostolica prædicta, vel ab ea potestatem habentibus, sub quauis forma, etiam confessionali, & cum quibusuis etiam fortissimis clausulis, aut ex quauis causa seu grandi consideratione, indultum vel concessum existat, quòd interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes, de indulto huiusmodi mentionem, eiusdem indulti tenores, causas & formas, perinde ac si de verbo ad verbum insererentur, ita vt omnino tollantur, præsentibus pro expresssis habentes.

Iubetur Lutherus hæreticus publicari.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis, reprobationis, reiectionis, decreti, declarationis, inhibitionis, voluntatis, mandati, hortationis, E obsecrationis, requisitionis, monitionis, assignationis, concessionis, condemnationis, subiectionis, excommunicationis, & anathematizationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, millesimo quingentesimo vicesimo, decimoseptimo Calendas Iulij, Pontificatus nostri anno octauo.

Visa. R. Milanesius Albergatus.

LEO

LEO PAPA DECIMVS.

Bulla contra Martinum Lutherum, illiusque complices, fautores, & sequaces, ac alios sanctæ fidei Christianæ inimicos.

Edita anno domini 1520.

Ex bibliotheca Illustrissimi Iulij Antonij Sanctorij Cardinalis sanctæ Seuerinæ. erat autem impressa Romę an. 1546.

Leo Episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

DECET Romanum Pontificem, ex tradita sibi diuinitus potestate, pęnarum spiritualium, & temporalium, pro meritorum diuersitate, dispensatorem constitutum, ad reprimendum nefarios conatus peruersorum, quos noxiæ voluntatis adeo deprauata captiuat intentio, vt Dei timore postposito, canonicis sanctionibus, manda- B tisque apostolicis neglectis, atque contemptis, noua & falsa dogmata excogitare, ac in Ecclesia Dei, nefarium schisma inducere, aut schismaticis ipsis, inconsutilem redemptoris nostri tunicam, orthodoxæque fidei vnitatē scindere satagentibus, fauorē præbere, assistere, adhęrereque non verentur, ne Petri nauicula, sine Gubernatore & remige nauigare videatur, contra tales, eorumque sequaces, acrius insurgere, & exaggeratione pœnarum, & aliàs opportuno remedio ita prouidere, ne iidem contemptores in reprobum sensum dati, illisque adhærentes, falsis commentis, ac subdolis eorum malitiis simplicem turbam decipiant, ac in eundem errorem & ruinam secum trahant, ac veluti morbo contagioso, contaminent, & ad maiorem ipsorum damnatorum confusionem, omnibus Christifidelibus, publice ostendere, ac palam declarare, quàm formidabilium censurarum & pœnarum illi C rei existant ad hoc, vt ipsi sic declarati & publicati, confusi tandem & compuncti, ad cor suum redire, & propriæ saluti consulere valeant: ceterique, eorum exemplo, discant à similibus abstinere, & ab eorundem excommunicatorum, & anathematizatorum, prohibita conuersatione & participatione, ac etiam obedientia, se penitus subtrahant, vt diuinam vltionem euadant, illorumque damnationis participes minime fiant. Sane aliàs, cum quidam falsi fidei cultores, mundi gloriam quærentes, ac (humani generis hoste instigante) quamplures & varios errores, iamdiu per Concilia & prædecessorum nostrorum constitutiones damnatos, vtpote hæresim etiam Græcorum, & Bohemorum, vt vidimus & legimus, continentes. Alios vero vel hæreticos, aut falsos, seu scandalosos, vel piarum auriū offensiuos, vel simplicium mentium seductiuos nouiter suscitassent, & in inclyta natione Germanica seminassent: Nos nostro, prout pastorali incumbebat officio, errorum huiusmodi virus pestiferum, vlterius tolerare seu dissimulare, (sine Christianæ religionis nota, D atque orthodoxæ fidei iniuria) non valentes: ac huiusmodi pesti, morboque canceroso, ne in agro Dominico, tamquam vepris nociua, vlterius serperet, viam præcludere cupientes: habita super eisdem erroribus & eorum singulis cum venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, necnon sacræ Theologiæ, & vtriusque iuris professoribus, diligenti discussione & matura deliberatione: cum illi à Catholica fidei traditione, & à vera diuinarum scripturarum recepta interpretatione deuiare, & contra sanctorum Patrum determinationes, Conciliorumque & summorum Pontificum expressas ordinationes, seu Canones esse, reperti fuissent: Articulos siue errores ipsos, vt hæreticos, aut scandalosos, seu falsos, aut piarum aurium offensiuos, & veritati catholicæ obuiantes: de eorundem fratrum consilio & assensu, & aliorum prælatorum matura deliberatione, prout E in similibus consueuerunt prædecessores nostri, ac sedes Apostolica procedere, damnauimus, reprobauimus, & omnino reiecimus: & pro damnatis, reprobatis, & reiectis ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus haberi debere decreuimus, & declarauimus: ac omnibus & singulis Christifidelibus tam laicis, quàm clericis secularibus, & quorumuis ordinum regularibus, & aliis quibuscunque personis quauis dignitate, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, & aliis prælatis, ac conuentibus, & vniuersitatibus, etiam studiorum generalium: necnon regibus, & Imperatori, electoribus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, conductoribus, domicellis, omnibusque officialibus, iudicibus, notariis ecclesiasticis, & secularibus, communitatibus, vniuersitatibus, †potentatibus, ciuitatibus, castris, terris, & locis, seu eorum vel earum ciuibus, habitatoribus, &

Mali pœnarū acerbitate reuocandi, vt ceteri timere discant.

Quomodo errores in fide deprehendantur.

Per bullam Exurge. quæ habetur pag. 63.

† potestatibus

A bus,& incolis,& quibusuis aliis personis ecclesiasticis vel regularibus per vniuersum orbem vbicunque,præsertim in Alemania constitutis, in virtute sanctæ obedientiæ,& sub excommunicationis latæ sententiæ,ac diffidationis & criminis læsæ maiestatis, & hæreticorum,& fautorum eorundem in iure expressis, ac aliis etiam tunc expressis pœnis,eo ipso,& absque vlteriori declaratione, per omnes & singulos supradictos (si contra fecerint) incurrendis, præcepimus,atque mandauimus:ne præfatos errores,aut eorum aliquos,peruersamque doctrinam huiusmodi,asserere,affirmare, defendere, prædicare, aut illa quomodolibet,publice vel occulte,quouis quæsito ingenio vel colore, tacite vel expresse fouere præsumerent. Et quia supradicti errores & plures alij in libellis seu scriptis cuiusdam Martini Lutheri continebantur: libellos ipsos,& omnia dicti Martini scripta, seu prædicationes,quæ in latino vel quocunque alio idiomate reperiebantur, in quibus dicti errores seu aliquis eorum continerentur,similiter damnauimus,reprobauimus, atque reiecimus:

Omnia Lutheri scripta quacunque lingua interdicta.

B & pro omnino damnatis,reprobatis,& reiectis haberi voluimus:ac in virtute sanctæ obedientiæ,& sub pœnis prędictis, omnibus & singulis Christifidelibus tunc expressis mandauimus:ne huiusmodi scripta,libellos, prædicationes,seu cedulas,vel in eis contenta capitula,errores aut articulos supradictos continentia legere,asserere,prædicare,laudare,imprimere, publicare, seu defendere, per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, tacite vel expresse,publice vel occulte,aut domibus suis siue aliis,publicis vel priuatis locis tenere quoquomodo præsumerent:Quinimmo illa statim post literarum nostrarum super his editarum,publicationem vbicunque forent,per ordinarios & alios in dictis literis expressos, diligenter quæsita, publice & solemniter in præsentia cleri & populi sub omnibus pœnis,in dictis literis expressis comburerent: ipsique Martino, vt ab omni prædicatione, seu prædicationis officio,omnino desisteret: alioquin eum,eiusque adhærentes, complices,

C fautores,& receptatores requisiuimus & monuimus, & in virtute sanctę obedientiæ, & supradictis pęnis districte præcipiendo mandauimus, vt infra sexaginta dies: quorum viginti pro primo,viginti pro secundo, & reliquos viginti dies pro tertio & peremptorio termino assignauimus:ab affixione in locis tunc expressis,immediate sequentibus numerandos:vt à pręfatis erroribus,eorumque prædicatione,& publicatione,& assertione, defensione quoque,& librorum seu scripturarum super eisdem seu eorum aliquo, editione omnino desisterent, librosque & scripturas errores huiusmodi continentes comburerent vel comburi facerent:ac illos ipse Martinus omnino reuocaret ac de reuocatione huiusmodi per publica documenta nos certiores faceret,& cum pleno saluo conductu sibi concesso,ad nos veniret,vt de eius vera obedientia omnibus plene constaret: aliàs eum,eiusque complices,adhærentes,fautores,& receptores & eorum quemlibet,tanquam notorios & pertinaces hæreticos fuisse et esse declarauimus: eosque vt tales condemnauimus, et

Saluus conductus Luthero concessus vt ad Rom. Pōt. accederet.

D eos pro talibus,ab omnibus vtriusque sexus Christifidelibus haberi voluimus atque mandauimus:eosque & aliis contra tales à iure inflictis pœnis subiecimus, & illos hæreticos fuisse & esse decreuimus & declarauimus. Inhibuimus quoque,sub eisdē pœnis,eisdem Christifidelibus,ne eius scripta,etiam præfatos errores non continentia, tanquam ab homine orthodoxę fidei inimico, vt eius memoria omnino de Christifidelium consortio deleretur,legere,asserere,prædicare,laudare,imprimere,publicare,siue defendere, seu in domibus aut aliis locis publicis vel priuatis tenere quoquomodo præsumerent, sed illa comburerent. Ipsosque Christifideles sub dictis pœnis monuimus, vt ipsos hæreticos declaratos, & condemnatos mandatis nostris non obtemperantes, post lapsum dicti termini euitarent & euitari facerent,quantum in eis esset, nec cum eis commercium aut aliquam conuersationem seu communionem haberent,nec eis necessaria ministrarent. Et pro maiori

E Martini,suorumque complicum, fautorum, adhærentium, & receptatorum post lapsum termini declaratorum hæreticorum huiusmodi, confusione: eisdem Christifidelibus patriarchis,archiepiscopis,episcopis,& aliis pręlatis Ecclesiarum, capitulis & personis ecclesiasticis,secularibus & regularibus,exemptis & non exemptis,& vniuersis principibus quacunque ecclesiastica & mundana fulgentibus dignitate Regibus,& Imperatoris Electoribus,& aliis tunc expressis per vniuersum orbem, præsertim in eadem Alemania constitutis,mandauimus,vt ipsi & eorum quilibet Martinum complices,adhærentes,receptatores, & fautores huiusmodi personaliter caperent, & captos ad nostram instantiam retinerent, vel saltem eos & eorum quemlibet à suis ecclesiis, domibus, monasteriis, conuentibus, ciuitatibus, dominiis, vniuersitatibus, comitatibus, castris & terris, omnino expellerent.

ciuitates

ciuitates vero dominia, terras, castra, villas, comitatus, fortalicia, oppida, & loca quæcunque vbilibet consistentia eorumque, & eorum metropolitan. cathedrales, collegiatas, vel alias ecclesias, monasteria, prioratus, domos, conuentus, & loca religiosa vel pia, cuiuscunque ordinis forent, ad quæ ipsum præfatum Martinum, vel aliquem ex prædictis declinare contingeret, quamdiu ibidem permanerent, & triduo post eorum inde discessum Ecclesiastico subiecimus interdicto: necnon patriarchis, archiepiscopis, episcopis, & aliis prælatis, capitulis, & aliis personis supradictis, præsertim in Alemania constitutis, sub similibus pœnis & censuris mandauimus, vt Martinum & alios supradictos, si elapso dicto termino, mandato & monitione nostris huiusmodi, non paruissent, in eorum ecclesiis, Dominicis, & aliis festiuis diebus (dum inibi maior populi multitudo ad diuina conueniret) declaratos hæreticos & condemnatos, publice nunciarent, facerentque & mandarent ab aliis nunciari, & ab omnibus arctius euitari: ac omnibus Christifidelibus, vt eos euitarent, pari modo, sub prædictis censuris & pœnis, & literas nostras prædictas, vel earum transumptũ, cui vbique stari, & plenam fidem adhiberi voluimus, in eorum in ecclesijs, monasteriis, domibus, conuentibus & aliis locis, legi, publicari, atque affigi facerent: Excommunicauimus quoque & anathematizauimus oẽs & singulos, cuiuscũque status, gradus, cõditionis, præeminentiæ, dignitatis, aut excellẽtię forent, quominus literæ vel earũ trãsumpta, copiæ siue exemplaria, in suis terris & dominiis, legi, affigi, & publicari possent, facerent publice vel occulte, directe vel indirecte, tacite vel expresse, prout in dictis nostris literis desuper confectis, quarum veriorem tenorem haberi voluimus pro expresso: quasque vt ad Martini, & aliorum monitorum non damnatorum & declaratorum, ac sub eisdem literis comprehensorum notitiam deducerentur, in certis in Romana curia & aliis extra eam expressis locis affigi & publicari iussimus, & per Cursores in dicta curia, extra tamen eam per certos Nuncios nostros, id exequi fecimus: ac voluimus, vt illos literæ ipsæ post affixionem prædictam perinde arctarent, ac si eis eædem literæ personaliter intimatæ forent, plenius continetur. A B C

Multi ex his qui Luthero adhæserunt cõuertuntur.

Cum autem (sicut accepimus) licet post literarum affixionem & publicationem post elapsum termini seu terminorum huiusmodi in literis per nos præfixi huiusmodi seu præfixorum (quos quidem terminos elapsos fuisse & esse, omnibus Christifidelibus & per præsentes significamus, & fidem facimus) nonnulli ex eis, qui eiusdem Martini errores secuti fuerunt, ipsarum literarum ac monitionum & mandatorum nostrorum notitiam habentes, spiritu sanioris consilij ad cor reuersi, errores suos confitentes, & hæresim in manibus nostris abiurantes, & ad veram fidem Catholicam se conuertentes, absolutionis beneficium, iuxta facultatem eisdem Nunciis desuper concessam obtinuerint, & in nonnullis ciuitatibus & locis dictæ Alemanię, libri et scripturæ dicti Martini iuxta mandata nostra publice cremati fuerint: tamen ipse Martinus (quod non sine graui animi molestia & mentis nostræ perturbatione referimus) in reprobum sensum datus, non solum errores suos, infra præmissum terminum reuocare, & de reuocatione huiusmodi nos certiores facere, seu ad nos venire contempsit: verum tanquam petra scandali peiora prioribus contra nos & hanc sanctam sedem & fidem Catholicam scribere & prædicare, & alios ad hoc inducere non veritus, propter quod, sicut ipse iam hæreticus est declaratus, ita & alij etiam non paruæ auctoritatis & dignitatis, propriæ suæ salutis immemores, ipsius Martini pestiferam hæreticorum sectam publice & notorie sequentes, eique palam & publice, auxilium, consilium, & fauorem subministrantes, ipsumque Martinum in suis inobedientia & contumacia confouentes, & alij publicationem dictarum literarum impedientes, pœnas in dictis nostris literis contentas damnabiliter incurrerunt: & hæretici merito sunt habendi, atque ab omnibus Christifidelibus euitandi, dicente Apostolo, Hæreticum hominem, post vnam & secundam correctionem deuita: sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Vt igitur cum Martino & aliis hæreticis excommunicatis & anathematizatis & maledictis merito copulentur, & sicut in delinquendo dicti Martini pertinaciam sequuntur, ita pœnarum & nominis participes fiant, secumque Lutherani vocem, & debitas portent pęnas, cum pręmissa adeo manifesta & notoria sunt effecta, & †permanentes, ita vt nulla probatione aut monitione vel citatione indigeant, prout sic fore decernimus & declaramus: Martinum & alios, qui eundem Martinum in suo prauo & damnato proposito obstinatum sequuntur, ac etiam eos, qui eum etiam præsidio militari defendunt, custodiunt, & propriis facultatibus vel aliàs quomodolibet sustentare non verentur D E

Lutherus impænitens.

Tit. 3.

Lutherus & eius cõplices, omnes iuris pęnas in hereticos latas incurrisse declarantur.

†permanentia

A verentur, ac auxilium, consilium vel fauorem, quouis modo præstare & subministrare præsumpserunt & præsumunt, quorum omnium nomina & cognomina, & qualitates, etsi quauis celsa vel grandi præfulgeant dignitate, præsentibus haberi voluimus pro expressis, ac si nominatim exprimerentur, ac in illorum publicatione vigore præsentium facienda nominatim exprimi possent, decernimus: excommunicationis & etiam anathematis, necnon maledictionis æternæ & interdicti, ac in eos & eorum descendentes dignitatum, honorum, & bonorum priuationis & inhabilitationis ad illa: Necnon bonorum confiscationis, & criminis læsæ Maiestatis, & alias sententias, censuras & pœnas, etiam in hæreticos à canonibus inflictas in dictis literis contentas damnabiliter incidisse: Ciuitates quoque, terras, castra, oppida, & loca, in quibus tunc pro tempore fuerint, & ad quæ eos declinare contigerit, ac quæ in illis sunt, ac alias etiam cathedrales & metropolitan. monasteria, & alia religiosa & pia loca, etiam exempta & non B exempta, quocunque ecclesiastico interdicto supposita esse ita, vt illo, durante illis, prætextu cuiusuis indulti Apostolici, præterquàm in casibus à iure permissis, & in illis, non aliàs quàm ianuis clausis, ac excommunicatis & interdictis exclusis, nequeant missas & alia diuina officia celebrari, Apostolica auctoritate tenore præsentium declaramus: illosque pro excommunicatis & anathematizatis, maledictis, interdictis, priuatis, & inhabilibus, vbicunque locorum denuntiari & publicari, ac ab omnibus Christifidelibus arctius euitari præcipimus & mandamus. Et vt in omnibus tantum in Dei† Ecclesiæ suæ vilipendium, Martini & sequacium & aliorum inobedientium obstinatæ temeritatis audacia innotescat, ne morbida pecus gregem inficiat, parsque syncera ad infectionem trahatur: vniuersis & singulis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, patriarchalium metropolitan. cathedralium, & collegiatarum Ecclesiarum prælatis, capitulis, & personis ecclesia-C sticis, & quorumuis ordinum etiam Mendicantium religiosis exemptis & non exemptis vbilibet constitutis, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub dictæ excommunicationis latæ sententiæ pœnis, mandamus: quatenus ipsi & quilibet eorum, si & postquam vigore præsentium requisiti fuerint, infra tres dies: quorum vnum pro primo, & alium pro secundo, & reliquum pro tertio & peremptorio termino, ac canonica monitione præmissa assignamus: eosdem Martinum & alios excommunicatos, anathematizatos, maledictos, & hæreticos declaratos, aggrauatos, interdictos, priuatos, & inhabiles, & in præsentium executione nominatos in eorum Ecclesijs Dominicis, & aliis festiuis diebus (dum maior inibi populi multitudo conuenerit ad diuina) cum Crucis vexillo pulsatis campanis & accensis candelis, ac demum extinctis & in terram proiectis, & conculcatis, cum trina lapidum proiectione, aliisque cæremoniis in similibus obseruari solitis, publice nuntient, & faciant & mandent ab aliis nuntiari, & ab omnibus Christifidelibus ar-D ctius euitari.

† & Lutherus vbique iubetur nuntiari hæreticus.

Ad maiorem insuper præfati Martini, aliorumque hæreticorum supradictorum adhærentium & sequacium & fautorum confusionem, in virtute sanctæ obedientiæ mandamus omnibus & singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & aliarum Ecclesiarum Prælatis, vt sicut ipsi, ad sedandum schismata auctore Hieronymo, constituti fuerunt; ita nunc, vrgente necessitate, prout eorum incumbit officio, constituant se murum pro populo Christiano non tacendo tanquam canes muti non valentes latrare, sed incessanter clamando & exaltando vocem & prædicando & prædicari faciendo verbum Dei, ac veritatem fidei Catholicæ contra damnatos articulos, & hæreticos supradictos. Necnon omnibus & singulis parochialium ecclesiarum rectoribus, ac religiosis quorumcumque ordinum, etiã Mendicantium, exemptis & non exemptis, vt præmittitur, similiter in virtute sanctæ E obedientiæ mandamus, vt sicut ipsi nubes à Domino constituti sunt, ita spiritualem imbrem in populo Dei seminare, & contra supradictos articulos, vt præfertur, damnatos, sicut etiam eorum incumbit officio, publice publicare non vereantur: Scriptum est enim, quòd perfecta charitas foras mittit timorem. Vos igitur & vestrum singuli onus tam meritorij negotij deuota mente suscipientes: vos in illius executione sic solicitos, ac verbo & opere studiosos, atque diligentes exhibeatis, quòd ex vestris laboribus, diuina nobis fauente gratia, sperati fructus adueniant; ac per solicitudinem nostram, quæ causas pias gerentibus pro retributione debetur, palmam gloriæ non solum consequi mereamini, verum etiam apud nos & sedem prædictam non immerit ovaleatis de exacta diligentia vestra vberius commendari.

Ecclesiarum prælati & rectores excitantur, vt ardenter prædicent verbũ Dei cõtra Lutheri errores.

1. Ioan. 4.

Verum, quia difficile foret præſentes declarationis & publicationis literas ad præſentiam & perſonam propriam Martini, & aliorum declaratorum & excommunicatorum huiuſmodi perſonaliter deducere, propter eis fauentium potentiam: volumus, vt affixio & publicatio præſentium literarum in valuis duarum cathedralium ſeu metropolitan. aut vnius cathedralis & alterius metropolitan. in dicta Alemania conſiſtentium eccleſiarum, per vnum ex Nuntiis noſtris ibidem exiſtentibus facta, ita eos liget & arctet, Martinumque & alios declaratos, & damnatos huiuſmodi, demonſtret, in omnibus & per omnia, ac ſi eis & eorum cuilibet perſonaliter intimatæ & præſentatæ fuiſſent. Et quia etiam difficile foret præſentes literas ad ſingula quæque loca deferre, in quibus earum publicatio neceſſaria foret, volumus, & præfata auctoritate decernimus, quòd earum tranſumptis, ſigillo alicuius prælati eccleſiaſtici, ſeu ex Nuntiis noſtris prædictis munitis, & manu alicuius publici Notarij ſubſcriptis vbique ſtetur, prout pręſentibus originalibus literis ſtaretur, ſi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ: Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac omnibus illis, quæ in prioribus literis noſtris prædictis volumus non obſtare: ceteriſque contrariis quibuſcunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis, declarationis, præcepti, mandati, aſsignationis, voluntatis, & decreti, infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum.

Datum Romæ apud ſanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, milleſimo quingenteſimo vigeſimo, tertio Nonas Ianuarij, Pontificatus noſtri anno octauo.

De Curia.

De. de Comitibus.

LEO PAPA DECIMVS.

Epiſcopi & hæreticæ prauitatis inquiſitores procedere poſſunt contra maleficos & ſortilegos: nec eorum circa hæc iuriſdictio impeditur aut diminuitur, ex eo quòd ipſis aliquis alius adiungitur per ſummum Pontificem, vt cum ipſis in hæc delicta inquirat. iudices & officiales ſeculares abſque reuiſione proceſſuum ſententias latas à iudicibus eccleſiaſticis ſuper hæc crimina exequantur, & traditos curię ſeculari puniant: quod ſi renuerint, compellantur per eccleſiaſticas cenſuras.

Vniuerſis & ſingulis locorum ordinariis ac hæreticæ prauitatis inquiſitoribus in dominio Venetorum conſiſtentibus, Salutem & apoſtolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1521.

Ex Directorio Illuſtriſſimi Iacobi Sabelli Cardinalis, reipu. Chriſtianę inquiſitoris generalis. fol. 424.

HONESTIS petentium votis libenter annuimus, eaque fauoribus perſequimur opportunis. Aliàs ad petitionem dilectorum filiorum nobilium virorum Ducis & dominij Venetorum, cum in Brixienſi & Pergamenſi ciuitatibus & diœceſibus, quoddam hominum genus pernicioſiſſimum ac damnatiſſimum labe hæretica, per quam ſuſcepto renuntiabatur baptiſmatis ſacramento, Dominum abnegabant, & ſatanæ, cuius conſilio ſeducebantur, corpora & animas conferebant, & vt illi rem gratam facerent, in necandis infantibus paſſim ſtudebant, & alia maleficia & ſortilegia exercere non verebantur. quod ita factum eſſe videbatur, vt ad eorum errorem extirpandum opportuna adhiberentur remedia. Volentes etiam eiuſdem generis nonnullos indicibili pœna obſtinate vitam potius perfide amittere, quàm errorem ſuum cognoſcere maluiſſe, & propterea de rigoroſo nimium (vt dicebatur) veſtri ordinariorum contra tales proceſſu, dubitantes, Venerabilem fratrem Epiſcopum Polenſem noſtrum & Apoſtolicæ ſedis apud eoſdem Ducem et dominium Nuntium vobis adiungendum duximus, cum facultate per ſe vel alium, ſeu alios proceſſus per vos habitos, ſeu factos examinandi, et reuidendi: et ſi vos inquiſitores proceſſus prædictos rite et recte, ac iuxta formam iuris habitos feciſſetis contra tale hominum damnatorum genus vnà vobiſcum procedendi et inquirendi; nec non procuratores et aduocatos, ſcribas ceteroſque ad inquiſitionis

præfatæ

A præfatæ exercitium necessarios et opportunos, officiales et ministros cum competentibus salariis deputandi, et homines prædictos (quòd redire ad Ecclesiæ vnitatem vellent) clementer suscipiendi, eisque pænitentiam salutarem iniungendi, et eos absoluendi etiam in vtroque foro, et incorrigibiles condemnandi, et brachio seculari tradendi, ceteraque quæ vos de iure, vel consuetudine facere possetis, & deberetis faciendi, gerendi, exercendi, & exequendi, prout in literis desuper confectis continetur.

Cum igitur commissionis huiusmodi vigore præfatus Nuntius, venerabilem fratrem Episcopum Iustinopolitanum in partibus illis commorantem, ad præmissa vnà vobiscum pertractanda et exequenda subdelegauerit, vosque et ipse subdelegatus in valle Comunica Brixiensis diœcesis, vbi maxime huiusmodi damnati generis homi-
B nes vigent & pullulant, processeritis; ac nonnullos culpabiles repertos, & curiæ seculari tradendos, necnon iam condemnatos habueritis, videtur, quòd per Venetorum collegium Prætori Brixiensi mandatum fuerit, ne sententias huiusmodi exequeretur, & vobis & eidem subdelegato, ne ad executionem illarum procederetis inhiberet, prout inhibitum fuit: ac expensas & salaria pro huiusmodi inquisitionis negotio necessaria submoueret, & retraheret: necnon processus contra culpabiles prædictos habitos & factos eis transmitteret, seu transmitti faceret: &, quod deterius est, subdelegatum prædictum ad coram eis in ciuitate Venetiarum comparendum cogeret, & compelleret, prout coactus & compulsus fuit. Et quia propter dictas literas, in quibus dictus Nuntius adiunctus fuit, ab aliquibus hæsitatur, an propter hoc facultas vestra diminuta existat, ita quòd prout ante datas huiusmodi literas potuissetis, procedere non possitis, indecensque & contra iuris & sacrorum canonum dispositionem,
C ac ecclesiasticam libertatem existat, laicos de personis & causis ecclesiasticis se intromittere, nolleque iniunctam à vobis executionem adimplere, nisi processibus, ac sententiis per eos visis & examinatis, ac si ipsi in clericos causasque ecclesiasticas superioritatem & iurisdictionem haberent: cum tamen in clericos causasque huiusmodi, laicis nulla facultas attributa sit, quos obsequendi & exequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, propter quod inter Christi fideles non modicum surgit scandalum.

Iniquum est laicos de personis, aut causis ecclesiasticis se intromittere.

Nos igitur, ne quod ad salutem animarum, & dictarum causarum faciliorem expeditionem introductum est, in damnum & percellationem conuertatur, & propterea ob diuturnitatem temporis infelices animæ huiusmodi peccatis magis grauentur; & ad omne circa hoc dubium tollendum, vos prout ante datas dictas literas de iure & consuetudine seu priuilegio procedere poteratis, necnon etiam contra maleficos
D & sortilegos, ac à fide apostatantes, prout criminis postulauerit qualitas, procedere posse & debere, auctoritate apostolica, tenore præsentium decernimus & declaramus; vobis committentes & mandantes, vt eosdem Venetos, & † illos Ducem, ac officiales suos, ne ipsi vlterius in huiusmodi causis se intromittant, sed quod iniunctas sibi executiones, & forte iniungendas, postquam requisiti fuerint, sine aliqua processuum, per dictos ecclesiasticos iudices factorum visione, vel examinatione prompte exequantur, moneatis & hortemini. Et si hoc facere neglexerint, vel recusauerint, vos eos per censuras ecclesiasticas & alia iuris opportuna remedia, appellatione postposita compellatis. Præmissis ac constitutionibus & ordinationibus apostolicis, statu-
E tisque & consuetudinibus ciuitatum & diœcesum prædictarum, iuramento, firmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscunque.

Dixi plene ad Eym. Scho. 99 par. 3. super q. 36.
† illorum.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die decimoquinto Februarij. Millesimo quingentesimo vigesimo primo. Pontificatus nostri anno octauo.

BREVE SANCTISSIMI Domini Nostri D. Adriani diuina prouidentia Papæ sexti, ad Fredericum Saxoniæ ducem aduersus Lutherum. A

Damnato Martino Luthero, & per totam Europam hęretico publicato per Leonem x. Pont. Max. Fredericus Saxoniæ dux eum in suum veluti clientem recepit; quod ægre ferens, vt debuit, Adrianus sextus eius successor, hoc ad ipsum rescriptum, seu Epistolam hortatoriam dedit, qua omnibus modis conatur pius & sanctissimus Pontifex Frederico persuadere, vt ad sanam mentem reuertatur, cogitetque qualis sit Lutherus & eius pręcepta: denique omnia commemorat, quibus principis animus permoueri possit ad catholicam religionem amplectendam: additis insuper multis exemplis, quibus ostendit principes Dei præceptis fauentes felicissimos extitisse, contra vero eius legi repugnantes infelicissimos euasisse.

Edita anno domini 1522. Ex 4. Concil. tom. pag. 706.

DILECTE fili, Salutem & Apostolicam benedictionem. B

SATIS & plus quàm satis sustinuimus, dilecte in Christo, si forte DEI pietas tuam animam dignetur inuisere, ac dare pęnitentiam ad cognoscendum veritatem, vt resipisceres à diaboli laqueis, à quo captiuus detineris. Nouimus te paterne monitũ à fe. re. prædecessore nostro, vt à te separares perniciem illam Christianæ religionis Martinum Lutherum: & cum iam toti orbi manifestæ essent scelestissimæ machinationes illius, sperauimus & te ad cor pænitẽs reuersurum. Sed quoniam expectauimus vuas, & ecce quia frustra conflauit conflator, malitię enim tuæ non sunt consumptæ: coegit nos miseratio tui, coegit paternus amor, quo te & tibi subditos Saxones in Dño semper fuimus prosequuti, salutaribus & paternis monitis adhuc conuenire, vt vel tandem resipiscatis, antequàm plane in vos cõueniat, quod mox subdit Propheta: Argentũ reprobum vocate eos, quia Dominus proiecit eos. Et quid dicemus vobis, quàm quod Galatis suis Paulus: O insensati, quis vos fascinauit veritati non obedire? Currebatis bene. Interrogate patres vestros, ac dicent vobis: maiores vestros, & annunciabunt vobis. Quod ab ea ætate, quo vno eodemque tẽpore vixere Adrianus Rom. Pont. & Carolus ille Magnus Imperator, Saxonicæ fidei plantatores, ad nostra vsque & charissimi in Christo filij nostri Caroli tempora, aui & proaui vestri, atque adeo Saxones omnes, semper habiti estis veluti pacis amatores, fidei propugnatores, & per omnia obediẽtiæ pacifici filij: talesque, vt non immerito Gregorius V. natione Saxo, olim Ro. Pōt. Saxonię ducem in Ro. Imperatoris cõstituerit electorẽ. Quomodo ergo tam cito mutatus est color optimus? Cur tam facile transferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud Euangelium, quod non est aliud, nisi sunt quidam, qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi? Quis vineã Domini Sabaoth tam pulchre plantatam est demolitus? Certe exterminauit eã aper de sylua, & singularis ferus depastus est eam. Sed vę illud à vobis, à domesticis & amicis, à cruciatu præcordiorũ. Obsecramus te fili dilecte in Christo, leua oculos tuos in directum, & vide vbi sis prostratus. Cõsidera quantam Ecclesiæ Christi, tot malis vndique circumuallatæ ac pene oppressæ, pro opera qua illi subuenire debueras, cladem insuper intulisti. Oppugnatur foris ab infestissimo illo ac potẽtissimo Christiani nominis hoste. Dissident intus principes Reipub. Christianæ, & in mutuam armati perniciem, cruentissimis inter se odiis conflictantur: & in fraterna viscera ferrum stringunt, vt vix ethnici inter se crudelius. An hęc ita tibi visa sunt nõ satis grauia, nisi contritionem induceres super contritionem, nutriens ac fouens serpentem illum in sinu tuo, qui veneno linguæ suæ Ecclesiam & terras infecit adeo, vt nunc peruenerit gladius etiam vsque ad animam? Quanto autem pluris est anima, quàm corpus: tanto grauius est prædictis omnibus horrendum illud & plus quàm tartareum venenum, quo hæresum ac schismatum contagione tot myriades animarum interierunt, intereuntque. Ita tibi debemus omnes, quòd nunc passim ab vnitate matris Ecclesiæ recedatur: Quòd auertatur vulgus indoctum, ac bis mille præstigiis ac fascinationibus retrahatur à fide, quam suxit ab vbere materno: Quòd basilicæ sint sine plebibus, plebs sine sacerdotibus: sacerdotes sine debita reuerentia, & sine Christo denique Christiani: Quòd sacramenta fidei, non sacra censeantur: Quòd sanctuarium Christi, sanctum esse negetur: quòd dies festi festiuis frustrentur solemniis: Quòd moriantur homines in peccatis suis, rapiantur animę ad tribunal terrificum, nec pænitentia reconciliati, nec sacra

Esa. 5. a
Hier. 6. g
Ibid.
Galat. 3. a.
Deut. 32. a
Thre. 4. a
Gal. 1. b
Esa. 5. a
Psal. 79. b

C D E

A communione muniti: Quòd pulcherrimus ille tabernaculi ordo confusus sit, & pro Christiana pace ac tranquillitate ad rebellionem, ad rapinas, ad cædes, ad incendia, cum magno ac manifesto Christianæ reipub. discrimine, veluti classico passim excitati. Pro quibus egregijs tuis in Ecclesiam Christi meritis, quo te præmio, immo quo non supplicio dignum cẽsebimus? At dices forte, Serpens me decepit. Dignam certe recepisti mercedem, qui illum nutriuisti in sinu tuo. Sed itane stultus es ac sine corde, vt in eis maxime rebus in quibus errare, damnari est: vni homuncioni cooperto peccatis, quàm tot sanctiss. ab initio patribus, qui in lege Dei meditati sunt die ac nocte: & quàm tot vniuersalibus concilijs, aduersus quæ impudens os illud velut sepulcrum patens, se aperire non erubescit: sanctæ denique & catholicæ Ecclesiæ, cuius ritũ, consuetudinem & decreta, à temporibus Apostolorũ ad nos vsque inuiolabiliter obseruata, vnus iste sacrilega temeritate damnare præsumit, plus credere potueris? O cęcam dementiam, ac plusquam Iudaicam cæcitatem. At fortassis hoc tiB bi imposuit, ꝙ veterator ille Martinus & eius sequaces, de capitulis scripturarum visi sunt sua confirmare. Et quis tandem hæreticorum ita non fecit? An non hæ sunt veteris serpentis astutiæ, qui hac veluti esca obducto hamo, miseris animabus mille technis & versutijs semper est insidiatus: quique, quo angularem infringeret veræ fidei lapidem, ac Christianam scinderet vnitatem, in scripturarum agrum, suũ seminare semen & peruersam scripturarum intelligentiam, iampridem est aggressus? Cum itaque maxima semper pars Ecclesiarum, imperita turba sit, & vix vnus reperiatur aut alter, qui spiritualibus oculis de scripturarum intelligentia digne valeat iudicare: siquidem librum signatũ legimus, quem solus Leo de tribu Iuda dignatus est aperire, ac soluere signacula eius: quæ tandem est ista diabolica excæcatio, vni carnali homuncioni, semper eructanti crapulam & potum, quàm reliquo orbi vniuerso, quàm tot spiritualibus patribus, quorũ voluntas semper fuit in lege Domini, C qui vitæ sanctimonia, ostensione spiritus, ac virtute, glorioso denique martyrio suam doctrinam comprobauerunt, in scripturarum intelligentia plus te fidei habere potuisse? O cæcitatem nouam & inauditam. Vnus apostata tibi potuit persuadere, fefellisse priores vniuersos, errare posteros, & in solum se & quos decepit peruenisse Regnum Dei, peruenisse totas miserationum Dei diuitias, ac gratiam vniuersitatis? Et quid non dicimus cum propheta: Heu, heu, heu Domine: ergo ne decepisti populum tuum? Quin potius, cur non deuitatis (secundum Apostolicum præceptum) quæstionibus ac pugnis verborum, ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, & subuertunt corda audientiũ, ex operibus suis, iuxta Dominicam designationem, studuistis cognoscere filium profanum istum, qui ad vos venit primum in vestimentis ouium, lupus intrinsecus rapacissimus? Siquidem non ex folijs, non ex floribus, sed ex fructibus arbor cognoscenda erat. An non manifesti sunt nequissimi fructus eius? Siquidem D sacrilegus hic aduersus Deum, imagines sacras, atque adeo ipsam crucem Christi, sceleratis manibus confringere, & pollutis conculcare pedibus non formidat: contra sacerdotes Dei furore impio temerarie debacchans, non desinit laicos, ad lauandas sibi in eorum sanguine manus, sedulo concitare: Ecclesiã Christi parricidalibus armis oppugnãs, hoc agit assiduo, vt suffocentur homines in peccatis suis: hoc vnum elaborat, ne diuina misericordia suis sacramentis, quæ peccatorum remedia efficacia esse voluit, vulneratos in Ecclesia sua curet. Ita enim ea aut sustulit vniuersa, aut hæreseos suæ pestifero infecit veneno, vt toxicum magis requirat, quàm animarum medicinas. Præcepit suis, ne indignanti Deo quis satisfaciat: ne ieiunijs, orationibus, lamentationibus peccata redimat: ne hostia illa placens Deo, corE pus & sanguis Domini nostri Iesu Christi; à sacerdotibus offeratur quotidie pro peccatis nostris. Vota docet non reddere Domino Deo suo. Et cum ipse sit apostata, ac professionis suæ desertor, vt plurimos sui faciat similes, sancta illa Deo vasa polluere non veretur, cõsecratasque Christo virgines, & vitam monasticam professas, extrahere à monasterijs suis, & mundo, immo diabolo, quẽ semel abiurauerunt, reddere. Quod in veteri lege in vmbraticis sacerdotibus Dominus nõ tulit, quod ethnici in idolorum suorum flaminibus omnes sunt abominati, Christi sacerdotes etiam vilissimis copulat meretricibus. Sanctos patres illos, quorum vita & doctrina illustrauit vniuersum mundum, non solum debito honore nõ prosequitur, sed multo quàm Cain scelestius despicit, deridet, contemnit, insectatur. Sacrosanctis omnibus vniuersalibus Concilijs impudenti ore palam contradicit, ac sacrilega lingua detrahit: libertatis specie, licentiosam quandã vitam, nullis constrictam legibus ac vere ferinam, inducere conatur. Vnde & ex lex homo, contemptor ac violator legum omnium, in tantam

Antiqua et visitata hæreticorum versutia sacris literis male intellectis errores suos palliare.

Apoc. 5. b

Hier. 4. c

1. Tim. 6. a

Matth. 7.

Lutheri furor et immanis audacia.

Lutheri præcepta qualia.

Lutherus concilijs detrahit.

in tantam erupit mentis vesaniam, vt sanctissimorum patrum decreta & Ecclesiasticos canones igne publico concremare non formidarit. Et breuiter Christianam veritatem, omnem rerum ordinem, pulcherrimã denique Ecclesiæ faciem, à Christo, ab Apostolis, Apostolicisque viris ac sanctissimis patribus ab initio constitutam, vnus hic post tot centenos annos discindere, inuertere, ac deformare molitur. Quòd si nondum satis etiam internoscis, de Christiano magisterio, an de Antichristi spiritu ista proficiscantur: si ita fascinauit te præstigiator ille vt credere possis vnum hunc perfidissimum apostatam, veluti alterum Heliseum habere duplicem spiritum Heliæ, aut alterum esse (quem se iactitat) Danielem, in quo sit spiritus amplior & intelligentia scripturarum maior, quàm in omnibus olim sanctissimis illis doctissimisque viris, quàm in sacrosancta Ecclesia Catholica, quid est te vno cæcius? Aut si iam ex fructibus arborem cognoscens, in errore persistis tamen, quid te miserius? Sed esto: transfiguratus sit coram te satanas ille in angelum lucis, & quæ manifesta sunt opera carnis ac diabolica, spiritus esse & CHRISTI opera, venenata sua facundia persuadere potuerit: Nunquid non vbique vel hoc ipso prodidit, cuiusnam spiritus sit, quòd omnis eius sermo amarus est, virulentus, arrogans, ac maledicentissimus, nusquàm non scatens conuicijs, blasphemijs, ac scommatibus plusquam venenatis, aduersus omne Christianæ pietatis, modestiæ, mansuetudinis ac benignitatis officium? Nunquid ita docuit Paulus, cuius se iactitat spiritum habere, cum nulla eius extet epistola, quæ non pacem & vnitatem, ac alias id genus virtutes redoleat? An non Romanos suos hortatur in Domino, vt in charitate fraternitatis se diligant, inuicem sectentur quæ sunt pacis, & quæ ædificationis custodiant? Corinthiis an non testatur, se docere in Ecclesijs, Deum, non dissensionis, sed pacis DEVM esse? Et breuiter, nunquid non vbique clamat, vbique docet Euangelica illa tuba, vt digne ambulemus in omni humilitate ac mansuetudine, cum patientia supportantes inuicem in charitate, soliciti seruare vnitatẽ spiritus in vinculo pacis, vtque deponamus omnem iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem? Quo igitur pacto maledicentiam, amaritudinem, iram, indignationem, blasphemiam, inflationem, iactationem, quæ ita huic peculiaria sunt, vt illa Paulo, ac illius discipulis vniuersis, qui mitis est ac humilis corde: non Paulini, non Christiani, sed diabolici spiritus esse certissima indicia, vel cęco non clarissime appareat? Ex verbis illius quomodo non intellexisti, Christum in corde suo, an vero Antichristum haberet, secundum quod ipsa veritas in Euangelio ait: Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? De abundantia enim cordis, os loquitur. Et cum scriptum sit, quòd maledici regnum Dei non possidebunt: Item cum in Euangelio dicat Dominus, Quicunque dixerit fratri suo Racha, reus erit Concilio: Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ incendio: illumne esse Antichristi apostolum, cuiquam obscurum esse poterit? Qui non modo sacerdotes Dei, sed & principem sacerdotum Petri successorem, Iesu Christi in terris vicarium, tam nefandis infamibusque nominibus, tam inauditis contumeliis, conuicijs, ac blasphemijs, nusquam non lacerat, discerpit, & insectatur, vt ea commemorare pudica refugiat lingua, & audire horreant aures castæ: Qui Apostolicam cathedram, in qua pręsedit caput Apostolorum Petrus, cui præfuerunt tot sancti Pontifices, quam Ecclesiam principalem, vnde sit exorta vnitas sacerdotalis, sanctus ille & gloriosus martyr Cyprianus non dubitat asserere, impio ac pestilenti ore cathedram pestilentiæ, Antichristianam, diabolicam, & si quæ potuit excogitare nefandiora, toties appellare non cessat: Qui scholas Christianas, quæ tam multos doctissimos sanctissimosque viros, tam egregias in Ecclesia Dei columnas nobis protulerunt, impudica lingua sua, lupanaria, Sodomas & Gomorrhas vbique vocare non verecundatur: Qui non satis habet, omnipotentis Dei sacerdotes probris omnibus, conuicijs, contumelijs, ac blasphemijs horrendis & inauditis, nunquam non publice ac priuatim insectari, quibusuis canibus viliores facere, nisi etiam laicos concitet ad lauandas sibi manus in sanguine ipsorum: Cũ tamen quanto honore haberi velit sacerdotes suos, maxime autem principem sacerdotum, idem ipse Dominus in Deuteronomio testatus est, dicens: Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variari, surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus DEVS tuus, veniesque ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis qui indicabunt tibi iudicij veritatem: & facies quæcunque dixerint, qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neque ad sinistrã.

Qui

Marginal notes: *2. Cor. 11.* — *Qualis Lutheri sermo.* — *Rom. 12. c* — *1. Cor. 14. g* — *Galat. 6. Ephe. 4. Col. 3.* — *Lutherus ex sermone cognosci potuit ualde perfidus* — *Matth. 3. b 12. c. 23. d 1. Cor. 5. Matth. 5.* — *Lutheri in Pont. blasphemiæ.* — *Deut. 17. b*

A Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malũ de Israel: cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Et Samuel cum sperneretur à filiis Israel, an non dicit Dominus: Non enim te spreuerunt, sed me, ne regnem super eos: manifeste ostendens, inuisibilem se contemni, cum visibilem quis spernit sacerdotem? Quare & Moses murmuranti aduersus se populo respondit: Non aduersus me murmurastis, sed aduersus Dominum Deum vestrum. Quòd si Leuiticos illos sacerdotes tanta honoris prærogatiua pręcellere voluerit Dominus, qui exemplari tantum ac vmbræ deseruiebant cælestium, in vmbratico illo tabernaculo sacrificiorum officia cõsummantes: quo tandem honoris loco eos haberi voluit, quibus tradidit claues regni cælorum? tantamque tribuit potestatem, vt quæ ligarent super terram, ligarentur & in cælis: & quæ soluerent super terram, soluta essent & in cælis: vtque quorum ipsi dimitterent peccata, dimissa forent:
B quorum retinerent, forent & retenta? Qui non sanguinem hircorum aut vitulorum, sed hostiam viuam, sanctam, immaculatam, corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi offerunt quotidie pro peccatis nostris, conficiunt verbo suo ac manibus tractant, & breuiter sacramenta omnia, quibus hominibus vita salusque tribuitur animarum suis perficiunt orationibus. Quanto, inquã, honore hos præcellere voluerit Dominus, quis tandẽ dubitabit, quod nec ipse tacuit in Euangelio, cum dicit ad eos: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit & eum qui misit me? Et quid consequitur? Quòd in eundem Christum blasphemus esset & maledicus, qui sacerdoti Christi blasphemat aut maledicit. An non hoc primum mandatum in retributione, Honora patrem & matrem, vt sis longęuus super terram? Qui autem maledicit patri aut matri, morte moriatur. Nunquid ad carnales tantum parentes illud est referendum? Et num minus ad
C eos qui nos in Christo regenerauerunt, per quos Christiani sumus, qui nobis peccata dimittunt, qui cælestibus nos pascunt sacramentis? Quid si peccatores sunt & mali sacerdotes? Quid si & parẽtes? Nunquid propterea eos non honorare, aut eis maledicere licebit? Nunquid non & Iudas erat inter eos, quos Dominus misit ante faciem suam, & ad quos dicebat: Quicunque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo aut ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati. An non præcepit ita Apostolus, Obedite præpositis vestris, & subiacete eis? Quòd si malis & peccatoribus non sit obediendum, quibus tandem? Quoniam si dixerimus, peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Quis es, noli discutere pastorem: Noli te iudicem Dei constituere & Christi. An non ita præcepit Dominus in Euangelio, dicens: Super cathedram Mosis sederunt scribæ & pharisæi: omnia quæcunque dixerint vobis, seruate & fa-
D cite: Si quæ autem fecerint male, facere nolite: manifeste significans, habere eos dignitatem, tametsi vitæ essent perditæ. Nunquid idem Dominus, cum postea tempore passionis alapam accepisset à seruo sacerdotis, dicenti sibi: Sic respondes pontifici? aduersus pontificem quidquam dixit contumeliose? quin magis innocentiam suam asserens & ostendens, Si male, inquit, locutus sum, exprobra de malo: sin bene, quid me cædis? An non & Paulus, cũ cæderetur in cõcilio iussu Ananiæ, diceretq; ad eum, Percutiet te Deus paries dealbate: Et tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem iubes me percuti: Audiẽs ab adstantibus, Sic insimulas sacerdotem Dei, maledicendo ipsum? tamen inane nomen & vmbram quandam sacerdotis cogitans, expauit? Nesciebam, inquit, fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principi populi tui non maledices. Quo magis miramur, quòd ex istis diabolici spiritus operibus, veluti fructibus nequissimis, arborem pessi-
E mam nondum cognouistis. Et quis tandem est ita hebes animo, vt non videat quò nunc prorumpant furiosissimi conatus istius, cum vt quisque est facinorosissimus, desperatissimus aut perditissimus latro aut homicida, sub istius vexillis ac signis conueniant? Ecclesiã iam Christi parricidalibus armis ac sacrilegis manibus, non clam, sed palam oppugnantes, consecrata Deo loca, templa & monasteria exurunt & profanant: Christo dicatas virgines, sacerdotes Christi & monachos crudelissime persequuntur, Ecclesiarum bona diripiunt: & breuiter, rapinis, latrocinijs, cædibus ac incendijs confundunt vniuersa: excæcante nimirum eos iusto Dei iudicio, & in insaniam tam manifestam erumpere permittente, vt neminem iam latere possint scelestissimæ machinationes istius. Atque, hi qui pestifera contagione ipsius infectos sese nunc tandem cognouerunt, schismatico errore deposito,

Marginal references: *1.Reg.8.b* · *Exod.16.b* · *Matth.16.* · *Luc.10.* · *Exod.20.* · *Deut.5.* · *Luc.10.* · *Matth.10.* · *Hebr.13.c* · *1.Ioan 1.* · *Matth.23.* · *Ioann.18.* · *Act.24.* · *Exod.22.d*

sito, ac hæretico furore deserto, vnitatis ac veritatis domicilium fidei sanitate repetunt. Inter quos, dilecte nobis in Christo Iesu, cum & te non ex postremis reuersurum ad salutarē matris sinum sperassemus, quem reuertentem libenter & obuijs excepissemus manibus: bona spe tandem nostra frustrati, videmus supra petram indurauisse te faciem tuam: videmus perniciem illam animarum Lutherum sub tuo patrocinio latitantem, suum adhuc virus longe lateque spargere. Sed quoniam adhuc potens est Dominus Deus etiam de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ, antequam egrediatur vt ignis indignatio eius, & succendatur, nec sit qui extinguat: ideo te fili dilecte in Christo obsecramus per viscera nostri redemptoris Domini nostri Iesu Christi, per Christianam vnitatem, per patriæ charitatem, per tuam denique ipsius tuorumque salutem, miserere Ecclesiæ Christi, & tot iam malorū procellis vndique exagitatæ ac pene oppressæ tua maxime culpa, aliquando fer opem: miserere patriæ nostrę, quæ sinceræ olim fidei, eximiæ religionis, sanctæ sub iugo Domini ac religiosæ obedientię insigni præcellens gloria, perniciem istam religionis Christianæ, ac fidei ac pietatis publicum hostem Martinum, in suis se peperisse ac fouisse visceribus, nunc erubescit. Miserere denique tui ipsius, tuorumque misere seductorum Saxonum. Quos, nisi resipiscatis, & quidem cito, manet pręsens & certa vltio Diuina, quam neque in hoc seculo effugietis, neque in futuro. Hæc dicit Dominus Deus: Audi popule stulte, audi princeps qui non habes cor: qui habetis oculos, & non videtis: aures & non auditis: Me ergo non timebitis, & à facie mea non dolebitis? nunquid non audistis, quæ fecerim in diebus antiquis? Legite scripturas, in quibus putatis vos vitam æternam habere, & inuenietis, quàm grauis semper fuerit, & quàm terribilis Diuina vindicta in illos qui in populo Dei schismata concitauerunt. Nunquid non legistis horribilem Diuinam vltionem aduersus Dathan & Abiron, quòd multitudinem aduersus Mosen concitauissent, quos dehiscens sub pedibus terra, & aperiens os suum, deglutiuit, & omnia quæ ad eos pertinuerunt, ita vt descenderent viuentes in infernum? Et aduersus Core, quem eandem ob causam cum ducentis & quinquaginta viris cælestis flamma deuorauit. Quòd si ob durius imperium fortassis, aut quorundam pastorum seu ignauiam, seu malitiam, schismata excitanda putatis: nunquid non ex libro Regum audistis adeo indignatum fuisse Dominum aduersus decem tribus filiorū Israel, & in omne semen eorum, vt dimouerit eos, & tradiderit in direptionem, donec proijceret eos à facie sua? Ob quam tandem culpam, nisi quòd ob durius imperium Salomonis, & imprudentius arrogantiusque responsum Roboam regis Hierusalem, scissæ fuerunt à tribu Iuda & Beniamin? Quàm præsens semper fuerit Dominus vindex sacerdotibus suis, an non Saul ab regio abiectus honore, & Ozias Rex Iuda percussus lepra, propterea quòd quæ sacerdotum erant, contra sacerdotes Domini sunt ausi vsurpare, sufficienti vobis potuerunt esse argumento? Et breuiter: An non omnes testantur historiæ, vniuersos vltrice Domini manu infelici periisse exitu, qui in Christos Domini sacrilegas manus inijcere non formidauerunt? Contra autem, felicia omnia & longam illis contigisse vitam, qui Christum in sacerdotibus suis venerati sunt? Moueant ergo vos exempla aliorum, & cogitate quid vobis sit expectandum, qui venerabilem Dei chorum, in manus tentatis tradere profanas. Proinde quod Dominus per Mosen præcepit vniuerso populo Israel, vt separarentur à tabernaculis Core, Dathan & Abiron, nec tangerent quidquam quod ad eos pertineret, ne inuoluerentur in peccatis eorum: hoc & vobis, præcipue autem tibi dilecte fili, eiusdem Domini nostri auctoritate præcipimus & obsecramus in Christo Iesu, vt separemini à Martino Luthero, auferatis à vobis petram illam scandali, neque tangatis quod illius est, ne & vos diuina vltio inuoluat subito in peccatis illius. Expurgate quamprimum fermentum illud, quod reliquam fidei vestræ massam corrupit, vt sitis noua conspersio, nouaque creatura. Non dedigneris fili dilecte Paulum imitari, quem sicut vicisti in Ecclesiæ Dei persecutione, tam grauem animarum perniciem sub tuo nutriens patrocinio: ita reuersus ad cor, effice vt omnes intelligant tuam conuersionem: vtque qui per te sunt scandalizati, in te rursus glorificent Deum. Maxime autem hoc pręsta quamprimum, vt impurum os illud obstruatur, vt capuletur blasphema lingua, quę contra Deum ac sanctos eius loqui non cessat, & virus suum vndique spargit. Et vt propheticis vos verbis admoneamus, state super vias, & videte ac interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis refrigerium animabus vestris. State, inquam, & doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci. Interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, per quam ambulauerunt patres vestri, quam demonstrauerunt tot myriades martyrum, docueruntq; tot millia confessorum,

Matth. 3. *Hier. 5.* *Ioan. 5.* *Num. 16.* *Qualis diuina vltio in contēptores legis Dei, & qualia præmia in amatores.* *4 Reg. 17.* *3. Reg. 12.* *1. Reg. 15.* *2. Para. 26.* *Num. 16.* *1. Cor. 5.* *Hier. 6.* *Hebr. 13.*

A confeſſorum, & ambulate in ea. Quod ſi à vobis impetrauerimus, ſicut & ſincere ſpera-
mus, erit quod gaudeamus cum angelis de peccatore pænitentiam agente, & perditam ac *Luc. 15.*
rurſus inuentam ouem humeris noſtris ad ouile Domini gaudentes reportabimus, pater-
naque pietate quantum in nobis fuerit, ſtolam vobis priſtinam reſtituemus. Quòd ſi di-
xeritis, Non ambulabimus: & paterne ſalubriterque vos monenti reſpondebitis, Non *Hier. 6.*
audiemus. Ideo audite gentes, dicit Dominus, & cognoſcite congregationes, quanta
ego faciam eis:
Ecce ego adducam mala ſuper populum iſtum, fructum cogitationum eius, quia ver-
ba mea non audierunt, & legem meam proiecerunt. Sed & hoc tibi denuntiamus in vir-
tute omnipotentis Dei, & Domini noſtri Ieſu Chriſti, cuius in terris Vicarius ſumus, nec
te in præſenti ſeculo hoc laturum impune, & in futuro æterni te ignis expectare incendiū.
Viuunt vnà Pontifex Adrianus & religioſiſſimus Imperator Carolus, meus chariſſimus in
B Chriſto filius & alumnus: Cuius tu edictum vere Chriſtianum aduerſus Lutheranam per-
fidiam, & quod talem decebat Imperatorem, non ſine graui offenſa ac vilipenſione Cæſa
reę maieſtatis violare non timuiſti. Non committemus, vt quos olim cum Magno Caro-
lo Adrianus Pontifex in Chriſto genuerunt, nunc Adrianus Pontifex & Imperator
Carolus ſub ſchiſmatico ac hæretico tyranno, hæreſum ac ſchiſmatum ſinamus interire
contagione. Quare reuertimini ad cor, & reſipiſcite tu tuique miſere ſeducti Saxones, niſi
vtrunque gladium, Apoſtolicum ſimul & Cęſareum, olim velitis experiri.

Scripta Romæ anno Domini M. D. XXII.

ADRIANVS SEXTVS.

Adrianus Papa ſextus Inquiſitori Commenſi.

C

Inquiſitores hæreticæ prauitatis, cum Vicarÿs epiſcoporum, ſi adeſſe voluerint, inquirant in lamias, ſeu ſtri ges: hoc eſt in eos qui fidem ſuſceptam abnegant, imagines ſanctorum conculcant, ſacramentis abutuntur, diabolum inuocant, & incantationibus, carminibus, ſortilegÿs, alÿsque maleficÿs iumenta & fructus terrę lædunt: quos iuxta canonica decreta puniant.

DILECTE fili, Salutem & apoſtolicam benedictionem.
DVDVM vti nobis exponi feciſti, per fel. rec. Iulium Papam II. *Edita anno domini 1523.*
prædeceſſorem noſtrum, non ſine magna tunc animi ſui diſplicen-
tia accepto, quòd per quendam Georgium de Caſali, ordinis fra- *Ex Archiuo inquiſitionis Commenſis, & Directorio Sabellano fol. 741.*
trum Prædicatorum profeſſorem, & in ciuitate Cremonenſi hære-
ticæ prauitatis inquiſitorem deputatum, in nonnullis Lombardiæ
D partibus, & præſertim in locis, in quibus dictus Georgius inquiſi-
tor deputatus erat, repertæ fuerunt quamplures vtriuſque ſexus per
ſonæ, propriæ ſalutis immemores, & à fide Catholica deuiantes,
certam ſectam facientes; fidem, quam in ſacri ſuſceptione baptiſmatis ſuſceperant, abne-
gantes, ſanctam crucem pedibus conculcantes, & opprobria ſuper eam perpetrantes, eccle
ſiaſticis & præſertim Euchariſtię ſacramentis abutentes, diabolum in ſuum dominum &
patronum aſſumentes, eiq; obedientiam & reuerentiam exhibētes, et ſuis incantationibus,
carminibus, ſortilegiis, aliiſq; nefandis ſuperſtitionibus, iumenta & fructus terræ multipli-
citer lędentes: aliaq; quamplurima nefanda, exceſſus, & crimina eodem diabolo inſtigante
committentes, & perpetrantes, in animarū ſuarum periculum, diuinæ maieſtatis offenſam,
pernicioſumq; exemplum, & ſcandalum plurimorum. Contra quas cum dictus Georgius
E tunc (vt aſſerebat) in dictis locis ſuæ inquiſitioni deputatis, prout ipſius Georgii incumbe-
bat officio, ipſe Georgius proceſſiſſet: nonnulli autem tam clerici quàm laici illarum partiū,
quærentes plus ſapere quàm oportet, præmiſſa delicta, ad eiuſdem Georgij inquiſitionis of-
ficium non pertinere temere aſſerentes, prę ſumētes in populo errores & ſcandala ſemina-
uerunt: ſicque eundem Georgium in populo odioſum reddere, & dicti Georgii officium
impedire conati fuerunt, prout etiam tunc impediebant: ita quòd propter præmiſſa, perſo- *Scelera impunita relinquere occaſionem tribuit delinquendi.*
nę prędictæ delicta huiuſmodi perpetrantes, remanebant impunitæ, & alię eorum exem-
plo ad ſimilia perpetranda quotidie inducebantur, in non modicum fidei opprobrium,
animarum periculum, & ſcandalum plurimorum. Dictus prædeceſſor volens (ne inqui-
tionis officij executio, quomodolibet retardaretur, & labes hereticæ prauitatis longius ve
nena diffunderet) prouidere, dicto Georgio per quaſdam ſuas in forma breuis literas,

commisit & mãdauit quatenus in locis eiusdẽ Georgij inquisitioni deputatis, de excessibus A huiusmodi cognoscere, & contra quascũque personas, cuiuscũque conditionis & præeminentiæ forent, inquisitionis officium exercere & exequi; ipsasque personas, quas in præmissis culpabiles reperiret vnà cum locorum ordinariorum vicarijs, quatenus voluissent interesse, iuxta dictarum personarum demerita, corrigere & punire deberet, secundum modum contra alios hæreticos à iure ex sacris canonibus statutum: contradictores quoscunque per censuram ecclesiasticam, & † aliàs iuris opportuna remedia compescendo. Eos vero qui in præmissis, consilium, auxilium, vel fauorem præstarent, præfatus prædecessor noster, eisdem indulgentiis vti & gaudere decreuit, quibus crucesignati contra alios hæreticos, ex indulto apostolico eis concesso, tunc gaudebant & vtebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur. Et sicut eadem expositio subiungebat, non solum delicta & crimina huiusmodi contra fidem catholicam, & Christianam religionem, sub iurisdictione inquisitoris Cremonensis committuntur, & perpetrantur; sed in omnibus alijs B locis & diœcesibus, sub iurisdictione aliorum inquisitorum dicti ordinis congregationis Lombardiæ, indies perpetrantur & committuntur. Et cum eadem sint delicta, eadem profecto prouisione & castigatione eis † sit earundem literarum tenore prouidendum. Quare tu, sicut asseris, in ciuitate Commensi vbi dictæ prauitatis inquisitor existis, tam tuo, quàm omnium aliorum dictorum ordinis & cõgregationis hæreticę prauitatis inquisitorũ vbilibet consistentium & deputatorum nominibus, fecisti nobis humiliter supplicari, vt literas prædictas ad vos extendere & ampliare, aliàsque desuper opportune dignaremur prouidere. Nos igitur huiusmodi supplicatione inclinati, literas prædictas, cum omnibus in eis contentis clausulis, in omnibus & per omnia, prout in eisdem literis continetur, ad te & ad alios ordinis & † congregationis huiusmodi inquisitores, tam in præsentiarum deputatos, quàm in futurum perpetuis futuris temporibus deputandos, ac si tibi, & cuilibet inquisitorum prædictorum dirigerētur, & directæ fuissent, apostolica auctoritate, tenore præsentium extendimus. Ipsasque literas tibi & illis, vt præmittitur, eisdem C auctoritate & tenore concedimus. Non obstantibus omnibus illis, quæ idem Iulius prædecessor voluit non obstare, ceterisque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret præsentes literas, ad singula loca, in quibus de eis fides forsan fuerit facienda, deferre: volumus & apostolica auctoritate decernimus, quòd ipsarum transumptis, manu cuiuscunque notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius curiæ, seu personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis: in iudicio & alibi, vbi opus fuerit, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur eisdem presentibus, si forent exhibitę vel ostensæ. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die xx. Iulij, M D XXIII. Pontificatus nostri anno primo.

D

Euangelista.

† alia

† est

† Idem in ceteris omnibus inquisitoribus locum habet, ob rationem eandem. l. illud. ff. ad l. Aquiliã.

CLEMENS PAPA VII.

Dilecto filio Paulo Butigellæ, totius ordinis fratrum Prædicatorum Vicario generali, in Ferrarien. & Mutinen. ciuitatibus & diœcesibus hæreticæ prauitatis inquisitori. E

Inquisitores & eorum vicarij procedant contra quoslibet religiosos de hæresi diffamatos, aut suspectos, & erroneas propositiones prædicantes, non obstantibus quibuscunque priuilegijs: inquisitores vicarios sibi possunt instituere annorum triginta: occultos hæreticos absoluunt: super irregularitate ex hæresi vel apostasia contracta dispensant: quamlibet aliam censuram ecclesiasticam tollunt: irregularitates crucesignatorum clericorum amouent: crucesignati morientes tempore interdicti, ecclesiastica sepultura donantur: ijdem multa alia priuilegia consequuntur, quæ hic enumerantur, & vetera eisdem, per alios Pontifices concessa confirmantur, & innouantur.

Dilecte

A Dilecte fili, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno domini 1530.

Ex lib. priuil. ord. frat. Præ dic. fol. 201. pag. 2.

CVM sicut ex relatione pro parte tua nobis facta, cum graui nostræ mentis molestia innotuit, in diuersis Italiæ partibus adeo pestifera hæresis Luthera, non tantum apud seculares personas, sed etiam ecclesiasticas & regulares, tam Mendicantes, quàm non Mendicantes inualuerit, vt aliquando nonnulli ex eis suis sermonibus & verbis, & (quod deterius est) publicis prædicationibus tali labe plerosque inficiant, & Christifideles, sub obedientiæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ uiuentes, & præcepta eiusdem Ecclesiæ seruantes non leuiter scandalizent, in hæresum augmentum, pusillorum scandalum, atque Catholicæ fidei non mediocre detrimentum. B Nos attendentes Arium vnam modicam scintillam fuisse in Alexandria, sed quoniam non mox oppressus est, grande per totum orbem incendium exsuscitasse, ac cupientes huic veneno, hæresique nefariæ, & labi pestiferæ, quam supremis extingui affectibus anhelamus, omni salubri, quo possumus remedio occurrere, & ne huiusmodi morbus excrescat vlterius, sed operante Domino passim euellatur salubriter prouidere; tibi necnon omnibus & singulis alijs dictæ hęreticæ prauitatis inquisitoribus ex ordine fratrum Prædicatorum, maxime congregationis vtriusque Lombardiæ per vniuersam Italiam constitutis & deputatis, ac constituendis & deputandis, eorumque vicarijs, in virtute sanctæ obedientiæ, & in remissionem peccatorum vestrorum districte præcipiendo mandamus, quatenus omnibus & singulis etiam Carmelitarum, & aliorum ordinum Mendicantium religiosis, vel non Mendicantibus de huiusmodi peste diffamatis, aut aliter suspectis, præcipueque tales errores in suis sermonibus, C verbis, seu prædicationibus disseminantibus, per censuram Ecclesiasticam, appellatione postposita, super huiusmodi ac qualibet alia hæresi silentium imponatis. Et postquam per vos siue vicarios vestros, aut vestrum vel eorundem vicariorum aliquos, siue aliquem, præsidentes monasteriorum, conuentuum & aliorum locorum, vbi hęreses huiusmodi vel errores seminati forent, aut inibi propinquiorum præmoniti fuerint, nisi tales infra mensem à die admonitionis computandum, debita prouisione, remedia cum effectu adhibuerint, ac digna pænitentia castigauerint, de quibus admonenti fidem facere teneantur: & si præsidentes ipsi talia prædicarent, admonitionem pręsidenti vicinioris conuentus vel loci respectiue facere sufficiat, contra huiusmodi exemptos usque ad sententiam diffinitiuam, ad quam ferendam (si fuerit † condemnatoria) cum consensu ordinarij procedatis. Contra Carmelitas tamen confestim possitis etiam ad capturam dum prædicant populo, vel publice disputant erroneas conclusiones; D aduersus non exemptos vero de tali labe diffamatos aut suspectos, veluti contra alios hæreticos (prout iura disponunt) libere inquiratis atque procedatis. Decernimus insuper vt vestros vicarios siue commissarios instituere valeatis, viros vestra sententia prouidos, aptos, & idoneos, dummodo ætatis trigesimum annum attigerint. Vobis etiam ac vicarijs præfatis extraiudicialiter Lutheranos occultos & non inquisitos per ordinarium siue alios iudices, ac alios quoscunque hæreticos, fautores, credentes, defensores, & receptatores, necnon & à sancta fide apostatas, eosque qui contra inhibitionem sedis apostolicæ, tenuerunt vel legerunt libros Martini Lutheri vel aliorum, aut eidem siue eisdem quomodolibet adhęserunt (si ad cor reuersi pęnitentes id humiliter petierint) postquam hæresim, qua polluti & infecti erant, abiurauerint, E medio iuramento promiserint de cetero ab huiusmodi hæresi penitus abstinere, absoluendi, illisque pro præmissis pænitentiam iniungendi salutarem, eosque ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ restituendi & reducendi, & cum clericis secularibus, ac personis religiosis cuiusuis ordinis, status & conditionis, super quauis irregularitate, quam tam ex hæresi quàm ex apostasia à fide, seu etiam ex eo quòd censuris & pœnis ecclesiasticis tam à iure quàm ab homine quauis occasione vel causa latis & promulgatis, quomodolibet incurrerint, aut ligati seu innodati diuina celebrando contraxerint, ac etiam super irregularitatibus, quas clerici crucesignati sententijs, censuris, & pœnis à iure vel ab homine etiam quauis occasione vel causa latis ligati seu irretiti, ac etiam ex eo quòd in locis ecclesiastico interdicto suppositis missas & alia diuina officia (non tamen in contemptum clauium) celebrauerint, incurrerint, dispensandi. Et quia inquisitores præfati in ciuitatibus seu alijs locis societates seu con-

Beatus Hieronymus in epist. Pauli ad Gal. c. 5.

Eymer. 3. par. q. 28. & Sch. 94. eiusdem partis.

† In hunc locũ vide Scholion nostrum 108. super Eymer. in Directorio. 3. p. q. 48.

Eymer. 3. par. q. 126. & Sch. 165. eiusdem part.

fraternitates ad extirpandum hæreses & capiendum hæreticos (iuxta concessionem à Romanis Pontificibus eis factam) instituunt, & in eis confratres recipiunt, qui in eorum receptione votum in eorundem inquisitorum seu vicariorum manibus emittunt, ac voto se astringunt, dum pro parte ipsorum inquisitorum & vicariorum ad capiendos ipsos hæreticos requisiti fuerint, auxilium, consilium, & fauorem præstare, vt eis tempore cuiusuis localis interdicti diuinis interesse, & eis decedentibus eorum corpora ecclesiasticæ sepulturæ (sine tamen funerali pompa) tradi possint, dummodo causam non dederint huiusmodi interdicto, nec eis id contigerit specialiter interdici: ipsisque crucesignatis per ipsos inquisitores seu vicarios dum in eorum manibus uotum hæreticos ipsos persequendi emiserint vt semel ex tunc & in mortis articulo à reseruatis, & in bulla Cœnæ Domini contentis casibus, de quibus corde contriti, & ore confessi fuerint, aut propositum confitendi debito tempore per Ecclesiam statuto habuerint absolui, ac indulgentia plenaria, & omnium peccatorum remissio huiusmodi concedi: eisque vt singulis diebus anni quinque altaria ecclesiæ (si tot ibi fuerint) aut vnum loci in quo eos esse contigerit, psalmum vnum genibus flexis recitando, vel quinquies orationem Dominicam & totiens salutationem Angelicam in quolibet altari, indulgentias stationum Vrbis consequi valeant etiam concedendi & elargiendi, auctoritate apostolica tenore præsentium licentiam & facultatem concedimus. Et nihilominus concessionem per Romanos Pontifices (forsan) viuæ vocis oraculo, seu aliàs eisdem inquisitoribus & vicarijs fratrum seu licentiam concessam huiusmodi, approbamus & confirmamus, ac omnia & singula alia priuilegia, exemptiones, immunitates, gratias & indulta, quibuscunque inquisitoribus alijs hæreticæ prauitatis quorumuis ordinum & congregationum, & officio inquisitionis huiusmodi in quibuscunque regnis & prouincijs, siue locis ac terris, hactenus deputatis concessa, & in posterum concedenda vobis communicamus, atque iam vobis aliàs concessa approbamus, confirmamus, & innouamus, vniuersosque & singulos iuris & facti defectus (si qui forsan in illorum concessione interuenerint) supplemus. Mandantes omnibus & singulis venerabilibus fratribus archiepiscopis, & episcopis, necnon dilectis filiis eorundem archiepiscoporum, & episcoporum vicarijs, in spiritualibus generalibus, quatenus præsentes literas & in eis contenta quæcunque, vbi & quando opus fuerit, ac quotiens pro parte vestra, seu vicariorum vestrorum prædictorum, aut alicuius vestrum, siue illorum desuper fuerint requisiti solemniter publicantes, ac vobis in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant præsentes literas & in eis contenta huiusmodi, firmiter obseruari, vosque illis pacifice gaudere. Non permittentes vos desuper per quoscunque quouis modo, indebite molestari: contradictores quoslibet & rebelles per censuras & pœnas, ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita compescendo, inuocato etiam ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis ac dictorum ordinum etiam iuramento, & confirmatione apostolica roboratis, statutis & consuetudinibus, necnon priuilegio quod incipit: Sacer ordo. per fel. re. Sixtum Papam IIII. prædecessorem nostrum ordini Carmelitarum concesso, fortassisque post aliis communicato, & quibuscunque aliis priuilegiis & indultis apostolicis illi ac quibuscunque aliis, etiam Mendicantium ordinibus, etiam sub quibusuis tenoribus & verborum formis, ac cum quibuscunque clausulis & decretis concessis approbatis & innouatis, quibus omnibus (tenores illorum ac si de verbo ad verbum inserti forent præsentibus, pro sufficienter expressis habentes) hac vice specialiter & expresse derogamus, necnon quibuscunque exceptionibus, oppositionibus, & appellationibus, forsan desuper faciendis & interponendis, quæ aduersus præmissa nullatenus suffragari posse volumus: contrariis quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab Apostolica sit sede indultum quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non posint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mētionem. Decernentes presentium transumptis, manu publici notarij subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eandem prorsus fidem in iudicio & extra adhibendam fore, quæ eisdem præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Bononiæ sub annulo piscatoris, die xv. Ianuarij M D XXX. Pontificatus nostri anno septimo.

Crucesignatorum priuilegia.

Omnia inquisitorum priuilegia confirmantur.

PAV-

A

PAVLVS PAPA III.

Ad futuram rei memoriam.

Inquisitores hæreticę prauitatis procedere possunt contra eos qui asserunt & prędicant propositiones suspectas, scandalosas, periculosas, erroneas, hęresim sapientes, à fide catholica quauis ratione discrepantes, & Christianæ pietati, ac bonis moribus non conformes, non obstantibus quibusuis priuilegijs & exemptionibus, aut quauis personarum qualitate & dignitate, Episcopis exceptis. Qui vero id impediuerint grauiter coercentur; nam ordinarij administratione suarum dignitatum priuantur, & gubernatores terrarum bonis suis spoliantur, & excommunicantur.

IN Apostolici culminis specula diuinæ gratiæ munere collocati, nihil magis esse nostri officij duximus, quàm sedulo ac diligenter omnia circumspicere, quæ catholici nobis commissi gregis custodiæ, ac conseruationi conferant, illamque in primis curam suscipere, & quę materiam scandali præbere possent penitus succidātur, ac radicitus extirpentur, nec ea vsque pullulare sinantur. *Edita anno domini 1542.* *Ex Archiuo inquisition. Bononiensis, et bibliotheca nostra.*

B

Cum itaque sicut accepimus in nostræ Bononię ac Mediolani, & quamplurimis aliis Italiæ ciuitatibus & locis, nonnulli seculares ac etiam & religiosi prætextu quorundam indultorum, ac concessionum seu priuilegiorum & exemptionum, à sede apostolica per ipsos obtentorum, & ab inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in eisdem ciuitatibus & locis per sedem apostolicam, aut illius auctoritate deputatis, illorum iurisdictione exemptos, prætendentes, varias propositiones scandalosas & erroneas, ac piarum mentium offensiuas, & quandoque etiam hæresim sapientes, ac catholicæ fidei minus consonas, Christianęque pietati & bonis moribus minime cōformes publice proponere, ac disputare, & pro viribus sustinere, necnon populis prædicare, non sine magno Christi fidelium animarum periculo, ipsiusque fidei detrimento, & totius religionis opprobrio temere audeant & præsumāt. Nos qui desideranter in votis gerimus, vt fides præfata nostris prosperetur temporibus, & prauitas hæretica de finibus fidelium extirpetur, attendentes non ideo ab apostolica sede priuilegia & exemptiones concedi solitas esse, vt per ea scandala & fidei diminutio generentur, sed potius ad ea tollendum & ipsam fidem augendum, volentesque ne de cetero per propositiones & prædicationes huiusmodi in perditionem (quod absit) animæ fidelium prolabantur, obuiare, & ne exemptionum prædictarum prętextu valeant talium præsumptores in eorum tam detestabili temeritate perdurare, eorumque iniquitas remaneat impunita, morbo huiusmodi necessariam adhibere medelam, Motu proprio & ex certa nostra scientia, volumus, statuimus, & ordinamus, quòd inquisitores præfati in tota Italia, & in insula Chij deputati & in posterum deputandi, contra omnes & singulos tam seculares quàm religiosos, quorumuis ordinum etiam Mendicantium professores, cuiuscūque sexus, gradus, status, conditionis, dignitatis & pręeminentiæ, non tamen †Episcopalis existant, qui propositiones suspectas, scandalosas, periculosas, errores continentes, hęresim sapientes, ac aliàs catholicæ fidei minus consonas, Christianæque pietati & bonis moribus minime conformes, huiusmodi vel earum quaslibet in posterum asserere, seu publice proponere, & populis prædicare audeant, vel præsumant, iuxta auctoritatem & potestatem eis inquisitoribus, à iure aut aliàs quomodolibet traditam & concessam procedere & inquirere, suamque iurisdictionem exercere debeant. Necnon eis contra illos iuxta prædictam potestatem, vt præfertur procedendi & inquirendi, & iurisdictionis huiusmodi exercendæ facultatem quatenus opus sit, eadem auctoritate de nouo concedimus: decernentes præsentibus nostris literis, nisi per signaturam manu nostra signatam minime derogari posse, irritumque & inane quidquid secus super his à quoque quauis auctoritate scienter vel ignorāter contigerit attentari: districtiusque inhibentes locorum ordinariis sub interdicti ingressus Ecclesiæ & suspensionis à regimine, & administratione suarum ecclesiarum, necnon ciuitatum & locorum quorumlibet dominis Gubernatoribus, & Rectoribus, & aliis quibuscunque sub excōicationis latæ sententiæ, ac bonorum suorū priuationis pęnis, eo ipso si cōtra fecerint incurrēdis, ne inquisitores præfatos, quominus cōtra propositiones pręfatas, vel earū quaslibet sub indultorū, concessionū, priuilegiorū, & exēptionū eorūdem, & quouis alio prætextu asserētes, proponētes & prædicātes huiusmodi procedere, inquirere, eorumque iurisdictionem exercere libere possint & valeāt quouis modo per se vel alium seu alios

C

D

† quia Epõrũ delicta in causa hęresis apostolicę sedi reseruantur. c. in quisitores. de hæret. lib. 6.

E

ſeu aliàs directe vel indirecte impedire præſumant: Non obſtantibus præmiſſis & apoſtolicis in prouincialibus, & in ſynodalibus conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus, conſtitutionibus & ordinationibus, necnon ordinum eorundem iuramento, confirmatione apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, priuilegiis quoque & exemptionibus prædictis quibuſuis, ſub quibuſcunque tenoribus & formis, & per nos & ſedem apoſtolicam conceſſis, confirmatis & innouatis; quibus etſi pro ſufficienti illorum derogatione, de illis illorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica & expreſſa, nõ autem per clauſulas generales idem importantes mentio habenda foret, tenores huiuſmodi pro ſufficienter expreſſis habentes, hac vice dumtaxat, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ſpecialiter & expreſſe derogamus, ceteriſque contrariis quibuſcũque. Et quia difficile foret præſentes noſtras literas originales ad ſingula loca quo opus foret deſtinare volumus & decernimus, quòd earum tranſumptis manu notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem fides indubia, in iudicio & extra vbicunque exhibitæ fuerint, detur ac eiſdem ſtetur, ac ſi originales literæ ipſæ exhibitæ forent, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud ſanctum Petrum ſub annulo piſcatoris die xiiij. Ianuarij M. D. XLII. Pontificatus noſtri anno octauo.

PAVLVS III.
Ad perpetuam rei memoriam.

Iudæis ad fidem conuerſis bona ſua integra conſeruantur: ſi filijſfamiliàs fuerint, legitimam & aliam quamuis portionem iure debitam, habent, etiamſi inuitis parentibus conuertantur: quòd ſi bona fuerint per vſuram, aut aliàs male acquiſita, reſtitui illis debent, quibus iure fieri debet reſtitutio; quòd ſi tales perſonæ ignorentur, eiſdem Iudæis conuerſis condonentur. hortatur omnes vt Iudæis conuerſis tribuant eleemoſynas, ſed Epiſcopi etiam de redditibus eccleſię eis ſubueniant. conuerſi non ſunt contumelijs afficiendi: neophiti ciuium priuilegijs vtuntur: qui Iudæos baptizarunt, inſtruant eoſdem in articulis fidei: neophiti ne habeant inter ſe mutuam conuerſationem, ijdem cum originarijs Chriſtianis matrimonio copulentur: nullos ritus Moſaicæ legis obſeruent, ſi contra fecerint, Epiſcopis aut inquiſitoribus deferantur: ſi ad ritus Moſaicæ legis reuerſi fuerint, velut hæretici puniantur.

Edita anno Domini 1542.

Ex bibliotheca noſtra, erat autem impreſſa Romæ anno Domini 1550

CVPIENTES Iudæos & alios infideles quoſlibet ad fidem catholicam conuerti, & prætextu bonorum per eos antea poſſeſſorum ab eadem fide non diſtrahi, motu proprio ex certa noſtra ſcientia, auctoritate apoſtolica, tenore præſentium hac in poſterum valitura conſtitutione ſancimus, quòd cuicunque eorundem Iudæorum, & infidelium ad dictam fidem conuerti volenti, etiam ſi in patria poteſtate conſtitutus fuerit, bona ſua quæcunque, tam mobilia quàm immobilia, intacta & illæſa permaneant. Ita vt etiam filijfamilias, & in patria poteſtate (vt pręfertur) conſtituti, legitima, & quacunque alia portione bonorum patrimonialium, aut maternorum eis de iure, ſeu ſucceſſione bonorum eis aliàs debitorum, per eorum parentes fraudari, aut priuari non poſſint, neque † debeant, ſed eis integre, etiamſi contra voluntatem parentum ſuorum ad fidem ipſam conuerſi fuerint, etiam eorum parentibus viuentibus, debeantur. Et ſi bona ipſa ex vſura, aut illicito quæſtu fuerint acquiſita, & notæ ſint perſonæ, quibus eorum fuerit de iure facienda reſtitutio (quia non dimittitur peccatum niſi reſtituatur male ablatum) illa eiſdem perſonis omnino reſtituantur: perſonis vero non extantibus prædictis, quia bona ipſa eſſent per manus Eccleſiæ in pios vſus conuertenda, bona huiuſmodi eiſdem Iudæis & aliis infidelibus, in fauorem ſuſcepti baptiſmatis tanquam in pium vſum libere concedimus: eaque apud ipſos ſic conuerſos Iudæos & alios infideles remanere decernimus. Interdicentes ſub diuinæ anathematis pœna, quibuſuis tam eccleſiaſticis quàm ſecularibus perſonis, ne vllam ſuper bonis huiuſmodi, quouis quęſito colore, moleſtiam inferant, aut inferri patiantur. Sed magnum ſe feciſſe lucrum exiſtiment, dum tales Chriſto lucrati fuerint. Et quoniam (vt ſcriptum eſt) qui habuerit ſubſtantiam mundi huius, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in ipſo? ſi ipſi conuerſionis tempore inopes, aut indigentes fuerint, omnes tam eccleſiaſticos quàm ſeculares, per viſcera miſericordiæ Dei noſtri exhortamur, vt ipſis conuerſis manus porrigant adiutrices, ipſi quoque diœceſani, non ſolum Chriſtianos ad ſubueniendum ipſis exhortentur, ſed etiam tam de redditibus

† ne ex bono opere pœnam reportent.

c. Peccatum. de reg. in. in 6.

Concor. reſcriptum Nicolai Papæ incipi. Vineam. relat. ſup. pag. 36.

A ditibus ecclesiarum, prout poterunt, quàm de his, quæ ad pauperum vsus per ipsos conuertendos deuoluuntur huiusmodi neophitos sustentare non negligant: ipsosque à detractionibus, & contumeliis paterna affectione defendant. Et quoniam per gratiam baptismi ciues sanctorum, & domestici Dei efficiuntur, longeque dignius existit regnare spiritu, quàm nasci carne, eadem constitutione statuimus, vt ciuitatum & locorum in quibus sancto baptismate pro tempore regenerabuntur, vere ciues sint, & priuilegiis, ac libertatibus, & immunitatibus, quæ alij ratione natiuitatis & originis dumtaxat consequuntur, gaudeant. Curent insuper sacerdotes baptizantes, & alij de sacro fonte eos suscipientes, tam ante baptismum quàm post, illos in articulis fidei, ac legis nouæ præceptis, catholicæque Ecclesiæ ritibus diligenter instruere: & tam ipsi quàm diœcesani operam dent, ne cum aliis Iudæis seu infidelibus, saltem per longum tempus conuersentur, ne sicut quandoque contigit, ab infirmitate curatis modica occasio ad pristinam perditionem B recidiuos efficiat. Et quoniam experientia teste, compertum est, mutuam ipsorum neophitorum inter se conuersationem, ipsos in fide nostra †fragiliores reddere, ac saluti ipsorum plurimum officere, hortamur locorum ordinarios, vt quantum pro incremento fidei viderint expedire, curent & studeant neophitos ipsos cum originariis Christianis matrimonio copulare, & prohibeant eisdem sub grauibus pœnis ne mortuos more Iudæorum sepeliant, aut sabbata, aliasque solemnitates, & antiquæ sectæ ritus quoquomodo obseruent; sed & Ecclesias, & prædicationes, prout alij catholici frequentent, & in omnibus Christianorum moribus se conformes reddant. Contemptores autem prædictorum, per sacerdotes in quorum parochiis degent, aut alios ad quos de iure, vel antiqua consuetudine de talibus inquirere spectat, aut etiam per alios quoscunque diœcesanis seu inquisitoribus hæreticæ prauitatis deferant; & inuocato si opus fuerit auxilio brachij secularis, C per eos taliter puniantur, quòd aliis transeat in exemplum. Et insuper de his omnibus in prouincialibus & synodalibus conciliis diligens fiat inquisitio, & tam circa episcopos & sacerdotes in præmissis negligentes, quàm ipsos neophitos & infideles prædictos contemptores, opportunum adhibeatur remedium. Si quis autem cuiuscunque gradus vel præeminentiæ fuerit, huiusmodi neophitos ne obseruationem ritus Christiani & aliorum præmissorum complectantur, fouerit aut defenderit, pœnas contra fautores hæreticorum promulgatas, ipso facto incurrat: neophiti vero si se corrigere post monitionem canonicam neglexerint, & ad vomitum iudaizantes redire comperti sint, contra eos tamquam perfidos hæreticos, per ordinarios locorum, secundum sacrorum canonum instituta procedatur. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac quibusuis priuilegiis, indultis, & literis etiam apostolicis, seu etiam regiis, vel imperialibus eisdem Iudæis, vel infidelibus quomodolibet concessis; quæ quatenus in detrimentum ca-D tholicæ fidei, aut nominis Christiani, seu aliquorum ex præmissis, quomodolibet vergent, ad effectum præsentium cassamus & irritamus, ac cassa & irrita esse decernimus: aliis decretis & constitutionibus apostolicis, quæ super præmissis sunt condita in suo robore duraturis. Et vt huiusmodi sanctæ constitutionis iugis memoria habeatur, & ne quisquam ipsius ignorantiam prætendere possit, illam per singulas cathedrales & collegiatas Ecclesias, aliaque pia loca, in quibus vberior erit fidelium concursus semel in anno ad minus infra diuina publicari volumus & decernimus. Et quia difficile foret præsentes ad singula quæque loca deferri, volumus & etiam declaramus, quòd earundem præsentium transumptis seu copijs, etiam impressis & manu alicuius notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius prælati munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, E quæ præsentibus adhiberetur vbicunque forent exhibitæ, vel ostensæ.

† forte, frigidiores.

Neophiti non inter se, sed cũ originarijs Christianis matrimonia contrahant.

Neophiti reiudaizãtes vt perfidi hæretici puniantur.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo piscatoris die vigesimoprimo Martij, Millesimo quingentesimo quadragesimo secundo, Pontificatus nostri anno octauo.

EDI-

AEDICTVM CONTRA BIBLIOPOLAS, & librorum impressores, atque Dohanarum Officiales, ne publice nec secrete audeant vendere aliquos libros damnatos, reprobatos & prohibitos, atque de hæresi suspectos: nec imprimere, nec eorũ dominis relaxare, sine expressa licentia, & contra vendentes, cõparantes, legẽtes, audientes, communicantes, docentes, prædicantes: scientes, & non reuelantes, non reddẽtes, nec consignantes huiusmodi libros sub diuersis pœnis, vt infra.

Edita anno domini 1543.

Ex bibliotheca nostra. erat autem impressa.

NOs Ioannes Petrus sancti Clementis, Ioannes sancti Sixti, Bartholomæus sancti Cæsarei, & Thomas sancti Syluestri Titulorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ presbyteri Cardinales, Inquisitores Generales hæreticæ prauitatis per Vniuersam Rempublicam Christianam à Sanctissimo D. Nostro Paulo Diuina prouidentia PAPA III. Sanctaque sede Apostolica specialiter deputati. Vniuersis & singulis personis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis aut præeminentiæ existentibus in Alma Vrbe, omnibusque aliis ciuitatibus, oppidis, terris, & locis totius Italiæ, ac vbilibet constitutis, ad quos præsentes nostræ literę peruenerint, Salutem & in Domino sinceram & veram fidem.

Animaduertentes non sine maximo animorum nostrorum dolore, hisce temporibus quamplurima Opuscula, Tractatus, Epistolas, & Libros quorum quamplures erroneos, alios scandalosos, alios piarum aurium offensiuos, alios temerarios et seditiosos, & denique alios notorie hæreticos iamdudum à sanctis Patribus & generalibus Conciliis, ac per præfatum Sanctissimum dominum nostrum sanctamque sedem Apostolicam reprobatos & damnatos passim in Romana Curia, aliisque Italiæ ciuitatibus, oppidis, terris, et locis, vendi, emi, et legi, et in manibus hominum versari, aliosque de nouo quotidie edi, publicari, et imprimi, quibus quamplurimi filij satanæ, ac pestilentes personæ conantur hanc nobilissimã prouinciam, quæ à primordiis nascẽtis Ecclesiæ firma et illæsa in vera fide permãsit, seducere atq; subuertere; falsam sacrilegã et pernitiosam doctrinã mendaciter pernitiose, et damnabiliter disseminando in maximũ Orthodoxorũ scandalũ, ac Reipublicę Christianæ periculum. Ideo cupientes huiusmodi hæreticos et hæreticorum libros de finibus Christianorum expellere, eorumque falsas doctrinas et errores peruersos, quantum in nobis fuerit, extirpare, vt Catholica et Orthodoxa fides integra, illæsa, et illibata permaneat, ac populus Christianus in eiusdem fidei sinceritate, quolibet obscurationis semoto velamine, immobilis, et inuiolatus persistat. Vniuersis et singulis Bibliopolis tam Almæ Vrbis quàm aliarum prouinciarum, ciuitatum, oppidorum, castrorum, villarum, terrarum, aliorumque locorum totius Italiæ, in virtute sanctæ obedientiæ et sub excommunicationis latæ sententiæ, ac mille Ducatorum Cameræ Apostolicæ, ac accusatori pro medietate applicandorum, aliisque arbitrariis tam nostro quàm subdelegatorum per nos deputatorum vel in posterum deputandorum arbitrio statuendis, ac omnium librorum amissione, et insuper trium ictuum funis pœnis præcipimus et mandamus, quatenus dicti Bibliopolæ aliquos libros tractatus, opuscula, epistolas, vel quæcunque alia scripta in quocunque idiomate composita siue translata hæretica vel de hæresi suspecta per Sanctitatem suam & sedem Apostolicam aliosque Romanos Pontifices eius prædecessores damnatos, reprobatos & prohibitos: necnon sermones Bernardini Ochini de Senis nouiter impressos, atque libellos quosdã qui Pasquilij in Ecstasi inscribuntur, nec quos vis alios in quacũque facultate nouiter cõpositos, & editos, & præsertim sine titulo aut auctore publice, nec secrete vẽdere audeant, nisi prius ostenso nobis in Romana curia, & extra eã personis per nos delegatis seu delegandis Indice omnium & singulorum librorum, quos penes se habeat, & obtenta prius licentia in scriptis à nobis, vel dictis delegatis, vel delegandis in suis districtibus ad eos vendendum: alioquin pro secunda vice, si contrafecerint, vltra pœnas prædictas reddantur inhabiles ad exercendam dictam Bibliopolæ artem, & in perpetui exilij talium ciuitatum, & locorum vbi, eos commorari contigerit, eo ipso pœnam incurrant. Præterea omnibus & singulis tam dictæ Almæ Vrbis quàm quarumcunque aliarum prouinciarum, ciuitatum, oppidorum, castrorum, villarum, terrarum, aliorumque locorum

totius

A totius Italiæ librorum impressoribus,& cussoribus sub prædictis censuris, & pœnis præcipimus & mandamus,quatenus de cetero ne quis eorũ libros prædictos,etiã si sint aliàs impressi,nec alios quoscunque nouiter cõpositos,in quacũque re vel facultate quoquomodo imprimere presumat,nisi de expressa licẽtia nostra,vel Reueren. D. Vicarij Domini nostri Papæ,& nisi prius fuerint visi per nos,vel per Venerabilẽ sacri Palatij apostolici Magistrũ pro tpe existentem in Romana curia:extra vero eam,per personas per nos,vt premittitur, delegatas vel delegandas, & subnotato semper in calce taliũ librorũ nomine Impressoris & loco,die,mẽse,& anno,vti fieri solet.Qui si secus fecerint,vltra penas pdictas pro secũda vice reddantur perpetuo inhabiles ad dictũ Impressoris officiũ agendum & exercendũ,& perpetuo exulent,& exterminẽtur à ciuitate,oppido,villa,terra,vel loco,vbi eos domiciliũ habere cõtigerit.Nec dicti librorum impressores excludentur à dictis pœnis,si in eorũ officinis,etiã si sit sine eorum scitu,aliqua mulier,vel minister id fecerit. Item omnibus & sin-
B gulis† Dohaneriis tam Almæ Vrbis q̃ quarũcunq; aliarum prouinciarũ,ciuitatum, oppidorum,castrorum,villarum,terrarũ,aliorũque locorũ totius Italiæ,sub pœna duorum milliũ ducatorũ,& suorum officiorum priuatione irremissibili præcipimus,& mandamus; quatenus postquam ad eorum potestatem siue Dohanas quicunque libri impressi vel non impressi perlati fuerint,omni diligentia nobis in Romana curia vel prædictis delegatis extra eam significare curent,vt nos vel illi possimus tales libros inspicere, nec absque nostra expressa licentia eos eorundem librorum Dominis aliquo modo consignare audeant.

† Dohanerios vocat eos qui in singulis vrbibus publica exigunt vectigalia debita è mercibus quæ inducũtur, aut extraducũtur

Item sub eisdem pœnis & censuris præcipimus, & mandamus omnibus & singulis supradictis,ne quis audeat libros predictos hereticos,erroneos,temerarios & seditiosos quoquomodo comparare,emere,nec per alios oblatos accipere,legere, nec ab aliis lectos audire,nec cum aliquo,verbo vel inscriptis communicare,docere,nec prædicare,nec ex aliis
C prouinciis eos in Italiam asportare seu asportari facere:quinimmo si quos penes se habẽt, statim ad nos vel nostrum quemlibet in Romana curia,extra vero eam ad prædictos subdelegatos in suis districtibus realiter,& cum effectu afferant,& consignent:quas censuras, & pœnas incurrant omnes,& singuli scientes,& non reuelantes qui sunt auctores, fautores, & impressores talium librorum. Verum quia nos præmissa diuersis in partibus exequi, & agere non valemus,confidentes de doctrina,ac sincera fide,& religione Reuerendi patris F.Thome Maria de Bononia inquisitoris in ciuitatibus Ferrarie & Mutine,cum L.eius substitutum, & eorum quemlibet insolidum ad præsens edictum publicandum & seruari faciendum, ceteraque omnia & singula præmissa facienda,gerenda,exequenda,exercenda,& procuranda in Ciuitate,& dominio Ferrariæ,ac Mutine,terrisque omnibus his subiectis, in quibus hoc nostrum edictum publicari mandamus, tenore præsentium substituimus,& subdelegamus vices nostras ipsis,& cuilibet eorum desuper plenarie commit-
D tendo cum amplissima facultate intrandi quascunque Bibliothecas & officinas talium impressorum,& librariorum,& quorumuis priuatarum Domos, Ecclesias,& Monasteria, & diligenter inquirendum si ibidem reperiuntur huiusmodi libri,eosque,si necesse fuerit,publice,vel secrete prout eisdem videbitur,comburendi,ceteraque faciendi quæ ad extirpandas hæreses,& libros huiusmodi è Republica Christiana exterminandos pertinere videbuntur.Quocirca omnes & singulos Christianæ & Catholicæ fidei professores Imperatorem,Reges,Duces,Principes,Marchiones,Comites,Barones,Milites, Potestates, Rectores,Consules,Proconsules,Cõmunitates,& Vniuersitates Regnorũ,prouinciarũ,ciuitatũ, oppidorũ,castrorum,villarũ,terrarum,aliorumq; locorũ predictorũ,necnon ceteros iurisdictionem tpalem exercentes totius Italiæ & extra, hortamur requirimus, & in Domino monemus,quatenus prædictis subdelegatis,vel subdelegandis nostris,& eorum cuilibet in
E suis districtibus oẽ auxilium consiliũ,& fauorem ad præmissa omnia & singula facienda & exequẽda quantũ in eis fuerit,queadmodũ decet viros vere Orthodoxos, præstent,ac præstari curent,atq; de prouincijs,ciuitatibus,oppidis,castris,villis,terris, & oĩbus aliis locis, aut dominiis supradictis, oẽs & singulos hæreticos, quos publice, vel manifeste per facti euidentiam cognouerint esse tales,tamquã oues morbidas gregẽ Domini inficientes expellãt,donec & quousque à pfato Sãctissimo Dño nostro, vel à nobis qui eius vices in hac re gerimus,vel aliis iudicib9 Ecclesiasticis vel Inquisitorib9 ordinariis,vel p nos deputatis seu deputandis fidẽ,& cõione Romanæ Ecclesiæ tenẽtibus, aliud recipiãt in mãdatis; nec eosdẽ in suis districtib9 pdicare,domicilia tenere,larẽ fouere,cõtract9 inire,negotiationes & mercãtias quaslibet exercere,aut humanitatis solatia cũ Christifidelib9 habere pmittãt.

n In cuius

In cuius rei teſtimonium præſentes noſtras literas manu noſtra propria ſubſcriptas per A
Secretarium noſtrum fieri,& ſubſcribi noſtrisque ſigillis impreſſione cōmuniri mandauimus. Datum Bononiæ iiij. Idus Iulij, anno Domini MDXLIII. Pontificatus Sanctiſſimi D.N. Pauli diuina prouidentia Papę iij. anno octauo.

F.I. Cardinalis Burgen.
B. Cardinalis Guidicionus.

De mandato Illuſtriſſ. ac Reuer. Dominorum Cardinalium inquiſitorum, Doctor Alfonſus Martinez Secretarius.

IVLIVS PAPA III.

B

De reuocatione Hæreticorum ad ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ gremium.

Venientibus ſponte ad inquiſitores hæreticæ prauitatis, & ſuas culpas integre confitentibus poſt ſex menſes à publicatione huius reſcripti, dummodo prius non fuerint inquiſiti vel denuntiati, remittuntur omnes pœnæ à iure, vel ab homine latæ. ab irregularitate abſoluuntur. ad ſacros ordines promouentur. eorum filij ad officia & beneficia admittuntur. quòd ſi intra hunc terminum non venerint, à quibusuis denuntientur ſub pœnis grauibus. qui non paruerint, vt hæretici publicentur. contradictores compelluntur per cenſuram eccleſiaſticam inuocato brachio ſeculari. de reconciliatione & abiuratione reorũ publicę ſcripturæ fiant, quibus ipſi cōuerſi ſubſcribãt.

Edita anno Domini 1550

Ex bibliotheca noſtra. erat quæ impreſſa Romæ anno domini 1550.

IVLIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

ILLIVS qui miſericors, & miſerator exiſtens non ſolum ſepties, ſed etiam ſeptuagies ſepties ignoſci debere mandauit, vices licet immeriti gerētes in terris, etiam ijs, qui à fide Chriſti aliquando aberrant, ianuam pietatis, & miſericordiæ aperimus, ac pœnas quas iuris ſeueritas in eos ſtatuit, Apoſtolicæ ſedis clementia moderamus, vt aberrantes huiuſmodi dictæ ſedis benignitate allecti, corũ erroribus abiuratis catholicę fidei zelum, & obſeruantiam in eorum cordibus firmius recipiant, & ſi in eorum falſis opinionibus perſeuerare prę ſumpſerint, in eos vehementius animaduertantur, quo obſtinatiores ſe in erroribus ſuis præſtiterint. Sane cum ſicut nuper accepimus, diuerſi fideles diabolica fraude decepti, ſe in diuerſas erroneas, & ab eadem fide alienas opiniones, paulatim deduci permiſerint, & modo publicam pænitentiam abhorrentes, & potius placita huius ſæculi quàm ſalutem animæ ſuæ ſectantes, ne infamia aſpergantur, ad ouile Chriſti redire differant. Nos animarum ſaluti quantum cum Deo poſſumus conſulere cupientes, Motu proprio non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed de mera deliberatione, & certa ſcientia noſtris, omnes, & ſingulos vtriuſque ſexus, tam laicos, quàm clericos ſæculares, & quorumuis ordinum, & militiarum regulares, tam milites, quàm presbyteros, non tamen ſub generali inquiſitione Hiſpaniæ, ac Portugalliæ regnorũ cōprehenſos, de præmiſſis culpabiles cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis vel cōditionis, aut præeminētiæ exiſtant, etiã ſi Pontificali, aut alia quacunque, etiam maiori eccleſiaſtica, vel mundana dignitate præfulgeant, qui infra tres menſes, à die publicationis præſentium, modo, & forma infraſcriptis faciendę, computandos, coram inquiſitoribus ciuitatum, in quibus ipſi degunt, ſe perſonaliter exhibuerint, & ſuas hæreſes coram eis priuatim abiurauerint, & ſe ad pænitentiã priuatam eis per dictos inquiſitores iniungendam adimplēdum paratos obtulerint, eamque poſtmodum cum effectu adimpleuerint, ab omnibus, & ſingulis eorum hæreſibus, & à fide Chriſti apoſtaſijs, ac quibuſuis aliis in eadem fide erroribus, quantumcunque grauibus, & enormibus, necnon excōicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque ſententiis, cēſuris, & pęnis tam eccleſiaſticis, q̃ temporalibus etiam bonorum priuatiuis, & corporis afflictiuis, ac capitalibus ab iure, vel ab homine latis, & promulgatis (dũmodo hactenus inquiſiti, aut in hæreſim relapſi non fuerint) apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, in vtroque foro penitus, & omnino abſoluimus, & liberamus: necnon cum eis ſuper irregularitate per eos præmiſſorum occaſione, etiam quia ſic ligati forſan miſſas, & alia diuina officia, etiam forſan in contemptum clauium celebrarunt, aut illis aliàs ſe immiſcuerunt contrahunt

Eym. 7 Direct. 3 p. q. 126. ac ad xi Sch. 165.

Qui

A Quòdque ea,& aliis præmissis non obstantibus nō promoti ad omnes etiam sacros & presbyteratus ordines promoueri,& in illis tam ipsi,quàm qui iam etiam post incursam hæresim promoti existunt,etiã in altaris ministerio ministrare: Necnon tam clerici quàm laici, & vtriusque sexus personę,eorumque filij,nepotes,& descendentes ad gradus,honores,ordines,officia, & alia quæcumque assumi, illaque suscipere, & exercere libere, & licite valeant,auctoritate,& tenore prædictis,de specialis dono gratiæ dispensamus, eisque pariter indulgemus: Necnon inhabilitatis,& infamiæ maculam,siue notam circa eos præmissorũ occasione quomodolibet insurgentem,penitus & omnino abolemus. Quòd si forte culpabiles præfati infra dictum terminum resipiscere,& ad cor reuerti,noluerint,seu distulerint, ad hoc,vt eorum notitia haberi,ipsique debitis pęnis affici possint, motu & deliberatione ac scientia prædictis,omnes,& singulas vtriusque sexus personas etiã, vt præfertur qualificatas,de aliquibus ex hæreticis,seu aliàs culpabilibus prædictis quomodolibet notitiã ha-B bẽtes,seu eos hæreticos esse,aut fuisse scientes,dicta auctoritate tenore præsentiũ requirimus,& monemus;ac eis,& eorum cuilibet in virtute sanctæ obedientiæ, & sub incursus hæresis,ac omnibus contra hæreticos de iure inflictis, & promulgatis, tam ecclesiasticis, quàm temporalibus sententiis,censuris,& pœnis districte præcipiendo mandamus, quatenus infra spatium triginta dierum terminum prædictum immediate sequentium,quorũ decem pro primo,& alios decem pro secundo,ac reliquos decem dies pro tertio,& peremptorio termino,ac monitione canonica, eis, & eorum cuilibet in iis scriptis assignamus, hæreticos,seu aliàs culpabiles prædictos,inquisitoribus hæreticę prauitatis ciuitatum suarum,si prius,vt præfertur,aut aliàs absoluti non fuerint denuntiasse, & notificasse debeant realiter,& cum effectu. Et nihilominus venerabili fratri Io.Petro Episcopo Tusculan.Neapolitan.& dilectis filiis nostris Ioanni S. Clementis de Burgos, ac Marcello S. Crucis in C Hierusalem,Ceruino,& Francisco S. Anastasiæ.tt.Sfondrato nuncupatis, presbyteris Cardinalibus inquisitoribus generalibus per sedem Apostolicam deputatis,per apost. scripta, & pari motu mandamus,quatenus ipsi per se,vel alium,seu alios eosdem requisitos, & monitos monitioni,& mandato nostris prædictis non parentes,quos hæresim, & alias sententias,censuras,& pęnas prædictas propter non paritionem huiusmodi incurrere contigerit; ex nunc prout ex tunc,& ecõtra, hæreticos ac sententiis,censuris,& pęnis prædictis irretitos tamdiu publice nuntient, & faciant ab aliis nũtiari,donec ipsi hæresim huiusmodi abiurauerint,& rehabilitationis gratiam obtinere meruerint. Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij sæcularis. Non obstan. constitutionibus,& ordinationibus apostolicis contrariis quibuscunque: aut si aliquibus communiter,vel diuisim ab eadem sit sede indultũ, quod interdici,suspendi,vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facien-D tes plenam,& expressam,ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Ceterum vt præmissa omnia ad eorum quorum interest, notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam iuste prætendere,aut se legitime excusare possit: Volumus,& dicta auctoritate Apostolica decernimus,quòd præsentes literæ per aliquos Curiæ nostræ Cursores, in Basilica principis Apostolorum de Vrbe, et Ecclesia Lateranen. dum inibi multitudo populi ad diuina audienda congregari solet,plana,et clara voce legantur,et lectæ in earundem Basilicæ, et Ecclesiæ valuis, ac in porta cancellariæ Apostolicæ, et in acie Campi Floræ, necnon in singularium cathedralium, et metropolitan. Ecclesiarum Valuis affigantur, vbi ad lectionem, et notitiam cunctorum aliquandiu affixæ pendeant, et cum inde amouebuntur earum exempla in eisdem locis remaneant affixa. Quòdque per E lectionem,affixionem, & publicationem huiusmodi omnes, & singulæ personæ, sub pręsentibus comprehensæ post spatium trium mensium, & triginta dierum huiusmodi respectiue, ita sint obligatæ, et astrictæ, ac si illæ eis coram, et personaliter lectæ, et publicatæ essent,et quòd earum transumptis manu Notarij publici subscriptis,et sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis,ea prorsus fides adhibeatur,quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Volumus autem quòd de personali exhibitione,& priuata abiuratione per dictos culpabiles, vt præfertur facienda, per scripturam manu propria ipsiusmet se exhibentis, & abiurantis,seu per publicum Notarium confectam,ac ipsius inquisitoris,coram quo exhibitio,& abiuratio huiusmodi fieri continget manu subscripta,ita vt si ipsi culpabiles in eosdem, vel similes errores reinciderint,se lapsi omnino esse censeantur, constare debeant,aliàs eędem præsentes, ac per eas

De abiuratione fiãt Scripturę,quibus absolutis subscribãt. Adde quę dixi apud Eyme.3.p. Scho. 55.

dictis culpabilibus absolutio,& liberatio ac dispensatio , et indultum concessa huiusmodi eis nullatenus suffragentur. Nulli ergo omnino hominum liceat hâc paginam nostræ absolutionis liberationis,dispensationis,indulti,abolitionis,requisitionis,monitionis, mandati,assignationis,decreti, & voluntatis infringere,vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare pręsumpserit , indignationē omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius,se nouerit incursurum. Datum Romę apud sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicę M D L.Tertio Calen.Maij,Pōtificatus nostri anno primo. A

M.Card.Crescentius. A.de Bartolis. Blosius.

IVLIVS PAPA III.

Super abolitione Librorum omnium Hæreticorum,& Lutheranorum. B

Reuocat omnes facultates legendi libros prohibitos,solis inquisitoribus & eorum commissarijs exceptis qui cunque vero tales libros habuerint realiter & cum effectu debeant eos inquisitoribus consignare. inquisitores vero reipub. Christianæ generales iubeant publicari contradictores velut hereticos.

Edita anno domini 1550.

Ex bibliotheca nostra.erat que impressa Romę anno domini.1550.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei,ad perpetuam rei memoriam.

CVM meditatio cordis nostri,ad id potissimum tendat,vt fides Catholica vbique augeatur,et floreat:ad ea libenter intendimus, per quæ omnis ab ea declinandi occasio tollatur. Sane cum sicut nobis nuper innotuit ex facultatibus,quę aliquibus vt libros hæreticos aut de fide suspectos,etiā ad effectum eorundem librorum errores repellendi tenere, & legere possent aliquando concessæ fuerunt, non ij qui sperabantur fructus hactenus prouenerint, C quinimmo diuersa inconuenientia subsecuta sunt:Nos præmissis occurrere, & Christi fidelium animarum saluti consulere cupientes, Motu proprio , non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam,sed de nostris certa scientia,& matura deliberatione omnes,& singulas facultates,& licentias legendi, & tenendi libros Lutheranos , aut alios hæreticos,seu de fide suspectos quibusuis personis cuiuscunque status,gradus,ordinis,vel conditionis existentibus,etiam si Episcopali,vel Archiepiscopali,aut alia maiori dignitate Ecclesiastica,seu seculari præeminētia præfulgeant (inquisitoribus,seu commissariis super hæretica prauitate ab Apostolica sede pro tempore deputatis,durāte ipsa deputatione dumtaxat exceptis) à quibusuis prædecessoribus nostris , ac nobis , & dicta sede Apostolica, seu eius legatis , etiam de latere aut maiori pænitentiario nostro , vel quibusuis aliis, sub quibuscunque verborum formis & expressionibus , ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis clausulis irritantibusque,& aliis decretis quomodolibet etiam motu,& scientia similibus hactenus concessas , Apostolica auctoritate tenore præsentium reuocamus,irritamus , & annullamus,& pro reuocatis , irritis, & penitus infectis , quo ad omnia habemus,& ab aliis haberi volumus : districtius inhibentes personis præfatis sub sententiis,censuris,& pœnis contra similes libros tenentes , aut legentes,tam à sacris canonibus, quàm à nobis,& sede Apostolica hactenus inflictis,& promulgatis ne de cetero facultatibus,& licētiis prædictis vti,aut earum prætextu,seu aliàs quomodolibet libros prædictos, aut quoscunque alios hactenus reprobatos,aut in futurum reprobandos tenere, aut legere præsumant: Et insuper omnes, & singulos librorum Impressores, & Blibliothecarios, ac libros quomodolibet vendentes,& quascunque alias personas libros Lutheranos , aut alios hæreticos,seu Lutheranam,aut aliam falsam doctrinam in se cōtinentes,vel à nobis,& dicta sede quomodolibet reprobatos,ex quauis causa etiam ex nostra, & dictæ sedis speciali licentia,seu permissione penes se habentes, cuiuscunque status,gradus,ordinis,vel conditionis,aut pręeminentiæ existant , etiam si vt præfertur pontificali , aut alia quacunque etiam maiori ecclesiastica,vel mundana dignitate præfulgeant(dictis inquisitoribus,& cōmissariis,vt pręfertur,exceptis)dicta Apostolica auctoritate , & earundem tenore pręsentium requirimus,& monemus,ac eis,& eorum cuilibet in virtute sanctæ obedietiæ , & sub incursus hæresis,ac omnibus contra hæreticos de iure inflictis, & promulgatis tam Ecclesiasticis,quàm temporalibus sententiis,censuris,& pęnis,districte pręcipiendo mandamus, quatenus infra spatium sexaginta dierum à die publicationis præsentium,modo, & forma infrascriptis faciendæ computandorum,quorum viginti pro primo,& alios viginti pro secundo

De materia huius rescripti videto quę dixi copiose apud Eymer. p.2.Schol.1.

D

E

A cando, ac reliquos viginti dies pro tertio, & peremptorio termino, ac monitione canonica eis, & eorum cuilibet in iis scriptis assignamus: Omnes, & singulos libros Lutheranos, aut alios hæreticos, seu Lutheranam aut aliam falsam doctrinam in se continentes, vel à nobis, & dicta sede quomodolibet reprobatos penes se eos ex quauis causa, etiam mercaturæ, & ex nostra ac eiusdem sedis permissione ac licentia etiam speciali, vt præfertur, penes eos existentes, inquisitoribus hæreticæ prauitatis in ciuitatibus, in quibus libri huiusmodi existunt, consignasse debeant realiter, & cum effectu. Et nihilominus venerabili fratri Ioanni Petro episcopo Tusculan. Neapolitan. & dilectis filijs nostris Ioanni sancti Clementis, de Burgos, ac Marcello Sanctæ Crucis in Hierusalem, Ceruino, & Francisco sanctę Anastasiæ titulorum Sfondrato, nuncupatis, presbyteris Cardinalibus, inquisitoribus generalibus per sedem apostolicam deputatis, per apostolica scripta pari motu mandamus, B quatenus ipsi per se vel alium, seu alios eosdem requisitos, & monitos, monitioni, & mandato nostris prædictis non parentes, quos hęresim ac alias sententias, censuras, & pœnas prædictas propter non paritionem huiusmodi incurrere contigerit, ex nunc prout ex tunc, & è contra hæreticos, ac sententiis, censuris, & pœnis prædictis irretitos tamdiu publice nuntient, & faciant ab aliis nuntiari, donec ipsi omnes, & singulos libros Lutheranos aut alios hæreticos huiusmodi inquisitoribus præfatis in ciuitatibus in quibus libri huiusmodi, vt præfertur existunt, consignauerint, & rehabilitationis gratiam obtinuerint. Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis contrarijs quibuscunque: aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non posint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Ceterum vt præmissa C omnia ad eorum quorum interest notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam iuste prætendere, aut se legitime excusare possit: Volumus, & dicta auctoritate apostolica decernimus, quòd præsentes literæ per aliquos Curiæ nostræ Cursores, in Basilica Principis apostolorum, de Vrbe, & Ecclesia Lateranensi, dum inibi multitudo populi ad diuina audienda congregari solet, palam, & clara voce legantur, & lectæ in earundem Basilicæ, & Ecclesiæ valuis, necnon in porta Cancellariæ apostolicæ, & in acie campi Floræ affigantur, vbi ad lectionem, & notitiam cunctorum aliquandiu affixæ pendeant; & cum inde amouebuntur, earum exempla in eisdem locis remaneant affixa. Quòdque per lectionem, affixionem & publicationem huiusmodi omnes, & singulæ personæ sub præsentibus comprehensæ post sexaginta dies huiusmodi respectiue ita sint obligatæ, & astrictæ, ac si eis coram, & personaliter lectæ, & intimatæ essent: & earum transumptis manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ mu- D nitis, ea prorsus fides adhibeatur, quæ pręsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Volumus autem quòd ij, qui libros Lutheranos, seu alios prædictos infra spatium, & terminum huiusmodi dictis inquisitoribus consignauerint, nisi ipsi aliàs quàm ex retentione librorum huiusmodi hæretici, seu de fide suspecti fuerint, eo ipso etiam absque aliqua desuper facienda abiuratione à censuris, & pœnis propterea forsan incursis, in vtroque foro absoluti sint, & esse censeantur, prout nos eos in euentum prædictum, ex nunc pro ut ex tunc (dummodo pænitentiam, quàm confessor per eos eligendus, eis propterea duxerit iniungendam, omnino adimpleant) absoluimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginā nostræ reuocationis, irritationis, annullationis, inhibitionis, requisitionis, monitionis, mandati, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum E Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Romæ, apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicę, Millesimo quingentesimo quinquagesimo. Tertio Cal. Maij, Pontificatus nostri anno primo.

M. Cardinalis Crescentius.

Blosius. A. de Martholis.

Anno à Natiuitate Domini M D L. Indictione viij. Die vero v. Mensis Iunij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Iulij, diuina prouidentia Papæ III. Anno eius primo, retroscriptæ literæ reuocationis, inhibitionis, & voluntatis palam, publice, alta & intelligibili voce in Basilica Principis Apostolorum de Vrbe, dum ibidem diuina officia de mane celebrabantur, & magna populi multitudo congregata esset, de verbo ad verbum, per me Ioannem Roillad, præfati S.D.N. Papæ Cursorem lectæ, & deinde affixę, &

publicatæ

publicatæ fuerunt, & sic affixi, per aliquod spatium dimisi, & successiue, eadem die in Ecclesia S. Ioannis Lateranensis, etiam de verbo ad verbum, hora vesperorum, per me eundem Ioannem Roillad, lectæ, affixæ & publicatæ fuerunt, & postmodum eadem die affixę, & publicatæ fuerunt in Valuis, seu portis Cancellariæ Apostolicę, & in Acie Campi Floræ, dimissis in suprascriptis Valuis, & locis, per aliquod temporis spatium affixis, & deinde amotis copiam earundem literarum in quibuslibet Valuis, portis, & locis suprascriptis affigendo, & dimittendo per nos Ioannem Roillad, Clericum coniugatum, viridim diœcesis, & Maturinum menandi clericum, Cenomanensis diœcesis, præfati Sanctißimi Domini nostri Papæ Cursores. A

Ita est Ioannes Roillad Cursor subscripsi.
Ita est Maturinus menandi Cursor.
Ita est Petrus Gomes, Magister Cursor.

IVLIVS PAPA III. B

Contra Hebræos retinentes libros in quibus aliquid contra fidem catholicam notetur, vel scribatur. libri Hebræorũ in quibus blasphemiæ in Dominũ aut in Christianã religionem continentur, in eorũ synagogis & priuatis etiam domibus inquirantur: & qui reperti fuerint tales habere libros, debitis pœnis coerceantur: contumaces aut grauiter in hoc delinquentes prout à fide apostatantes castigentur. in ceteris non molestentur Hebræi: contradictores appellatione remota puniantur.

Edita anno Domini 1554.

Ex bibliotheca Illust. Iulij Antonij Sanctorij Cardinalis sanctæ Seuerinæ.

VNIVERSIS & singulis venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, & episcopis, ac dilectis filijs alijs locorum ordinarijs, Salutem & apostolicam benedictionem.

CVM sicut nuper non sine animi nostri molestia accepimus, licet aliàs venerabiles fratres nostri S.R.E. Cardinales hæreticæ prauitatis in vniuersa repub. Christiana inquisitores generales certum Hebraicorum librorum volumen Ghemarot Thalmud nuncupatum, nonnulla indigna, & legem diuinam, orthodoxamque fidem offendentia continens, de mandato nostro damnauerint, & igne comburi fecerint, nihilominus inter ipsos Hebræos adhuc esse dicantur diuersi libri diuersas contra Christum redemptorem nostrum, eiusque sanctissimum nomen, & honorem blasphemias, & ignominias continentes, Nos in præmissis opportune prouidere volentes, vobis, & vestrum cuilibet per præsentes committimus, & mandamus, quatenus singulis vniuersitatibus Hebræorum infra limites iurisdictionis vestræ consistentibus ex parte nostra intimetis & notificetis, quòd elapsis quatuor mensibus à die intimationis, & notificationis huiusmodi, omnes & singuli libri, in quibus nomen Iesu saluatoris nostri, quòd Ieseui hanozri dicitur, cum blasphemia, aut aliàs ignominiose nominatur, tam in eorum Synagogis, & locis publicis quàm priuatis domibus, & aliàs vbique locorum diligentissime exquirantur, & qui libros huiusmodi penes se quoquo modo habere reperti fuerint, debitis pœnis, tam pecuniarijs, & confiscationis bonorum, quàm si eorum contumacia, aut qualitas delicti id exegerit, corporis etiam vltimi supplicij, ac aliàs prout à fide Christi apostatantes puniuntur, irremissibiliter puniantur; & nihilominus eisdem quatuor mensibus elapsis per vos, vel alium, seu alios, quos ad hoc duxeritis deputandos, libros huiusmodi cum omni diligentia inquiratis, & studiose inuestigetis, inquirique & inuestigari faciatis, & eos, quos libros huiusmodi penes se habere repereritis, pœnis quibus apostatantes præfati puniuntur, omnino et irremissibiliter puniatis: Non permittentes de cetero eosdem Hebræos (qui in memoriam passionis Dominicæ à sancta matre Ecclesia tolerantur, vt aliquando mansuetudine nostra allecti ad verum Christi lumen, diuino afflante spiritu, conuertantur) à quibusuis etiam apostolica auctoritate fungentibus occasione cuiusuis sortis librorum apud eos existentium, (dummodo blasphemiam, vt præfertur, non contineant) nisi de nostro expresso mandato, quomodolibet vexari aut molestari: Cõtradictores quoslibet et rebelles, ac vobis in præmisis non parentes per sententias, censuras, et pœnas ecclesiasticas ac etiam pecuniarias arbitrio vestro moderandas et applicandas, ac alia opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis seruatis processibus, sententias, censuras et pœnas prædictas etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis, ac ipsorum Hebræorum etiam iuramento, confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, priuile-

A priuilegiis quoque, indultis, et literis apostolicis sub quibuscunque tenoribus et formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis quomodolibet concessis, ac etiam iteratis vicibus, approbatis & innouatis, Quibus omnibus, eorum tenores præsentibus pro expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter & expresse derogamus. Contrarijs quibuscunque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem: Et quia difficile foret, præsentes literas ad singula quæque loca, in quibus de eis fides facienda erit, deferri; volumus, & dicta auctoritate decernimus, quòd transumptis præsentium manu notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius curię ecclesiasticæ, seu personę in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, ea prorsus fides adhibea-
B tur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensæ. Datum Romę, apud sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die xxix. Maij. M D L I I I I. Pontificatus nostri anno quinto.

Claudius de Valle Sanctissimæ Romanæ vniuersalis inquisitionis Notarius.

BVLLA CONTRA IMPEDIENTES *Inquisitores hæreticæ prauitatis in suo inquisitionis officio.*

C *Nullæ omnino personæ publicæ vel priuatæ, quouis ingenio, colore, vel occasione immisceant se negotijs inquisitionis, nisi quatenus per inquisitores fuerint requisiti. leges omnes huic ordinationi & canonibus ecclesiasticis obsistentes abrogent: contrafacientes omni Ecclesiæ suffragio & sacramentorum perceptione sunt priuati, & excommunicati, nec nisi per Romanum Pontificem absoluantur prꝫterquam in articulo mortis.*

In nomine sanctæ & Indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen.

NOVERINT vniuersi, hoc præsens publicum transumptum inspecturi, quòd nos Ioannes Baptista Cicada, Dei & apostolicæ Sedis gratia, Episcopus Albinganen. S.D.N. Papę, eiusque Camerarij, necnon Curiæ Causarum Camerę Apostolicæ generalis Auditor, Romanæque Curiæ iudex ordina- *Edita anno Domini 1551.*
D rius, sententiarumque & censurarum in eadem Romana Curia latarum, ac literarum apostolicarum vniuersalis executor: habuimus, vidimus, & diligenter inspeximus literas apostolicas S. D. N. D. Iulij diuina prouidentia Papæ III. heri, quæ fuit dies Veneris Sancta, solemniter lectas & publicatas, eiusque vera Bulla plumbea cum cordula rubei croceique colorum, more Rom. Curiæ pendente, bullatas, & omni suspicione carentes, subsequentis tenoris. *Ex bibliotheca nostra.*

Iulius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

E LICET à diuersis Romanis Pontificibus prędecessoribus nostris, etiam per speciales constitutiones in corpore iuris insertas, fuerit rite & salubriter sancitum atque decretum, vt seculi potestates & Domini temporales ac prouinciarum ciuitatum, terrarum & locorũ quorũcunque rectores, quibuscunque dignitatibus vel officijs aut nominibus censeantur, diœcesanis episcopis & inquisitoribus hæreticę prauitatis, in ipso inquisitionis negotio faueant & assistant, nemoque ex prædictis potestatibus, dominis, & rectoribus eorumque officialibus, de crimine hæresis, cum mere sit ecclesiasticum, quoquo modo cognoscat vel iudicet, neque diœcesano episcopo vel inquisitori ipsius inquisitionis negotio incumbenti se opponere aut ipsum aliquatenus impedire vel impedientibus auxilium, aut fauorem scienter dare audeat, perpetuę damnationis sententia in eos qui contra prædicta fecerint promulgata, quam si per annum animo sustinuerint pertinaci, ex tunc velut hęretici condemnentur: vsque adeo tamen in omnibus fere non solum Italię, verumetiam aliis

prouincijs, ciuitatibus, terris, & locis, complurium laicorum, vt accepimus, mundanę gloriæ processit ambitio, vel sacrorum Canonum inscitia, vel ecclesiasticæ disciplinæ contemptus, vt in animarum suarum perniciem atque interitum, diœcesanos episcopos & inquisitores à sede Apostolica institutos inquisitionis officium exercentes, alij sub iustitię prætextu, ne vlli scilicet fiat iniuria, impedire; alij vero sub pietatis colore, vt sontes scilicet seuerius puniantur, se ipsis diœcesanis episcopis, & inquisitoribus adiungere, & vnà cum eis de ipso hæresis crimine cognoscere, processus formare, formatosque suo iudicio submittere non erubescant. Cui sane morbo iam nimis late progredienti, solitam ac salutarem Ecclesiæ medicinam pro nostra pastorali solicitudine afferre cupientes, seculi potestates, dominos temporales, ac prouinciarum, ciuitatum, terrarum, & locorum rectores supradictos, necnon quascunque alias seculares personas, tam priuatas quàm publico quouis munere fungentes requirimus & monemus, ac eis Iesu Christi Redemptoris nostri (cuius vices, licet immeriti, gerimus in terris) nomine præcipimus, ne diœcesanos episcopos & inquisitores ipsos in suo inquisitionis negotio vllo modo impediant seu perturbent, neque se in hęresis crimine cognoscendo vel iudicando, quouis etiam assistentiæ & fauoris colore, causa vel occasione (nisi quatenus ab ipsis diœcesanis episcopis aut inquisitoribus spōtanea & libera eorum voluntate fuerint requisiti) se ingerant, ordinationes, prouisiones & leges quascunque de ipsius criminis cognitione latas sacris Canonibus obsistentes, & ecclesiasticam iurisdictionem impedientes, sine mora abrogent & deleant, prout etiam Nos eas omnes inualidas fuisse & esse decernimus, & declaramus, ac ex nunc pro abrogatis & deletis haberi volumus & mandamus. Qui monitis his nostris non obtemperauerint, quive scienter in prædictis consilium, auxilium, aut fauorem dederint, nouerint se non solū per sacras dictorum prædecessorum nostrorum constitutiones, verumetiam per hanc nostram sanctionem siue sententiam & declarationem perpetuo duraturam (quam auctoritate omnipotentis Dei ac beatorum apostolorum Petri & Pauli, ac nostra in ipsos non obtemperantes, quacunque illi præfulgeant dignitate, in his scriptis proferimus) communione fidelium & omnium ecclesiasticorum sacramentorum perceptione priuatos, ac maledictionis, ac execrationis æternæ vinculo ligatos, anathematisque & maioris excommunicationis mucrone percussos; ita vt nemo vnquam in præmissis delinquens, *nisi à nobis* & successoribus nostris canonice intrantibus, etiam prætextu quarumcunque facultatum, concessionum & gratiarum, etiam confessionalium nuncupatarum, etiam à nobis & dicta sede hactenus emanatarum, vel in posterum emanandarum, specificam & expressam ac aliàs quàm per verba generalia de pręsentibus literis nostris mentionem non facientium, præterquam in mortis discrimine, absolui posit. Quibus etiam censuris ipsos diœcesanos episcopos & inquisitores subiacere volumus, si laicos secum quomodocunque de ipso crimine cognoscere aut iudicare permiserint. Vt autem præmissa omnia ad eorum quorū interest notitiam deducantur, nullusque de eis ignorantiam iuste prætendere posit, volumus & apostolica auctoritate decernimus, quòd præsentes literæ per aliquos Cursores nostros aut Notarios publicos in Basilicæ Principis apostolorum de Vrbe & Ecclesiæ Lateranen. ac Cancellariæ apostolicæ Valuis, necnon acie campi Floræ, vt moris est, publicentur, earum exemplo in singulis valuis & acie huiusmodi affixo & dimisso. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ requisitionis, admonitionis, præcepti, declarationis, mandati, prolationis, voluntatis, & decreti, infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romę apud sanctum Petrū anno Incarnationis Dominicę, Millesimo quingentesimo quinquagesimo. Quintodecimo Cal. Aprilis, Pontificatus nostri anno secundo.

Eymer. p. 2. q. 54. vbi dixi Schol. 60.

Pro Reuerendiss. D. M. Card. Crescen.
Io. Barengus.

Rom. Amasæus.

Lecta & publicata fuit in die Veneris sancti, in Capella Sanctitatis suę, dum diuina celebrarentur officia.

Anno Domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo primo, Indictione nona, die vero xxviij. mensis Martij, Pontificatus S. D. N. Iulij diuina prouidentia Papæ tertij, anno eius secundo, Retroscripta literæ affixæ

A *affixæ & publicatæ fuerunt in ualuis seu portis Principis Apostolorum de Vrbe, & S. Ioan. Lateran. & Cancellariæ Apostolicæ, necnon in Acie campi Floræ, dimissis copijs per nos Petrum Gomez Freyle, & Franciscum Munos, S. D. N. Papæ Cursores.*

Ita est, Petrus Gomez Freyle Cursor manu propria.

Ita est, Franciscus Munos Cursor manu propria.

Petrus Leobodie Magister Cursorum.

QVIBVS quidem literis diligenter inspectis, illas ad requisitionem Reuerendi Patris Magistri Theophili Tropien. ord. Prædicatorum Commissarij generalis S. Inquisitionis, per Notarium publicum infrascriptũ, exemplari mandauimus & transumi, & in hanc publicam transumpti formam redigi: Decernentes & volentes, vt huic præsenti transumpto (iuxta earundem literarum & decreti in eis appositi, continentiam & tenorem) plena fides vbique adhibeatur, ac si ipsæ originales literæ exhibitæ vel ostensæ forent: quibus omnibus & singulis
B auctoritatem nostram ordinariam interposuimus: & ad ampliorem euidentiam præmissorum, Sigillum nostrum, quo in talibus vtimur, præsentibus duximus apponendum. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum, præsentes literas, atque præsens publicum transumpti instrumentum, exinde fieri, & per notarium publicum, nostrumque & dictæ Curiæ coram nobis scribam infrascriptum, subscribi & publicari mandauimus, sigillique nostri iussimus & fecimus impressione muniri. Datum Romæ in ædibus nostræ solitæ residẽtiæ, sub anno à Natiuitate Domini M D L I. Indictione nona, die vero XXVIII. mensis Martij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & D. N. D. Iulij diuina prouidentia Papæ tertij, anno secundo, præsentibus ibidem discretis viris Dominis Bonifatio de Grangia & Desiderio Bonaauena Notarijs publicis, & coram nobis scribis, clericis Gebenen. & Iullen. respectiue diœces. testibus ad præmissa vocatis atque rogatis.

C

Adam de Inuidia eiusdem Curiæ Causarum Cameræ Apostolicæ Notarius ss. — Locus sigilli.

EDICTVM ILLVSTRISSIMORVM ET Reuerendißimorum DD. Cardinalium reipub. Christianæ inquisitorum generalium de comburendo Thalmud.

Illustrissimi & Reuerendissimi Cardinales inquisitores generales reipub. Christianæ Romæ tempore Iulij iij. Pont. Max. Thalmud Hebræorum tam Hierosolymitanum quàm Babylonicum comburi fecerunt: idem alijs in-
D *quisitoribus priuatis facere iubent. Præcipiunt insuper, ne quis tales libros aut quaslibet eorum partes penes se retineat sub grauibus pœnis, neue à partibus infidelium adduci faciat.*

NOS Ioannes Petrus Caraffa episcopus Tusculanus, Rodulphus Pius de Carpo sanctæ Mariæ in Transtiberim, Ioannes à Toledo Cõpostellanus S. Pancratij, Hieronymus Verallus sancti Martini in montibus, Iacobus Puteus S. Simeonis, & Sebastianus Pighinus S. Calisti, Titulorum miseratione diuina S. R. E. Presbyteri Cardinales in vniuersa republica Christiana contra hæreticam prauitatem inquisitores generales, à sancta sede apostolica specialiter deputati.

Edita anno Domini 1553.

Ex bibliotheca nostra.

E SVMMI Dei nostri prouidentiam, ac benignitatem, qua vt hominum genus ab errorum tenebris vindicatum in veritatis semitam perduceret, suæ gloriæ splendorem, è cælis ad terram demittere, ipsiusque lucis radijs bonos pariter, ac malos perfundere dignatus est, quantum pro humana fragilitate nobis licet æmulari totis gestientes affectibus pro iniuncti nobis officij solicitudine non modo ab Ecclesiæ Christianæ finibus, peruersa hæresum & impietatum dogmata eliminare quotidie pro viribus studemus, sed etiam ad obcæcatam Iudæorum perfidiam, quos interim Ecclesiæ Christi pietas secum haud secus, quàm zizaniam commixtam tritico viuere permittit, nostri studij vigilantiam adhibere cupientes, nil eorum illuminationi conducibilius fore arbitrati sumus, quàm si ipsos ab impiis & inanibus doctrinis auertentes, ad sacras (quas se colere falso iactant) literas scrutandas deducere possemus, vbi suæ salutis absconditum thesaurum, remoto ab eorum cordibus ve-

O lamine,

Concordat rescriptum Innocen. iiij. incip. Impia Iudeorũ. sup. pag. 5. adde Eymer. par. 2. q. 45. nu. 6. vbi dixi Schol. 52.

lamine, nobiscum Deo donante inuenire & agnoscere valerent. Quare cum ad nostram A
notitiam non sine ingenti animi dolore peruenisset, male sui studiosam ac obstinatã hanc Hebræorum gentem, iam pene clausis & obsignatis sacrorum Bibliorum libris, solis codicibus quibusdam quos Thalmud appellant, istudere, ac eos, vt aiunt, diurna nocturnaque manu versare: suosque filios à teneris vngu culis hac virulenta doctrina præcipue imbuere, vbi pro pietate in Deum ipsum blasphemare, pro candido & sincero Deitatis cultu fabulas & inanes superstitiones, pro desiderio Redemptoris & Messiæ exitiale odium in Christum & maledicta in Christianos perdiscunt, edocti, priscorum Romanorum Pontificum, ac sanctorum Patrum semper imitando exempla, qui suis & scriptis & sanctionibus hos impios codices explodere conati sunt, tam detestandam diuini nominis iniuriã, ac huius gentis exitium diutius conniuentibus oculis pertransire nolentes, zelum officij nostri ad hanc impietatẽ magis detegendam ac radicitus extirpandam accedere volentes, per B
ministros sanctissimi officii nostri omnes huiusmodi codices Thalmud appellatos, per domos Hebræorum hanc almam Vrbem incolentium diligenter perquiri, & inuentos in vnũ congregari, ac per viros fideles hebraicum idioma callentes reuolui iussimus, & virulenta, hæretica ac peruersa dogmata quibus respersi per totum erant, in vnum colligi & annotari, ac per Sacræ Theologiæ Doctores pro sui defensione auditis quantum decuit Rabinis Iudæorum, discuti & examinari fecimus. Et demum toto negotio diligenter discusso, & coram nobis fideliter deducto, luce clarius deprehendimus in codicibus præfatis Thalmud contineri apertas ac impias in Deum blasphemias aduersus mosaycam legem, quam se profiteri iactant, & aduersus naturæ & honestatis leges, ea concedi, quę humanę aures audire perhorrescunt: Diuinum cultum tot næniis, fabulis, & superstitionibus obuolui & obscurari, vt vix apud idololatras peius vnquam auditum fuerit: Demum in Iesum Christum Saluatorem nostrum ac sanctum ipsius Euangelium tot improperia, contumelias ac C
blasphemias irrogari, quæ de nefario ac perditissimo homine non sine nausea audiri possent. Quæ omnia pro Dei honore ea qua decet animaduersione euellere & punire cupientes, præhabito pręfatorum virorum tam in sacris literis quàm in vtroque iure maturo consilio, omnes huiusmodi libros Thalmud quos colligere potuimus, per nostræ sententiæ decretum comburendos publice in acie campi Florę huius almæ Vrbis iussimus, quod & sub die IX. huius maximo populi applausu executioni mandari fecimus. Cupientes autem vt hoc salutare exemplum ab hac Ecclesia omnium matre ac magistra ad reliquas per orbem proficiscatur, per præsentes auctoritate officii nostri, ac de speciali Sanctissimi D. N. mandato viuę vocis oraculo desuper nobis facto, & etiam auctoritate nostri officii omnes, & singulos Principes Christianos & rerum publicarum rectores, necnon ordinarios locorum, & hæreticæ prauitatis inquisitores hortamur, & monemus in Domino, & nihilo- D
minus eis in virtute Spiritus sancti & sanctæ obedientiæ, & sub pœnis suspensionis à diuinis quo ad episcopos & maiores prælatos, ac excommunicationis latę sententiæ, quo ad alios præcipimus, vt quamprimum præsentes nostræ ad eorum notitiam peruenerint, omnes huiusmodi libros Thalmud per domos & synagogas Hebræorum in eorum ciuitatibus & terris habitantium diligenter perquiri, & inuentos publice comburi faciant: omnibus vero Hebræis in ciuitatibus ac terris Christianorum habitantibus, mandamus sub pœna confiscationis omnium bonorum suorum, quam ipso facto contrafaciendo incurrant, quorum quartam partem accusatoribus seu denũtiatoribus, reliquas vero inter ordinarios & inquisitores locorum ac Dominos temporales æquis portionibus diuidẽdas applicamus, vt infra tres dies ab harum nostrarum in hac alma Vrbe in acie campi Florę & in synagogis eorum: in aliis vero extra vrbem locis & terris, in locis publicis, & solitis publicatione & banno respectiue per proclamam faciendis, omnes prænominatos libros Thalmud tam E
Hierosolymitanum quàm Babylonicum, omnesque & singulas ipsorum partes, quos apud se habere contigerit, nobis seu nostris officialibus ac prædictis ordinarijs, & inquisitoribus locorum respectiue consignare debeant, nec de cetero tales vel similes libros scribi aut imprimi vel à partibus infidelium ad has fidelium partes deduci facere, aut quouis quæsito colore habere aut retinere possint aut debeant: vniuersis demum Christifidelibus in virtute Spiritus sancti & sanctæ obedientiæ & sub excõmunicationis latæ sententię pœna præcipiẽdo mandamus, ne prędictos codices Thalmud, vtpote damnatos ab Ecclesia, legere aut penes se retinere præsumant, nec Hebræis pręfatis, pro habendis, scribendis seu imprimendis huiusmodi libris consilium, auxilium vel fauorem impendere audeant, contrafactores

autem

A autem præter pœnas excommunicatis debitas alijs pœnis fautoribus hæreticorum, à iure taxatis punientur, prout per præsentes ex nunc puniri mandamus. In quorum omnium & singulorum fidem præsentes exinde fieri fecimus, & per Notarium nostrum infrascriptum subscribi ac sigilli officij nostri impressione muniri. Datum Romæ in ædibus nostris sub die XII. mensis Septemb. M D LIII. Pont. S. D. N. D. Iulij diuina prouidentia Papæ tertii anno quarto.

PAVLVS PAPA IIII.

Bulla Sanctissimi Domini Nostri Pauli Papæ quarti, Contra negantes Trinitatem, aut Diuinitatem IESV CHRISTI, aut eius Conceptionem de Spiritu sancto, aut eius mortem, vt nos redimeret, aut virginitatem Beatissimæ semper virginis Dei genitricis MARIAE.

B

Paulus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CVM quorundam hominum prauitas atque iniquitas eo vsque nostris temporibus processerit, vt ex ijs, qui à catholica fide aberrant & desciscunt, plurimi quidem non solum diuersas hæreses profiteri, sed etiam ipsius fidei C fundamenta negare præsumant, & eorum exemplo multos in interitum animæ deducant: Nos cupientes, pro nostro pastorali officio & charitate, huiusmodi homines, quantum cum Deo possumus, à tam graui & pestilenti errore auocare, ac ceteros ne in talem impietatem labantur, paterna seueritate admonere, omnes & singulos, qui hactenus asseruerunt, dogmatizarunt, vel crediderunt Deum omnipotentem non esse Trinum in personis, & incomposita omnino indiuisaque vnitate substantię, & vnum vnamet simplici diuinitatis essentia. Aut Dominum nostrum Iesum Christum non esse verum Deum eiusdem substantiæ per omnia cum Patre, & Spiritu sancto. Aut eundem secundum carnem non esse conceptum in vtero Beatissimæ semperque Virginis Mariæ de Spiritu sancto, sed sicut ceteros homines ex semine Ioseph. Aut eundem Dominum ac Deum nostrum Iesum Christum non subiisse acerbissimam Crucis mortem, vt nos à peccatis & ab æterna morte redimeret, & Patri ad vitam æter- D nam reconciliaret. Aut eandem beatissimam Virginem Mariam non esse veram Dei matrem, nec perstitisse semper in virginitatis integritate ante partum scilicet, in partu, & perpetuo post partum, ex parte omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Apostolica auctoritate requirimus & monemus, quatenus infra spatium trium mensium à publicatione præsentium in Romana Curia, quo ad residentes in ea, modo infrascripto: extra eam vero, quo ad alios in illa non residentes, modo & forma per diœcesanos statuendis, facienda incipiendorum, quos pro primo, secundo, & tertio, ac peremptorio termino, ac monitione canonica eis & eorum cuilibet assignamus, ab eorum assertione, dogmatibus, & credulitate huiusmodi, ac quibuscunque aliis in fide prædicta erroribus, E in quos hactenus lapsi sunt, resipuisse, & ad vnitatem Ecclesiæ redeundo, assertionem, dogmata, & credulitatem, ac alios errores huiusmodi in manibus inquisitorum hæreticæ prauitatis, ciuitatum, & locorum, in quibus ad præsens degunt, realiter & cum effectu abiurasse, & infra alios tres menses à die abiurationis huiusmodi inchoandos, de eadem abiuratione venerabilibus fratribus nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, dictę hæreticæ prauitatis inquisitoribus generalibus plenam fidem fecisse debeant: Nos enim eiusdem Dei omnipotentis exemplo, qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat, omnes & singulos, qui, vt præfertur, ab assertione, dogmatibus & credulitate, ac aliis erroribus prædictis resipuerint, & ad vnitatem Ecclesiæ redeundo, assertionem, dogmata, & credulitatem, ac alios errores huiusmodi sponte abiurauerint, & de eadem abiuratione præfatis inquisitoribus generalibus fidem fecerint, ac pænitentiam priuatam per dictos particulares inquisitores eis iniunctam cum effectu adimpleuerint, à prę-

Edita anno Domini 1555.

Ex bibliotheca Illust. Iulij Antonij Sanctorij Cardinalis sanctæ Seuerinæ.

August. in lib. de Assumptione beatæ Mariæ c. 4.

dictis & quibusuis aliis quantumuis grauibus & enormibus hæresibus, & à fide Christi apostasiis, ac in eadem fide erroribus: necnon excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque sententiis, censuris & pœnis, tam ecclesiasticis, quàm temporalibus etiam bonorum priuatiuis & corporis afflictiuis, ac capitalibus in tales à iure, vel ab homine latis & promulgatis, & per eos præmissorum occasione incursis (dummodo delati, aut inquisiti, seu relapsi non sint) dicta auctoritate, tenore præsentium in vtroque foro absoluimus & liberamus, ac cum eis super irregularitate, quam propterea contraxerint, etiam si sic ligati Missas & alia diuina officia, etiam forsan in contemptum clauium celebrauerint, aut illis aliàs se immiscuerint. Quòdque ea ipsa irregularitate, & ceteris præmissis, non obstantibus qui promoti non fuerint, ad omnes etiam sacros & presbyteratus ordines promoueri, & in illis tam ipsi, quàm qui iam etiam post incursam hæresim promoti fuerint, in altaris ministerio ministrare: Necnon tam clerici, quàm laici, & vtriusque sexus personæ, eorumque filii, nepotes, descendentes, ad gradus, honores, ordines, & officia, ac alia quæcunque assumi, illaque suscipere, & exercere libere & licite valeant, auctoritate & tenore prædictis, de specialis dono gratiæ dispensamus, eisque pariter indulgemus: necnon omnem inhabilitatis & infamiæ maculam, siue notam circa eos præmissorum occasione quomodolibet insurgentem ab eis penitus & omnino abolemus. Et insuper cum errores, quos supra narrauimus ita graues & nefandi sint, vt illi, qui in eos decidunt, excusationem non habeant, sed subuersi potius atque immanes, quàm hæretici merito dici possint: Hac nostra perpetuo valitura constitutione sancimus, quòd tam illi, qui hactenus in ipsos errores, vel eorum aliquem lapsi sunt, & infra supradictum terminũ non resipuerint, & ea, quæ supradiximus non adimpleuerint, quàm omnes & singuli alii, qui in futurum in illos, vel illorum aliquem quomodolibet prolabentur, cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis existant, pro subuersis & relapsis in hæresim haberi, & vt relapsi Curiæ seculari tradi, & per ipsam Curiam debitis pœnis in relapsos statutis puniri possint, in omnibus & per omnia perinde ac si uere & realiter in hæresim relapsi essent, & eos relapsos esse constaret: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ceterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præmissa omnia ad eorum, quorum interest, notitiam deducantur, nullusque de illis ignorantiam prætendere, ac se legitime excusare possit, Volumus & dicta auctoritate decernimus, quòd præsentes literę, seu earum transumptum, cui, si manu Notarii publici subscriptum, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitum fuerit, eam prorsus fidem in iudicio & extra adhiberi statuimus, quæ ipsis literis adhiberetur, si originaliter exhiberentur, in eadem Curia per aliquos Cursores nostros in Basilicæ principis Apostolorum, & Ecclesię Lateranen. de Vrbe, ac Cancellariæ apostolicæ Valuis, & Acie campi Florę, ut moris est: extra Curiam vero prædictam, modo & forma per venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos, & episcopos, ac alios ecclesiarum prælatos, quibus in virtute sanctæ obedientię per easdem præsentes mandamus, vt literas, siue transumptum huiusmodi vbique per eorum prouincias, diœceses & ecclesias sincera charitate publicẽt & publicari faciant, statuendis, publicentur, earum exemplo in singulis locis, in quibus publicatio ipsa fiet, affixo & dimisso. Nulli ergo omnino hominum liceat hãc paginam nostræ requisitionis, monitionis, assignationis, absolutionis, liberationis, dispensationis, indulti, abolitionis, sanctionis, voluntatis, decreti, statuti & mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire: Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Romę apud sanctum Marcum, Anno Incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo quinquagesimo quinto, Septimo Id. August. Põtificatus nostri anno primo.

Concordat rescriptum Iulij Papæ iij. incip. Illius qui misericors. sup. pag. 90.

A B C D E

Fed. Cardinalis Cęsius,

Io. Barengus.
Barengus.

Anno à Natiuitate Domini M D LVI. Indictione xiiij. Die vero xxij. Mensis Iulij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Pauli diuina prouidentia Papæ IIII. Anno eius secundo, pręsentes retroscriptæ literæ Apostolicę, affixę, & publicatæ fuerunt ad valuas, seu portas Basilicarum Ecclesiarum Lateranensis, & Principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apostolicę, ac in Acie Campi Floræ, dimissis copijs affixis, vt moris est, per me Thomam Roger præfati Sanctissimi Domini nostri Papæ Cursorem.

Petrus Gomes magister Cursorum.

PAVLVS PAPA IIII.

Bulla S. D. N. D. Pauli diuina prouidentia Papæ IIII. contra Hæreticos, & Schismaticos.

Iubet innouari, & inuiolabiliter obseruari omnes leges, decreta siue statuta à Romanis Pontificibus, sacris concilijs, & sanctorum patrum decretis in hereticos & schismaticos quouis tempore edita, etiamsi in literis Pontificum extrauagantibus contineantur; & si non fuerint in vsu, ad vsum præcipit reuocari, vt custodiantur contra quoscunque quacunque auctoritate & honore, vel dignitate existant. & quicũque in hæresim aut schisma inciderint, seu excitauerint, officijs & beneficijs & honoribus quibuscunque sint priuati, & ad illa de cetero sint inhabiles & incapaces, habeanturque pro relapsis perinde ac si prius hæresim in iudicio publice abiurassent, ijdem curiæ seculari tradãtur, nisi eos de benignitate admittere voluerit sedes Apostolica. et ob hæresim & schisma prædicto modo vacantia benefitia, intra tempus à iure statutum idoneis personis conferantur. multæ in fautores & complices hereticorum, & schismaticorum pœnæ statuuntur. & quicunque quacunque dignitate in hæresim, aut schisma ante suã ad aliquam dignitatem promotionem, incidisse compertus fuerit, eius promotio etiam ad Papatum nulla sit, neque ei obediatur, sed licite ei omnis fidelitas subtrahatur, inuocato contra eos, si opus fuerit, auxilio brachij secularis.

Paulus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CVM ex Apostolatus officio, nobis, meritis licet imparibus, diuinitus credito, cura Dominici gregis nobis immineat generalis; & exinde teneamur pro fideli illius custodia, & salubri directione, more vigilis Pastoris, assidue vigilare, & attentius prouidere: vt qui hac ætate, peccatis exigentibus, propriæ prudentiæ innitentes licentius & perniciosius solito contra orthodoxæ fidei disciplinam insurgunt, & superstitiosis, ac fictitijs adinuentionibus sacrarum scripturarum intelligentiam peruertentes, catholicæ Ecclesiæ vnitatem, & inconsutilem Domini tunicam scindere moliuntur, ab ouili Christi repellantur, nec magisteriũ erroris continuent qui discipuli veritatis esse contemnunt: Nos considerantes rem huiusmodi adeo grauem & periculosam esse, vt Rom. Pontifex, qui Dei & Domini nostri Iesu Christi vices gerit in terris, & super gentes, & regna plenitudinem obtinet potestatis, omnesque iudicat, à nemine in hoc seculo iudicandus, possit si deprehendatur à fide deuius redargui, & ꝙ vbi maius intenditur periculum, ibi est plenius & diligentius consulendum, ne pseudoprophetæ, aut alij etiam secularem iurisdictionem habentes simplicium animas miserabiliter illaqueent, innumerabilesque populos eorum in spiritualibus, aut tẽporalibus curæ & regimini commissos, secum in perditionem, & damnationis interitum trahant, nec aliquando contingat nos abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta in loco sancto videre, cupientes quantum cum Deo possumus pro nostro munere pastorali vulpes vineam Domini demoliri satagentes capere, & lupos ab ouilibus arcere, ne canes muti videamur nequeuntes latrare, & perdamur cum malis agricolis, ac mercenario comparemur, Habita super his cum venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus, deliberatione matura, de eorum consilio, & vnanimi assensu omnes & singulas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, ac priuationis, & quasuis alias sententias, censuras, & pœnas à quibusuis Romanis Pontificibus prędecessoribus nostris, aut pro talibus habitis etiam per eorum literas extrauagantes, seu sacris Conciliis ab Ecclesia Dei receptis, vel sanctorum Patrum decretis, & statutis, aut sacris canonibus, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis contra hæreticos, aut schismaticos quomodolibet latas & promulgatas, Apostolica auctoritate approbamus & innouamus, ac perpetuo obseruari, & in viridi obseruantia, si forsan in ea non sint, reponi, & esse debere; necnon quoscunque qui hactenus à fide catholica deuiasse, aut in aliquã hæresim incidisse, seu schisma incurrisse, aut excitasse, seu commisisse deprehensi, aut confessi, vel conuicti fuerint, seu, quod Deus pro sua clementia, & in omnes bonitate auertere dignetur, in posterum deuiabunt, seu in hæresim incident, aut schisma incurrent, vel excitabunt, seu committent, & deuiasse, seu incidisse, aut incurrisse, vel excitasse, seu commisisse deprehendentur, aut confitebuntur, seu conuincẽtur, cuiuscunque status, gradus, ordinis, cõditionis, & præeminentiæ existant, etiam si Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, Primatiali, aut alia maiori dignitate

Edita anno domini 1558.

Ex bibliotheca nostra.

dignitate ecclesiastica, seu Cardinalatus honore, & Apostolicæ sedis vbiuis locorum tam perpetuæ quàm temporalis legationis munere, vel mundana, etiam Comitali, Baronali, Marchionali, Ducali, Regia, & Imperiali auctoritate, seu excellentia præfulgeant, & eorũ quemlibet sententias, censuras, & pœnas prædictas incurrere volumus atque decernimus. Et nihilominus considerantes dignum esse, vt qui virtutis amore à malis non abstinent, metu pœnarum ab illis deterreantur, & quod Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Primates, Cardinales, Legati, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, qui alios docere, & illis bono exemplo, vt in fide catholica contineantur, esse debent, præuaricando grauius ceteris peccant, cum non solum seipsos perdant, verum etiam alios innumerabiles populos eorum curæ & regimini creditos, seu aliàs eis subditos, secum in perditionem & puteum interitus trahant, de similibus consilio, & assensu, hac nostra in perpetuum valitura constitutione, in odium tanti criminis, quo nullum in Ecclesia Dei maius, aut perniciosius esse potest, de Apost. potestatis plenitudine sancimus, statuimus, decernimus, & diffinimus quod sententiis, censuris, & pœnis prædictis in suis robore & efficacia remanentibus, ac effectum suum sortientibus omnes & singuli Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Primates, Cardinales, Legati, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, qui hactenus, vt præfertur, deuiasse, aut in hæresim incidisse, seu schisma incurrisse, excitasse, vel commisisse deprehensi, aut confessi, vel conuicti fuerint, et in posterum deuiabunt, aut in hæresim incident, seu schisma incurrent, vel excitabunt, aut committent; et deuiasse, seu in hæresim incidisse, vel schisma incurrisse, aut excitasse, seu commisisse deprehendentur, aut confitebuntur, seu conuincentur, cum in hoc inexcusabiliores ceteris reddantur, vltra sententias, censuras, & pœnas prædictas, sint etiam eo ipso absque aliquo iuris, aut facti ministerio suis ordinibus, & cathedralibus etiam Metropolitan. Patriarchalibus, & Primatialibus ecclesijs, ac Cardinalatus honore, & cuiusuis legationis munere, necnon voce actiua & passiua, omnique auctoritate ac monasteriis, beneficiis, & officiis ecclesiasticis cum cura & sine cura, secularibus, & quorumuis ordinũ regularibus, quæ ex quibusuis concessionibus, & dispensationibus Apostolicis in titulũ, cõmendam, & administrationem, aut aliàs quomodolibet obtinuerint, & in quibus, vel ad quæ ius aliquod habuerint, necnon quibusuis fructibus, redditibus, & prouentibus annuis super similibus fructibus, redditibus, & prouentibus eis reseruatis, et assignatis; Comitatibus quoque Baroniis, Marchionatibus, Ducatibus, Regnis, et Imperio penitus, et in totum perpetuo priuati, et ad illa de cetero inhabiles, et incapaces, habeanturque pro relapsis, et subuersis in omnibus & per omnia perinde, ac si prius hæresim huiusmodi in iudicio publice abiurassent, nec vllo vnquam tempore ad eorum pristinum statum, aut cathedrales Metropolitan. Patriarchales, & Primatiales ecclesias, seu Cardinalatus, vel alium honorem, aut quam vis aliam maiorem, vel minorem dignitatem, seu vocem actiuam, vel passiuam, aut auctoritatem, seu monasteria, & beneficia, vel Comitatus, Baronias, Marchionatus, Ducatus, Regna, & Imperium restitui, reponi, reintegrari, aut rehabilitari possint; quinimmo secularis relinquantur arbitrio potestatis animaduersione debita puniendi, nisi apparentibus in eis veræ pænitentiæ indiciis, & condignæ pænitentiæ fructibus ex ipsius sedis benignitate & clementia in aliquo monasterio, aut alio regulari loco ad peragendum perpetuam in pane doloris & aqua mœstitiæ pænitentiam retrudendi visi fuerint. Quòdque pro talibus ab omnibus cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentię existentibus, ac quacunque etiam Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, & Primatiali, aut alia maiori ecclesiastica dignitate, & etiam Cardinalatus honore, seu mundana, etiam Comitali, Baronali, Marchionali, Ducali, Regia, & Imperiali auctoritate & excellentia pollentibus haberi, tractari, & reputari, & vt tales euitari, omnique humanitatis solatio destitui debeãt.

Vide ad materiam huius rescripti Eymericum p. 2. q. 48. & quæ ibi dixi Scho. 54.

Et qui ius patronatus, aut nominandi personas idoneas ad cathedrales etiam Metropolitan. & Patriarchales, ac Primatiales ecclesias, seu monasteria, vel alia beneficia ecclesiastica per priuationem huiusmodi vacantia habere prætenderint, ne illa diutinæ vacationis exponantur incommodis, sed de seruitute hęreticorum erepta, personis concedantur idoneis, quæ illarum populos in semitas iustitiæ fideliter dirigant, teneantur ad ecclesias, monasteria, & beneficia huiusmodi alias personas idoneas infra tempus à iure, vel ex eorum concordatis, seu cõpactatis cum dicta sede initis statutum, nobis, seu pro tempore existenti Rom. Pontifici præsentare; alioquin tempore huiusmodi elapso plena & libera ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum prædictorum dispositio, ad nos, & Rom. Pontificem

A eem prædictum eo ipso pleno iure deuoluatur. Et insuper qui ipsos sic deprehensos, aut confessos, vel conuictos scienter quomodolibet receptare, vel defendere, aut eis fauere, vel credere seu eorum dogmata dogmatizare præsumpserint, sententiam excommunicationis eo ipso incurrant, efficianturque infames, nec voce, persona, scriptis, vel nuntio, aut procuratore aliquo ad publica, seu priuata officia, aut consilia, seu synodum, vel conciliũ generale, vel prouinciale, nec conclaue Cardinalium, aut aliquam fidelium congregationem, seu electionem alicuius, aut testimonium perhibendum admittantur; nec admitti possint. sint etiam intestabiles, nec ad hæreditatis successionem accedant: nullus præterea cogatur eis super aliquo negotio respondere. Quòd si forsan iudices extiterint, eorum sententiæ nullam obtineant firmitatem, nec aliquę causæ ad eorum audientiam deducantur: & si fuerint aduocati, eorum patrocinium nullatenus recipiatur: si vero tabelliones extiterint instrumenta confecta per eos nullius sint penitus roboris, vel momenti. Et insuper B clerici omnibus & singulis ecclesijs, etiam Cathedralibus, Metropolitan. Patriarchalibus, & Primatialibus, ac dignitatibus, monasteriis, beneficiis, & officiis ecclesiasticis, etiam, vt præfertur, qualificatis, per eos quomodolibet obtentis, & tam ipsi quàm laici, etiam vt præmittitur, qualificati, & dignitatibus prædictis præditi quibuscũque Regnis, Ducatibus, dominiis, feudis, & bonis temporalibus per eos possessis priuati existant eo ipso, Regnaque, Ducatus, dñia, feuda, & bona huiusmodi publicentur, & publicata sint, efficianturque iuris & proprietatis corũ qui illa primo occupauerint, si in sinceritate fidei & vnitate S.R.E. ac sub nostra & successorũ nostrorum Ro. Pontificum canonice intrantiũ obedientia fuerint. Adiicientes ꝙ si vllo vnquam tp̃e apparuerit aliquem Ep̃m, etiã pro Archiepiscopo, seu Patriarcha, vel Primate se gerentẽ, aut prædictæ Ro. Ecclesiæ Cardinalẽ, etiam vt præfertur, Legatum, seu etiam Romanum Pontificem ante eius promotionem, vel in Cardinalem C seu Rom. Pontificem assumptionem à fide catholica deuiasse; aut in aliquam hæresim incidisse, seu schisma incurrisse, vel excitasse, aut commisisse, promotio, seu assumptio de eo etiam in concordia, & de vnanimi omnium Cardinalium assensu facta, nulla, irrita, & inanis existat, nec per susceptionem muneris, consecrationis, aut subsecutam regiminis, & administrationis possessionem, seu quasi, vel ipsius Rom. Põtificis inthronizationem, aut adorationem, seu ei præstitam ab omnibus obedientiam, & cuiusuis temporis in præmissis cursum conualuisse dici, aut conualescere possit nec pro legitima in aliqua sui parte habeatur, nullamque talibus in Episcopos, seu Archiepiscopos, vel Patriarchas, aut Primates promotis, seu in Cardinales, vel Ro. Pontificem assumptis in spiritualibus, vel temporalibus administrandi facultatem tribuisse, aut tribuere censeatur: sed omnia & singula per eos quomodolibet dicta, facta, gesta, & administrata, ac inde secuta quæcunque viribus careãt, D & nullam prorsus firmitatem, nec ius alicui tribuant, sintque ipsi sic promoti, & assumpti eo ipso absque aliqua desuper facienda declaratione omni dignitate, loco, honore, titulo, auctoritate, officio, & potestate priuati: liceatque omnibus & singulis sic promotis, & assumptis, si à fide antea non deuiassent, nec hæretici fuissent, neque schisma incurrissent, aut excitassent, vel cõmisissent subditis personis tam clericis secularibus, & regularibus, quàm etiam laicis, necnon Cardinalibus, etiam qui electioni ipsius Pontificis antea à fide deuij, aut hæretici, seu schismatici interfuerint, seu aliàs consenserint, & ei obedientiam præstiterint, eumque adorauerint, ac castellanis, præfectis, capitaneis, et officialibus etiam Almę Vrbis nostræ, et totius status ecclesiastici, etiam eisdem sic promotis, vel assumptis homagio, seu iuramento, vel cautione obligatis, et obnoxiis ab ipsorum sic promotorum, vel assumptorum obedientia et deuotione impune quandocũque recedere, eosque vt magos, E ethnicos, publicanos, et hæresiarchas euitare, eisdem subditis personis fidelitati, et obediẽtiæ futurorum Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Primatum, Cardinaliũ, et Rom. Pontificis canonice intrantis nihilominus astrictis remanentibus, et ad maiorem ipsorum sic promotorum, et assumptorum si eorum regimen, et administrationem continuare voluerint confusionem, contra eosdem sic promotos, et assumptos auxilium brachij secularis implorare, nec propterea tales ab ipsorum sic promotorum, et assumptorũ fidelitate, et obedientia, præmissorum occasione recedentes, tanquam tunicæ Domini scissores aliquarum censurarum, seu pœnarum vltioni subiaceant. Non obstãtibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, necnon priuilegiis, indultis, et literis Apostolicis eisdem Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, Primatibus, & Cardinalibus, ac quibusuis aliis sub quibuscunque tęnoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis, etiam motu

c. Excõicamus. 1. §. credentes.

Pœna prælatorum & Põtificum canonicę non electorum, qui prius fuerunt hęretici, vel schismatici.

proprio

proprio, et ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu etiam consisto- A
rialiter, aut aliàs quomodolibet concessis, et etiam iteratis vicibus approbatis, et innoua-
tis, ac etiam in corpore iuris clausis, necnon quibusuis capitulis conclauis etiam iuramen-
to, aut confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, & per nos ipsos iu-
ratis. Quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis, ac de verbo ad verbũ insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, cęterisque contrariis quibuscunque. Vt autem præsentes literæ ad omnium quorum interest, notitiam deducantur, volumus eas, seu earum transumptum, (cui manu notarij publici subscripto, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutę munito, plenam fidem adhiberi debere decernimus) in Basilicæ principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apostolicæ valuis atque in acie Campi Florę per aliquos ex cursoribus nostris publicari, & affigi, earumque copiam inibi affixam dimitti, publicationemque, affixionem, & copiæ affixæ dimissionem huiusmodi sufficere, & pro B
solemni & legitima haberi, nec aliam publicationem requiri, aut expectari debere.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, innouationis, sanctionis, statuti, derogationis, voluntatum, & decretorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare pręsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romę apud sanctum Petrũ, Anno Incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, Quinto decimo Cal. Martij, Pontificatus nostri anno quarto.

† *Ego Paulus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus. SS.*

† *Ego Io. Bellayus Episcopus Ostien. ss.*
† *Ego R. Card. de Carpo Episcopus Portuen.*
† *Ego F. Car. Pisanus Episcopus Tusculan.*
† *Ego Fed. Card. Cæsius Episcopus Pran.*
† *Ego P. Card. Episcopus Albanen.*
†
† *Ego R. Card. S. Angeli Maior Pæn.*
† *Ego T. Card. Crispus.*
† *Ego Fuluius Card. Perusinus.*
† *Ego Io. Mich. Card. Saracenus.*
† *Ego Io. Card. S. Vitalis.*
† *Ego Ia. Card. Puteus.*
† *Ego Hier. Card. Imolen.*
† *Ego B. Card. Tranen.*
† *Ego Diomedes Card. Arianen.*
† *Ego Scipio Card. Pisarum.*
† *Io. Card. Reumanus.*
† *Io. Antonius Card. S. Pancratij.*

Locus signi.

DOMINVS
MIHI
ADIVTOR

† *Ego Tha. Card. Gaddus.* C
† *Ego Virg. Card. de Spoleto.*
† *Ego F. M. Card. Alexan.*
† *Ego Cle. Monilianus Card. Aræc.*
†
† *Ego G. Asc. Diaconus Card. Cam.*
† *Ego N. Card. de Sermoneta.*
† *Ego Ia. Card. Sabellus.*
† *Ego Hier. Card. S. Georgij.*
† *Ego Inno. Card. de Monte.*
† *Ego Aloy. Card. Cornelius.*
† *Ego C. Cardinalis Carafa.*
† *Ego Alfon. Card. Neapolitan.*
† *Ego Vitellotius Card. Vitellius.* D
† *Ego Io. Baptista Car. Consiliarius.*
Io. Barengus.
Barengus.

PIVS PAPA IIII.

Bulla Sanctissimi Domini Nostri Pij diuina prouidentia Papæ quarti Concessionis facultatis eligendi Notarios in causis officio Inquisitionis spectantibus. E

Pius Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Edita anno domini 1561.

Ex Archiuo generalis inquisitionis Romanę.

PASTORALIS officij cura, meritis licet imparibus, nobis ex alto commissa, nos assidue incitat, & inducit, vt vigiles solicitudinis nostræ oculos diligenter circumflectamus ad eaque potissimum nostræ prouisionis remedia adhibeamus per quæ sancta & Catholica fides, vbique prout debet conseruetur, & augeatur, improbique hæretici illius impugnatores, quoad fieri potest debite compescantur, & comprimantur. Sane pro parte dilectorum

A filiorum Inquisitorum, & commissariorum hæreticæ prauitatis in diuersis regnis, prouinciis, ciuitatibus, insulis,& aliis Christiani orbis partibus deputatorum, nobis nuper expositum fuit, quod ipsi in causis sanctæ fidei aduersus eosdem hæreticos prosequendis personis probatis,& idoneis, quæ officio notarij in eis fungantur plurimum indigere noscuntur. Vnde officio ipsius inquisitionis,tum propter ipsorum notariorum penuriam, tum quia plerique officium huiusmodi tanquã odiosum exercere recusant, ne illud suscipiendo quemquam offendere videantur,magnum incommodum, & detrimentum generatur. Nos igitur nostræ vigilantiæ curam adhibere,in præmissisque opportune prouidere volentes,omnibus & singulis hæreticæ prauitatis inquisitoribus, & commissariis, in quibusuis regnis, dominiis, prouinciis, ciuitatibus, insulis, etiam Græciæ, ceterisque terris, & locis in quibus Christiana religio colitur, constitutis, & quomodolibet pro tempore deputatis,quòd quotiens eis expedire videbitur,vnum vel plures, etiam clericos seculares, vel
B quorumuis ordinum regulares, qui sibi sufficientes, & idonei visi fuerint, in quibuscũque causis sanctæ fidei, & inquisitionis huiusmodi in notarios eligere, assumere, & creare eosque ad officium notariatus causarum prædictarum, deputare,ipsique sic electi,& deputati,acta quæcunque,& processus causarum ipsarum diligenter, & fideliter describere, & annotare: ceteraque omnia ad id quomodolibet necessaria,& opportuna facere, gerere, & exercere,libere,& licite possint,& valeant,plenam,& omnimodam auctoritate Apostolica tenore præsentium facultatem, & potestatem concedimus, & impartimur. Non obstantibus quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon quarumuis ciuitatum, & terrarum, etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis,statutis,& consuetudinibus,priuilegiis quoque,indultis, & literis Apostolicis,illis, & quibusuis notariorum collegiis, etiam per sedem Apostolicam quomodolibet
C concessis. Quibus omnibus eorum tenores pręsentibus pro sufficienter expressis habentes,illis aliàs in suo robore permansuris,hac vice dumtaxat specialiter, & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem & eadem auctoritate Apostolica,decernimus,quòd quoniam difficile admodum esset præsentes nostras literas, ad singula quæque loca, vbi opus foret deferri, earundem præsentium transumptis, manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo officij Inquisitionis Almæ Vrbis nostræ munitis,eadem prorsus fides in iudicio,& extra adhibeatur,quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ.Millesimo quingentesimo sexagesimo primo, sexto Calen. Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

Campegius ad Zanch c. 9 dixi ad Eymer. 3. par. q. 18. Schol. 84. & 85.

Fed.Cardinalis Cæsius. Cæsar Glorierius.

Barengus.

D Registrata in Camera Apostolica.

Claudius de Valle sanctæ Romanæ vniuersalis Inquisitionis Notarius SS.

PIVS PAPA IIII.

Breue Apostolicum concessum R.D.Inquisitori Auinionen. super non reuelatione,nec publicatione nominum,& cognominum testium examinatorum in officio sanctæ Inquisitionis tam contra hæreticos,quàm contra schismaticos.

E Pius Papa quartus, ad futuram rei memoriam.

CVM sicut non sine magna animi nostri molestia accepimus,humani generis hoste instigante ita schismaticorum & aliorum hæreticorum numerus in prouincia, statu, & diœcesi ciuitatis nostræ Auinionen.præualuerit,& propter eorum,seu alicuius ipsorum potentiam,& malitiam,nullus contra eos deponere, seu eorum crimina reuelare, & accusare audeat: quo fit vt ipsi schismatici,& hæretici remaneant impuniti,in nõ modicã diuinæ Maiestatis offensam,& graue personarum Catholicarum scandalum. Nos ne in futurum aliquis metu ipsorum hæreticorum,& schismaticorum, eorum crimina reuelare formident, aliàs

Edita anno Domini 1561

Ex Archiuo generalis inquisitionis Romanę.

in præmiſsis opportune prouidere volẽtes, Motu proprio & ex certa ſcientia, noſtris, Dile A
cto filio fratri Bernardo moderno Inquiſitori Auinionen. vel pro tempore exiſtenti, in dicta Prouincia hæreticæ prauitatis Inquiſitori, vt perſonas quæ ſchiſmaticos, ſeu hæreticos huiuſmodi reuelauerint, ſeu contra eos depoſuerint, & teſtificauerint, publicare, ſeu reuelare minime teneantur. Et ſi ab eodem Inquiſitore aliqua ipſorum teſtiũ dicta publicari contingat, ita truncata & ſecreta publicentur, vt cognitio nominum, & cognominum ipſorum teſtium, ad aliquam notitiam deuenire non poſsit. Quòdque ipſe Inquiſitor à quoquãſyndicari nequeat, & nemini, niſi nobis, aut pro tempore exiſtenti Romano Pontifici, & Almæ Vrbis noſtræ ſupremis Inquiſitoribus de proceſsibus per eum contra dictos hæreticos & ſchiſmaticos formatis rationem reddere teneatur, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus pariter & indulgemus, diſtrictius inhibentes Vniuerſis & ſingulis Venerabilibus fratribus Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Prælatis, eorumque in ſpiritualibus, & temporalibus Vicariis, ſeu officialibus generalibus, & dilectis filiis omnibus, & ſingulis B
Iudicibus & perſonis tam eccleſiaſticis quàm ſecularibus cuiuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus & ordinis, vel conditionis exiſtentibus, ne ipſum modernum, & pro tempore exiſtentem Inquiſitorem ad nominum, & cognominum dictorum teſtium reuelationẽ & publicationem, ſeu de proceſsibus per eundem modernũ contra ipſos hæreticos, & ſchiſmaticos formatis, vel ab eo, & aliis Inquiſitoribus pro tempore in futurum formãdis rationis redditionem arctare, nec ſuper præmiſsis, ſeu eorum occaſione quouis prætextu moleſtare, perturbare, vel inquietare audeant, vel præſumant. Irritum nihilominus et inane decernentes ſi ſecus ſuper his à quoquã quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter cõtigerit attentari. Non obſtantibus conſtitutionibus, et ordinationibus Apoſtolicis, et in Prouincialibus, ac ſynodalibus conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus, ſtatutiſque et conſuetudinibus etiam iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis: C
priuilegiis quoque indultis, et literis Apoſtolicis in contrarium quomodolibet conceſſis confirmatis et innouatis. Quibus omnibus etiam ſi de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica et expreſſa mentio habenda foret, illorũ tenores præſentibus pro ſufficienter expreſsis habentes, illis aliàs in ſuo robore permãſuris, hac vice dumtaxat ad effectum præſentium ſpecialiter, et expreſſe latiſsimeque derogamus. Ceteriſque contrariis quibuſcunque. Datum Romæ apud ſanctum Petrum, ſub annulo piſcatoris die prima Nouembris. M D L X I. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Cæſ. Glorierius.

Concilium Biterrenſe c. 10. Eymericus 3. par. q 15. vbi dixi Sch. 129.

PIVS PAPA IIII.

Motus proprius S.D.N.D. Pij diuina prouidentia Papæ IIII. in fauorẽ Inquiſitorũ hæreticæ prauitatis, Quòd procedere poſsint cõtra Regulares. D

Inquiſitores hæreticę prauitatis procedere poſſunt contra quoslibet religioſos & exemptos hęreticos, ſeu aliàs quouis modo de hæreſi ſuſpectos, vel culpabiles, dummodo à ſuis ſuperioribus non fuerint pręuenti. quos punire poſſunt iuxta canonica inſtituta, nullis in contrarium conſtitutionibus quicquam iuuantibus.

Pius Papa quartus, ad futuram rei memoriam.

Edita anno domini 1562.

Ex bibliotheca noſtra.

PASTORIS ęterni vices, meritis licet inſufficientibus gerentes in terris ſic vigilantiæ noſtrę ſolicitudinem circa oues curæ noſtræ diuina diſpoſitione cõmiſſas exercere ſtudemus, ne illæ ab ouili ſuo, extra quod ſaluus nemo eſſe poteſt, aberrantes in luporum rapaciũ inſidias vllo modo incidere valeant, E
ſed intra caulas debite cuſtoditæ, ad cęleſtia paſcua feliciter peruenire poſſint. Nuper ſiquidem accepimus, nonnullos Rom. Pontifices prædeceſſores noſtros anteactis tẽporibus ex cauſis tunc expreſsis diuerſis ordinibus etiã mendicãtibus, quòd contra eorum fratres, & religioſos in quibuſcunq; cauſis etiã hæreſis, niſi per eorundem ordinũ ſuperiores, et prælatos inquiri, aut procedi quoquomodo non poſsit, inter alia priuilegia per ſuas literas conceſsiſſe, et nos forte illas confirmaſſe: ſupercreſcente aũt temporis, et hominum malitia, hac noſtra potiſsimum ętate (quod ſane dolenter referimus) in agro euangelici Patrisfamilias zizania etiã inter dictos fratres, & religioſos in tantum pullulaſſe, meſſeſque tritico rareſcentes adeo polluere videmus, vt vulpeculæ iam in

aperto

A aperto vineam Domini demoliri nitantur: Quare nos pro pastoralis officij nobis diuinitus crediti debito, quantum cum Deo possumus, opportuna in præmissis remedia adhibere volentes, vt quos Dei amor à malo non reuocat, pœnæ saltem formido à delinquendo retrahat: Et propterea considerantes, quòd si dilecti filij Inquisitores hæreticæ prauitatis, tam generales, quàm vbique locorum deputati particulares, in causis hæresis huiusmodi contra quoscunque quorumuis ordinum etiam quomodolibet exemptorum, & mendicantium fratres professores & religiosos, quandocunque causas ipsas hæresis ab eis inchoari contigerit, procedere valerent, profecto id in non modicã fidei catholicæ cederet vtilitatem, cum præsertim ex hoc superiores, & Prælati ordinum prædictorum, sicut verisimiliter credendum est, ad subditos suos sub probata religionis norma continendos, transgressoresque debitis pœnis compescendos facile reddi possint diligentiores: iccirco B Motu proprio & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, hac nostra firmiter valitura constitutione, auctoritate apostolica tenore præsentium statuimus, ordinamus, atque decernimus, quòd de cetero in omnibus Christiani orbis partibus inquisitores hæreticæ prauitatis, tam generales quàm in quibusuis prouinciis, ciuitatibus oppidis, terris, & locis pro tempore deputati particulares contra quoscunque fratres professores, & religiosos ordinũ prædictorũ, ac etiam contra quoscũq; quouismodo priuilegiatos & exẽptos de hæresis crimine quomodolibet suspectos, aut culpabiles, dummodo ab eorundẽ fratrum professorũ, & religiosorũ superioribus & prælatis in causis huiusmodi præuẽti non fuerint, iuxta facultates officij ipsius inquisitionis inquirere & procedere, ac culpabiles, & delinquẽtes repertos secundũ canonicas sanctiones castigare, atq; punire, ceteraq; omnia, & singula facere, gerere, & exequi libere, & licite possint & valeant: super quibus plenã & liberã eisdem inquisitoribus, & eorum cuilibet facultatẽ concedimus & potestatẽ: Sicque per quoscunque C iudices, & commissarios quauis auctoritate fungentes, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi facultate, iudicari, & diffiniri debere: Irritum quoque & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obstantibus quibusuis apostolicis, ac in prouincialibus & synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus & ordinationibus, & ordinũ prædictorum etiam iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus priuilegiis quoque indultis, & literis Apostolicis etiam Mari magno, & Bulla aurea, vel aliàs quomodolibet nuncupatis eisdem ordinibus, & illorum superioribus, ac prælatis etiam prædictos Roman. Pontifices prædecessores nostros, & sedem Apostolicam, ac etiam per nos, aut quoscunque alios quouismodo concessis, confirmatis, & iteratis vicibus approbatis, & innouatis: Quibus omnibus etiam si de illis eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, indiuidua, ac de verbo ad verbum non au- D tem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, eorum omnium tenores præsentibus pro sufficienter expressis, & totaliter insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat ad effectum præsentium specialiter & expresse derogamus, ac sufficienter & plene derogatum esse volumus, atque decernimus, ceterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quòd præsentium transumptis manu Notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, ea prorsus fides adhibeatur, quæ orignalibus literis ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Vide Eyme. in Direct. p. 3 q. 28. vbi dixi Schol. 94.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, Die prima Aprilis, Mil- E lesimo quingentesimo sexagesimo secundo, Pontificatus nostri anno tertio.

Cæ. Glorierius.

Anno à natiuitate Domini M D LXII. Indictione quinta, die vero decima mensis Aprilis Pont. S. in Christo patris & D. N. D. Pij, diuina prouidentia Papæ iiij. Anno tertio, Retroscripta literæ affixæ & publicatæ fuerunt ad Valuas Basilicę principis Apostolorum de Vrbe, Cancellariæ Apost. ac in acie campi Florę, dimissis inibi illarum copijs auscultatis & collationatis cum eiusdem originalibus literis, vt moris est, per me Thomam Roger S. D. N. Papę, sanctæ Inquisitionis cursorem.

PIVS PAPA IIII. A

Facultas Illustrissimorum Cardinalium inquisitorum generalium procedendi contra Prælatos.

Illustrissimi Cardinales reipub. Christianę inquisitores generales procedere possunt contra episcopos & quoslibet alios prælatos, etiam Cardinalatus dignitate decoratos absentes, hæreticos vel de hæresi suspectos aut diffamatos in regionibus suspectis commorantes, ad quos liber non patet accessus, eosque citare vt intra terminum, quem illis præfixerint, debeant se eisdem generalibus inquisitoribus præsentare sub pœnis excommunicationis, suspensionis, ac priuationis omnium dignitatum & beneficiorum, & alijs arbitrio ipsorum imponendis: nec dicti prælati possunt per procuratorem aut quemlibet excusatorem respondere. cōfectus processus summo Romano Pontifici est referendus, vt sententia iusta & debita contra tales promulgetur. B

Pius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Edita anno domini 1563.

Ex Archiuo generalis inquisitionis Romanę.

ROMANVS Pontifex, Christi Vicarius, ac beati Petri successor, cui ipse Christus Dominus noster oues suas pascēdas enixe ter cōmendauit, ne oues deperditæ de eius manu quandoque requirantur, omni studio, & solertia continue inuigilare debet, vt à sancta Romana Ecclesia, quæ ceterarum caput est, & magistra, deuiantes ac aberrantes ad gregem Dominicū totis viribus reducat, & quas Dei timore proposito & salutaribus monitionibus ad illā allicere nequiuerit, temporalium saltem pœnarū metu coerceat. Cumq; nos propterea postquam ad summi apostolatus apicem, licet immeriti, diuina fauente clementia assumpti fuimus, statim mentis nostræ aciem eo direximus, vt hæreticæ prauitatis vndique extirpatis C erroribus fides Catholica vbique augmentum suscipiat & diffusius protendatur, nihilque quod huic rei profuturum cognouimus, prætermiserimus. Et nihilominus sicut nuper non sine graui cordis dolore & animi amaritudine accepimus, nonnulli prælati, & in dignitate ecclesiastica, ac episcopali ordine constituti, ad quos veluti in partem solicitudinis nostræ vocatos magis spectaret ceteros præsertim eorum curæ creditos ab erroribus reuocare, & in eisdem erroribus pertinaciter persistentes insequi, nedum in similes errores hæreticos grauiter prolapsi fuere; sed etiam ceterorum hæreticorum fautores, receptatores, & auxiliatores existunt, & eādem fidem Catholicam cuius defensores esse deberent, in dies oppugnare non verentur. Volentes igitur huic tam pernicioso morbo, prout nostro incumbit officio, occurrere, ac ne vlterius progrediatur, quantum in nobis est, prouidere: Motu D proprio per apostolica scripta venerabilibus fratribus, & dilectis filijs nostris inquisitoribus contra hæreticam prauitatem generalibus in alma Vrbe nostra pro tempore residentibus, quibus vt contra quoscunque etiam episcopali, ac quacunque alia etiam Cardinalatus præditos dignitate procedere possint, per alias nostras indulsimus; tenore præsentiū, committimus & mandamus, vt omnes & singulos hæreticos, & hæreticorum fautores, receptatores & auxiliatores prædictos, de huiusmodi criminibus diffamatos, in prouinciis & locis in quibus Lutherana secta inualuit, commorantes, ad quos ob ipsorum hæreticorū frequentiam notorium est tutum, seu saltem liberum non patere accessum, etiam si episcopali, archiepiscopali, patriarchali, & alia quacunque etiam Cardinalatus dignitate præfulgeant; nullis alijs desuper habitis super non tuto vel non libero accessu, huiusmodi informationibus (receptis tamen summarie & extraiudicialiter quantum ipsis inquisitoribus sufficere videbitur prius indiciis) etiam per edictum in valuis palatii officii sanctæ E inquisitionis, & Basilicæ principis apostolorum de Vrbe, ac in Cancellaria nostra apostolica & acie campi Floræ tantum per vnum ex nostris Cursoribus, vel etiam in locis finitimis terrarum in Italia consistentium, nobis & eidem sanctæ Romanę Ecclesiæ immediate subiectis, prout ipsis inquisitoribus visum fuerit, affigendum & publicandum citent, moneant & requirant, vt intra certum & competentem terminum eis ipsorum inquisitorum arbitrio præfigendum sub excommunicationis latę sententiæ, suspensionis à diuinis, & priuationis etiam à Cathedralibus ecclesiis, & quibuscunque dignitatibus & beneficiis ecclesiasticis, ac officiis & ordinibus quæ obtinent, & in quibus constituti existunt, & inhabilitatis ad illa & alia quæcunque in posterum obtinenda, necnon confessionis criminum

hæresis

A hæresis eis obiectorum, aliisque tam ecclesiasticis quàm temporalibus, etiam pecuniariis, & bonorum confiscationis, ac corporalibus, & etiam relapsus, & aliis per ipsos inquisitores imponendis pœnis, coram ipsis personaliter & non per procuratorem, defensorem vel excusatorem aliquem compareant, & se à criminibus prędictis expurgent, & si in termino prædicto non comparuerint, & se à dictis criminibus legitime non expurgauerint, ad obseruationem terminorum ad docendum se dictis literis citatorijs & monitorialibus paruisse, pro sententia declaratoria incursus censurarum & pœnarum in eisdem literis contentarum ferenda seruari solitorum, ac etiam in causa ipsa criminis hæresis inquirendo ad receptionem probationum pro diffinitiua super crimine etiam contra absentes, sic vt præfertur monitos ferenda sententia, vsque ad ipsius sententię ferendæ calculum procedant, ac demum processum omnem nobis, vt ad sententiæ quæ iusta visa fuerit, prolationem deuenire possimus in Consistorio nostro secreto referant. Nos enim citationem & monitionem per publicum edictum, vt præfertur, decernendas & exequendas prædictas dictos
B sic citatos & monitos perinde arctare, ac si personaliter citati forent, illasque ac processus desuper habendos sententiasque inde ferendas validos & validas fore: Sicque per quoscunque iudices & commissarios etiam causarum palatij apostolici Auditores in quauis instantia, sublata eis & eorum cuilibet quauis aliter interpretandi & diffiniendi facultate & auctoritate iudicari & diffiniri debere: Irritum quoque & inane, quidquid secus super ijs à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ac palatij nostri stylo etiam certam aliam formam, quoad citationes per edictum decernendas & exequendas, inducentibus: quibus, illorum omnium tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, hac vice dumtaxat, illis aliàs in suo robore permāsuris, specialiter & expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc
C paginam nostræ commissionis, mandati, decreti, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo sexagesimo tertio, Septimo Id. Aprilis, Pontificatus nostri anno quarto.

Fed. Card. Cęsius.

Cæ. Glorierius.

Registrata apud Cęsarem Secretarium. H. Cumyn.

D

PIVS PAPA IIII.

Breue S. D. N. Pij Papæ Quarti, super reuocatione licentiarum datarum legendi libros hæreticos, & prohibitos.

Nullus tametsi episcopali, archiepiscopali, aut alia maiori dignitate presulgeat, prætextu cuiuslibet facultatis à quocunque concessæ potest legere libros hæreticos & prohibitos, exceptis inquisitoribus & eorum commissarijs à sede Apostolica deputatis. bibliopolæ vero, & quicunque tales libros habuerint, debeant eos realiter & cum effectu inquisitoribus assignare sub pœnis in hæreticos latis.

E Pius Papa quartus, ad perpetuam rei memoriam.

CVM pro munere, quod sustinemus, id pręcipue nobis propositum habeamus, & omni studio, diligentiaque curemus, ut omnes Christifideles tam grauibus calamitosisque temporibus in recta, & Catholica fide contineamus id agere, & prouidere necesse est: vt omnem omnibus aberrandi ab ea occasionem subtrahamus. Nemini autem mirum videri debet; si Romanus Pontifex nonnunquam facultates aliquas, quas ipse, vel prædecessores eius probabili adducti ratione concesserint, postea reuocet, cum ipso rerum vsu edoctus animaduerterit, eas iustiore de causa esse reuocandas. Ad notitiam nostram peruenit ex data nonnullis licentia habendi, & legendi libros hęreticos, aut de hæresi suspectos,

Edita anno Domini 1564.

Ex bibliotheca Illust. Iulij Antonij Sanctorij Cardinalis sanctæ Seuerinæ.

ad hęre-

ad hæreses, & errores, qui in eis libris continebantur, refellendos: non raro euenire solere, vt illis ipsis eorum librorum lectio noceat, quibus ob eam causam concessa fuerit, vt aliis prodesse possent, illis ipsis hæresibus, & erroribus propter humanæ mentis imbecillitatem eos implicans, à quibus se alios reuocaturos esse confisi fuerant. Huic rei prouidere, & animarum periculo, quantum fieri potest, pro pastorali solicitudine occurrere cupientes, cogitantesque nobiscum, nuper in sacro generali Concilio hæreses horum temporum ita confutatas, atque damnatas fuisse: vt tantæ synodi auctoritas, cuius decreta huius sanctę sedis auctoritate cum deliberatione matura confirmata, & comprobata sunt: ad vitandos errores & catholicæ fidei veritatem agnoscendam sufficere omnibus debeat, nec vllius præterea confutatio requirenda sit: prædecessorum nostrorum præsertim fe. re. Iulij III. & Pauli IIII. vestigijs insistentes, Motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac delibetatione matura omnes, & singulas facultates habendi, & legendi libros Lutheranos, aut aliorum hæreticorum, seu de hæresi suspectos omnibus tam clericis secularibus, aut regularibus, quàm laicis cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis sint, etiam si episcopali, vel archiepiscopali, aut alia maiori ecclesiastica, seu seculari dignitate præfulgeant (inquisitoribus, & commmissarijs hæreticę prauitatis à sede apostolica deputatis, quoad eo officio fungentur, exceptis) à nobis aut quocunque prædecessorum nostrorum seu apostolicæ sedis legatis, maioriue Pænitentiario, vel quibuscunque alijs, quibuscunq; verborum formis, & clausulis, etiam derogatoriarum derogatoriis, irritantibusque, & aliis decretis quomodolibet etiam motu, & scientia simili ad hoc tempus concessas, auctoritate apostolica tenore præsentium reuocamus, & pro reuocatis, & irritis, perinde ac si nunquam concessę fuissent, habemus, & haberi volumus. Inhibentes omnibus sub censuris, sententiis, & pœnis tam à sacris canonibus, quàm à sede Apostolica ad hoc tempus constitutis in eos, qui huiusmodi libros legant, aut habeant, ne quis eorum posthac eis facultatibus vti, neue vllos omnino libros huiusmodi improbatos, & prohibitos, aut quos in posterum à sede apostolica, inquisitoribusue hæreticæ prauitatis, aut locorum ordinariis improbari, prohiberique contigerit, legere, habereue quacunque de causa audeat. Impressores autem, & bibliopolas, & alios, quicunque eiusmodi libros habent, habuerintue (inquisitoribus, & commissariis iisdem dumtaxat exceptis) monemus, & cuilibet eorum in virtute sanctæ obedientię, & sub pœna incursus criminis hæresis, & aliis contra hæreticos à iure inflictis, & irrogatis tam ecclesiasticis, quàm temporalibus sententiis, censuris, & pœnis precipimus, ac mandamus, vt eos libros intra sexaginta dies à die, quo hæ literę publicatę fuerint, numerandos, quorum viginti pro primo, alios viginti pro secundo, reliquos viginti pro tertio, ac peremptorio termino, & monitione canonica eis assignamus, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in ciuitatibus, in quibus ij libri sint, tradant, atque consignent. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus apostolicis contrariis quibuscunque: Aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quòd interdici, suspendi vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Vt vero hæ literæ, & quę in eis continentur, ad omnium, quorum oportet notitiā perueniant: nec quisquam ea excusatione vti possit: quòd illa ignorauerit, volumus, & mandamus, vt in Basilica Vaticana principis Apostolorum, & in ecclesia Lateranensi tunc, cum in eis populus, vt Missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam clara voce à Curiæ nostræ Cursoribus, seu Notariis aliquibus publicis recitentur, et postquam recitatę fuerint, ad valuas earum ecclesiarum, itemque Cancellarię Apostolicæ, et in loco solito campi Floræ affigantur, ibique quò legi, & omnibus innotescere possint, aliquandiu relinquantur: Transumptis quoque earum quę manu alicuius publici notarii scripta, subscriptaue, & sigillo, ac subscriptione alicuius personæ in dignitate ecclesiastica cōstitutæ munita fuerint, vt sine dubitatione vlla fides habeatur, mādamus, atq; decernimus. Dat. Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die xxiiii. Martii. M D LXIIII. Pontificatus nostri anno quinto.

De materia huius rescripti dixi plene Sch. 1 in partem 2. Directorij.

Ant. Florebellus Lauellinus.

Anno à Natiuitate Domini M D LXIIII. Indict. vij. die vero vij. mensis Aprilis, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Pij diuina prouidentia Papę quarti, Anno quinto, Retroscripta literæ, lectæ, &

cta, & recitatæ fuerunt alta & intelligibili voce, ac affixæ & dimissæ fuerunt in locis retroscriptis, dimissis etiam ibidem copijs affixis, & aliàs in omnibus & per omnia, iuxta illarum formam, & tenorem per nos Thomam Roger, & Iacobum Carra præfati Sanctiss. Domini nostri Papæ Cursores.

Bartholomæus Sottocasa Magister Cursorum.

PIVS PAPA IIII.

Approbatio Indicis librorum prohibitorum, cum regulis confectis per Patres à Tridentina Synodo delectos.

B *Nemo legat libros in indice comprehensos: index cum præfixis regulis custodiatur: qui libros prohibitos ob hæresim aut hæresis suspicionem legerit, ipso iure manet excommunicatus: & ob id in eum tamquam in suspectum de heresi procedi potest: qui libros alia de causa damnatos legerit, mortaliter peccat, & arbitrio episcoporum grauiter est puniendus.*

Pius Papa quartus, ad perpetuam rei memoriam.

Edita anno Domini 1564.

Ex indice librorum prohibitorum & bullario Romæ impresso p. 651.

DOMINICI gregis custodiæ Domino disponente præpositi, vigilis more pastoris non desistimus ipsi gregi ab imminentibus periculis, quanta maxima possumus cura & diligentia præcauere, ne propter negligentiam nostram pereant oues, quæ pretiosissimo Domini nostri Iesu Christi sanguine sunt redemptæ. Etsi autem quæ
C ad fidei veritatem patefaciendam, & ad horum temporum hæreses confutandas pertinebant, in œcumenico, & generali Concilio Tridentino, sancti Spiritus assistente gratia, nuper adeo enucleata, ac definita fuerunt, vt facile iam sit vnicuique sanam Catholicamque doctrinam à falsa adulterinaque internoscere: tamen cum librorum ab hæreticis editorum lectio non modo simpliciores homines corrumpere soleat, verum sæpe etiam doctos eruditosque in varios errores, & à veritate fidei catholicæ alienas opiniones inducere: huic quoq; rei esse duximus prouidendum. Cum autem aptissimum ei malo remedium esse sciremus, si componeretur atque ederetur index siue catalogus librorum, qui vel heretici sint, vel de hæretica prauitate suspecti, vel certe moribus & pietati noceant: id negotium ad sacram Tridentinam Synodum reieceramus. Ea vero ex tanta episcoporum, & aliorum doctissimorum virorum copia delegit ad eum conficiendum Indicem multos cum doctrina,
D tum iudicio insignes prælatos ex omnibus fere nationibus. Qui quidem non sine maximo labore, plurimisque vigiliis, eum Indicem tandem, Deo iuuante, perfecerunt, adhibitis etiam in consilium lectissimis quibusdam Theologis. Peracto autem Concilio, cum ex ipsius Synodi decreto is Index nobis oblatus fuisset: vt ne ante ederetur, quàm à nobis approbatus fuisset: Nos doctissimis quibusdam, probatissimisque prælatis cum accuratissime legendum, examinandum que tradidimus, & ipsi etiam legimus. Cum igitur eum magno studio, acri iudicio, diuturna cura confectum, & præterea commodissime digestum esse cognouerimus: Nos saluti animarum consulere, eamque ob causam prouidere cupientes, ne libri & scripta cuiuscunque generis, quæ in eo improbantur, siue vt hæretica, siue vt de hæretica prauitate suspecta, siue vt pietati, ac morum honestati inutilia, aut aliqua correctione saltem indigentia, posthac à Christifidelibus legantur, ipsum Indicem, vnà cum re-
E gulis ei præpositis, auctoritate apostolica, tenore præsentium, approbamus, imprimique ac diuulgari, & ab omnibus vniuersitatibus Catholicis, ac quibuscunque alijs vbique suscipi, easque regulas obseruari mandamus, atque decernimus: inhibentes omnibus, & singulis tam ecclesiasticis personis secularibus, & regularibus, cuiuscunque gradus, ordinis, & dignitatis sint, quàm laicis quocunque honore, ac dignitate præditis, ne quis contra earum regularum præscriptum, aut ipsius prohibitionem Indicis libros vllos legere, habere ue audeat. Si quis autem aduersus eas regulas, prohibitionemque fecerit: is quidem, qui hæreticorum libros, vel cuiusuis auctoris scripta propter hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, habueritue, ipso iure in excommunicationis pœnam incidat: eamque ob causam in eum tamquam de hæresi suspectum inquiri, & procedi li-

di liceat, præter alias pœnas super hoc ab apostolica sede, sacrisque Canonibus constitutas. Qui autem libros alia de causa prohibitos legerit, habueritue, prĕter peccati mortalis reatum, episcoporum arbitrio seuere se nouerit puniendum: Non obstantibus constitutionibus,& ordinationibus apostolicis contrariis quibuscunque: aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab eadem sit sede indultum, ne excommunicari possint per literas apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Vt hęc autem ad omnium notitiam perueniant, neue quis excusatione ignorationis vti possit: volumus, & mandamus, vt hæ literę per aliquos Curiæ nostræ Cursores in Basilica Vaticana principis Apostolorum, & in ecclesia Lateranensi tunc, cum in eis populus, vt Missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam, & clara voce recitentur: & postquam recitatæ fuerint, ad valuas earum ecclesiarum, itemque Cancellariæ apostolicæ, & in loco solito campi Floræ affigantur: ibique vt legi,& omnibus innotescerę possint, aliquantisper relinquantur. Cum autem inde amouebuntur: earum exempla in iisdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem, & affixionem, omnes, & singulos qui his literis comprehenduntur, post tres menses à die publicationis, & affixionis earum numerandos, volumus perinde astrictos, & obligatos esse, ac si ipsismet illæ editæ, lectæque fuissent. Transumptis quoque earum, quę manu alicuius publici notarii scripta, subscriptaue,& sigillo, ac subscriptione alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, munita fuerint, fidem sine vlla dubitatione haberi mandamus, atque decernimus. Datum Romæ apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die vigesima quarta Martii, Millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, Pontificatus nostri anno quinto.

Ant. Florebellus Lauellinus.

PIVS PAPA V.

Sanctissimi D. N. Pij Papæ V. Declaratio, & constitutio, quòd sententiæ in reorum inquisitorum fauorem per quoscunque iudices contra iurisdictionis dispositionem, vel stylum officij Sanctissimæ Inquisitionis latæ, & ferendæ, nunquam transierint, nec in futurum in rem iudicatam transire possint.

Edita anno Domini ab incarnatione 1566.

Ex Bullario Pij v. impresso pag. 266.

MOTV proprio &c. INTER multiplices curas quę animum nostrum assidue pulsant, illa in primis est, prout esse debet, vt ecclesia Dei nobis ex alto commissa purgatis, immo quantum fieri potest, procul exterminatis omnibus hęresibus,& prauis erronearum opinionum dogmatibus tuto militare,& tanquam nauis in tranquillo mari, sedatis omnibus tempestatum fluctibus & procellis, secure nauigare, & ad optatum salutis portum peruenire possit. Cum itaque nos, dum in minoribus constituti sanctissimi officii Romanæ, & vniuersalis contra hæreticam prauitatem inquisitionis negotia pertractaremus, tandem ex longo vsu atque experientia rerum magistra cognouerimus, quòd multi rei delati, & in prædicto sanctissimo officio, seu alibi coram locorum ordinariis,& hæreticæ prauitatis inquisitoribus processati ac de hæretica prauitate inquisiti falsos testes ad eorum defensam examinari faciendo, ac compurgatorum de eorum vita, & doctrina minime informatorum opera, & testimonio se iuuantibus, ac diuersis aliis illicitis modis, excogitatisque dolosis excusationibus,& malitijs prædictum sacrum officium Sanctissimæ inquisitionis, ceterosque iudices, & etiam Romanos Pontifices deludendo, & decipiendo, plures etiam veluti innocentes diffinitiuas à prædictis processibus, & inquisitionibus absolutorias, & præcedente canonica purgatione eorum assertę bonæ & Catholicę fidei vitæ, & doctrinæ declaratorias sententias, seu decreta ab eodem sanctissimo officio, aliisque locorum ordinariis siue delegatis, & inquisitoribus, ac etiam Rom. Pontificibus prędecessoribus nostris obtinuerunt, seu extorserunt; quas sententias,& decreta præfati Romani Pontifices etiam cum perpetui silentii impositione, ac inhibitione, ne dictum sanctissimum officium, aut alii inquisitores ad vlteriora

A riora procedere possent seu deberent, necnon etiam cum causarum auocatione ad solum Romanum Pontificem sub cuius protectione submittebantur, aliisque derogatoriarum derogatoriis, & efficacissimis clausulis, ac etiam irritantibus, & aliis decretis etiam in forma gratiosa ampliando, per varios, & varias eorum Motus proprios, ac etiam sub plumbo, vel annulo piscatoris expeditas literas etiam in consistorio, seu consistorialiter emanatas confirmarunt, vnde eueniebat, quòd prædicti rei inquisiti sub velamine, & tutamine prædictarum sententiarum declaratoriarum, & literarum apostolicarum, & præsertim vigore clausulæ inhibitoriæ contra inquisitores factæ confidentes, clam, & etiam aliquando palam in antiquis eorum erroribus contra fidem catholicam perseuerando, nunquam ad gremium Ecclesię vere redibant, immo cum alijs secure, & tamquam catholici conuersando, eorundem aliorum animos corrumpere, & inficere, ac in suas
B hæreticas opiniones trahere de facili potuerunt in totius reipublicę Christianę non modicum scandalum & præiudicium, prędictorumque delatorum animarum perniciem, & iacturam. Nos huic scandalo adeo periculoso, & contagioso obuiare, dictarumque animarum saluti consulere, & prouidere, omnemque iurisperitorum dubietatem, & altercationem, ac quęcunque impedimenta & obstacula, propter quæ sancta inquisitio hæreticæ prauitatis quomodocunque, & qualitercunque impediretur, vel retardaretur, tollere volentes, Motu simili, & ex certa nostra scientia, ac de apostolicæ potestatis plenitudine, In primis omnes, & singulas, ac quascunque literas apostolicas sub quacunque verborum forma etiam in prædictis, ac quibusuis aliis causis hæresis etiam Motu proprio &c. ac etiam consistorialiter &c. & aliàs quomodolibet emanatas, necnon etiam desuper signatas Motuum propriorum, & alias cedulas quaslibet ad ius, & iustitiam, ac iuris terminos reducentes, necnon fisco prædicti sancti officii inquisitionis, & aliorum ordina-
C riorum, & delegatorum iudicum aduersus prædictas literas inhibitiones, ac etiam derogatoriarum derogatorias, aliasque clausulas quaslibet os aperientes, & quatenus iurisdictionis, dispositioni, vel stylo dicti officii sint contraria, illas penitus, & perpetuo reuocantes, hac nostra perpetua perpetuoque valitura vniuersali constitutione omnes, & singulas, & quascunque etiam ex capite assertę innocentię absolutorias, vel etiam pręceden te canonica purgatione sub quacunque verborum forma declaratorias sententias etiam dif finitiuas, & decreta in eorundem reorum inquisitorum & delatorum fauorem per prędictum sanctissimum officium, aliosq; iudices ordinarios, & delegatos, ac etiam Romanos Pontifices latas, et lata, aut in futurum per nos etiam et successores nostros Rom. Pontifices pro tempore existentes ferendas, & ferenda, nunquam fecisse, nec in futurum posse facere transitum in rem iudicatam, apostolica auctoritate declaramus, decernimus, statuimus & ordinamus, præfatisque sententijs, & decretis, & quantumcunque per lite-
D ras apostolicas etiam in forma gratiosa etiam iteratis vicibus, ac etiam à pluribus Romanis Pontificibus emanatis, confirmatis, vel confirmandis cum prædictis, vel aliis quibuscunque etiam derogatoriarum derogatoriis, ac etiam irritantibus, aliisque clausulis, & decretis, necnon inhibitionibus, ac etiam canonicis sanctionibus, quorum omnium, & singulorum aliorumque præmissorum, & inde secutorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus haberi volumus pro expressis, ac totaliter insertis, ceterisque in contrarium facientibus quibuscunque non obstantibus per prędictum sanctum officium Sanctæ inquisitionis, ac dilectos filios modernos, & pro tempore existentes sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales hæreticæ prauitatis inquisitores, & super dicto officio nunc, & pro tempore deputatos, contra eosdem reos delatos, & inquisitos etiam si fuerint, & sint Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, Primates, eiusdem Sanctæ Romanæ
E Ecclesiæ Cardinales, Legati etiam de latere, Comites, Barones, Marchiones, Duces, Reges, & Imperatores, tam de antiquis, quàm nouiter etiam super eisdem articulis receptis, vel recipiendis testibus, aliisque argumentis, probationibus, & indiciis iuxta facultates eisdem Cardinalibus inquisitoribus per nos & quoscunque prędecessores, & successores nostros Romanos Pontifices pro tempore existentes, ac sedem Apostolicam quomodolibet concessas, & datas, ac in futurum respectiue dandas, & concedendas denuo inquiri, & procedi posse, & debere etiam in omnibus, et per omnia perinde, ac si prædictę sententiæ, decreta, et literæ apostolicę, ac etiam canonicæ purgationes in prædictorum reorum delatorum, et Inquisitorum, etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Primatuum, Cardinalium, Legatorum, Comitum, Baronum, Marchionum,

Ducum, Regum, et Imperatorũ fauorem non emanassent, nouis præsertim superuenientibus indiciis eiusdem, vel alterius speciei hæresis tempus præteritum etiam respicien. vel vbi appareret per aliqua indicia quòd illicitis modis prius ipse delatus, vel inquisitus fuisset absolutus, eadem apostolica auctoritate volumus pariter, & mandamus. Concedentes eisdem Cardinalibus inquisitoribus, & super dicto sacro sanctiss. inquisitionis officio nunc & pro tempore deputatis plenam, liberam, amplam & omnimodam facultatem, potestatem & auctoritatem causas huiusmodi etiam auctoritate œcumenici vniuersalis Concilii Tridentini decisas reuidendi, ac in statu & terminis in quibus ante prædictas sententias, & decreta, ac etiam canonicas purgationes quomodolibet reperiebantur, reassumendi, fineque debito terminandi, prout in aliis causis pendentibus indecisis per eosdem Cardinales inquisitores iuxta eorum facultates fit, fierique potest, & consueuit. A
Et insuper vestigiis fel. rec. Pauli Papæ IIII. prædecessoris nostri inhęrendo, Constitutionem aliàs contra hæreticos & schismaticos per eundem Paulum prædecessorem, sub data vicelicet Romę apud sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ MDLVIII. quintodecimo Calen. Martii, Pontificatus sui anno quarto editam, tenore præsentium renouamus, & etiam confirmamus, illamque inuiolabiliter, & ad vnguem obseruari volumus, & mandamus iuxta illius seriem atque tenorem. Et sic in omnibus, & singulis supradictis censeri, ac ita per prædictos, & quoscunque iudices &c. sublata &c. iudicari &c. debere. Irritum &c. perpetuo decernimus, & declaramus. Non obstantibus præmissis, ac regula nostra de non tollendo iure quæsito, & quibusuis aliis apostolicis vniuersalibus, prouincialibus, & synodalibus constitutionibus, ordinationibus, necnon etiam iuramento &c. roboratis statutis &c. priuilegiis quoque, indultis, & prędictis, ac aliis literis, & etiam Motibus propriis quibuslibet, etiam præfatis reis, & inquisitis etiam episcopis &c. ac Imperatoribus etiam absolutis, & quibusuis aliis personis in genere, vel in specie sub quibuscunque tenoribus &c. ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque clausulis, ac etiam irritantibus, & aliis decretis, ac etiam pœnalibus inhibition. etiam Motu proprio &c. ac consistorialiter &c. & aliàs in contrarium quomodolibet concessis &c. in posterumque concedendis &c. quibus omnibus etiam si de illis &c. eorum tenores &c. latissime hac vice derogamus, cęterisque contrariis quibuscunque, cum clausulis opportunis.

Sup. pag. 101. B

C

Fiat Motu proprio. M.

ET cum absolutione à cen. ad effectum, &c. & de reductione, &c. reuocatione singulis declaratione, decretis, statuto, ordination. voluntatibus, mandatis, concessione, renouatione, confirmatione, derogatione, aliisque præmissis, vt supra in forma gratiosa perpetuo, & ad perpetuam rei memoriam. Et quòd postquam præsentes, seu desuper forsan conficiendæ literæ per aliquem, vel aliquos ex Cursoribus nostris in Basilicæ principis Apostolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apostolicæ valuis, ac acie Campi Floræ affixæ, & publicatæ fuerint, omnes prædictos etiam Episcopos, &c. ac Imperatores, & alios quorum interest, afficiant, & arctent perinde, ac si eis personaliter intimatæ, & insinuatæ fuissent, ac vim & efficaciam solemnis, personalis, validæ, & peremptorię monitionis, & citationis habere, omnesque ligare habeant. Et quòd præsentis nostri Motus proprij sola signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio & extra, regula contraria non obstan. D
Et nihilominus si videbitur literæ desuper etiam per breue nostrum, aut officium contradictarum simul, vel ad partem expediri possint. Et quòd præsentium, seu desuper conficiendarum literarum transumptis etiam impressis manu alicuius notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, aut curiæ ecclesiasticæ munitis eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur si exhibitæ forent, vel ostensæ. E

Fiat. M.

Datum Romæ apud sanctum Petrum, duodecimo Cal. Ian. Anno primo.

Anno à Natiuitate Domini MDLXVII. Indictione decima, die vero Lunæ trigesima mensis Decemb. Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini Pij diuina prouidentia Papę quinti, anno

A *anno primo, suprascriptus Motus proprius affixus, & publicatus fuit ad Valuas Principis Apostolorum beati Petri de Vrbe, Cancellariæ apostolicæ, ac in acie campi Floræ, dimissis ibidem eiusdem copijs affixis, vt moris est, per nos Ioannem Gerardi & Christianum de Monte, prælibati Sanctiss. Domini nostri Papæ Cursores.*

Stephanus de Olea Magister Cursorum.

Registrata in lib. pri. Secretorum fol. 51. G. S. Sarde.

PIVS PAPA V.

Bulla Sanctissimi D. N. D. Pij diuina prouidentia Papæ Quinti, Super reseruatione beneficiorum propter hæresim vacantium.

B *Vniuersa beneficia cuiuscunque generis fuerint, vbicunque propter crimen hæresis à beneficiatis commissum vacauerint, ordinationi & dispensationi sedis apostolicæ reseruantur. In nullis vero impetrationibus beneficiorum quocunque modo habitis aut qualificatis comprehenduntur beneficia ob crimen hæresis vacantia aut vacatura, nisi in impetrationibus specialis vacationis modus, propter hæresim, expressus fuerit, aut per impetrantem crimen fuerit deductum in iudicium, & super eo fuerit lata sententia fauorabilis.*

Pius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

CVM ex apostolatus officio nobis (meritis licet imparibus) credito, cura dominici gregis nobis immineat generalis, & exinde teneamur, more vigilis pastoris vigilare, & attentius prouidere, vt ecclesiis, monasteriis, & quibusuis aliis beneficiis ecclesiasticis nunc & pro tempore, propter crimen hæresis, vacantibus, & vacaturis, tales viri eis præficiantur idonei, qui detestandas, ac nefarias hæreses diabolo disseminante contra veræ, & orthodoxæ fidei puritatem exortas, de agro Domini extirpare, & populos sibi commissos ad catholicæ Ecclesiæ veritatem reducere, doctrina, verbo, & boni operis exemplo valeant. Præmissorũ itaque cõsideratione inducti, & aliis ad id suadentibus rationabilibus causis, nonnullis etiã prædecessorum nostrorum vestigiis inhærendo, Motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de mera nostra voluntate, & deliberatione omnia & singula beneficia ecclesiastica cum cura, & sine cura, secularia, & quorumuis ordinum etiã sancti Ioannis Hierosolymitani & aliarum quarumuis militiarum regularia quæcunque & qualiacunque sint, etiam si secularia, canonicatus & præbendæ, dignitates, personatus, administrationes, vel officia in cathedralibus etiam metropolitanis, vel collegiatis, & dignitates ipsæ in cathedralibus etiam Metropolitanis post pontificales maiores, seu collegiatis ecclesiis huiusmodi principales. Regularia vero beneficia huiusmodi monasteria etiam consistorialia, prioratus, præpositurae, præpositatus, dignitates etiam conuentuales, personatus, administrationes, vel officia etiam claustralia, ac hospitalia & præceptoriæ, & aliàs quomodocunque qualificata fuerint, ordinationi & dispensationi nostræ, & sedis Apostolicæ hac perpetuo constitutione valitura auctoritate apostolica tenore præsentium reseruamus. Declarantes omnes & quascunque impetrationes de beneficiis, vt præfertur, quomodocunque qualificatis certo modo in futurum faciendas, & obtinendas, beneficia huiusmodi propter hæresim vacantia, & in futurum vacatura non comprehendere, nisi specialiter, & dispositiue vacationis modus propter crimen hęresis expressus fuerit, & illum nullo modo sub quibusuis clausulis, & decretis comprehendi quantumcunque generalibus in quibusuis gratiis & concessionibus per nos & Romanos Pontifices successores nostros faciendis, etiam per, fiat, signatis & concessis, ac decernentes omnes & quascunque impetrationes de quibusuis beneficiis, vt præfertur qualificatis hactenus factas & obtentas, nisi earum vigore in iudicio per impetrantes crimen huiusmodi deductum fuerit, & super eo sententiam fauorabilem obtinuerint, vel dictorum beneficiorum possessionem assecuti fuerint, ad vacationem huiusmodi propter crimen hæresis se non extendere, & illum neminem comprehendere, sicque per quoscunque iudices, & commissarios quauis auctoritate fungentes etiam sanctæ Romanæ Ecclesię Cardinales iudicari & interpretari debere: Irritum quoque & inane si secus per quoscunque quauis dignitate & auctoritate præditos, iudicatum fuerit, decernimus. Volumus autẽ quòd pręsentes literæ in Cancellaria nostra apostolica, & acie campi Floræ de more publicentur, & inter constitutiones per-

Edita anno domini 1566.

Ex Archiuo generalis inquisitionis Romanę. & Bullario Pij V. impresso p. 53.

petuo valituras describantur. Et quia difficile foret pręsentes ad singula quæque loca deferri, volumus & etiam declaramus, quòd earum transumptis etiam impressis, manu alicuius Notarii subscriptis, ac sigillo alicuius prælati munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur si forent exhibitę, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reseruationis, declarationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo sexagesimo sexto, Sexto Cal. Februari, Pontificatus nostri anno secundo. A

Visa de Curia Io. Rouetius R.

Cæ. Glorierius. B
H. Cumyn.

Registrata apud Cęsarem Secretarium.

Locus † sigilli plumbei.

Anno à natiuitate Domini M D LXVII. Indictione decima, Pont. S. in Christo patris & D. N. D. Pij, diuina prouidentia Papæ V. Anno secundo, die vero XVIJ. mensis Februarij, Retroscriptæ literæ affixæ & publicatæ fuerunt ad Valuas Cancellariæ Apostolicæ ac in acie campi Florę, per nos Antonium Clerici, & Ioan. Andreã Rogerium prædicti S. D. N. Papę cursores.

Scipio de Octauianis Mag. Curs. C

PIVS PAPA V.

SANCTISSIMI D. N. PII PAPAE V. PRAECEPTUM QVOD PRINcipes, iudices, & iustitiæ ministri mandatis Cardinalium inquisitorum generalium in concernentibus officium Sanctissimæ inquisitionis pareant: & reos quoslibet de hæresi inquisitos, pro quibusuis alijs delictis carceratos suspensa aliorum criminum cognitione ad inquisitores deferant, vt causa fidei prius cognoscatur, inde pro alijs delictis à suis iudicibus puniantur.

Ex Bullario Pij V. impresso pag. 266.

SANCTISS. D. N. D. Pius diuina prouidentia Papa quintus, statuit, decreuit, & ordinauit, ac mandauit, vt negotia fidei omnibus, & singulis alijs præferantur, cum fides sit substãtia, & fundamentum Christianæ religionis. Idcirco omnibus, & singulis almæ Vrbis eiusq; districtus gubernatori, senatori, vicario, & Camerę apostolicæ Auditori, & quibuscunque alijs legatis, vicelegatis, gubernatoribus prouinciarum, & terrarum suæ Sanctitati, & S. R. E. mediate, & immediate subiectarum, ac eorum locatenen. officialibus, barisellis, & aliis ministris, necnon alijs locorum ordinariis, ceterisq: magistratibus, & officialibus, ac cuiusuis conditionis, & status hominibus in omnibus, & singulis terris, oppidis, & ciuitatibus, ac in tota republica Christiana existen. sub excõmunicationis latæ sententiæ, ac indignationis suæ Sanctitatis & aliis arbitrio suæ Sanctitatis, & Illustrissimorum, & Reuerendissimorum dominorum Cardinalium inquisitorũ generalium imponendis, & exequendis pœnis, vt eisdem Cardinalibus inquisitoribus, ac eorum præceptis, & mandatis in quibuscunque officium Sanctæ inquisitionis huiusmodi concernen. pareant & obediant. D E

Reges vero Duces, Comites, Barones, & quosuis alios Principes seculares in Dei nomine rogauit, vt eisdem Cardinalibus inquisitoribus, eorumq; officialibus faueant, auxiliũq; præbeant, & à suis magistratibus subditis auxilium præberi faciant in negotiis ad dictum officium spectan. Necnon carceratos quoscunque pro quibusuis delictis, & debitis etiam atrocibus apud dictum inquisitionis officium quomodolibet delatos, vel denunciatos, suspensa aliorum criminum inferiorũ cognitione, ad eosdem Cardinales, & inquisitionis carceres, ibidemque ad criminis hæresis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, sine mora transmittant.

PIVS

A **PIVS PAPA V.**

Sanctissimi Domini N.D. Pii Papæ V. Constitutio contra offendentes statum, res, & personas officij Inquisitionis hæreticæ prauitatis.

Quicunque quacunque dignitate seculari decoratus inquisitorem, aut quemlibet sancti officij ministrum, aut accusatores, denuntiatores & testes in causis fidei offenderit, aut perterrefecerit: siue res quascunque sacri officij priuatas, aut publicas inuaserit: vel captos pro crimine hæresis liberarit, prohibueritue ne caperentur, aut occultauerit, aut denique quocunque alio modo causis fidei nocuerit, etiamsi nihil sit mali subsecutum, anathemate percussus est, & velut reus læsæ maiestatis omni dominio & dignitate eo ipso priuatur. filij etiam talium infames sunt, & omni hereditatis successione, & donationis iure, aut alia liberalitate carent. idem penitus obseruetur in personis ecclesiasticis, quæ si tale quid commisisse constiterit, degradentur, & curiæ seculari relinquantur. B *Pontificum tamen causę Romano Pontifici reseruantur. qui pro talibus intercedit. in fautorum hæreticorum pœnas ipso facto incidit. qui hæc delicta adhuc occulta manifestauerit, supplicio liberatur. nullus ex prædictis à præfatis pœnis liberetur nisi postquam per sex menses pontifices Romani in sede Petri sederint, idque precibus prius in sancto Inquisitionis senatu verificatis, aliter quidquid gestum fuerit, irritum est & inane. prælati has constitutiones publicent. principes seculares ministris sacri officij omne auxilium præstent & fauorem, & sententias in reos hæresis latas exequantur.*

Pius Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SI de protegendis ceteris omnibus ecclesiæ ministris, quos in fidem & clientelam nostram à Domino recepimus, cura nobis quotidiana insidet, quanto maiore studio eam nos solicitudinem capessere necesse est, C vt qui in sacro Inquisitionis hæreticæ prauitatis officio versantur, sub tutela inuiolatę auctoritatis huius sedis periculorum omnium expertes, quæque munera ad exaltationem fidei catholicæ exequantur? Cum itaque eius generis impiorum vis quotidie magis inualescat, qui omnibus malis artibus prædictum officium subuertere, ministrosque functionibus disturbare moliuntur, eo iam nos detrusit necessitas, vt nefariam, & scelestam illorum audaciam acerbiore castigationis verbere reprimamus. Hac igitur generali constitutione de fratrum nostrorum consilio sancimus, vt quicunque siue priuatus, siue cuncta ciuitas, siue populus, siue dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiore titulo illustris, quemuis ex Inquisitoribus, Aduocatis, Procuratoribus, Notariis, aliisue ministris prędicti officij, vel Episcoporum id munus in sua diœcesi, aut prouincia obeuntium, seu accusatorem, denunciatorem, D aut testem in causa fidei quomodocunque productum, vel euocatum occiderit, verberauerit, deiecerit, seu perterrefecerit, quiue ecclesias, ædes, aliasue res siue publicas, siue priuatas officij, aut ministrorum expugnauerit, inuaserit, incenderit, expilauerit, aut libros, literas, auctoritates, exemplaria, regesta, protocolla, exempla, scripturas, aliaue instrumenta siue publica, siue priuata vbicunque posita combusserit, diripuerit, seu interuerterit, seu ex incendio, aut direptione, aut alio quocunque modo illa exportauerit, seu qui in conflagratione, expugnatione, aut direptione etiam inermis, siue capiendi, siue comburendi, siue supprimendi causa fuerit, siue res, aut personas seruari, defendiue prohibuerit, quiue carcerem, aut aliam custodiam, seu publicam, seu priuatam effregerit, vinctum extraxerit, seu emiserit, capiendum prohibuerit, captumue eripuerit, receperit, occuluerit, seu facultatem effugiendi dederit, seu iusserit id fieri, qui cœtum, concursumue fecerit, siue vt aliquid prædictorum fieret homines accommodauerit, siue aliàs auxilium, consilium, E aut fauorem publice, vel occulte in quolibet prædictorum scienter præstiterit, licet nemo occisus, nemo verberatus, nemo extractus, emissus, vel ereptus, nihil expugnatum, nihil effractum, succensum, direptumue, nullum denique damnum re ipsa sit secutum: nihilominus is sit anathemate præsentis canonis auctoritate ligatus, idem quoque læsæ maiestatis reus, dominio, dignitate, honore, feudo, ac quocunque alio beneficio temporali, & perpetuo eo ipso priuatus, secularis iudicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas ipsas pœnas exigat, quę damnatis primo capite dictæ legis per constitutiones legitimas irrogantur, bonis, rebusque omnibus fisci iuribus applicatis, vti etiam est de damnatis hæreticis per sanctiones canonicas constitutum: eius filij paterna infamia subiecti, omnis, & cuiuscunque hereditatis, successionis, donationis, & legati siue propinquorum: siue extraneorum

Edita anno Domini 1569.

Ex bullario Pij V. Romæ impresso pag. 128.

neorum omnino sint expertes, eisdem præterea portæ nunquam pateant dignitatum. A

Nemo autem expurgationem habere, aut causam vllam proponere, vel prætendere possit, qui tantum nefas in contemptum, & odium huius officij admiserit, nisi contrarium per claras probationes docuerit se fecisse. Quod porro de prædictis eorumque filiis statuimus, illud idem de omnibus clericis, & presbyteris secularibus, & quorumuis ordinum, etiam exemptorum regularibus, & quacunque etiam Episcopali, & maiori dignitate præditis, ac etiam priuilegio quomodocunque suffultis, decernimus exequendum, ita vt ipsi beneficiis, & officiis omnibus ecclesiasticis, præsentium auctoritate priuati, per iudicem ecclesiasticum, hæreticorum more degradentur, demum potestati seculari traditi, pœnis prædictis laicorum instar subiiciantur: Pontificum tamen causis nobis, & successoribus nostris reseruatis, vt re quæsita, & nobis renunciata contra eos ad depositionem, & alias pœnas prædictas procedamus, vti criminis atrocitas videbitur postulare. Quicunque autem pro talibus veniam petere, aut aliàs intercedere tentauerint, in easdem illas pœnas, quæ in B hæreticorum fautores à sacris constitutionibus inferuntur, ipso facto se nouerint incidisse. Verum si quis etiam huiusmodi criminum conscius, vel affinis, siue religionis studio, siue pænitentia ductus rem adhuc incognitam retexerit, supplicio liberetur. Ceterum eam omnium, & quarumcunque absolutionum rationem à prædictis criminibus, necnon habilitationum, & restitutionum etiam ad famam, & honores, ita deinceps habendam optamus, vt successores nostri nullas nisi saltem semestri post cuiusque assumptionem ad huius dignitatis fastigium excurso, ac precibus apud supremum officium inquisitionis hic institutum verificatis, concedant. Decernentes omnes, & quascunque huiusmodi absolutiones, habilitationes, & restitutiones, quæ precibus sic nõ verificatis de cetero fient, nemini prorsus prodesse, sed nec præsentibus, nisi toto ipsarum tenore ad verbum inserto, & gratia ex certa Romani Pontificis scientia facta, & propria manu subsignata, vlla in parte derogari, nec derogatum censeri debere, & si illis ex quacumque causa aliter derogari C contigerit, derogationes huiusmodi nullius prorsus fore roboris, & momenti. Iubemus igitur vniuersos, & singulos Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, & ceteros ecclesiarum prælatos per vniuersum orbem constitutos, vt per se, vel alium, seu alios præsentes literas, aut earum exempla in suis quisque prouinciis, ciuitatibus, diœcesibus, & locis solemniter publicare, & quantum in se est, firmiter obseruari procurent, contradictores quoscunque per censuras, & pœnas ecclesiasticas appellatione postposita compescendo, ipsasque censuras, & pœnas etiã iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus cõstitutionibus, & ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem vt præsentium exempla etiam impressa edantur, eaque Notarij publici manu, & cuiuscunque curiæ ecclesiasticæ, vel prælati sigillo obsignata, eandem illam prorsus fidem vbique locorum faciãt, quam D ipsæ præsentes facerent, si essent exhibitæ vel ostensæ. Ceterum omnes orbis terrarum Principes, quibus gladij secularis potestas ad malorum vindictam est præmissa, per eam quam se tueri promiserunt fidem, obtestamur, ita suas quisque partes siue in præstando ministris prædictis auxilio, siue in criminum post ecclesiæ sententiam animaduersione, interponere, vt eorum quoque præsidiis ministri ipsi tanti officij munus pro Dei æterni gloria, & religionis incremento feliciter exequantur, amplissimum à Domino permium recepturi, quod fidei prædictæ assertoribus in æternæ beatitudinis consortio præparauit.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis, legationis, statuti, decreti, iussionis, obtestationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beato- E rum Petri, & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Cal. Aprilis, Pontificatus nostri anno quarto.

✠ *Ego Pius V. Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.*

† *F. Cardinalis Pisanus Episcopus Hostien.*	Locus signi.	† *Ego Iulius Cardinalis Vrbinus.*
† *Io. Card. Moronus Episcopus Portuen.*	VTINAM DIRIGAN	† *Ego Fuluius Cardinalis Perusin.*
† *Christoph. Madrucius Eps Prænestin.*	TVR VIAE MEAE AD	† *Ego Ioa. Riccius Card. Politianus.*
† *Otho Card. Truchses Episcopus Albanen.*	CVSTODIENDAS	† *Ego Scipio Cardinalis Pisarum.*
† *A. Card. Farne. Vicecanc. Episcopus Tusc.*	IVSTIFICATION ES	† *Ego Iacobus Cardinalis Sabellus.*
† *Io. Bapt. Cicada Eps Sab. Card. S. Clem.*	TVAS.	† *Ego Aloysius Cardinalis Cornelius.*

† Ego

A † *Ego Ph. Cardinalis à Burdisera.*
† *Ego Antonius Card Granuelanus.*
† *Ego Franciscus Card. Paciecus.*
†
† *Ego Hieronymus Card. de Corrigio.*
† *Ego Io. Franciscus Card. de Gambara.*
† *Ego Nicolaus Card. de Sermoneta.*
† *Ego Ind. de Aualos Card. Aragonia.*
† *Ego M. Antonius Card. Columna.*
† *Ego Ptolemæus Card. Comensis.*
† *Ego P. Card. de Sancta Cruce.*
† *Ego Z. Card. Delphinus.*
† *Ego Hu. Card. S. Sixti.*
B †
† *Ego Alexander Card. Cribellus.*
† *Ego Guido Card. Vercellus.*
† *Ego Guiliermus Card. Sirletus.*
† *Ego F. Michael B. Card. Alex. Camer.*
† *Ego Hieronymus Card. de Clarauálle.*
† *Ego Ludouicus Card. Madrucius.*
† *Ego Innocentius Card. de Monte.*
† *Ego Hieronymus Card. Simoncellus.*
†
† *Ego Ferd. Card. de Medicis.*
† *F. Cardinalis Alciatus.*
† *Io. Paulus Cardinalis ab Ecclesia.*
† *A. Cardinalis Caraffa.*

Anno à Natiuitate Domini millesimo quingentesimo sexagesimo nono, Indictione duodecima, die vero secunda mensis Maij, Põtificatus sanctiss. in Christo patris, & D. N. D. Pij, diuina prouidẽtia Papæ V. anno quarto, retroscriptæ literæ Apostolicæ, lectæ, affixæ, & publicatæ fuerunt ad Valuas Basilicæ principis Apostolorũ de Vrbe, Cancellariæ apostolicæ, & in acie Campi Floræ, vt est moris, dimissis in locis præfatis præsentibus literis per aliquantulum temporis spatium affixis, & deinde amotis per nos Iulium Parinum, & Ioannem Bornotum prælibati S. D. N. Papæ Curs.

Ant. Clerici Mag. Curs.

PIVS PAPA V.

C

Sanctiss. D. N. D. Pii Papæ V. Confirmatio creationis, & priuilegiorum societatis Crucesignatorum.

Pius Papa quintus, ad perpetuam rei memoriam.

SACROSANCTAE Romanæ, & vniuersali Ecclesiæ diuina disponente clementia, meritis licet insufficientibus præsidentes, omnem pastoralis nostri officij curam, atque vigilantiam in id potissimum adhibere debemus, vt fides catholica vbique terrarum, quantum in nobis est, integra, inuiolataque conseruetur, & impij, ac detestandi hereticorum conatus ipsam vnam fidem violare satagentium omnibus rationibus comprimantur. Vnde si (*Edita anno domini 1570.* *Ex Bullario Pij V. pa. 269*)
D quæ ad iuuandum huiusmodi nostrum propositum, ac debitum, aliàs pie instituta, ac concessa fuisse à prædecessoribus nostris comperimus, libenter approbamus, & aliàs desuper disponimus, prout in Domino conspicimus salubriter expedire. Cum itaque inter ceteras, quæ in Ecclesia Dei hactenus institutæ sunt Christifidelium societates, illa satis vberes Christianæ religionis fructus afferre videatur, quę sub Crucesignatorum vocabulo ad assistendum hæreticæ prauitatis Inquisitoribus, auxiliumque, quando & quoties opus sit, in catholicæ fidei negotiis aduersus hæreticos, etiam vita ipsa præstandum, instituta existit, vt non immerito diuersis Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris specialibus gra-
E tiis, & priuilegiis fuerit decorata. Nos attendentes, quòd ea maiorem obtinent roboris firmitatem, quæ pluries apostolicæ confirmationis præsidio sint communita, vtque paternum nostrum erga ipsam societatem charitatis affectum ostendamus, eiusdem societatis Crucesignatorum creationem, & institutionem, ac priuilegia, quæ sunt in vsu, necnon indulgentias, prærogatiuas, facultates, gratias, & indulta quæcunque, eidem societati, & illius vtriusque sexus confratribus Crucesignatis pro tempore existentes, tam per Innocentium iij. Innocentium viij. Iulium ij. Leonem x. Clementem vij. quàm quoscunque alios Romanos Pontifices prædecessores nostros sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, & decretis hactenus quomodolibet concessa, & confirmata, decretis tamen Concilij Tridentini non repugnantia, necnon literas desuper emanatas, illorum omnium, & singulorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, auctoritate apostolica tenore præsentium confirmamus, approbamus, & innouamus, il-

lisque perpetuæ,& inuiolabilis firmitatis robur adiicimus,omnesque, & singulos iuris, & A
facti defectus,si qui forsan interuenerint in eisdem,supplemus. Non obstantibus constitutionibus,& ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quòd præsentium transumptis,etiam impressis,manu Notarij publici subscriptis,& sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem vbique fides adhibeatur,quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitę vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo piscatoris, die tertiodecimo Octobris,Millesimo quingentesimo septuagesimo,Pontificatus nostri anno quinto.

Cæ. Glorierius.

FRANCISCI PEGÑAE SACRAE THEOLOGIAE

Iuris utriusque & liberalium artium Doctoris

Disputatio de auctoritate seu robore, probatione, & vtilitate Extrauagantium, seu literarum Apostolicarum, pro officio sanctissimæ Inquisitionis contra hæreticam prauitatem.

1 *Continua Romanorum Pontificũ curain extirpandis hæreticis.* AB exordio nascẽtis Ecclesiæ protinus Pastores vigilare cœperũt aduersus pseudodiscipulos, qui non intrãtes in Dominicum ouile per ostiũ, aliunde conscendere, & vineam Domini sabaoth, Catholicam videlicet Ecclesiam, dilectam Christi spõsam, quasi vulpeculæ demoliri, & fraudulose cõnabantur: quorum vigilum pastorum exemplo laudabili ceteri deinceps continua temporũ serie Romani Pontifices, ardore Christianæ fidei & religionis accensi, se murũ pro domo Domini aduersus hostes catholicæ Ecclesiæ opponentes, sedula diligentia, quotiens occasio postulabat, & concilia prælatorum numerosa coacta multitudine celebrarunt, & leges multa æquitate & iustitia munitas contra hæreticos cõdiderunt, & alias à Principibus secularibus cõditas sua auctoritate roborarũt. Ex his quædam labentibus annis pontificia auctoritate in certa volumina, certosq; titulos optimo artificio & accurata methodo sunt relatæ, quæ nũc in Decretalibus, Sexto, & Clementinis, sub titulis de hæreticis, referuntur. alię plerẹque vel quia à collectore visæ non sunt, vel quia longo tempore post eas collectiones sunt conditæ, extra eos iuris receptos titulos & libros dispersẹ remanserũt: quas ea fortassis de causa Extrauagantes nostri iuris interpretes appellarunt; de quarum auctoritate & robore nunc est agendum, vt intelligatur quanta sit eis habenda fides, quo modo probetur earum auctoritas, & quanta sit earundem vtilitas.

2 *De auctoritate extrauagantiũ in vniuersum, qui disseruerint.* Ac primum hic nobis præfandum est, nõ esse nunc nobis disserẽdum in vniuersum de auctoritate & robore quarumlibet extrauagantium de aliis rebus ab hæresi tractatium: nam hunc articulum longe lateque disputãt nostri in c.1.de constit. lib.6.Panorm. & alij in c.pastoralis.de fide instru. idem Panor. & Ioan. And.in c.1.de senten.& re iud.Bart.in l.cum prolatis.ff.de re iud.Bald.in l.2.C.quando pro. non est necesse. Philippus Probus tract.de pensionibus, præludio.7.idẽ in pragmatica sanctione.c.& quia.§.ipsas omnes. verbo, extrauagantes.& verbo,regulas.Mantua.consi.1. Gozadinus consi.16. Ludouicus Gomes in procemio regularũ cancella. q.2.Quintillianus Mandosius in 5.q.9.reg. cancella.nu.2.& in 1.q.28.reg.nu.3.& seq. & in 3.q. eiusdem regulæ 28. & alij quos omitto consultò.

3 *Extrauagantes in hæreticos editæ licet non sint ĩ corpore iuris clausę validæ sunt.* Sed hoc loco de auctoritate & viribus earum extrauagantium præcipue dissero, quæ contra hæreticam prauitatem conditæ sunt, in posterumue condẽtur: nam in aliis maior forte est dubitatio, in his vero facilior quæstionis solutio, cum habeamus aperta pontificia responsa hanc litem dirimentia, docentiaque oẽs constitutiones contra hæreticam prauitatem editas in suo robore permanere: nam in c.vlt.§.vlt.de hær.lib.6.ita scriptũ est: *Constitutiones vero, ordinationes et mandata alia prædecessorum nostrorum in negotio hæreticæ prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus suprascriptis super eadem editis prauitate non obuient, in suo volumus robore permanere.* hactenus Bonifacius viij. Idem ipsum paucis post annis cõfirmauit Clemens v.in cõcilio Viennensi, refertur que in Clem.1.de hær.§. vlt.his verbis: *Alia sane, quę circa præmissum inquisitionis officium, à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus præsenti decreto non obuiant) sacri approbatione cõcilij roborata in sua uolumus firmitate manere.*

hæc ibi.atq; hoc ipsum vbique obseruant no A stri,præsertim illi qui contra hæreticos tractatus scripsere. Eymericus 3.p.q.84. & q.131. Zanch.tract.de hær.in proœmio,nu.1.Repertorium inquisitorum,verbo, extrauagantes. Petrus Godofredus in l.Arriani.vers.cunctis quoque.C.de hæret. notant Geminianus & alij in d.c.vlt.in fine,de hæret.lib.6.

4 *Leges seculares i hæreticos editæ etiã inuiolabiliter obseruãdæ.*

Sed neque solæ pontificiæ leges hæreticã prauitatem coercentes,licet extra iuris titulos ferãtur,obseruari debent,immo amplius cauit Innocentius iiij.rescripto quodã magi B stratibus secularibus misso,incipiẽte,Orthodoxæ fidei.(quod etiã hic curauimus imprimendum) vt & leges item seculares, & alia quælibet statuta contra hæreticos cõdita inuiolabiliter obseruentur his verbis: *Considerantes attente quòd iurisdictio eorum*, scilicet inquisitorum,*quo fuerit plenior in hac parte, eo magis esse poterit fructuosa,volumus & nostris sibi damus literis in mandatis,vt vos monere procurent, & inducere diligenter,vt statuta ipsorum,& alia ecclesiastica & secularia, & constitutiones etiam quondam Federici Romanorum Imperatoris, tunc in deuotione ecclesiæ persistentis,edita contra hæreticos,fautores,receptato C res,& defensores eorum,quæ cõscripta & bulla nostra munita transmittimus, conscribi in statutarijs vestris, eaque obseruetis,et faciatis irrefragabiliter obseruari.* hactenus ibi. atque ex hoc rescripti fragmento præter ceteros apud Eymericum in Directorio.3.par. Schol.136. super q.86. ver. sed maior difficultas.ostendi inquisitores hæreticæ prauitatis in suis diœcesibus posse aduersus hæreticos noua cõdere statuta,pœnas in eos augentia,quæ fauore fidei valida, & suis ciuibus consistentia & haberi debeant, & penitus obseruari. C

5 *Leges quaslibet in hæreticos latas obseruandas esse vetustissimi Imperatores sãciuerunt.*

Neq; hoc est recens inuentũ,vt putant legum,antiquitatis, & historiæ ignari: nam & ab initio ferme nascẽtis Ecclesiæ supra mille & centum annos,nempe anno Domini 430. Christiani principes hoc ipsum sanciuerunt. Theodosius enim & Valentinus Imperatores Augusti,(vt scriptum est adhuc in codice Theodosiano,lib.16.tit.4.l.54. quam cẽtum fere post annos Iustinianus in suũ codicem transtulit ac roborauit.C. de hær.l.Arriani.) E non modo leges à se conditas aduersus hæreticos vim legum inuiolabiliũ habere voluerunt,sed quascũque etiã alias ab aliis principibus editas, firmas & validas manere iusserunt his verbis: *Cunctis quoque legibus,quæ contra eos*,scilicet hæreticos, *ceterosque qui nostræ fidei refragantur, olim diuersisque temporibus latæ sunt, semper viridi obseruantia valituris,&c.*& paucis interpositis. *illis etiã oĩbus in sua manentibus firmitate, quę de militia,pœnisque varijs,deque diuersis sunt hæreticis promulgata: vt nec speciale quidem beneficium aduersus leges valeat impetratum.* hæc ibi.

l.Arriani.cap.de hæret.

6 *Leges de suetudine aut longo temporis interuallo nõ abolentur.*

Ex his apertissime docemur generaliter legem quantumcũque diu factam non aboleri desuetudine, vt grauiter docuit Ias.in l. de qbus. notabili 6.ff.de legibus & senatusc. & Matthæus Afflictus in repetitione sanctionis de iure prothomiseos.§.6 notab.1. nu.2. & Angelus Aretinus in §.igitur.in proœmio Institutio.nu.2. quod tametsi generaliter in omnibus legibus obtineat,illis obseruatis distinctionibus,quas retulit præcitato loco Afflictus:in his vero quæ contra hæreticam prauitatem latæ sunt,maxime obseruatur. nulla enim præscriptio,nullum temporis quamuis longissimi spatium, aut tollere radicitus,aut immutare potest;nisi nominatim & expresse aliæ ferantur leges,quæ illas reuocent,aut immutẽt:leges enim huiusmodi semper viuũt. c.contra.25.q.1.semper item loquuntur, vt notãt Bar.Butrig.& Saly.in l. Arriani.C.de hæret.& idem Saly.in Auth.cassa.q.3.de sacro.eccle.& Ioan.Imo.in l.3.§.si rem.ff.pro emptore.& olim maximus Plato de legibus loquens dialogo.9. dixit, legem ipsam quæ aliquid interdicit, id pro vniuersa ciuitate semper interdicere, & interdicturam esse. Dixi autem desuetudine non tolli leges,quoniam etiamsi per mille annos allegatæ non sint in iudiciis,præsertim cum ab initio fuerint receptæ,non propterea abibunt in desuetudinem, vt grauiter & vere disserit Iac. de Beluiso in Authenti. de hæredibus & Falcidia,post principium,& Cynus in l.rem nõ nouam.c.de iudiciis. An autem & quando per contrariam consuetudinem leges tollantur, non est præsentis instituti nunc docere.

7 *Extrauagãtes quæ dicantur decretis titulorum de hæreticis obuiare.*

Quod vero ait Bonifacius octauus in d.c. vltimo. de hær. & Clemens v.in d. clemen. 1.§.vlt.de hæret. tunc scilicet extrauagantes esse admittendas,quando decretis contentis in titulis de hæreticis non obuiant, eò pertinet vt intelligamus veteres omnes leges in hæreticos latas confirmari, dummodo manifestò & expresse eis decretis non contradicant: quoniam si contradixerint, solum in ea parte in qua contradicunt,emendatæ sunt; in ceteris vero validæ semper remanent.Res fiet vno exemplo illustris, nam in similibus idem erit iudicium; iure veteri solus Episcopus, item solus inquisitor per se poterat hæreseos reos duro carceri mancipare, torquere, & sententiam condemnatoriam in eos pronuntiare, vt optime scripsit Eymericus, 3. par. quæst.48. vbi dixi copiose Schol.108. hodie tamen id obuiat

uiat dispositioni clementinæ primæ. §.propter quod.vers.duo tamen.de hæret.& ideo in ea parte tantum lex antiqua est sublata omnino, in ceteris viridem obtinet obseruantiam. Iam illud amplius colligitur, ad hoc vt extrauagantes, & quælibet aliæ leges contra hæreticos editæ per clausulam prædictam tol ātur, oportere vt expresse constitutionibus positis in titulis de hæreticis obuient, id est, vt manifeste, & expresse eis cōtradicant, atque è diametro cum eis pugnent: id enim significat verbum, obuiandi, in præcitatis responsis positum, vt docent humaniorum literarum professores, quos in re aperta consulto omitto. Ergo si per constitutiones extrauangantes, aut quasuis alias leges ecclesiasticas aliquid caueatur, quod à iure communi non sit prouisum, aut non plene decisum, dummodo expresse cum eo non pugnet, siue id pœnas in hæreticos, & eorum complices augeat, siue modum inquirendi, interrogandi, euocandi, compellendi, torquendi, publicandi, aut quid simile præscribat, id profecto obseruādum erit, quod apertissime probant præcitatorum rescriptorum verba. De generalium autem inquisitionum statutis, seu institutionibus, quæ multa interdum cauere solent, aut omissa penitus à iure cōmuni, aut parum explicata, hoc sentio, q̄ si vel faciliorem præscribant modū procedēdi in causis fidei, vel pœnas in hęreticos augeāt rationabiles, inspecta locorum & personarū qualitate, vel denique quacunque alia ratione ea iubeant, quæ in augmentum fidei sine cuiusquam præiudicio tendunt, proculdubio obseruanda sunt: euidens enim ratio hoc suadet, quoniam leges iam latæ siue in hac causa siue in aliis, non possunt plene omnes casus siue articulos occurrentes decidere. l. neque leges. ff. de legibus & senatuscon. fit ergo vt id quod ad commodiorem causarum tractationem statuitur, vbi & iustum est, & iuri scripto non repugnat, debeat obseruari.

8 *Concilia prouincialia auctoritate delegatorū sedis apostolicę in hęreticos edita uim legis habent.*

Præterea quæ de extrauagātibus diximus obtinere etiam putamus in conciliis prouincialibus auctoritate apostolica, seu auctoritate delegatorum sedis Apostolicæ contra hæreticos editis; qualia sunt Tolosanum, Biterrense, Narbonense, & si quæ sunt similia, quæ à nobis nuper in bibliotheca Vaticana in peruetusto codice (quem nobis Illustrissimus Cardinalis Guilhermus Sirletus vir omni eruditionis genere clarus, & Christiana pietate insignis, humaniter exhiberi ob publicam vtilitatem iussit) reperta proxime cum copiosissimis nostris commentariis in lucem dabūtur. huiusmodi enim concilia, auctoritate delegatorū sedis Apostolicæ condita vim legis habent in hoc crimine, & penitus obseruanda sunt. ita non obscure colligitur ex prædictis, sed nominatim id cauit Vrbanus iiij. in rescripto incipiēte, Præ cunctis. §. & obseruari. relato ab Eymerico par. 2. pag. 81. vbi ita scriptum est: *Et obseruari omnia statuta, tam per sedem Apostolicam, quàm in concilijs legatorum eiusdem sedis prouide edita, quæ negotium catholicæ fidei tangere dignoscuntur, sicut promotioni negotij & augmentationi fidei fuerit opportunū.* hæc ibi. nec te moueat in quibusdam codicibus hanc periodū paulo aliter contineri ita: *quàm in concilijs eiusdem sedis.* quæ verba solis summorum Pontificum statutis, non delegatorum eius, robur tribuere videntur, quoniā in multis exemplaribus etiam peruetustis, lectionem quam paulo antea retuli frequētius inueniri scio. & eam lectionē prudenter etiā agnouit Eymericus 3. par. q. 72. cum eam rescripti partem ad hoc institutum, de quo nūc agimus, citaret.

De instructionibus vero, seu priuatis aliquarum inquisitionū cōstitutionibus, veluti de instructionibus inquisitionum Hispaniæ à multis vidi sæpe dubitari, quantam vim habeant, quod est hic à nobis obiter etiā declarandum. Ac primum hoc est exploratissimū, eas instructiones in eis tantū regnis vim habere, obseruandasque esse ibidem ab inferioribus inquisitoribus: extra Hispaniā vero in terris quæ generalis inquisitoris Hispaniæ iurisdictioni non subduntur, nullam penitus obtinent firmitatē: qm̄ iudices inferiores etsi potestatem habeant condendi leges, vbi eas condiderint vniuersales non sunt, neque extra suum territorium earū virtus egreditur. c. 2. de constit. lib. 6. l. vlt. ff. de iurisd. om. iud. tales sunt Epōrum & inquisitorū leges, quas in suis condunt territoriis. Inquisitoribus vero aliarum Prouinciarum, tunc iuxta dispositionem instructionum alterius inquisitionis procedere secure licebit, qn̄ à iure communi non discrepant, aut rationi cōsentaneę sunt, & in illis locis opportunæ, cōsideratis locorū personarū negotiorumq; circunstantiis. sunt aūt, vt ingenue fatear quod sentio, vtiles Hispanicæ instructiones rationi cōsentaneæ, & eruditæ, nēpe quæ à multis & sapientissimis viris, matura deliberatione variis temporibus sint cōditæ: docentq; singulariter, quidquid in primis ad praxim attinet, & propterea inquisitorum muneri & officio sunt valde accommodatæ. In his instructionibus,

9 *Instructiones inquisitionis Hispanię, & aliarū inquisitionum quā vim habeant.*

siquid caueatur quod iuri communi contradicat expresse, ipso iure id inualidum est, vt præcitata rescripta ostendunt in c. vlt. §. vlt. de hær. lib. 6. & in clement. 1. §. vlt. de hæret. ceterum si generalis Hispaniæ inquisitor à sede Apostolica obtinuerit, vt intra suam iurisdictionē possit condere instructiones etiā iuri communi contrarias, quæ ad extirpationem prauitatis hæreticæ pertineant; sane tunc illis erit in eis regnis obtemperandum. exempla multa occurrunt, sed facile omitto: nam docendi ratio absque eis intelligi potest. de ceteris aliarum inquisitionum instructionibus, seu sanctionibus idē est iudicādū.

10 *Consuetudo approbata et rationabilis cuiuslibet inquisitionis obseruanda.*

Iam quæ hactenus de instructionibus, seu sanctionibus priuatarum inquisitionum diximus, eadem quoque de consuetudine cuiuslibet inquisitionis accipienda sunt; nam inquisitores hæreticæ prauitatis tum in puniendis hæreticis, abiurationibus faciendis, reis torquendis, induciis concedendis, totoque processu fabricando, tum in ceteris quæ ad latissimum suum officium spectant, approbatis suæ inquisitionis consuetudinibus vti possunt, quod in priuilegio creationis ipsorū cōtinetur: nam inter cetera eis conceditur, vt procedant contra omnes hæreticos cum omni auctoritate, facultate, & potestate tam de iure quàm de approbata consuetudine. approbatam aūt cōsuetudinem velut legem obseruandam explorati iuris est. §. ex nō scripto. Insti. de iure nat. gent. & ciuili. vbi communiter Doctores. vnde si per vetustam & approbatam alicuius inquisitionis consuetudinem receptum esset, vt inquisitores hæreticę prauitatis indistincte animaduerterēt in blasphemos, crederem eos id iudicium absque errore posse exercere: nam consuetudo hoc illis tribueret priuilegium, cum consuetudo priuilegium tribuat, vt docet Bart. in procœmio Digestorum. §. hęc autem tria. nu. 3. Rursus quoniam consuetudo tribuit iurisdictionem. glossa singularis in l. more maiorum. ff. de iurisd. om. iud. facit textus in c. cum contingat. de foro compet. vbi Fely. Bald. in rub. de consuet. col. 2. per l. viros. C. de diuer. offi. lib. 12. vbi Bart. in fine. Romanus consil. 143. incip. ad prædictorum roborationem. vers. secundo principaliter. & consi. 300. incip. in casu proposito. late Dec. in d. l. more maiorū. ff. de iurisd. om. iud. nu. 19. neque hoc mirum videri debet, cum consuetudo tātam habeat vim, vt etiam canonibus præponderet, si sit rationabilis, & legitime præscripta. c. vlt. extra de consuet. tradit glossa cōiter recepta in c. pastoralis. verbo, dissona. de fide instrum. &

A Aymo Craueta in tract. de antiquit. tēp. par. 1. §. 1. num. 42. Verumtamen monendi sunt hic inquisitores, ne quamlibet suæ inquisitionis consuetudinem velut rationabilem admittant: nā vt cōsuetudo dicatur rationabilis & approbata, plura exiguntur, quæ non facile possint in quauis consuetudine reperiri: rationabilis enim dicitur consuetudo, quā iura nō improbant, aut quæ iuri non cōtradicit. glossa in c. vlt. verbo, rationabilis. extra de cōsuet. item vt cōsuetudo pro lege seruetur, multa requirūtur. glossa & Doctores in c. cō
B suetudo. dist. 1. quam ob rem ne quid velamine, aut prætextu approbatæ cōsuetudinis incautum committant inquisitores, sequentia intueantur. Primum curent omnino cuncta gerere, hoc est, processus suos fabricare, omnemque ordinē iudiciarium dirigere in puniendo, & absoluendo, & ceteris ad suum officium spectātibus iuxta canones, præsertim eos qui de hæreticis sunt, & cōtra hæreticos conditi: deinde vero ad consuetudinē & stylum Romanæ inquisitionis à qua ceteræ ve-
C lut à capite pendent, vbi leges deficiunt & in arduis audacter recurrant: quis enim concedat in re tam graui priuatas inquisitionum, aut prouinciarum consuetudines facile esse sequendas? præsertim cum iura vbique clament, maiores ecclesiæ causas, & præsertim quæ articulos fidei tangunt, ad sedem Apostolicam esse referendas. c. maiores. de baptismo & eius effectu. ergo priuati ciuitatum inquisitores, si tutius & securius tractare omnia cupiūt, cum leges deficiunt, aut etiam obscuræ sunt leges, stylum & cōsuetudinem supre-
D mi senatus inquisitionis Romanæ, quæ ceterarum caput est, consulant & sequantur. in hac enim nullum est erroris periculum, nam præterquam quòd à sapientissimis iudicibus & vigilantissimis causæ fidei tractantur, quotidie etiam summum Pontificem consulere licet, cuius iudicium quantam in rebus fidei habeat auctoritatem, exploratissimum est apud catholicos.

Priuati inquisitores stylū Romanæ inquisitionis obseruent.

11 *Extrauagātes cū certę sūt, iuri cōmuni præponderant.*

Sed ad extrauagantes reuertor, quarū tanta est auctoritas, vt si exploratæ fidei sint aut
E (vt nostri loquuntur) indubitatæ, constitutionem in corpore iuris clausam tollant. c. 1. de constitu. vbi Doctores, Guimier in pragmatica sanctione. c. & quia §. ipsas omnes. verbo, Extrauagantes. quod si dubitetur, an sit authentica nec ne, tunc si est iuri consona, secundum eam debet iudicari, at si à iure discrepet, summus est Pontifex consulendus. c. pastoralis. vbi Panormit. & alij extra de fide instr. & tradit glossa in pragmatica sanctione

loco

loco proxime citato. huius autem doctrinæ multa occurrent exempla in positis extrauagantibus, quæ breuitatis gratia omittimus. attamen pręcitatū dogma ita crederem intelligendum, vt tunc extrauagans iuri cōmuni præualeat, & secundum eam sit iudicandum, quando in extrauaganti apponereť clausula: *Non obstan. quibuscunq; constitution. in contrariū, &c.* quæ cōmuniter apponi solet: nam si hæc clausula deesset, præsertim in nostris extrauagantibus, si quid tunc cōtra decreta in titulis de hæreticis contenta sancirent, id plane irritū esset per iura adducta ex c. vlt. §. vlt. de hære. in 6. & clemen. 1. §. vlt. de hæret.

12 *An sentētia lata cōtra aliquā extrauagantē sit nulla.*

Ex prędictis qō est ad intelligendum vtilis & huic instituto valde accōmodata, an scilicet sententia à iudice lata contra dispositionem alicuius extrauagantis sit nulla? & cum extrauagantes, vt hactenus demonstratū est, virtutem legis habeāt, plane irritum videtur iudicium contra earum dispositionem factū. at Bartolus in l. cum prolatis. n. 2. ff. de re iu. quem alij proxime citandi sequuntur, ita distinguebat: si sententia sit lata contra extrauagantem in corpore iuris clausam, nulla erit: secus autem si reuera sit extrauagans, hoc est, si non reperiatur in corpore iuris. idē videtur tenere Romanus conf. 260. Alexan. cōs. 230. Ant. Butrius in procœmio decretal. idē in c. pastoralis. de fide instrum. Franciscus Pauinus in pręludio pręfixo extrauagātibus Ioan. XXII. & alij quos ille refert. ratio vero vtriusque partis positæ distinctionis facilis est: nam primū ideo sententia lata contra dispositionem extrauagantis in corpore iuris cōtentæ, est nulla, quia perinde est ac si contra legem lata fuisset. Bal. in l. 2. C. quando prouo. nō est nece. Ant. Butrius in c. 1. & c. cum inter. de re iu. tradit optime Franciscus Pauinus præcitato loco. Rursus si extrauagans est incognita, & contra eius dispositionem feratur sentētia, non vitiatur, quia incognitas leges iudex cognoscere non tenetur. argumento d. l. cum prolatis. ff. de re iu. nā si sententia lata contra legem prolatam, idest, iudici indicatā, quam forte iudex ob summam difficultatē & obscuritatem non intelligebat, nec putabat ad negotiū & causam de qua agebatur pertinere, summo iure valet, vt in d. l. cū prolatis. ff. de re iu. profecto multo magis valida erit sentētia lata cōtra dispositionē extrauagātis ignotæ, & nō productę: ergo liquere debet iudici, fidesq; ei facienda est de valore & robore extrauagantis, vt sentētia lata contra ipsam nulla sit & inualida, vt eleganter pręcitato conf. 260. docuit Romanus, & Guilielmus Cassa-

A dor decis. 7. n. 5. vbi dicit regulas, extrauagantes & concordata, nisi producantur in actis, à iudicibus non considerari. atque hactenus de prima huius disputationis parte, quæ ad valorem extrauagantium spectabat.

SECVNDA PARS DISPVTATIONIS

Quomodo probetur extrauagantium auctoritas.

13 *Quot modis probetur extrauagantiū auctoritas.*

SVPERIORIBVS ita constitutis, superest nunc altera huius disputationis pars valde etiā vtilis & necessaria, videlicet, qua ratione
B probari debeat extrauagantiū auctoritas, vt intelligatur quæ sit vere extrauagans, & vim legis habeat, siue vt nostri loquuntur, quæ sit extrauagans authentica, quæ vero secus. hoc etiam caput tractāt ferme Doctores quos hactenus variis locis adduximus, sed nemo luculentius quàm Franciscus Pauinus causarū sacri Palatii olim Auditor in præludio præfixo ad extrauagātes Ioan. XXII. in hęc verba: *Debent autem extrauagantes quando de eis dubitatur in forma authentica produci sub plumbo, si extra curiā sunt producendę: vel sub signeto Vicecancellarij, si in*
C *curia sunt producendæ: & hoc de illis quæ sunt descriptæ in libro Cancellarię; illæ autem quę sunt descriptę in Camera apostolica, signantur cum signeto camerarij, vel sub plumbo, &c. & ita seruatur in Curia Rom.* hactenus Pauinus, à quo non dissentit Ludouicus Gomes in procœmio regularum Cancellarię & alij recētiores: nam & id vsus obseruat. Primus ergo modus probandi auctoritatem extrauagantium extra curiā (nam curiam nunc libenter omitto cum magis necessarium sit absentibus cōsulere, quàm illis qui quotidie Pont. Rom. alloqui possunt) est, cū
D extrauagantibus seu rescriptis pontificiis adiungitur appensum illud plumbeū cum fune canapis, impressis in ipsius vna parte sacris Petri & Pauli capitibus, in altera vero nomine eius Pontificis qui rescriptum edit seu cōcedit; hinc intelliges sequentes extrauagātes authenticas esse, & pro lege seruandas, quoniam maiori ex parte ex autographis seu archetypis aut originalibus, pēdenti plumbeo munitis desumptæ, & transcriptæ sunt à nobis summa diligētia, & præsertim omnes illę
E quæ habentur in Archiuo inquisitionis Bononiensis, plumbeo pondere munitæ sunt, vt protinus summam earum percipias auctoritatem: aliæ vero vnde habeantur, notatiuncula in margine posita initio cuiuslibet extrauagantis aperte indicat.

Exponde re plūbeo pendenti, probatur extrauagātiū auctoritas.

Rursus auctoritas etiā extrauagantis probari potest, si reperiatur in publico alicuius loci Archiuo. Rom. d. conf. 260. quem refert & sequitur apostilla ad Bart. in d. l. cum prolatis.

Extrauagās reperta in Archiuo publico fidē facit.

latis.ff.de re iu. verbo, posita. quoniam in publicis archiuis nõ solent recondi nisi quæ publica auctoritate geruntur, idq; fit summa integritate & veritate, adhibita personarũ publicarum auctoritate, quorum fides & religio probata est & perspecta. hinc colliges eas extrauagantes & quęlibet alia rescripta quę Romæ in bibliotheca Vaticana in registris Pontificum summorum asseruãtur, magnã habere & inuiolabilem auctoritatem, tametsi non adsint pondera plumbea, cum in his registris nihil describatur, quod nõ sit prius multa diligentia examinatum & præuisum, summaq; auctoritate, & veritatis sinceritate munitum, & per publicas personas, iuxta Romanæ Curiæ stylum & consuetudinem consignatũ & obsignatum seu subscriptum, vnde ab scripturis contentis in his registris omnis incertitudo procul abest; quod ipsum etiã obtinet in scripturis desumptis ex Archiuo inquisitionis Romanæ; vt hinc etiam colligas, extrauagãtes & rescripta inde sumpta inuiolabilem & certam habere auctoritatem.

Extrauagãs à notario subscripta et sigillo p-sõnę ecclesiasticę in dignitate constitute munita, fidẽ facit.

Denique extrauagantium & rescriptorũ pontificiorũ firma etiam probatur auctoritas & fides, quoties manu alicuius notarii publici, & sigillo alicuius personæ in dignitate ecclesiastica cõstitutæ munita sunt, quod generaliter hodie obtinet in omnibus rescriptis pontificiis extra curiam missis, per clausulã eisdem rescriptis insertam, per quam id non obscure cauetur, ita enim præstatur tanta fides ipsis rescriptorũ exẽplaribus seu trãsumptis, ac prçstaretur originalib⁹ ipsis rescriptis.

14 *An extrauagantes sint leges generales*

Sed occurrit hoc loco difficultas mihi necessario diluenda, quæ iuris ignaros posset in hac causa perturbare, an sequẽtes extrauagãtes vbiq; obseruari debeant? videbitur .n. alicui nec vbiq; nec ab omnibus inquisitoribus aut iudicibus esse obseruãdas. Primum quia certis quibusdam inquisitoribus destinãtur, veluti fratribus ord. Præd. rursus non vbique degentibus, sed in Lombardia, Marchia Taruisina, aut alibi in locis quibusdam singularibus constitutis. cum igitur rescripta hæc localia videantur, non debent omnes generaliter ligare. c. 1. & c. 2. de const. lib. 6. l. vlt. ff. de iurisd. om. iud. Iam de natura legis vniuersalis & generalis esse videtur, vt sit perpetua & durabilis, vt docet Archidia. in c. donatum. 1. q. 7. & Nicolaus de Milis verb. lex. §. 1. facit textus in l. edita. C. de edendo. ibi; perpetui edicti. extrauagantes vero non sunt tales cũ extinguãtur & moriãtur suo conditore mortuo, vt videtur velle Ioa. And. in c. nemo potest. de reg. iur. lib. 6. & Cosma Guimier in A glossa pragmaticę sanctionis. c. & quia. §. ipsas omnes. verbo, regulas. Postremo quia vt lex vniuersaliter liget & obliget, principẽ id expresse cauere oportet per notata in l. nec Dorotheum. C. de decurio. lib. 10. facit textus in c. 1. de constit. hoc autẽ deesse videtur in nostris extrauagantibus.

Ceterum his minime refragantibus, certũ est extrauagãtes vbiq; seruãdas esse. Primũ, quia hæretica prauitas aduersus quam sunt conditæ, & feruor fidei quem respiciunt, & iudices qui eis vti debent, vbiq; eodem iure B censentur: ius ergo quod circa hæc versatur, vbiq; valebit, cũ eadẽ vbiq; sit ratio. l. à Titio. ff. de verb. obli. l. illud. ff. ad leg. Aquil. cũ similibus. Rursus ex persona statuentis metimur legem esse generalem aut specialem. c. vlt. de const. lib. 6. at summus Pontifex habet generalem iurisdictionẽ super hæreticam prauitatem, & fidei negotia: fit ergo vt leges extrauagantes ab eodẽ conditæ generaliter vbiq; locum habeant. atq; hęc sentẽtia vera est quam probãt tum præcitati, tum in primis adducta C per Lud. Gomes in procemio reg. cancel. q. 2.

Neque obstant quę contrariã sententiam probare videbãtur. Primum enim non refert solis sæpe fratrib. ord. Prȩd. mitti: hoc enim ideo fit, quia initio constitutæ inquisitionis delegatę hi in primis cum episcopis & fratribus Minoribus iudiciũ in hȩreticos exercebant; & summi Pont. his loquentes omnibus inquisitoribus loquuntur; nam eodem modo Imperatores quorum sanctiones & leges in Codice Iustinianeo numerantur, leges suas quandoq; Eutropio, alias Palladio, alias aliis D vrbium prȩfectis & prȩsidibus nuncupant, vt in præfixis legũ titulis licet intueri: at nemo dicet proinde eas leges particulares esse; immo fuit necessariũ prȩcitatas has ꝑsonas exprimere vt per eas, leges conditȩ vbiq; obseruari iuberentur. Iam non obstat, ad certa loca destinari, quia cum sæpe contingat summum Pont. ab inquisitoribus vnius ciuitatis vel prouinciæ rogari, legem ferre, legislator illis eam legem destinat, at non est eius men E tis vt velit in eo solo loco eam legem valere, sed generaliter vbicunq; eadem est ratio: nã licet hoc argumentum procedat in inferioribus iudicibus, qui limitatam habent iurisdictionẽ, quorũ placita neminem ligant extra territoriũ. l. vlt. ff. de iurisd. om. iud. at nõ est ita in principe suprema iurisdictionem habẽte, qui quamuis faciat actũ cõcernentem certum locum aut personam, nihilominus ille actus non facit legem particularem, sed vniuersalem. l. vlt. C. de legib. vbi sententia prin-

cipis

cipis in certa causa lata, vniuersale tamen ius facit & omnes ligat, qđ ipsum operatur principis epistola certæ alicui personæ directa. l. 1. vers. per epistolam. ff. de const. princip. cũ similibus. tradit Ioa. Platea in l. neque. C. de decurio. lib. 10. declaratq; pulchre Ias. in l. 1. n. 24. ff. de feriis. Præterea non obstat tertia obiectio de perpetuitate legis, quoniã fateor equidem extrauagantes quandoq; cũ conditore interire, at hoc in multis & præsertim in nostris extrauagantibus locum nõ habet, quas perpetuo durare satis abũde docuimus in superioribus, cum de earũ auctoritate disseremus. neq; Ioan. And. aut prçcitati indistincte asserunt, extrauagantes extingui per mortẽ conditoris, sed eas seruandas esse, prçsertim viuente earum conditore, & vbi non sunt cõtrariæ iuri cõmuni & decretis sacrorum conciliorum. 25. q. 2. c. institutionis. c. 1. de consti. notatq; Ant. in proœ. clemen. & Franc. Pauinus super extrauagãtes Io. XXII. & tametsi temporales essent, & cum conditore interirent, at non propterea sequeretur nõ esse leges generales; quoniam dum viueret conditor generaliter omnes obligarent. neq; enim pertinet ad essentiã legis quòd sit perpetua, hoc enim in potestate legislatoris positum est, vt in simili docet Geminianus cons. 93. differens de reg. canc. nihil enim refert ad vniuersitatem legis, ꝙ sit temporalis cum in hoc voluntas sola condentis attendatur, vt notatur in c. nobis. de sent. excom. & in clem. 1. de vit. & honest. cle. neque sententia Archidiaconi refragatur huic doctrinæ. is enim loquitur secundum id quod fit cõmuniter, nam regulariter quidẽ leges perpetuæ esse solent. ceterum, vt dixi, extrauagantes nostræ perpetuo viuunt & loquuntur. Postremo nihil refert, Principem non cauere nominatim vt extrauagantes generaliter omnes obligent, quoniam cõmuniter leges ita conduntur, vt omnes obligent & perpetuæ sint, vt paulo antea dicebamus, & nisi cõtrarium caueat (qđ cõmuniter fieri solet) voluisse putãdum est. l. si quis donaturus. vbi glossa. ff. de vsufru. l. quod si nolit. §. qui assidua. vbi Bal. ff. de ædilit. edict. cum aliis relatis ab Euerardo in loco à solitis. non inficior tamen quandoq; solere condi extrauagãtem tum in causa hæresis, tum in alijs vni soli loco competẽtem, quia materia de qua ea extrauagans concepta est, in eo solo loco forte versatur: ceterum si contingeret similia alibi fieri, tunc ad ea quoque loca extrauagantis dispositio referenda esset.

TERTIA DISPVTATIONIS PARS
De vtilitate extrauagantium.

A SVPEREST iam vt tertium propositç disputationis caput absoluamus, in quo de vtilitate harum extrauagantium breuiter disserendum est. Quanta sit extrauagantium vtilitas non oportet multis ostendere, cum res ipsa per se id loquatur aperte. Primum enim ex notitia extrauagantium melius forte quàm ex turbidis & molestis quorundam interpretum commentationibus, intelligentur vniuersa Pontificum rescripta in titulis de hæreticis comprehensa: nam cum extrauagantes B copiosius sint cõceptæ, & ex ipsis quædam in eum finem sint conditæ, vt quæ alibi erant in iure communi quandoq; paulo obscurius tradita, per ipsas declarẽtur, & quasi lumine interpretationis illustrentur, consequitur plane ex hoc capite ingens vtilitas, & studiis inquisitorum & ceterorum, qui hæreticis extirpandis, aut iudicando aut consulendo aut scribẽdo dant operam, accedit non parua commoditas: nullum est enim fere decretum in prædictis titulis de hæreticis comprehensum, qđ C per aliquam extrauagantem non declaretur, amplietur, aut distinguatur.

15 *Extrauagantium multiplex vtilitas.*

Rursus nõ modo præfata decreta commodius percipiũtur, verum etiam ex notitia extrauagantium facile possumus euitare errores interpretum, qui dum obscura interpretari conantur, ob ignoratas extrauagantes, aut obscuriora docent, aut manifeste falsa tradunt, aut incerta & dubia persuadere conantur: quod in tam graui causa nusquam fuerat committendum. neminem hic libet in D ius vocare, ne videamur studio reprehendendi moueri, aut cuiusquam famam & honorem lædere, quod procul abest semperq; abfuit à natura nostra; hoc tamen sit exploratissimum & certissimum apud omnes, eos qui tractatus de pœnis hæreticorum, & ordine procedendi contra hæreticos scripserunt, & destituti fuerunt extrauagantium notitia, in insignes quandoq; errores lapsos fuisse, quos facile euitassent, si eis intelligendis diligentem operam (vt oportuit) nauassent. hinc E sæpe soleo plurimum commendare Nicolaum Eymericum, & Zanchinum seu Ioannem Calderinum, qui in singulis difficultatibus declarandis maiori ex parte nituntur decretis contentis in titulis de hæreticis, & extrauagantium in hçreticos editarum sanctionibus: hæc enim docendi ratio in hoc tribunali ceteris præponderat, idque se factu rum promisit Zanchinus in procemio tractatus sui de hæreticis, vt maiorem operi auctoritatem

ritatem conciliaret, id quoque præstitisse Eymericum ostendi in præfatione tertiæ partis Directorij.

Postremo illa est non modica vtilitas, quæ ex notitia extrauagantium proficiscitur: quoniam vniuersa inquisitorum priuilegia & prærogatiuæ luculẽtius in eis quàm alibi perspiciuntur; nihil est enim quod ad amplissimum & latissimum inquisitorum officium, potestatem, & dignitatem pertineat, quod in his extrauagantibus non sit comprehensum. atque hæc sola res vehementer inquisitores mouere, ardenterque excitare deberet ad assiduum studium, & frequentem extrauagantium lectionem. Paucissimæ enim oriri poterunt in suo officio quæstiones & difficultates, quæ vel aperte per extrauagantes non declarentur, aut non inuita consecutione interpretatio ex eis non deducatur. Agite ergo quicunque sacro inquisitionis officio libere & ingenue iudicando, consulendo, aut scribendo ad extirpandam hæreticam prauitatem famulamini, diligenter positarum extrauagantium lectioni nauate operam, easque nocturna versate manu (vt veteri prouerbio continetur) versate diurna, si vultis & honori vestro, & animæ conscientiæ, ac securitati, & muneri ac oneri vobis commisso, consultum esse. Frequenter vobis occurrat laudabilis illa & egregia sententia Quinti Mutij Iure consulti in Seruium Sulpitium tam grauiter quàm vere prolata: turpe esse patritio & nobili viro, ius in quo versatur, ignorare: sed turpius profecto esse viro inquisitori, grauissimæ & maximæ rei præfecto ignorare culpa sua extrauagantium sanctiones, quas nunc optima (nisi fallor) methodo in lucem dedimus, cum ex earum ignoratione non leuia incommoda, ex notitia vero non mediocres vtilitates in rebus fidei oriantur. Valete. Romæ ex bibliotheca nostra. XVII. Calen. Iul. Anno M D LXXVIII.

FRANCISCVS PEGNA
Lectori.

VIX in officina impressoria Inclyti Populi Romani Typographus superiora summorum Pontificum rescripta ad sanctissimæ Inquisitionis officium spectantia absoluerat imprimere, cum Illustrissimus ac Reuerendissimus Dominus D. F. Felix Perettus Cardinalis de Montealto, cuius singularis est in publica commoda zelus, studio iuuandæ sanctæ Inquisitionis, & promouendi officij sacri contra hæreticam prauitatem, plurima exemplaria literarum Apostolicarum huc etiam pertinentia Venetijs & Asisio sibi transmissa (quæ & hoc consilio paucis antea diebus afferri Romam iusserat) nobis humanissime exhibuit: eorum fructu nullo pacto te carere voluimus: & propterea ex multis, sapiens doctissimorum virorum consilium secuti, illa selegimus, quæ magis ad rem pertinere viderentur, quæque singularem continerent vtilitatem. Quod vero hic aliquot rescripta iterum duxerimus imprimenda, cum in superioribus iam fuerint impressa, non est temere factum: sed propterea quoniam illa non erant authentica: non enim licuit tunc nobis autographa ipsa seu originalia videre. Vt autem ab his rebus grauibus omnis procul incertitudinis scrupulus amoueretur, iudicatum est, vt omnino authentica ipsa imprimerentur.

Hæc ergo omnia quæ nunc damus Pontificum rescripta ex bibliotheca Illustrissimi Cardinalis de Montealto authentica, & omni prorsus falsitatis dubitatione carentia habuimus, in quibus eundem ordinem obtinuimus, quem in superioribus imprimendis obseruauimus. Illud tamen præ ceteris tenaciter custodiuimus, ne ab autographis seu originalibus, vel minimo quidem apice mutato, discederemus: & hinc factum est, vt sæpe ab orthographiæ fortassis veris regulis sit declinatum: sed id facile contempsimus, vt integram rescriptorum formam per omnia retineremus. hoc te admonere voluimus. Vale.

ALEXANDER PAPA IIII. A

Fratribus de ordine Minorum prædicantibus verbum Dei in terris infidelium plurima tributa hîc priuilegia numerantur, quæ à iuris communis regulis egrediuntur, tam circa adminiſtrationem ſacramentorum, quàm circa cenſuras eccleſiaſticas amouendas. eſt elegans reſcriptum, & obſeruatione digniſſimum, nec alienum omnino ab officio ſanctiſſimæ inquiſitionis, ſi ſeries eius paulo diligentius conſideretur; ideoque non fuit omittendum.

Edita anno Domini 1258. ALEXANDER Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilectis filijs fratribus de ordine Minorum in terris Sarracenorum, Paganorum, Græcorum, Bulgarorum, Cumanorum, Aethiopum, Syrorum, Yberorum, Alanorum, Gazarorum, Gothorum, Zichorum, Ruthenorum, Iacobitarum, Nubianorum, Neſtorinorum, Georgianorum, Armenorum, Indorum, B Moſcelinorum, Tartarorum, Hungarorum, Maioris Hungariæ, Chriſtianorum Captiuatorum apud Turcos, aliarumq; infidelium nationum orientis, ſeu quarumcunque aliarum partium proficiſcentibus, Salutem & apoſtolicam benedictionem.

CVM hora iam vndecima diei ſit hominibus vt exeant ad opus vſque ad mundi veſperam deputari, & illud Apocalypſis eulogium cito credatur cum matris Eccleſiæ conſolatione complendum, videlicet, oportere viros ſpirituales vitæ munditiam & intelligẽtiæ gratiam cum Ioanne ſortitos, populis & gentibus, linguis, regibuſque multis denuo prophetare; quia non ſequetur reliquiarum Iſrael per Iſaiam prophetata ſaluatio, niſi iuxta Paulum Apoſtolum prius introeat gentium multitudo. Nos, licet immeriti, ſuper Apoſtolicæ ſedis ſpeculam conſtituti fideliter ac prudenter diſpenſandis Dei miniſteriis & operibus coadiuuandis intendimus: ſi vergente plenitudine temporis poſt pia priorum ſtudia, in vineam Domini Sabaoth nouos & pene nouiſſimos, qui ſapientiam longum didicere, per otium operarios mittere procuremus. Vos igitur, quos iuxta profeſſæ religionis officium, zelus comedit animarum, & in quadriga quarta, quam variis cariſmatum donis & fidei fortitudine trahitis vbique diſcurrere, ac vexillum Regis gloriæ procul leuare geſtitis ad gentes quæ Ieſum Chriſtum dominum non cognoſcunt: & ad ſubtractionis filios, qui Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ non obediunt, deſtinamus: vobis in remiſſionem peccatorum omnium iniungentes, quatenus ſeminaturi ſuper aquas multas, in illo tantum qui mundum dixit ſe viciſſe confiſi, ad illuminationem cæcæ multitudinis, & exterminium hæreticæ falſitatis, ad confirmandum nutantium animos, & fidelium confortandos, in luce ſermonis, & certitudine operis propoſitum vobis iter ſine quarumlibet offenſione curatis. D

Apocal. c. 10. *Eſaiæ c. 10.* *Pau. ad Rom. cap. 10.* C *Matth. c. 20.*

Vt autem miniſterium veſtrum honoretur plenius & honorabilius impleatur, præſentium uobis auctoritate concedimus, vt in terris quæ adhuc ſedis Apoſtolicæ magiſterio non intendunt, proponere verbum Dei, & conſtitutis ibidem, non obſtantibus ſi aliqua ſunt excommunicatione ligati, in verbis, officio & cibo, ac in alijs ſecure communicare, & ipſos ſeu etiam alios conuerti ad vnitatem Chriſtianæ fidei cupientes, recipere, baptizare & aggregare Eccleſiæ filiis valeatis: & presbyteri ex vobis ipſos aggregatos poſſint inſignire charactere clericali, & ipſos ad acolitatus ordinem promouere.

Liceat etiam vobis ibidem redeuntibus ad obedientiam ſedis Apoſtolicæ, qui ſunt excommunicatione ligati, abſolutionis beneficium iuxta formam Eccleſiæ impertiri, & ſuper eo diſpenſare cum ipſis, quòd ſacros receperunt ordines, & diuina celebrarunt officia ſic ligati. hoc ipſum vobis ſit licitum, circa illos de terris eiſdem, qui temporibus indebitis, uel infra ætatem legitimam, aut qui omnes eadem die, uel qui ſuperiores prætermiſſis inferioribus conferre ſeu recipere ordines præſumpſerunt: ſi tamen in hoc, ſeruata forma talis extiterit, per quam ordines recepiſſent. E

Vobis prĕterea diſpenſare liceat, vt illi ex nationibus ueſtræ prædicationi cõmiſſis, qui poſt ſuſceptionem ſacrorũ ordinum, uel in gradibus & caſibus a diuina minime lege prohibitis, matrimonia contraxerunt, remaneant in eiſdẽ: & hi qui ad Eccleſię catholicæ redierint vnitatẽ, ut inter ſuos habitent, eiſdemq; cõmunicent: necnon quòd clerici nationũ ipſarũ, publice ad obedientiã ſedis Apoſtolicæ redeuntes, gaudeant priuilegio clericali. Sit etiã vobis licitum, omniũ fidelium in terris prædictis confeſſiones audire, ac ipſis iniũgere pænitentias ſalutares, & excõmunicatos a canone uel alio modo, iuxta formã Eccleſiæ abſoluere, dummodo iniuriam & damna paſſis ſatisfaciant competenter.

Cum

A Cum irregularibus autem partium earum casibus, in quibus solent Legati sedis Apostolicę dispensare, ac etiam cum clericis ipsarum partium patientibus defectum natalium, dummodo non sint de adulterio vel incestu, aut de regularibus procreati, sit uobis dispensandi facultas: quam circa illos similiter habeatis, qui ab unitate Ecclesię catholicæ seu religione, vel clericali ordine discesserunt, si humiliter redire voluerint, & digne satisfaciant de commissis: ita quòd ipsi religiosi ad sua loca salua disciplina ordinis resumantur; & illos ex iam dictis, qui excommunicationis vinculo sunt astricti, iuxta præmissam formam, & prædictæ satisfactionis modum absoluere valeatis: & cum irregularibus ex eisdem, sicut est expressum superius dispensare.

Ad hæc, sit uobis absoluendi facultas occisores clericorum, & religiosarum personarum, in prædictis partibus constitutos: fundandi de nouo ibidem Ecclesias, & reconci-
B liandi illas, quę sunt casu aliquo prophanatę: ac de nouo fundatis, Rectores idoneos prouidendi: & illis qui de gentibus vel schismaticis nouiter sunt conuersi, dandi licentiam, vt vxores suas cum quibus ex gradibus a lege diuina non prohibitis contraxerunt, valeant retinere.

De causis matrimonialibus, quas in partibus illis ad audientiam nostram deferri contigerit, legitime cognoscendi, ac discordantes inter se ad inuicem, quòd ad pacem & cō cordiam redeant: necnon quòd inordinate viuentes, de suis excessibus (sicut iustum fuerit) satisfactionem exhibeant, compellendi per censuram ecclesiasticam, vobis libera sit potestas.

Insuper in locis in quibus vos hospitari contigerit, vel in locis partium earundem, in quibus residentiam facietis, Missam, & cetera diuina officia celebrare, & in eisdem par-
C tibus Cimiteria benedicere, ac dare indulgentias, commutare uota, facultatem & licentiam habeatis.

Ceterum vobis concedimus, quòd a catholicis Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis possitis ordines & alia ecclesiastica sacramenta suscipere, ac vestes sacerdotales altaris, pallas & corporalia, per eos qui ex vobis sunt presbyteri, cum necesse vobis fuerit, benedicere, vbi catholicorum Episcoporum copia non habetur: necnon alia facere, quæ ad augmentum Dominici nominis, & ampliationem catholicæ fidei, ac reprobationem, ac irritationem illorum, qui sacris traditionibus contradicunt, sicut pro loco & tempore videritis expedire.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignatio-
D nem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Viterbij xiij. Kalen. Maij. Pontificatus nostri anno quarto.

IDEM.

Hoc rescripto declarantur plurimę difficultates, quæ sępe in negotio hæreticæ prauitatis contingunt. ex quarum declaratione affertur lux clarissima ad intelligendum c. accusatus. de hæret. lib. 6. Hoc ipsum rescriptum recitat Eymericus in Directorio par. 2. pag. 85. & incipit, Consultus. quod tribuit Vrbano iiij. sed quia authenticum Vrbani iiij. non vidimus, & huius series ibi inseritur, ne quis dubitandi locus relictus esse videretur, hoc quod authenticum est, repetere non est visum inutile.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs fratribus *Edita anno*
E ordinis Minorum, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in administratio- *Domini 1258.*
ne sancti Francisci, præsentibus ac futuris, Salutē & apostolicam bened.

QVOD super nonnullis quęstionum articulis, in quibus causa fidei tāgitur, nos consulere voluistis, sollicitudinis uestræ prudentiam in Domino commendamus.

Primus igitur uestrę consultationis articulus continebat, vtrum dici debeat relapsus in hæresim qui lapsus est in eam post abiurationem ipsius, in qua non inuenitur antea commisisse, cum secundum proprietatem verborum, non videatur relapsus, qui non fuerat ante lapsus. Ad quòd taliter respondemus, quòd talis si tanquam accusatus vel suspectus de hæresi eam in iudicio abiurauit, & postea committat in ipsa, censeri debet quadam iuris fictione relapsus, licet ante abiurationem suam plene probatum non fuerit crimen hæresis contra ipsum, dummodo huiusmodi prius orta suspicio, violenta fuerit, & certis

An sit relapsus qui in aliā hęresim ab ea, quam abiurauit, recidit.

ac ueris iudiciis comprobata. Si uero leuis & modica, quamquam ex hoc sit grauius puniendus, relapsorum tamen in hæresim non debet pœna puniri, ex quo præsumi non potest verisimiliter ante lapsus in eam. A

An sit relaps⁹ qui post abiurationem cum hereticis cõmunicat uel eis fauet.

Quæsiuistis etiam circa idem, si is qui hæresim abiurauit, & per solam inexcusabilem receptionem uel receptationem, aut deductionem seu associationem, vel visitationem hæreticorum, siue dationem vel missionem munerum, aut etiam aliàs in fauorem eorũ, qui excusari non possit, sine adoratione tamen (vt verbis vestris vtamur) lapsus est postmodum, propter hoc debeat iudicari relapsus. Et quidem si legitime constitit, uel etiã nunc constaret, quòd tales ante huiusmodi abiurationem, in hæresi commisissent, nõ est dubium eos, per hoc fuisse relapsos: quia tunc dubitari non debet, illos ex approbati a se prius erroris consequentia, id fecisse.

An ob testimonium peiurorũ procedi possit in hoc crimine

Præterea nonnulli taliũ, ut proponitis, iurant coram inquisitoribus tam de se quàm de aliis super facto hæresis veritatem dicere, sed periurant, non odio tamen vel pretio, sed timore sui potius & suorum: corrigunt autem se postmodum super iis contra se ac alios suos complices deponendo. Cum itaque periurus secundum iura, etiam post pænitentiam in criminalibus a testimonio repellatur; hinc quæritur vtrum contra illos suos cõplices sit per testimonia talium procedendum. Super quo taliter respondemus, quòd cũ crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indicijs apparuerit tales non animi leuitate, aut odij fomite ductos, seu corruptos pecunia; sed zelo fidei tanquam pænitentes propriæ culpæ, asserere, quòd talia prius tacuerant, & velint in hoc errorẽ suũ corrigere, ac alios nominare, stari debet in fauorẽ fidei, nisi aliud obsisteret, attestationibus eorũdẽ. B

An inquisitores de diuinationibus et sortilegijs possint cognoscere.

Ad illud autem quod quæritur, vtrum ad inquisitores hæresis pertineat de diuinationibus & sortilegiis, quæ contra aliquos sibi denuntiantur cognoscere, ac punire talia exercentes: breuibus respondetur, quòd cum negotium fidei, quod summe priuilegiatũ existit, per occupationes alias non debeat impediri, inquisitores ipsi, de ijs nisi manifeste saperent hæresim, ratione huiusmodi officii sibi commissi, se nullatenus intromittant, sed eos relinquant suis iudicibus pœna debita castigandos. C

An hæredes defunctorũ cogi possint ad ĩplendas pænitentias defunctis iniunctas.

Quidam insuper (vt addicitis) pro ijs quæ commiserunt in hæresi, astringunt se inquisitoribus, sub obligatione bonorum suorum, ad recipiendum ab eis pænitentiam & complendam: sed ea licet iniuncta, non tamen peracta, quin potius in toto vel in parte neglecta, decedunt. Quæritur ergo, vtrum inquisitores ipsi, vel qui in eorum locum succedũt, possint ad satisfaciendum pro ipsis defunctis, hæredes uel detentores bonorum sic decedentium coartare. Ad quod dicimus, quòd si per huiusmodi pęnitentiam aliquod onus ad salutem proficiens impositum fuerit, in bonis temporalibus exequendum ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent hæredes, vel alii ad quos bona talium cũ suo onere deuenerunt. D

De quæstionibus vsurarum an inquisitores cognoscant.

Iniungitur etiam aliquibus ad pœnam, in pænitentia pro hæresi, ab ipsius pestis inquisitoribus, vt vsuras restituant, ad quod obligauerant in iudicio Ecclesiæ se & sua. In quo quæritur, vtrum inquisitores ipsi, vel qui succedunt in locum eorum, ad respondendum coram se conquerentibus de vsuris huiusmodi, & ad restitutionem earum, si de ipsis constiterit, possint cõpellere taliter pænitentes, prout ab eis in aliis iniunctis sibi pænitentijs fieri consueuit. Ad quod respondemus, quæstionem super usuris motam, contra tales iudicialiter nõ debere audiri ab inquisitoribus hæresis, nec decidi. Nolentes quòd per causas huiusmodi, offendiculum negotio fidei præparetur: eos tamen ad restitutionem vsurarum, de quibus constiterit, compellere poterunt; quibus in satisfactionem pro prædicto crimine huiusmodi restitutionem in pænitentia iniunxerunt. E

An hæredes defunctorũ cõpelli possint ad agendã pænitentiã quæ defunctis fuerat iniungenda.

Sunt & alij, qui confessi sunt in iudicio de hæresi corã inquisitoribus huiusmodi prauitatis, sed antequam eis iniungeretur pęnitentia, decesserunt. Super quo quæritur si hæredes talium compelli possint ab inquisitoribus, vt ad ipsorũ arbitriũ satisfaciant pro defunctis? præcipue cum ijdem dum viuerent, ad faciendam pænitentiam, quam inquisitores eis vellent iniungere, bona sua inquisitoribus obligarint: cui quęstioni sic duximus respondendum, quòd post quam tales non decesserũt hæretici, sed reincorporati potius Ecclesiæ vnitati, nõ videmus quòd eis post mortem, vel eorum hæredibus, qui ad successionem talium admittuntur, sit satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda. In eo vero casu, in quo hæredes huiusmodi ad successionem non deberent, ob culpã sui actoris admitti. Non obstante quòd actoribus ipsis viuentibus, hoc non fuerit intercedente ipsorũ morte

A morte per sententiam declaratum, ad confiscationem bonorum post mortem nihilominus procedatur.

Institutus cum potestate alios eligendi, quid possit.

Adiecistis preterea, negotium seu officiū inquisitionis contra hæreticos dilecto filio Priori fratrum prædicatorum Parisien. a sede Apostolica fuisse sub ea forma commissum, vt idem super hoc posset inquirere, tam per se, quàm per alios, quos ad hoc idoneos reputaret: in quo quæritur, vtrum tales delegati, vel subdelegati existãt, & quid possint etiam sic electi. Super quo taliter duximus ordinandum, q; idē Prior possit tres, vel quatuor idoneos ad hoc opus assumere, qui parem cum ipso habeant potestatem: & amouere illos, ac ipsorum loco alios sustituere, quotienscunque viderit expedire: ipsi tamen Priori, & aliis sic assumptis committendi duntaxat citationes, & examinationes testium, cum de huiusmodi crimine ac circunstantiis eius inquiritur, ac denuntiationes sententiarum, quas super ijs contra quoslibet contingerit ferri, & ijs similia faciendi conceditur ab eadem sede B facultas.

Clericus perpetuo immurādus, an sit degradandus.

Quæstioni vero qua quæritur, vtrum constitutus in sacris, deprehensus in hæresi, & propter hoc immurandus perpetuo, prius sit ab ordinibus a suo Episcopo degradandus, antequam tradatur huiusmodi pænitentiæ. Respondemus, quòd talis qui est perpetuo immurandus, prius debet a suis ordinibus degradari.

Impeditores sacri officij ꝑ inqsitores possunt coerceri.

Nonnulli quoque clerici, & quod est deterius sacerdotes, prætextu pecuniæ, vel alicuius seruitij temporalis, inueniuntur aliquando inquisitionis impedire negotium, instruendo citatos hæreticorum credentes de celanda veritate, falsitate dicenda, vel eos indebite liberādo, de quibus quæritur vtrum inquisitores possint tales capere, ac etiã retinere: aut quòd sic accepta restituant, coartare. Dubium itaque non videtur, quòd ij quos constat C exercere præmissa, ea faciunt in fauorem hæreticæ prauitatis: quare possunt a talibus per inquisitores compesci, & pœna debita castigari, tam per captionem personarum, quàm etiam aliàs prout culpa exegerit delinquentis.

Religiosi grauius puniendi.

Quod autem postmodum quærebatur, quomodo essent puniendi religiosi, qui inueniuntur in hæresim deliquisse, cum seculares peccantes in simili casu, immurationis vel alia pœna plectantur? eius solutio satis patet, cum certū sit tales in hoc, & in consimilibus delinquentes grauius etiam secularibus puniendos.

Qui filij hæreticorū officijs & beneficijs priuentur.

Frequenter etiam vobis ab Apostolica sede committitur, vt tam hæreticos, credētes, receptatores, fautores, & defensores eorum, quàm ipsorum filios & nepotes, ac illos etiam qui prædictorum interuentu, vel gratia tale essent adepti, vel assequerentur in posterum, priuandi personatibus, dignitatibus & honoribus quibuscunque, ac beneficiis ecclesiasti- D cis, & officiis publicis, de diœcesanorum, vel eis absentibus vicariorum suorum consilio, habeatis liberam facultatem: Quod qualiter intelligi debeat, petiuistis eiusdem Sedis oraculo declarari. hoc sane de filiis & nepotibus illorum hæreticorum credentium & aliorum huiusmodi, qui modo tales esse probantur, intelligendum esse videtur, non autem illorū, quos emendatos constiterit, & pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesiæ pænitentiam recepisse, quam ipsi vel iam perfecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt, vel parati fuerunt dum viuerent ad recipiendam eandem. Diœcesani quoque in priuandis talibus sunt generaliter requirendi, nisi forsan constaret legitime, quòd ijdem scienter eis beneficia contulissent: tunc enim eos in iis requirendos esse non credimus, sed potius a suo iudice puniendos. Vos igitur hæc & alia contigentia in hac parte, commissum vobis officium sic prudenter, & fideliter exequi procuretis, sic ad ea pure propter Deum, cuius cau- E sam geritis, vestra feratur intentio, quòd labor vester vobis ad vitæ præmium, & aliis ad salutem, quæ solum in talibus quæritur, proficiat animarum. Datum Viterbij, quinto Kalendas Octobris, Pontificatus nostri anno quarto.

. . . *f*

IDEM.

Filij eorum, qui dum morerentur, petierunt hæreticorum consolamentum, non admittuntur ad probandum parentes id fecisse post amissam mentem vel loquelam, si constiterit eos dum sanæ mentis, essent petiuisse hæreticos consolatos. confert ad intelligendum. c. filij. de hæret. lib. 6. & roborat rescriptum Vrbani iiij. quod incipit, Olim ex parte. quod refert Eymericus in Directorio par. 2. pag. 85. vbi fit huius mentio.

ALEXAN-

Edita anno Domini 1258

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis fratrum Minorum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in administratione sancti Francisci præsentibus & futuris, Salutem & apostolicā benedictionē. A

Ex parte vestra fuit propositum coram nobis, quod nonnulli de partibus, vbi vobis contra hæreticos inquisitionis officium est commissum, in mortis articulo constituti, salutis remediū abhorrētes, consolatos hæreticos ad se introduci faciunt, & ab eis per impositionem manus, desolationis suæ consolationem accipiunt, secundum pessimam consuetudinem eorundem. Sed filij & hæredes sic decedentium, propter hoc exhæredari timentes, ac volentes ob id eorum malitiam excusari, proponūt se velle probare per testes, quòd ijdem, quando recipiebant consolationem huiusmodi, loquelam ammiserant, & erant alienati a mente: cum moris sit apud eos (vt dicitur) quòd nullum taliter consolentur, qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam. Quare nos consulere voluistis, vtrum debeant tales probationes admitti. Nos igitur consultationi vestræ taliter respondemus, vt si legitime constiterit, quòd prædicti dum sanę mentis essent; petierint hæreticos consolatos, sicque viam fuerint vniuersæ carnis ingressi; licet consolationem huiusmodi, immo verius desolationem, non sanę mentis effecti, vel post perditam iam loquelam suscepisse dicantur, nulla super hoc probatio admittatur, cum in nullo sic decedentes debeant propterea releuari. In dubio vero admitti poterit, non tamen vxores, filij, seu familiares, aut de suis aliqui, ad hoc probandum recipiantur in testimonium, sed alij testes idonei, & specialiter fidei zelatores: cum contra tales sit non modicum præsumendum: sitque in talibus propter fidei priuilegium, cum multa cautela summaque diligentia, præ ceteris negotiis, procedendum. Datum Anagnię Id. Nouembris, Pontificatus nostri anno quarto. B

Directoriū 3. par. q. 121. & schol. 161.

IDEM.

C

Hæreticis, credentibus, fautoribus, receptatoribus, & defensoribus ipsorum, redeuntibus ad Ecclesiā, inter cetera iniungi potest sub certa pœna pecuniaria, quòd fidem catholicam teneant, nec vlterius hæreticis fauorem impendant, & quòd mandatis Ecclesiæ obediant, à quibus cautio exigatur. quòd si in pœnam promissam incidant, ad eam soluendam compelli possunt per censuram ecclesiasticam appellatione reiecta. pecunia ex his condemnationibus, vel tertia earum parte exacta, penes tres viros probos asseruetur, ex qua necessariæ expensæ inquisitoribus tribuantur, & expensarum computatio Episcopo exponatur.

Eiusdem tenoris extat alia bulla authentica Alexandri iiij. quam dedit Anagniæ 12. kalendas Octobris, Pontificatus sui anno v. eam nos etiam vidimus.

Edita anno Domini 1258

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis Minorum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in administratione sancti Francisci tam præsentibus quàm futuris, Salutem & apostolicam benedictionem. D

SVPER extirpatione hæreticæ prauitatis, hoc a vobis in locis in quibus contra hæreticos, vobis Inquisitionis officium est commissum, statuimus obseruandum; vt hęreticis, credentibus, fautoribus, receptatoribus, & defensoribus hæreticorum ipsorum, ad mandatum Ecclesiæ redeuntibus, sub certa pœna pecuniaria inter cetera quæ iniungenda fuerint, iniungatis districte, quòd fidem catholicam firmiter teneant, & vlterius hæreticis ipsis auxilium, consilium, vel fauorem aliquem non impendant: nec non Ecclesiæ mandatis obediant, & obseruent quæ eis feceritis, vel vnus vestrū occasione ipsius hęreticę prauitatis; & ab eisdem cautio exigatur. Nos autem vobis & singulis vestrum, cogendi per censuram ecclesiasticam appellatione remota, tam redeuntes ipsos, quàm & defensores si oportuerit eorundem, ad pręstationem vel solutionem huiusmodi pœnæ, ad quam se obligauerint; si, quod absit, in dictam pœnam inciderint, plenam concedimus auctoritate pręsentium facultatem. E

Zanchinus tract. de hæret. c. 16. dixi plene lib. 3. adnotatio. in Directoriū schol. 6.

Pecunia vero quę de huiusmodi pœnis, vel ex tertia parte mulctarum, vel condemnationum exigendarum a quibuslibet personis & locis, seu bonorum apprehendendorū occasione hæresis, vel hæreticorum, secundum tenorem constitutionum nostrarum (quas in eosdem hæreticos, fautores eorum, & alios promulgatas, in capitularibus ciuitatum & locorum aliorum conscribi mandauimus) forte peruenerit, penes tres viros fide probatos a vobis & a diœcesano, vel eiusdem vicario, si idem pręsens non fuerit, eligendos, deponatur

A ponatur fideliter conseruanda,& de illa vobis & singulis vestrũ necessariȩ ad prosecutionem negotij contra hæreticos expensæ sine difficultate aliqua de ipsius diœcesani consilio ministrentur,& eidem diœcesano de ijs quæ expendi contigerit,rationis plenarie fidelis computatio exponatur. Datum Anagniæ, Id. Nouemb. Pontificatus nostri anno quarto.

Io. Sal.

de Curia.

I D E M.

Præcipit Episcopis, Abbatibus, & alijs ecclesiarum prælatis, ac rectoribus, & religiosis tam cuiusuis ordinis, quàm etiam secularibus, vt efficaciter assistant inquisitoribus in negotio fidei exequẽdo, opportunum eis consilium, fauorem, & auxilium impendendo.

B Eiusdem tenoris extat alia bulla Alexandri iiij. quam dedit etiam Anagniæ No. Ianuarij, Pontificatus sui anno sexto, quam nos quoque vidimus authenticam.

ALEXANDER Epꝰs seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus . . Epis & dilectis filiis . . Electis Abbatibus, Prioribus, ministris, guardianis,& aliis Ecclesiarum prælatis,& rectoribus necnon & vniuerso clero, tam religiosis cuiuscunque professionis, & ordinis, quàm secularibus, in ducatu Spoletan. constitutis, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1258*

EXORTIS in agro fidei Christianæ per partes Italiæ abundantius solito hæreticæ prauitatis zizania, seminante illa per temporis impacati malitiam homine inimico, sedes Apostolica eiusdem caput fidei & magistra, volens circa zizaniorum extir- *Zanchinus tracta. de hæret. c. 31. nu. 6. dixi lib. 2. Adno. in Directoriũ schol. 59.*
C pationem huiusmodi per aliquos de fratribus ordinis fratrum Minorum, partes suæ sollicitudinis adimpleri, dilecto filio . . Ministro prouinciali eiusdẽ ordinis, in administratione sancti Francisci mandauit, vt ipse duos ex fratribus suis viros zelum habentes Christianæ fidei,& opere ac sermone potentes assumeret, eisque in partibus vestris inquisitionis officium contra hæreticos, eorumque fautores & complices iniungere procuraret. Nos itaque Christi nomen in populo exaltari gaudentes, ac fidei eius massam ab omni per quod infici valeat, emundari totis affectibus cupientes, vniuersitatem vestram rogamus, monemus, & hortamur attente, per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus attendentes prudenter, quòd inquisitores huiusmodi a prædicto deputati Ministro pro defensione ipsius fidei,& cum salute fidelium laborantes, & periculis personas proprias salubriter exponentes, nequeunt ad omnia, quæ tanto expediunt negotio sufficere per
D seipsos, eisdem & aliis, si quos ad hoc ex ipsis fratribus contigerit deputari, in prædicto exequendo negotio efficaciter assistatis, opportunum sibi consilium, fauorem & auxiliũ impendendo, ita quòd exinde vestræ fidei sinceritas merito valeat commendari, nec contingat Dei opus periculose per vestram negligentiam, vel incuriam intermitti, quas proculdubio, prȩter id quod horrendis notaret maculis infamia negligentes vltrix omnis inobedientiæ, ac negligentiæ apostolica seueritas acri percelleret disciplina. Datum Anagniȩ xvij. kalendas Decembris, Pontificatus nostri anno quarto.

De Curia her. p.

I D E M.

E ***Inquisitoribus hæreticæ prauitatis plenam peccatorum veniam concedit Papa: socijs vero inquisitorum & notarijs qui in negotio fidei laborant, & omnibus, qui ex animo prȩstant consilium, auxilium, vel fauorem tres annos de imposita pœnitentia relaxat: quòd si qui ex his in prosecutione negotij contra hȩreticos decesserint, plenam veniam consequuntur peccatorum, de quibus confessi ore, & corde contriti fuerint.***

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus ordinis fratrum Minorum Inquisitoribus hȩreticæ prauitatis in administratione sancti Francisci præsentibus & futuris, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1259 Directoriũ 3. par. q. 128. & seq. & dixi libro 3. adnotat. in Directoriũ, schol. 167. & sequent.*

FIRMISSIME teneat vestra prudentia, & nullatenus dubitet, quòd Deus indulgentiarum & pater misericordiæ, considerans merita singulorum contentus nostris indulgentiis non existit, quin benefacientibus gratiam potiorem indul-

indulgeat, & gloria superaddat, ad quas per fructum boni operis promerendas, fideles Christi frequenter & libenter nostris remissionibus inuitamus. Cum itaque vos propter Deum in negotio fidei laborantes, huiusmodi salutaribus præmiis deceat recreari: Nos vobis vere pænitentibus & confessis, de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, plenam concedimus veniam peccatorum. Sociis autem ordinis vestri fratribus & notariis vestris, qui vnà vobiscum in prosecutione huiusmodi negotij laborabunt, & aliis qui ad impugnandum hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, vobis ex animo auxilium præstiterint vel fauorem; tres annos de iniuncta sibi pænitentia relaxamus. & si qui ex iis in prosecutione huiusmodi negotij forte decesserint, eis peccatorum omnium, de quibus corde contriti, ac ore confessi fuerint, plenam veniam indulgemus. Datum Anagniæ xvij. Kalendas Octobris, Pontificatus nostri anno quinto. A B

And. S.

I D E M.

Inquisitores hæreticæ prauitatis cogere possunt magistratus seculares quocunque nomine censeantur, per excommunicationem in personas, ac priuationem ab officijs, & interdictum in terras, vt sublato omni dilationis & difficultatis obstaculo, appellatione remota, executioni mandent sententias ab inquisitoribus latas, & ferendas contra notatos & suspectos de hæretica prauitate, credentes, fautores, & receptatores eorum; non obstante quacunque indulgentia sedis apostolicæ, per quam hoc decretum impediri possit, aut differri.

Eiusdem tenoris vidimus aliud rescriptum eiusdem Alexandri IIII. Datum Lateran. Idibus Decembris, Pontificatus sui anno sexto. C

Edita anno Domini 1260

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus de ordine Minorum, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, in prouincia beati Francisci, Salutem et apostolicam benedictionem.

AD audientiam nostram peruenit, quòd potestates, rectores, iudices, antiani, officiales, consilia, & communitates, quorundam castrorum, locorum & ciuitatum prouinciæ beati Francisci, in qua inquisitio contra hæreticos vobis a sede Apostolica est commissa, circa executiones sententiarum, quas contra notatos & suspectos de hæretica prauitate, credentes, fautores, & receptatores, eorum profertis, à vobis super hoc requisiti, se interdum reddunt difficiles, & etiam negligentes: Nos itaque volentes quòd negotium inquisitionis huiusmodi salutarem consequatur effectum, circa ea intendimus animo vigilanti, per quæ submotis quibuslibet obstaculis, prædictum negotium Deo propitio de bono in melius dirigatur. Quocirca vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus potestates, rectores, iudices, antianos, officiales quocunque nomine censeantur, consilia & communitates prædicta, quòd huiusmodi sententias à vobis latas & ferendas, etiam sublato cuiuslibet dilationis & difficultatis obstaculo executioni demandent, monitione præmissa, per excommunicationis in personas potestatum, rectorum, iudicum, antianorum, officialium, & consiliariorum, ac priuationis ab officiis: & in ciuitates, castra & loca huiusmodi interdicti sententias, appellatione remota cogatis: Non obstante aliqua indulgentia sedis Apostolicæ, de qua cuiusque tenore oporteat in nostris literis plenam & expressam mentionem fieri, & per quam effectus presentium impediri valeat vel differri. Datum Anagniæ xiij. Kalendas Februarij, Pontificatus nostri anno sexto. D E

Confert omnino rescriptum Innocentij viij. incip. Dilectus filius, relatum supra pag. 57.

De Curia.

I D E M.

Inquisitores per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, inuocato si opus fuerit auxilio seculari per exactionem pœnarum cogere possunt eos, qui cum redirēt ad ecclesiam se obligauerunt sub certis pœnis ad parendum mandatis ecclesiæ: idem faciant contra fideiussores eorum.

Eiusdem tenoris extat aliud rescriptum Alexandri IIII. datum Lateran. iij. Idus Decemb. Pontificatus sui anno sexto, quod nos vidimus authenticum.

ALEXAN-

A ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus de ordine Minorum, Inquisitoribus hęreticæ prauitatis in administratione beati Francisci, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1260*

AD audientiam nostram peruenit, quòd nonnulli de administratione beati Francisci notati & suspecti de hæretica prauitate, ac fautores & receptatores hęreticorum, ad mandatum Ecclesiæ redeuntes, interdũ se obligant sub certis pœnis, ad parendum mandatis Ecclesiæ, & super hoc præstant vobis fideiussorias cautiones, quorum nonnulli mandatis quæ ipsis facitis, parere recusant. Quia vero nostri decet appositione cõsilij super hoc salubriter prouideri, discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus tales, & fideiussores eorum, quòd mandatis factis eis per vos & faciendis pareant monitione præmissa, per impositionem & exactionem pœnarum, ad quæ se obligant, & etiam per censuram Ecclesiasticam appellatione remota co- B gatis: inuocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Dat. Anagniæ x. Kalen. Februarij, Pontificatus nostri anno sexto. *Conferunt rescripta Innocētij IIII. ĩcip. Cum venerabilis. & , Cũ p nostras. relata supra pag. 14.*

. . .

IDEM.

Valde elegans est rescriptum hoc, quo non mediocriter illustratur. c. Vt commissi. de hæret. lib. 6. & alia iuris loca de hæreticis loquentia. idem extat in archiuo inquisitionis Bononiensis trãsmissum fratribus Dominicanis: sed hoc copiosius est.

Summa eius est: Inquisitores per censuram ecclesiasticam appellatione remota compellunt edi sibi quælibet C *instrumenta & scripturas, inquisitionis factæ vel faciendæ contra hereticos, & alios in fidem peccantes, aut aliàs ad sacrum officium spectantia. redeuntes ad Ecclesiam absoluunt, eosque reconciliant ei, à qua fuerunt præcisi. populum & clerum cõuocant contra tales. in ferendis sententijs peritos aduocant. dierum quadraginta indulgentiam conferunt. contra absentes procedunt, qui in sua prouincia deliquerunt. simpliciter & de plano procedunt. contradictores compescunt per censuram Ecclesiasticam. nulla priuilegia in contrarium alicui concesßa quicquam iuuant. De materia huius rescripti plene dixi lib. 3. Adnotationum super Directorium varijs locis.*

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis . . fratribus de ordine Minorũ, Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in administratione sancti Francisci, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1260*

CVPIENTES vt inquisitionis negotium contra hæreticam prauitatem sollicitudini nostræ commissum, ad Dei gloriam & augmentum fidei Ca- D tholicæ, in nostris manibus feliciter prosperetur: compellẽdi appellatione remota per cẽsuram ecclesiasticã, per vos vel per alios, quos ad hoc idoneos vos vel alter vestrum duxeritis eligendos, oẽs illos qui scripta, vel instrumẽta inquisitionis, vel ad eius officium pertinentia, per quoscunque hactenus factæ, ac etiam faciendę, contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, seu defensores eorum habent, vel habuerint, vt ea sine cuiuslibet difficultatis, seu dilationis dispendio, vobis vel alteri vestrũ exhibeant: necnon absoluendi a sententia excõicationis omnes illos, qui dimissa hæreticorũ perfidia, ad vnitatem Catholicæ fidei libere, ac humiliter redire voluerint, & credentes, receptatores, fautores, ac defensores eorum: ac etiam reconciliandi eos Ecclesiæ, a qua noscuntur diabolica subgestione præcisi. Conuocandiq; clerum & populum, ciuitatum, castrorum, aliorũq; E locorũ contra tales: ita vt in ferendis sententiis contra ipsos possitis peritos & discretos, prout expedierit, aduocare. Dandi quoque omnibus accedẽtibus ad vocationẽ huiusmõdi auctoritate nostra quadraginta dierum indulgentiam. Procedendi etiam contra illos, quos in dicta prouincia commisisse constiterit, licet ad alias partes se duxerint transferendos, nec non, & vt in eodem negotio summarie, absque iudiciorũ & aduocatorũ strepitu: procedere valeatis, auctoritate præsentiũ vobis & cuilibet vestrũ concedimus facultatem. Contradictores per censurã Ecclesiasticã appellatione postposita compescendo. Non obstantibus si aliquibus sit indultũ ab eadem sede, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas; nisi plenam & expressam, vel de verbo ad verbũ fecerint mentionem: & constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Dat. Anagniæ iiij. No. Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

G. de Merc.

IDEM.

Omnes prælati ecclesiarum, & clerici religiosi & seculares, tam exempti, quàm non exempti, requisiti per inquisitores, in virtute obedientiæ & sub pœna excommunicationis, tenentur statim ipsis inquisitoribus & socijs eius, liberaliter prouidere, de securo conductu de loco ad locum. A

Hoc rescriptum singulare continet priuilegium, & valde necessarium; conuenit cum sequenti, sed ambo fuerunt imprimenda, quia hoc ecclesiasticis personis, illud secularibus mittitur, & in sequenti præter pœnam excommunicationis, additur etiam pœna pecuniaria aduersus non adimplentes quod præcipitur.

Edita anno Domini 1260

ALEXANDER Eps seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Episcopis, & Dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Archidiaconis, Archipresbyteris, Præpositis, Plebanis, & aliis Ecclesiarum Prælatis: & clericis religiosis & secularibus, tam exemptis quàm non exemptis, per prouinciam Romanam, quæ continet Vrbem cum suo districtu, patrimonium beati Petri in Tuscia, Sabiniam, Reate cum sua diœces. Campaniam, & Maritimam constitutis, ad quos literæ istæ peruenerint. Salutem & apostolicam benedictioné. B

AD extirpandam de partibus vestris hæreticam prauitatem totis affectibus intendentes, inquisitionem faciendam in illis partibus contra respersos huiusmodi prauitate, dilecto filio fratri Andreæ de ordine Minorum, duximus committendum. Vt igitur idem frater vestro fultus præsidio, in commisso sibi negotio inquisitionis, Deo propitio valeat prosperari: vniuersitatem vestram rogamus & hortamur attente, in virtute obedientiæ, ac sub pœna excommunicationis per Apostolica vobis scripta præcipiendo mandantes, quatenus vos vniuersi & singuli, dicto fratri Andreæ & sociis eius de securo conductu, quotienscunque vos super hoc duxerint requirendos, liberaliter, ac sine dilatione, de loco ad locum prouidere curetis: Preces nostras & præceptum taliter impleturi, vt pateat per effectum operis, quòd sitis orthodoxæ fidei zelatores, Nosque deuotionem vestram, possimus exinde merito commendare. Dat. Anagniæ, Id. Martij, Pontificatus nostri anno sexto. C

Eyme. in Directo. par. 3. n. 3. Federicus in l. cõmisi. §. ad hæc. dixi plene lib. 3. Adno. in Direct schol. 1

IDEM.

Nobiles, Barones, & ceteri seculares magistratus, & eorum officiales, & communitates ciuitatum per inquisitores requisiti, sub pęna excommunicationis & mille marcharum argenti, tenentur liberaliter & sine dilatione prouidere inquisitoribus & eorum socijs de securo conductu de loco ad locum. D

In quo conueniat cum superiori, & discrepet ab eo supra dixi. singulare est priuilegium. conuenit lex Federici Imperatoris, Commisi. §. ad hæc. quæ est in hoc bullario.

Edita anno Domini 1260.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorũ Dei, Dilectis filiis nobilibus viris, Baronibus, Castellariis, Potestatibus, Capitaneis, Rectoribus, Antianis, Prioribus & eorũ officialibus, necnon cõmunitatibus, ciuitatũ, castrorũ, & locorũ prouinciæ Roman. quę cõtinet Vrbem cum suo districtu, patrimonium B. Petri in Tuscia, Sabiniam, Reate cum sua diœces. Cãpaniam, & Maritimam, ad quos literæ istæ peruenerint, Salutem & apost. bened.

AD extirpandã de partibus vestris hæreticam prauitatem totis affectibus intendẽtes, inquisitioné faciendam in illis partibus cõtra respersos huiusmodi prauitate, dilecto filio fratri Andreæ de ordine Minorũ, duximus cõmittendam. Vt igitur idem frater vestro fultus præsidio, in cõmisso sibi negotio inquisitionis, Deo propitio valeat prosperari: vniuersitatem vestrã rogamus & hortamur attente sub pœna excõicationis, ac mille Marcharũ argenti, per Apostolica vobis scripta præcipiendo mãdantes, quatenus vos vniuersi & singuli, dicto fratri Andreæ & sociis eius de securo conductu quotienscunque vos super hoc duxerint requirendos, liberaliter ac sine dilatione, de loco ad locũ prouidere curetis: Preces nostras & præceptum taliter impleturi, vt pateat per effectum operis, quòd sitis orthodoxæ fidei zelatores. Nosque deuotionem vestram possimus exinde merito cõmendare. E

Dat. Anagniæ Id. Martij, Pontificatus nostri anno sexto.

Eymericus in Directorio 3. par. num. 3. & dixi ibi lib. 3. Adnot. sch. 1.

A

IDEM.

Prælatis Ecclesiarum, capitulis, & conuentibus, ceterisque personis ecclesiasticis, tam secularibus quàm regularibus in virtute obedientiæ præcipitur, vt inquisitoribus, eorumque collegis opportuni fauoris præsidio assistant, eisque exhibeant per se, per consanguineos, subditos, & deuotos suos, consilium & auxilium, contra hæreticos, credentes, complices, fautores, defensores, & terras ipsorum quotiens per inquisitores fuerint requisiti.

Quo tempore hoc rescriptum est editum, quidam Capellus de kia homo potens, hæretica prauitate infectus acriter inquisitori resistebat, nec poterat facile capi, quoniam intra terras ditionis suæ se continebat, Alexander Papa, vt rebellis homo caperetur, eodem fere tempore ad multas communitates ciuitatum sub eodem tenore verborum scripsit vt auxilium præstarent inquisitori contra hæreticos; in primis autem contra Capellum de kia, & complices suos. vidimus nos sex rescripta eisdem verbis concepta, data eodem mense videlicet Kalend. Aprilis, & ij. iij. & iiij. Kalend. Aprilis. ex omnibus hæc solum duo imprimere decreuimus. huc spectant etiam sequentia illa rescripta, Licet vniuersi mundi. &, Ex insinuatione. ex quibus hæc lumen accipiunt. B

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus vniuersis Episcopis ac Dilectis filiis . . Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archipresbyteris, Præpositis, Capitulis, & Conuẽtibus, ceterisq; personis Ecclesiasticis, secularibus & regularibus, per Romanam prouinciam constitutis, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1260*

Dum ad studium solicitudinis & diligentię, quod dilectus filius frater Andreas de ordine Minorum Inquisitor hæreticę prauitatis in administratione beati Frãcisci, in negotio fidei, cuius executione in terris eiusdem administrationis sibi commisimus, adhibuisse dinoscitur, aciem mentis nostræ conuertimus: dum salutis fructum, quem eiusdem religio fidei, ex suis laboribus reportauit, solicita meditatione reuoluimus, vitare non possumus, quin ipsum, vtpote virum in talibus iam experimento probatum, in similium commissione grauemus, firma credulitate tenentes, quòd ea quæ sibi committimus, prospere ac salubriter suę circumspectionis industria dirigantur; de sua igitur prouidentia & maturitate obtinentes certitudinẽ pleniorem, huiusmodi fidei negotium sibi & quibusdam aliis fratribus sui ordinis, in Romana prouincia, in qua vtique vrbs, patrimonium beati Petri, in Tuscia, Sabinia, ciuitas & diœces. Reatin. Roman. Marsia, Campania, & Maritima includi noscuntur, confidenter & plenarie duximus committendum. Ideoque vniuersitati vestrę per Apostolica scripta in virtute obediẽtiæ, districte pręcipiendo mandamus, in remissionem vobis peccaminum nihilominus iniungentes, quatenus eidem fratri A. eiusque collegis, opportuni fauoris pręsidio assistentes, omne quodcunque potestis, studeatis eis, per vos, consanguineos, subditos, & deuotos vestros, consilium & auxilium exhibere contra hæreticos, credẽtes, complices, fautores, defensores, & receptatores, & terras eorum: & specialiter contra Capellum de kia, vxorem & filios ac terram ipsius, quotiẽs ab eodem fratre Andrea, eiusue collegis, super hoc fueritis requisiti, ita quòd ex hoc euidenter appareat, quòd estis feruidi Catholicę fidei zelatores, ac exinde a Deo præmium mereamini, dictæque sedis fauorem & gratiam vobis vberius acquiratis. Dat. Anagnię ij. kal. Aprilis, Pontificatus nostri anno sexto.

IDEM.

Magistratus seculares sub pœna excommunicationis, cum requisiti fuerint per Inquisitores, tenentur eis assistere opportuni fauoris præsidio, & exhibere eis consilium, & auxilium, exercitum contra hęreticos, & ceteros in fide suspectos congregando, ad depopulationem & exterminiũ terrarum ipsorum hostiliter procedẽdo. E

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis . . Potestati . . Capitaneo, Consilio, & Commun. Tuscanen. fidelibus nostris, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1260*

Dum ad studium solicitudinis & diligentiæ, quod dilectus filius frater Andreas de ordine Minorum Inquisitor hæreticę prauitatis, in administratione beati Francisci, in negotio fidei, cuius executionem in terris eiusdem administrationis sibi commisimus, adhibuisse dinoscitur, aciem mentis nostrę conuertimus: dum salutis fructum, quem eiusdem religio fidei, ex suis laboribus reportauit solicita meditatione pensamus, vitare non possumus, quin ipsum vtpote virum in talibus iam experimento pro-

to probatum in similium commissione grauemus, firma credulitate tenentes, quòd ea quæ sibi committimus, prospere ac salubriter suę circumspectionis industria dirigantur. A
De sua igitur prouidentia, & maturitate obtinentes certitudinem pleniorem, huiusmodi fidei negotium sibi, & quibusdam aliis fratribus sui ordinis, in Romana prouincia, in qua vtique vrbs patrimonium beati Petri in Tuscia, Sabinia, ciuitas & diœces. Reatin. Romania, Marsia, Campania, & Maritima includi noscuntur, confidenter & plenarie duximus committendum. Ideoque vniuersitati vestræ per Apostolica scripta sub debito fidelitatis, quo Ecclesiæ Romanę tenemini, & excommunicationis pœna districte pręcipiendo mandamus, in remissionem vobis peccaminum nihilominus iniungentes, quatenus eidem fratri A. eiusque collegis, opportuni fauoris præsidio assistentes, omne quodcunque potestis, studeatis eis consilium, & auxilium exhibere. exercitum contra hæreticos, credentes, complices, fautores, defensores, & receptatores eorum, & specialiter contra Capellum de Chia, vxorem & filios, ac terras ipsorum, quotiens a dilecto filio Magistro Raynerio de Viterbio capellano nostro, rectore patrimonij beati Petri in Tuscia, cui super hoc efficaciter scribimus, vel ab eodem fratre Andrea eiusue collegis requisiti super hoc fueritis, congregando, & ad depopulationem, & exterminium terrarum huiusmodi, hostiliter procedendo, ita quòd ex hoc euidenter appareat, quòd estis feruidi Catholicę fidei zelatores, ac exinde a Deo præmium mereamini, dictæque sedis fauorem & gratiam vobis vberius acquiratis. Dat. Anagniæ ii. Kalendas Aprilis, Pontificatus nostri anno sexto. B

Facit conciliũ Biterrẽse c. 32

B v. de Cur.

I D E M. C

Aduersus eos, qui terras vel castrũ condemnatorum de hæresi defendunt, tanquam contra defensores, & fautores hæreticorum, spiritualiter & temporaliter procedendum, nisi ab incœpto desistant.

Edita anno Domini 1260

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio nobili viro Petro Iacobi Surdi Ciui Romano, Salutem & apostolicam benedictionẽ.

LICET vniuersi mundi populi, qui Christiana professione censentur, ad incrementum Catholicæ fidei, totis viribus cunctisque laborare studiis teneantur, Romanus tamen populus tanto feruentius, tantoque diligentius ad hoc vigilare tenentur, quanto specialius, quantoque propinquius beati Petri apostolorum principis, qui est ipsius caput, & pater fidei patrocinio gaudere noscuntur. Vnde D
cum audimus, quòd per aliquos de ipso populo, promotioni negotij eiusdẽ fidei aliqua impedimenta siue obstacula præparantur, eò maiorem dolorem in mente concipimus, quò firmiorem de talibus, quòd illud iuuare ac fouere promptis debeant animis, spem & fiduciam obtinemus. Sane ad audientiam nostrã, non sine admiratione, & animi turbatione peruenit, quòd tu Castrum Colliscasalis, ad perfidum Capellum de Chia nuper condemnatum de hæresi pertinens, ab ipso Capello, vel a quodam Ciue Citan. in quem idem C. statim quòd sensit, quòd de hæresi condemnari debebat, simulatæ venditionis titulo transtulit, te in ipsius Capelli fauorem & defensionem terræ suæ emisse confingẽs, a Dilectis filijs nobilibus viris Senatoribus vrbis communi Viterbien. sub certa inhiberi pœna tuæ famæ prodigus procurasti, ne contra prædictum Castrum, quod ad te spectare dicebas, procedere quomodolibet attẽptarent: nequaquam attendens, neque formidans spirituales & temporales pœnas, quæ hæreticorum fautoribus & defensoribus, E
per sanctiones canonicas & legitimas inferuntur. Volumus igitur, & præsentium tibi auctoritate districte præcipiendo mandamus, quatenus statim receptis præsentibus, sicut diuinam & nostram caram habes gratiam, ab huiusmodi ausu tam nephario, tamque pernicioso desistens, de defensione ipsius Castri, prædicto seu alio quocunque modo te nullatenus intromittas: quinimmo procures omnino, quòd inhibitio huiusmodi, prædicto Cõmuni Viterbien. ad instantiam tuam facta, totaliter reuocetur: alioquin scire te volumus, & pro certo tenere, quòd aduersus te, tanquam contra defensorem, & fautorem hæreticorum, spiritualiter & temporaliter, auctore Domino procedemus. Dat. Anagniæ ii. Id. Maij, Pontificatus nostri anno sexto.

De Curia.

I D E M.

A

IDEM.

Communitas Viterbiensis liberaliter promisit Inquisitoribus hæreticæ prauitatis, se congregaturam exercitum, ac hostiliter processuram contra Capellum de Chia de heresi condemnatum, secundum quod inquisitores ordinarent: id factum Pontifex approbat, hortaturque vt rem tam laudabilem conficiant, nullo Senatorum Vrbis mandato in contrarium facto.

Quoniam ciuitas Viterbiensis intrepide Inquisitoribus in fidei fauorem auxilium obtulit, egregio encomio à summo Pontifice commendatur, & gratias sibi ab eo referri meretur: quod noluit taceri Illustrissimus Cardinalis de Gambara dum imponit nobis, vt inter cetera hoc rescriptum imprimi curemus, vt extet perpetuum testimonium laudis eius vrbis, cuius ipse Illustrissimus extitit Episcopus.

B ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis . . Potestati . . Capitaneo, Consilio & Communi Viterbien. fidelibus nostris, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1260.*

Ex insinuatione Dilecti filij fratris Andreæ, & aliorum Inquisitorum hæreticæ prauitatis in Romana Prouincia, & administratione beati Francisci comperimus, quòd vos tanquam fidei zelatores, eis liberaliter obtulistis congregare exercitum, ac hostiliter procedere contra perfidum Capellum de Chia, nuper de hæresi condemnatum, secundum quod ijdem Inquisitores ducerent ordinandum. Nos igitur huiusmodi zelum vestrum, dignis exinde laudibus efferentes, ac referentes vobis propter hoc gratiarum multiplices actiones, vniuersitatem uestram monemus, rogamus & hortamur attente per apostolica vobis scripta mandantes, quatenus negotium eiusdem fidei sicut laudabiliter incœpistis, constantibus animis prosequentes, ad exterminium terrarum C prædicti Capelli, non obstante mandato contrario Senatorum Vrbis, hostiliter procedere studeatis: Nos enim eisdem Senatoribus nostris iniungimus literis, vt mandatum huiusmodi, vtpote dispendiosum prædicto negotio, totaliter reuocare procurent. Taliter igitur huiusmodi monita & mandata nostra implere curetis, vt crescatis exinde meritis apud Deum, penes nos gratia, & apud homines clara fama. Dat. Anagnię Id. Maij, Pontificatus nostri anno sexto.

D

IDEM.

Inquisitores potestatem habent vendendi bona hæreticorum, fautorum, credentium, receptatorum & defensorum iam confiscata & in posterum confiscanda, contradictores per censuram ecclesiasticam compescendo: asseruato pretio ad opus Romanæ Ecclesiæ.

Aliud rescriptum eiusdem tenoris, & Datæ ad eosdem Inquisitores transmissum eiusdem Alexandri IIII. vidimus authenticum.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs fratribus Andreæ, Gentili, & Bartholomæo ordinis Minorum, & alijs Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Romana Prouincia, & administratione beati Francisci, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1260.*

E DISCRETIONI uestræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, vendendi ac distrahendi libere bona hæreticorum, eorumque fautorum, credentium, receptatorum & defensorum publicata iam, seu confiscata, & in posterum publicanda: & confiscanda prout commisso uobis fidei negotio expedire uideritis, ita quòd eorum pretium ad opus Romanæ Ecclesiæ conseruetur, necnon & contradictores super hoc, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendi, plenam & liberam concedimus auctoritate præsentium facultatem. Dat. Gennę viij. kal. Octobris, Pontificatus nostri anno sexto.

IDEM

IDEM. A

Excommunicati ratione criminis hæresis, vel alia de causa, complices, participes seu socij criminis in fauorē fidei recipiuntur ad testificandū contra hæreticos, credentes, defensores, fautores & receptatores eorū.

Edita anno Domini 1261.

ALEXANDER Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filijs fratribus ordinis Minorum Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in Prouincia Roman. & administratione beati Francisci, a sede Apostolica deputatis, & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

CONSVLVIT nos discretio vestra, vtrum illos qui ratione criminis hæreseos, vel alia de causa excommunicationis sententia sunt ligati, contra hæreticos, credentes, defensores, fautores vel receptatores eorum, ad testimonium perhibendum admittere, & stare dictis eorum seu illorum, etiam debeatis, qui B complices, participes, seu socios eiusdem criminis se fatentur. Quia igitur si ijdem excommunicati non admitterentur ad perhibendum testimonium contra tales, & dictis eorum ac si fatentium non staretur, frequenter officium inquisitionis uobis commissæ, in dispendium fidei contingeret impediri, quando præsertim vix aut nullo modo potest, nisi per sic fatentes super hoc veritas apparere, statuimus in fauorem fidei, vt in huiusmodi inquisitionis negotio, dicti excommunicati, contra hæreticos, credentes, defensores, fautores & receptatores eosdem, ad testimonium admittantur, & stetur tam illorum dictis, quàm eorum qui, vt prædictum est, socios eiusdem criminis se fatentur, ex verisimilibus coniecturis, quæ ex numero deponentium, uel personarum tam deponentiū, quàm eorum contra quas deponitur qualitate, ac aliis circunstantiis coniici poterunt sic fatentes non falsa dicere præsumantur. Dat. Lateran. x. kalend. Februarii, Pontificatus C nostri anno septimo.

c. in fidei fauorem. de hæret. lib. 6. & vide omnino in lib. 3. adnotat. ad Directorium schol. 121. vbi declaraui.

CLEMENS PAPA IIII.

Præcipit, vt Inquisitores compellant seculares magistratus, quarumlibet ciuitatum & locorum per excommunicationem in personas, & interdictum in terras, monitione præmissa, vt faciant conscribi in suis capitularibus, & inuiolabiliter custodiri constitutiones Innocentij iiij. non obstante aliqua indulgentia sedis Apostolicæ, quòd excommunicari nequeant, vel eorum terræ interdici.

Edita anno Domini 1265.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis fratribus Prædicatorum & Minorum ordinum, Inquisitotibus hæreticæ prauitatis, per D Italiam auctoritate sedis Apostolicæ deputatis, & in posterum deputandis, Salutem & apostolicam benedictionem.

AD extirpanda de medio populi Christiani hæreticæ prauitatis zizania, quæ abundantius solito succreuerunt, superseminante illa licentius his diebus homine inimico, tantò studiosius, iuxta commissam nobis solicitudinem insudare proponimus, quantò perniciosius negligeremus eadem in necem catholici seminis peruagari. Vt autem aduersus huiusmodi nequitiæ operarios consurgant, stentq; firmiter Ecclesiæ filij, ac orthodoxæ fidei zelatores, Constitutiones quasdam fœlicis recordationis Innocentius Papa prædecessor noster ad extirpationem hæreticæ pestis edidit, & tam ipse, quàm fœlicis memoriæ Alexander Papa prædecessor noster, Dilectis filijs Potestatibus siue Rectoribus, Consulibus, Capitaneis, Antianis, Consiliis, & Commu E nitatibus, Ciuitatum, Castrorum aliorumque locorum per Italiam constitutis mandarunt, vt constitutiones ipsas, in suis conscribi Capitularibus facerent, & exacta diligentia obseruarent: vnde prædictis Potestatibus siue Rectoribus, Consulibus, Capitaneis, Antianis, Consilijs, & Communitatibus, damus nostris literis in mandatis, vt ipsi & singuli eorum, constitutiones easdem, cum quibusdam adiectionibus, modificationibus, & declarationibus per dictum Alexandrum prędecessorem nostrum, & etiam per nos factas, conscribi in suis capitularibus facientes, nullis inde temporibus abolendas, secundum eas contra omnem hæresim se aduersus hanc sanctam Ecclesiam extollentem, sine aliqua omissione procedant. Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus si dicti potestates siue rectores, consules, capitanei, antiani, consilia, & communitates,

Hæ cōstitutiones incipiunt, Ad extirpāda. quas habes supra pag. 6. & pag. 30. & iterum infra repetuntur.

A nitates, mandatum nostrum super hoc neglexerint adimplere, vos & singuli vestrum, illos & singulos eorum, infra designatos vobis limites, per excommunicationem in personas, & interdictum in terras eorum, monitione præmissa, appellatione remota cogatis. Non obstante si aliquibus a sede Apostolica sit indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quòd personæ excommunicari, ac ciuitates, castra, terræ, & loca ipsorum interdici non possint, siue qualibet alia indulgentia sedis eiusdem, per quam effectus præsentium impediri valeat vel differri: & de qua cuiusque toto tenore, de verbo ad verbum specialem & expressam in nostris literis oporteat fieri mentionem: & constitutione de duabus dietis edita in concilio generali. Dat. Perusii xv. Kalend. Februarii, Pontificatus nostri anno primo.

B

IDEM.

Minister prouincialis de consilio discretorum fratrum sui ordinis Inquisitores idoneos eligat quibus præcipiat in virtute sanctæ obedientiæ, vt inquisitionis officium in locis sibi commissis viriliter exerceant contra hæreticos, credentes, fautores, defensores, & receptatores eorum, iuxta formam in alijs literis expressam. Quòd si ex aliqua causa aliquis inquisitor fuerit amouendus, eo amoto de consilio discretorũ alium substituat cum pari auctoritate & potestate: idem faciat inquisitore mortuo.

Hoc priuilegiũ tributũ ministris generalibus, & prouincialibus Prędicatorũ & Minorũ ordinũ, eligendi, deponendi, & substituẽdi inquisitores in suis prouinciis, prius etiam concesit Innocẽtius iiij. rescripto incipiente, Odore suaui. quod nos vidimus authenticum. Iam hoc ipsum priuilegium transmissum ab eodem Clemente iiij. fratribus Prædicatoribus, vidimus in Archiuo inquisitionis Bono-
C niensis, datum Perusij xv. Kalen. Nouemb. Pontificatus sui anno primo, quo tribuit potestatem eligendi octo inquisitores; Benedictus vndecimus decem adiecit rescripto incipiente; Licet olim. quod item vidimus in inquisitione Bononiensi. ceterum hodie nec ministri ordinum generales, nec prouinciales, solent inquisitores eligere, nec deponere, mutare, vel transferre, inconsulto sacrosanctæ & generalis Romanę Inquisitionis Senatu.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio .. Ministro prouinciali fratrum ordinis Minorum in administratione beati Francisci, Salutem & apostolicam benedictionem. *Edita anno Domini 1265.*

LICET ex omnibus mundi partibus quæ Christiana religione censentur, teneamur ex officii nostri debito extirpare letiferam pestem hæreticæ prauitatis; in Italia tamen imminet nobis hæc solicitudo propensius, vbi
D candem pestem propter malitiam temporis, quæ in detrimentum fidei Catholicæ peruersa genimina germinauit, ex vicinitate persensimus abundãtius succreuisse. Cupientes igitur in Spoletan. Fulginat. Asisinat. Nucerin. vsque ad montes apeninos dumtaxat, Eugubin. Ciuitate Castell. Perusin. Tudertin. Amelien. Narnien. & Interannen. Ciuitatibus & diœcesibus suis, necnon & terris Machilon. & Amiterni & dominorum de Monticellis & Sumatis, ac etiam inde Arquate & Tusi Castris, & Arce de Salli, & eorum pertinentiis Reatin. & Esculan. diœces. per aliquos de fratribus tui ordinis partem super hoc nostræ solicitudinis adimpleri, discretioni tuæ per Apostolica scripta firmiter præcipiendo mandamus, quatenus de consilio aliquorum discretorum fratrum ipsius ordinis, eligas duos de fratribus eiusdem ordinis tuæ administrationis, idoneos ad huiusmodi opus Dominicum exequendum, eisque in virtute obedientiæ districte Apostolica præcipere aucto-
E ritate procures, vt inquisitionis officium in locis prædictis contra hęreticos, credentes, fautores, defensores, & receptatores eorum, iuxta formam in aliis literis nostris expressam, quas fratribus prædicti ordinis inquisitoribus huiusmodi prauitatis, in eisdem locis deputatis auctoritate apostolica & in posterum deputandis, non expressis aliquorum nominibus, super exequendo dicto inquisitionis officio destinamus, exequi studeant diligenter. Nos enim prædictos duos fratres, quos ad hoc elegeris, & vtrumque ipsorum, præfatum officium exequi, iuxta formam in literis ipsis expressam, ac ipsos illam potestatem & auctoritatem plenarie habere volumus, quæ in eisdem literis continetur.

Concordat rescriptum Innocentij IIII. licet ex omnibus. relat. supra pag. 18.

Si vero tu vel vicarius tuus te absente, aliquem inquisitorum huiusmodi, ex aliqua forte causa nonnunquam fore videritis amouendum, ipsum amoueatis, & substituatis loco eius alium, quem similem potestatem & auctoritatem habere volumus, quotiens vobis deliberatione cum aliquibus discretis fratribus dicti ordinis præhabita, hoc fore videbitur sa-

Eymericus in Directorio 3. par. q. 9. & sequen. & dixi lib. 3. annotat. in Directoriũ schol. 77. & sequen.

tur faciendum: & si aliquem vel aliquos inquisitorũ ipsorum decedere forte contigerit, A
Nos substituendi de consilio aliquorum discretorum fratrum eiusdem ordinis, alium vel alios loco illius vel illorum qui decesserint, ita quòd huiusmodi substituti eisdem omnino auctoritate ac potestate fungantur, tibi dictoque vicario, si tu absens fueris, plenam & liberam concedimus tenore præsentium facultatem. Dat. Perusii iij. kal. Octobris, Pontificatus nostri anno primo.

Io. de Camp.
pro Cur.

IDEM.

Federicus Romanorum Imperator eius nominis secundus ad annos Domini 1220. ad imperij dignitatem euectus, non multo post tempore ab Honorio III. Romæ imperij diadema honorifice accepit. hic Federicus quo anno Imperator est pronuntiatus, Patauij multas leges tulit in fauorem Ecclesiæ, & contra hæreticam prauitatem, quas multi Romani Pontifices confirmarunt, videlicet Innocentius IIII. anno Domini 1254. & Alexander IIII. anno Domini 1258. & Clemens IIII. in præsenti rescripto anno Domini 1265. quas nominatim etiam suis rescriptis inserunt, & penitus obseruari iubent. B

Eas leges in rescripto Innocentii IIII. insertas supra pag. 14. curauimus imprimendas: sed quoniam tunc defuerunt authentica seu originalia exempla, in nonnullis variatum est: & propterea consulto hîc iterum damus sublata omni lectionis varietate, & incertitudinis scrupulo.

Edita anno Domini 1265.

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilectis filiis Potestatibus, siue Rectoribus, Consulibus, Capitaneis, Antianis, Consiliis, & Communitatibus, Ciuitatum aliorumque locorum per Italiam constitutis, Salutem & apostolicam benedictionem. C

CVM aduersus hæreticam prauitatem quondam Fredericus olim Romanorum Imperator, & tunc in Ecclesiæ Romanæ deuotione persistens, promulgauerit Paduæ quasdam leges, per quas ne peruagetur compesci poterit pestis illa, Nos illas quas fœlicis recordationis Innocentius IIII & Alexãder IIII. Romani Pontifices prædecessores nostri voluerunt ad robur fidei ac salutem fidelium obseruari, prout in ipsius Alexandri Papæ literis perspeximus contineri, volentes in vestris Capitularibus annotari, Vniuersitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus eas quarũ tenores vobis mittimus insertos præsentibus, in vestris conscribi Capitularibus singuli faciatis, nullis inde tẽporibus abolendas: Ciuitates vel loca quibus præestis, districtus quoq; seu terras uestræ ditioni subiectas, secundũ eas ab hæretica fœditate sollicite purgaturi. D

Tenores autem legum ipsarum hi sunt.

FREDERICVS DEI GRATIA Romanorum Imperator, & semper Augustus Hierusalem & Siciliæ Rex, Dilectis principibus suis, Venerabilibus Archiepiscopis, & Episcopis, alijsque Prælatis ecclesiarum; Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Potestatibus, Scultetis, Burgauijs, Aduocatis, Iudicibus, Ministerialibus, Officialibus, & omnibus per totum imperium constitutis, præsentes literas inspecturis fidelibus suis, Gratiam suam, & omne bonum. E

L.I. COMMISSI nobis cælitus cura regiminis, & imperialis cui dante Domino præsidemus fastigium dignitatis, materialem quo diuisim à sacerdotio fungimur gladium aduersus hostes fidei, & in exterminium hereticæ prauitatis exigunt exerendum: vt perfidiæ vipereos filios contra Deum & Ecclesiã insultantes, tanquam materni vteri corrosores in iudicio & iustitia persequamur: maleficos viuere non passuri, per quorum scientiam seducentem mundus inficitur,
§.I. & gregi fidelium per oues morbidas grauior infligitur corruptela. Statuimus itaque sancientes,

cientes, vt hæretici quocunque nomine censeantur, vbicunque per imperium damnati
A fuerint ab ecclesia, & seculari iudicio assignati, animaduersione debita puniantur.

Si qui vero de prædictis postquam fuerint deprehensi, territi metu mortis redire vo- §. 2.
luerint ad fidei vnitatem, iuxta canonicas sanctiones, ad agendum pænitentiam, in per-
petuum carcerem detrudantur. Præterea quicunque hæretici reperti fuerint in ciuita- §. 3.
tibus, oppidis, seu aliis locis imperii per inquisitores ab apostolica sede datos, & alios
orthodoxæ fidei zelatores; hi qui iurisdictionem ibidem habuerint, ad inquisitorum &
aliorum catholicorum virorum insinuationem, eos capere teneantur: & eos captos ar-
ctius custodire donec per censuram ecclesiasticam damnatos, damnabili morte perimãt,
qui fidei sacramenta & vitæ damnabant. Simili quoque pœna plecti censemus omnes, §. 4.
quos ad fouendum hæreticorum errorem callidus hostis suscitat aduocatos, vel parat
illicitos defensores; maxime cum facinus quos inquinat, æquat: nisi monitione præmis-
B sa destiterint, & eorum vitæ duxerint consulendum. Eos præterea qui conuicti in vno §. 5.
loco de hæresi, ad alia loca se transferunt, vt cautius possint effundere virus hæreticæ
prauitatis, debitam censemus subire vindictam: vt super hoc per viros ab eodem erro-
re conuersos ad fidem, necnon & per alios, qui eos de hæresi conuincerunt (quod & in
hoc casu concedimus licite faciendum) euidens testimonium habeatur. Item mortis §. 6.
sententiæ ducimus addicendos, si quos hæreticorum ad iudicium tractos, in extremæ
vitæ periculo hæresim abiurantes, postmodum de falso iuramento constiterit, & fide
mentita conuinci ac eos contigerit eiusdem morbi spontaneam incurrere recidiuam: vt
sibi damnabilius iniquitas sit mentita, & pœnam debitam mendacium non euadat.
Omne insuper proclamationis & appellationis beneficium, ab hæreticis, receptatori- §. 7.
bus, & fautoribus eorundem penitus amouemus: volentes vt de finibus imperij, in qui-
C bus semper debet existere fida fides, hæreticæ labis genimina modis omnibus deleantur.

Ceterum quia quanto maiora diuinæ nutu miserationis accepimus, & altiorem lo- §. 8.
cum præ filiis hominum obtinemus, tanto deuotiora debemus obsequia gratitudinis con
ferenti, si quando in nostri nominis contemptores nostri culminis excandescit auctori-
tas: si reos læsæ maiestatis, in personis eorum & liberorum suorum exhæredatione dam-
namus, multo fortius iustiusque contra Dei blasphematores nominis, & catholicæ fidei
detractores prouocamur: eorundem hæreticorum, receptatorum, fautorum, & aduo-
catorum suorum hæredes & posteros vsque ad secundam progeniem, beneficiis cunctis
temporalibus, publicis officiis & honoribus, imperiali auctoritate priuantes: vt in pa-
terni memoria criminis continuo mærore tabescant: vere scientes quòd Deus zelotes *Exod. cap. 20.*
est, peccata patrum in filios potenter vlciscens. Nec quidem à misericordiæ finibus §. 9.
D duximus excludendum, vt si qui paternæ hæresis non sequaces, latentem patrum perfi-
diam reuelauerint: quacunque reatus illorum animaduersione plectantur, prædictæ pu-
nitioni non subiaceant innocentiæ filiorum. Ad hęc notum fieri volumus fratres Præ §. 10.
dicatores de ordine Prædicatorum, pro fidei negotio in partibus imperii nostri contra
hæreticos deputatos: ceteros quoque qui ad hæreticos iudicandos accesserint, nisi aliqui
eorum ab imperio fuerint proscripti, eundo, morando, & redeundo, sub nostri imperij
speciali defensione receptos, & quos apud omnes sub ope, ac recommendatione fidelium
imperij esse volumus inoffensos: vniuersitati vestræ mandantes, quatenus quocunque, &
apud quemcunque vestrum peruenerint, benigne recipiatis eosdem: & personas ab in-
cursu hæreticorum eis insidiantium conseruantes indemnes, omne consilium, ducatum,
& auxilium impendatis, pro tam acceptis coram Deo negotiis exequendis. Hæreti- §. 11.
E cos vero, quos & ostenderint ipsi vobis, in iurisdictione vestra singuli capientes, diligen
ti custodia detinendos, donec post ecclesiasticæ damnationis iudicium, pœnam subeant,
quam merentur: Scituri quòd in executione ipsius negotii, gratum Deo & laudabile no-
bis obsequium conferetis, si ad expellendam de partibus nostri imperii nouam & insoli-
tam hæreticæ prauitatis infamiam opem, & operam, vnà cum eisdem fratribus præstite-
ritis efficacem. Et si quis foret exinde negligens & remissus, ac etiam inutilis coram Do-
mino, & in conspectu nostro poterit merito culpabilis apparere. **Datum Paduę XXII.
Februarii, XII. Indictione.**

FREDERICVS DEI GRATIA, ETC. A

l. 2. IN CONSVTILEM tunicam Dei nostri dissuere conantur hæretici, & vocabuli vitio seruientes, quod significationem diuisionis enuntiat, in ipsius indiuisibilis si dei vnitate nituntur inducere sectionem: & oues à Petri custodia, cui pascendæ à pastore bono sunt creditæ, segregare. Hi sunt lupi rapaces intrinsecus, eo vsq; mansuetudinem prætendentes ouium, quousq; ouile possint subintrare dominicum. Hi sunt angeli pessimi. Hi sunt filij prauitatũ, à patre nequitiæ, & fraudis auctore, ad animas simplices destinati. Hi colubri, qui columbas decipiunt. Hi serpentes, qui latenter videntur inserpere, & sub mellis dulcedine virus euomere: vt vitæ cibũ ministrare se simulent, a cauda feriunt, & mortis poculum velut quoddam dirissimũ venenum immiscent.
§. 1. Horum sectæ veteribus, vel ne in publicum prodeant, non sunt notatæ nominibus: vel (q̃d est forte nefandius) non contentæ, vt vel ab Arrio Arriani, vel à Nestore Nestoriani, aut à similibus similes nuncupentur: sed in exemplum martyrũ, qui pro fide catholica martyria subierunt, Patarenos se nominãt, velut ex positos passioni. B
§. 2. Huiusmodi miseri Patareni, à quibus abest sancta credulitas diuinitatis æternę, sub vno contextu nequitiæ insimul tres offendunt: Deum videlicet, proximos, & seipsos. Deum, dum Dei fidem, & filiũ non agnoscunt. Decipiũt proximos, dum ipsis sub spe spiritualis alimoniæ, hæreticæ prauitatis oblectamenta ministrant. Crudelius etiam sæuiunt in se ipsos, dum post animarum dispendium, corpora denique seueræ mortis illecebris, quam per agnitionem veram & verę fidei possent euadere, vitæ prodigi, & necis improuidi sectatores inuoluũt: & (quod est ipso dictu dirissimum) superstites etiam non terrentur exemplo.

§. 3. Contra tales sibi, Deo, & hominibus sic infestos, continere non possumus motus nostros, quin debitæ vltionis in eos gladium exeramus: tanto ipsos instantius persequentes, quanto in euidentiorem delusionem fidei Christianæ, prope Roman. Ecclesiam, quæ caput ecclesiarum omnium iudicatur, superstitionis suæ scelera latius exercere noscuntur. Adeo quòd ab Italiæ finibus, præsertim à partibus Lombardiæ, in quibus pro certo perpendimus ipsorum nequitiam latius abundare, iamque vsque ad regnum nostrum Sicilię, suæ perfidiæ riuulos deriuarunt. C

Quod acerbissimum reputantes, Statuimus in primis, vt crimen hæreseos, & damnatæ sectæ cuiuslibet, quocunque nomine censeantur sectatores, (prout veteribus legibus est indictum) inter publica crimina numerentur: immo crimine læsæ maiestatis nostræ debet ab omnibus horribilius iudicari, quod in diuinæ maiestatis iniuriam noscitur attentatum, quamuis iudicij potestate, alterum alteri non excellat. Nam sicuti perduellionis crimen personas adimit damnatorum, & bona; & damnat post obitum memoriam defunctorum: sic & in prædicto crimine, quo Patareni notantur, per omnia volumus obseruari. D

L. Manichæos. C. de hæret. *L. penult. C. ad leg. Iul. maiest. §. interdum. in stit. de hæred. quæ ab intest. defer.*

Et vt ipsorũ nequitia, qui (quia Dominum non sequuntur) in tenebris ambulant, detegatur: nemine etiã deferente inuestigari volumus diligẽter huiusmodi scelerũ patratores; & per officiales nostros, sicut & alios malefactores inquiri; ac inquisitione notatos, etsi leuis superstitionis argumẽto tãgãtur, à viris ecclesiasticis, & prælatis examinari iubemus.
§. 4. Per quos si inuenti fuerint à fide catholica saltẽ in articulo deuiare, ac per ipsos pastorali more cõmoniti, tenebrosi diaboli relictis insidiis, noluerint agnoscere Deũ lucis; sed in erroris concepta instantia perseuerent, præsentis nostræ legis edicto damnatos mortẽ pati Patarenos, aliosq; hæreticos quocunq; nomine censeantur, decernimus, quã affectant: vt viui in conspectu hominũ cõburantur, flammarum cõmissi iudicio. Nec dolemus q̃ in hoc ipsorũ satisfacimus voluntati, ex quo pœnam solũmodo, nec fructũ alium consequuntur erroris. E
§. 5. Apud nos pro talibus nemo interuenire præsumat: q̃d qui fecerit, in ipsum nostræ indignationis aculeos nõ immerito cõuertemus. Dat. Padue xxij. Febr. xij. Indict.

IMPERATOR FREDERICVS Semper Augustus, &c.

l. 3. PATARENORVM receptatores, & complices, & quocunque modo fautores, qui vt à pœna alios possint eximere, de se velut improuidi nõ formidant, publicatis bonis omnibus relegandos in perpetuũ esse cẽsemus.
§. 1. Et ipsorũ filij ad honores aliquos nullatenus admittantur.
§. 2. Si tamẽ aliquis fautorum huiusmodi detexerit aliquem Patarenum, de cuius perfidia manifeste probatur, in fidei præmium quam agnouit, famæ pristinæ de imperiali clementia restitutionis beneficium integrum consequatur.

INCI-

A *INCIPIVNT CAPITVLA CONSTITVTIONIS contra Patarenos edita per eundem Fredericum illustrem virum Romanorũ Imperatorem semper Augustũ, Hierusalem, & Siciliæ Regem.*

CATHAROS, Patarenos, Speronistas, Leonistas, Arnaldistas, Circuncisos, Passaginos, Iosepinos, Garatenses, Albanenses, Franciscos, Bagnarolos, Commixtos, Vvaldenses, Roncarolos, Communellos, Vuarinos, & Ortholenos, cum illis de Aquanigra, & omnes hæreticos vtriusque sexus quocunque nomine censeantur perpetua damnamus infamia, diffidamus atque bannimus, censentes vt bona talium confiscentur, nec ad eos vlterius reuertantur: ita quòd filii eorum ad successionem peruenire non possint, cum longe sit grauius æternam, quàm tẽporalem offendere maiestatem. Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles, nisi ad mandatum ecclesiæ, iuxta considerationem suspicionis, qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstrauerint, tanquam infames & banniti ab omnibus habeantur; ita quòd si per annum permanserint, extunc eos sicut hæreticos condemnamus. Statuimus etiam hoc edicto in perpetuum valituro, vt potestates, & consules, seu rectores, quibuscunque fungantur officijs, pro defensione fidei præstent publicum iuramentum, quòd de terris suę ditioni subiectis, vniuersos hæreticos ab Ecclesia denotatos, bona fide pro viribus exterminare studebunt: ita quòd amodo quandocunque quis fuerit in perpetuam potestatem, vel temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare: alioquin neque pro potestatibus, neque pro consulibus, seu consimilibus habeantur: eorumque sententias ex tũc decernimus inutiles & inanes. Si vero dominus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia, terram suam purgare neglexerit ab hæretica prauitate, post annum à tempore monitionis elapsum, terram ipsius exponimus catholicis occupandam: qui eam, exterminatis hæreticis, absque vlla contradictione possideant, & in fidei puritate conseruent: saluo iure dominij temporalis: dummodo super hoc nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat: eadem nihilominus lege seruata, contra eos qui nõ habent dominos principales. Credentes præterea, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum bannimus: Statuentes, vt si postquam quilibet talium fuerit excommunicatione notatus, satisfacere contempserit infra annum, extunc ipso iure sit factus infamis, & ad publica officia seu consilia, vel ad aliquos eligendos huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, vt nec testamenti liberam habeat factionem; nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus ei præterea super quocunque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quòd si iudex extiterit, eius sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, eius instrumenta cõfecta per manum ipsius nullius penitus sint momenti. Adijcimus insuper, quòd hęreticus per hæreticum conuinci posit: & quòd domus Patarenorum, receptatorum, & defensorum, & fautorum, siue vbi docuerint, siue vbi alijs manus imposuerint, destruãtur, nullo tempore restituendæ. Dat. Paduæ XXII. Februarii. XII. Indictione.

[Margin: §. 1. — *c. uergentis. de hæret.* — §. 2. — §. 3. *Conc. Biteren. cap. 32.* — §. 4. — §. 5. — §. 6. — Margin letters: A, B, C, D, E]

REX regum. Apostatantes à fide catholica penitus execramus, insequimur vltionibus, bonis suis omnibus spoliamus. Et vt à professione vel vita naufragãtes legibus coarctamus. Successiones tollimus, ab eis omne ius legitimum abdicamus. Dat. Perusij II. kalen. Nouemb. Pontificatus nostri anno primo. DE APOSTATIS.

Tyb. de Cur.

IDEM.

Innocentius IIII. Pontifex Maximus anno Domini 1252. ad extirpandas hæreses, copiosas ac saluberrimas constitutiones edidit, quas direxit ad ciuitatum magistratus seculares, iubens vt iuxta ordinem & præscriptum earum aduersus hæreticos procederetur. eas constitutiones Alexander IIII. anno Domini 1259. repetit, & confirmat, rescriptoque suo pariter inserit: tandem Clemens IIII. anno Domini 1265. easdem cum quibusdam adiectionibus, modificationibus, & declarationibus etiam confirmauit, & suo huic præsenti rescripto inseruit.

Eas nos supra in bullario pag. 30. imprimendas curauimus, sed destituti rescripto authentico, in nonnullis est variatum: quare vt omnis procul abesset incertitudo, visum est non inutile iterum hoc loco repetere. boni consule.

Edita anno Domini 1259.

CLEMENS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilectis filiis Poteſtatibus ſiue Rectoribus, Conſulibus, Capitaneis, Antianis, Conſiliis, & Communitatibus ciuitatum aliorumque locorum per Italiam conſtitutis, Salutem & apoſtolicam benedictionem. A

AD extirpanda de medio populi Chriſtiani hæreticæ prauitatis zizania, quæ abundantius ſolito ſuccreuerunt, ſuperſeminante illa libentius his diebus homine inimico: tantò ſtudioſius iuxta commiſſam nobis ſolicitudinem inſudare proponimus, quantò pernicioſius negligerimus eadem in necem catholici ſeminis peruagari. Vt autem aduerſus huiuſmodi nequitiæ operarios conſurgant ſtentque firmiter eccleſiæ filii, ac orthodoxæ fidei zelatores, conſtitutiones quaſdam fœlicis recordationis Innocentius Papa IIII. prædeceſſor noſter, ad extirpationem hęreticæ peſtis edidit, & in capitularibus veſtris, tam ipſe, quàm fœl. me. Alexander Papa prædeceſſor noſter B conſcribi, ac à vobis exacta diligentia obſeruari mandarunt: quæ ſeriatim inferius continentur. Ideoque vniuerſitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſinguli conſtitutiones eaſdem, cum quibuſdam adiectionibus, modificationibus, & declarationibus, per dictum Alexandrum prædeceſſorem, & etiam per nos factas, conſcribi in veſtris capitularibus facientes, nullis inde temporibus abolendas, ſecundum eas contra omnem hæreſim, ſe aduerſus hāc ſanctam Eccleſiam extollentem ſine omiſſione aliqua procedatis: Alioquin dilectis filiis Prædicatorum & Minorum ordinum fratribus Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, & eorum ſingulis per Italiam deputatis auctoritate ſedis Apoſtolicę, & in poſterum deputandis, damus noſtris literis in mandatis: vt infra deſignatos eis limites, ſingulos veſtrum ad id, per excommunicationem in perſonas, & interdictum in terram, appellatione remota compellant. C

Conſtitutiones autem ſunt hæ:

Magiſtratus iurent, quòd leges in hæreticos latas obſeruabunt.

Statuimus vt poteſtas, capitaneus, ſeu rector, ſeu conſules, ſeu quiuis alii, qui ciuitati præſunt, vel loco alii ad præſens, aut pro tempore pręfuerint in futurum, in Italia, iurent præciſe ac ſine tenore aliquo attendere inuiolabiliter & ſeruare, & facere ab omnibus obſeruari toto tempore ſui regiminis, tam in ciuitate vel loco ſui regiminis, quàm in terris ſuæ ditioni ſubiectis, omnes & ſingulas infraſcriptas conſtitutiones: & ſuper his præciſe ſeruandis recipiet à quibuslibet ſibi in poteſtaria, vel regimine ſuccedentibus, iuramenta. Quæ qui præſtare noluerit, pro poteſtate, capitaneo, ſeu conſule, vel rectore nullatenus habeatur: & quæ vt poteſtas, capitaneus, conſul, uel rector fecerit, nullam penitus habeant firmitatem. Nec vllus teneatur aut debeat ſequi eos, etiamſi de ſequela præſtanda eis exhibuerit iuramentum. D

Pœna magiſtratuū non ſeruantium leges contra hæreticos latas.

Quòd ſi poteſtas, capitaneus, vel aliquis prædictorum conſtitutiones ipſas & ſingula in eis contenta ſeruare noluerit uel neglexerit, præter notam periurii, & perpetuæ iacturam infamiæ, ducentarum Marcharum pœnam incurrat, quæ irremiſſibiliter exigantur ab eo: & in vtilitatem communis, cui præeſt, integre conuertantur. Et nihilominus vt periurus & infamis, & tanquam hæreticorum fautor de fide ſuſpectus, officio & honore ſui regiminis ſpolietur. Nec vlterius poteſtas, capitaneus, conſul, ſeu rector habeatur in aliquo: Aut de cetero ad aliquam dignitatem vel officium publicum vllatenus aſſumatur.

Hæretici banno ſupponātur.

Iidem quoque poteſtas, capitaneus, conſules, rector, vel quiuis alii ad regimen cuiuslibet ciuitatis vel loci aſſumpti, in principio ſui regiminis in publica concione more ſolito congregata, banno ciuitatis vel loci ſupponant, tanquam pro maleficio, omnes hęreticos E vtriuſque ſexus quocunque nomine cenſeantur, & teneantur bannum huiuſmodi à ſuis prædeceſſoribus poſitum confirmare.

Hæreticos quilibet capere poteſt.

Præcipiant autem quod nullus hæreticus uel hæretica de cetero habitet vel moretur, aut ſubſiſtat in ciuitate ſeu aliquo loco iuriſdictionis aut diſtrictus eiuſdem: & quicunque ipſum vel ipſam inuenerit, libere capiat, & capere poſſit impune: & omnes res mobiles ipſius vel ipſorum, penes eos inuentas, eis licenter auferre, quę ſint auferentiū pleno iure, niſi auferentes huiuſmodi ſint ad hoc officium ſpecialiter deputati.

Miniſtri eligātur ad capiendos hæreticos.

Iidem quoque poteſtas, capitaneus, cōſules, ſeu rector, vel quiuis alii huiuſmodi, infra octo dies poſt introitum regiminis ſui, duodecim viros probos & catholicos: & duos notarios, & duos ſeruitores, vel quotquot fuerint neceſſarii inſtituere teneantur: quos diœceſanus ſi præſens extiterit, & intereſſe voluerit, & duo fratres Prædicatorum, & duo Minorū

A ordinum, ad hoc a suis prioribus & guardianis, si conuentus ibi fuerint eorundem ordinũ deputati, seu inquisitores, vel inquisitor prauitatis hæreticæ duxerint eligendos. Instituti autem huiusmodi & electi possint & debeant hæreticos, & hæreticas capere, & eorum bona illis auferre, & facere auferri per alios, & procurare hæc tam in ciuitate, vel alio loco, quàm in tota eius iurisdictione atq; districtu plenarie adimpleri, & eos ducere & duci facere in potestatem diœcesani, vel eius vicarij, seu inquisitorum, vel inquisitoris.

Teneantur autem potestas, capitaneus, consules, seu rector, vel alij ad huiusmodi regimen deputati, quilibet in expensis communis, cui præest, facere duci eosdem hæreticos ita captos, quocunque diœcesanus, vel eius vicarius, seu inquisitores, vel inquisitor prædicti, in iurisdictione, vel districtu diœcesani episcopi, seu ciuitatis, vel loci voluerint illos duci. *Expensis communitatis hęretici capti deducantur.*

B Officialibus vero prædictis, plena fides de his omnibus adhibeatur, quæ ad eorum officium pertinere noscuntur, sine aliquo specialiter præstito iuramento, vbi duo, vel tres, seu plures præsentes fuerint ex eisdem. *Officialibus fides adhibeat.*

Porro cum officiales huiusmodi eliguntur, iurent hæc omnia exequi fideliter & pro posse, ac super his semper meram dicere veritatem. Quibus ab omnibus, in his quæ ad officiũ eorum pertinent, plenius pareatur. *Officiales iurent fideliter agere.*

Et tam dicti duodecim quàm seruitores & notarij prætaxati, simul vel diuisim plenariam præcipiendi, sub pœnis & bannis taxatis, & expresis in cõstitutionibus infrascriptis, quæ ad officium suum pertinent, habeant potestatem. *Officialiũ potestas.*

Possint autem officiales prædicti communitati, castri, burgi, seu villæ pręcipere sub pœna & banno vsque ad ducentas Marchas argenti & vltra ad arbitrium potestatis, seu rectoris ciuitatis, vel loci in cuius districtu, vel iurisdictione fuerint, ꝗ potestati, seu rectori, vel diœcesano, aut eius vicario, seu inquisitoribus, aut inquisitori hæreticorum præsentẽt infra præfigendum eis terminũ competentem, omnes hæreticos, & hæreticas, quos & quas sibi dicti officiales duxerint assignandos. Et potestas, seu rector a non seruantibus præceptum, pœnam, vel bannum huiusmodi exigere teneatur. C

Potestas autem, vel capitaneus, consules, seu rector, vel alij huiusmodi quocunque vocabulo censeantur, teneantur habere firma, & rata omnia præcepta, quę occasione officij sui fecerint duo ex ipsis, seu plures, & pœnas exigere non seruantium.

Quòd si dictis officialibus aliquo tempore, aliquod damnum contigerit in personis, vel rebus, pro suis officiis exequendis, a communi ciuitatis, vel loci per restitutionem plenariam seruentur indemnes. *Officiales seruẽtur indẽnes.*

D Nec ipsi officiales, vel heredes eorum possint aliquo tempore conueniri de his quæ fecerint, vel pertinent ad eorum officium, nisi secundum quod eisdem diœcesano, & inquisitoribus, vel inquisitori videbitur expedire.

Ipsorum autem officium duret tantummodo per sex menses: Quibus cõpletis potestas, vel quicunque ipsius ciuitatis, vel loci regimini præfuerit, teneatur totidem subrogare officiales secundum formam præscriptam, qui prædictum officium, secundum formam eandem, in aliis sex mensibus sequentibus exequantur. *Officiales quã to tpe durent.*

Sane ipsis officialibus dentur de camera communis prædicti, quando exiuerint ciuitatem, aut locum, pro hoc officio exequendo, vnicuique pro qualibet die duo solidi prouenien. senatus, vel imperialium in pecunia numerata: quos potestas, capitaneus, consules, vel rector, aut alius huiusmodi teneantur eis dare, vel dari facere, infra diem tertium postquam redierint ad eandem ciuitatem, vel locum. *Officialib' vnde satisfieri debeat.* E

Et insuper habeant tertiam partem bonorum hęreticorum, & receptatorum eorum, quæ occupauerint: & mulctarum, ad quas fuerint condemnati, secundum quod inferius continetur: Et hoc salario sint contenti.

Sed ad nullum aliud, quod istud officium impediat, vel impedire posit, vllo modo officium, vel etiam exercitium compellantur.

Nullum etiam statutum conditum, vel condendum, eorum officium vllo modo valeat impedire.

Et si quis horum officialium propter ineptitudinem, vel inertiam, seu occupationem aliquam, vel excessum, diœcesano & fratribus supradictis, visus fuerit amouendus: ipsum ad mandatum, vel dictum eorum, teneatur amouere potestas, capitaneus, vel quiuis alius huiusmodi prædictorum, & alium secundum formam præscriptam substituere loco eius. *Officiales qñ et per quos amouendi.*

Quòd

Officialium ini quorum pęna. Quòd si quis eorum contra fidem & sinceritatem officij sui in fauorem hæresis deprehensus fuerit excessisse, pręter notam infamiæ perpetuæ, quam tanquam fautor hæreticorum incurrat, per potestatem, capitaneum, consules, vel rectorem, seu alium similem, ad dicecesan. & dictorum fratrum vel inquisitorum, seu inquisitoris arbitrium puniatur.

Potestas vero militem suum, vel alium assessorem, si dicecesanus vel eius vicarius, aut inquisitores vel inquisitor auctoritate sedis Apostolicæ deputati, seu dicti officiales petiuerint, cũ ipsis officialibus mittere teneatur, & cum ipsis eorum officium fideliter exercere.

Omnes præstẽt auxilium officialibus. Quilibet etiam si præsens in terra vel requisitus fuerit, teneatur tam in ciuitate, quàm in iurisdictione & districtu quolibet dare ipsis officialibus, & eorum sociis consilium & auxilium, quando voluerint hæreticum vel hæreticam capere vel spoliare, aut inquirere, seu domum vel locum aut aditum aliquem intrare pro hęreticis capiendis, sub librarum vigintiquinque prouenien. vel imperialium pœna vel banno: vniuersitas autem castri vel burgi sub pœna & banno librarum quinquaginta: villæ vero viginti quinque prouenien. vel imperialium pro qualibet vice soluenda in pecunia numerata.

Pœna prohibẽtium ne hæretici capiantur. Quicunque autem hęreticum vel hæreticam, captum vel captam auferre de manibus capientium vel capiẽtis ausus fuerit, vel defendere ne capiatur: seu prohibere aliquem intrare domum aliquam, vel curtem, seu locum aliquem, ne capiatur & inquiratur ibidem, iuxta legem Paduæ promulgatam per quondam Fredericum olim Romanorum Imperatorem, publicatis bonis omnibus in perpetuum relegetur.

Domus in qua sunt hęretici destruatur. Et domus illa, a qua prohibiti fuerint, sine spe reædificandi funditus destruatur: nisi forte dicecesano, vel in eius absentia ipsius vicario vnà cum inquisitoribus seu inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi dicecesano, quando inquisitorum, vel inquisitoris præsentia de facili haberi non poterit, legitime constiterit, præfatę domus dominum in hoc casu penitus innocentem, & prorsus inculpabilem extitisse: ac etiam eum non esse credentem, vel receptatorem, aut defensorem, siue fautorem hęreticorum, seu de hæretica labe suspectũ.

Bona reperta in domibus hæreticorum capientiũ fiunt. Et bona quę ibi reperta fuerint, fiant capientium vel inquirẽtium, ac si hęretici fuissent ibidem inuenti: nisi forte prædictis, (vt dictum est) legitime constiterit per testes fide dignos & omni exceptione maiores ipsa bona esse aliarum personarum, quàm domini domus eiusdem.

Et tunc propter hanc prohibitionem vel impeditionem specialem burgus vel castrum componat communi, in cuius districtu est, libras ducentas, & villa libras centum, & vicinia tam burgi quàm castri, & ciuitatis libras quinquaginta prouenien. siue imperialium in pecunia numerata: nisi infra quintum diem ipsos defensores, vel defensorem hęreticorum potestati vel rectori captos duxerint personaliter præsentandos: vel nisi forsan per legitimas probationes dicecesan. vel in eius absentia ipsius vicario, vnà cum inquisitoribus, seu inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi dicecesf. quando inquisitorum aut inquisitoris præsentia de facili haberi non poterit, plene ac euidenter constiterit, quòd ipsum vel ipsos capere nullatenus potuissent: & eos ad captionem & pręsentationem huiusmodi faciendas, sufficientem & congruam adhibuisse solicitudinem & cautelam.

Hæretici seorsum ab alijs in tuto carcere custodiantur. Teneantur insuper potestas, capitaneus, consules, seu rector, vel alij huiusmodi, omnes hæreticos & hæreticas qui capti amodo fuerint, custodiri facere sub expensis communis ciuitatis vel loci cui præsunt, per viros catholicos ad hoc electos a dicecesano, si præsens fuerit, & fratribus supradictis, vel inquisitoribus seu inquisitore, in aliquo speciali carcere tuto & securo, in quo ipsi soli teneantur seorsum a latronibus & bannitis, donec de ipsis fuerit diffinitum.

Pœna assignãtium non hæreticos pro hæreticis. Si quando aliqui vel aliquæ non hæretici pro captis hæreticis, ipsis non contradicentibus fuerint assignati, vel se forsitan assignauerint, prædicti suppositi perpetuo carceri mancipentur: & hęretici nihilominus reddi & assignari cogantur. Et qui hunc dolum fecerint, iuxta legem prædictam bonis omnibus publicatis, in perpetuum relegentur.

Capti hæretici iudicibus ecclesiasticis præsententur. Teneantur insuper potestas, capitaneus, consules, vel rector, seu quiuis alij huiusmodi, cum bono & securo comitatu omnes hæreticos, quocunque nomine censeantur, infra dies quindecim postquam capti fuerint, dicecesano vel eius speciali vicario, seu hæreticorum inquisitoribus vel inquisitori præsentare pro examinatione de ipsis & eorum hæresi facienda.

Damnatos de hęresi recipiãt puniendos. Damnatos vero de hæresi per dicecesanum vel eius vicarium, seu inquisitores vel inquisitorem prædictos, potestas, capitaneus, vel alij eorũ supradicti, vel eius seu eorũ nuntius

A tius specialis, eos animaduersione debita puniendos sibi relictos statim recipere teneãtur.

Teneantur præterea potestas, capitaneus, cõsules, aut rector, vel alij huiusmodi, omnes hęreticos quos captos habuerint, cogere citra membri diminutionem, & mortis periculũ tanquam verę latrones, & homicidas animarum, & fures sacramẽtorum Dei & fidei Christianæ, errores suos expresse fateri, & accusare alios hęreticos quos sciunt, & bona eorum, & credentes, & receptatores, & defensores eorum, sicut coguntur fures & latrones rerum temporalium accusare suos complices, & fateri maleficia quæ fecerunt.

Vide schol. 118. lib. 3. in Directorium.

Domus autem in qua repertus fuerit hæreticus vel hæretica, sine vlla spe reædificandi, funditus destruatur: nisi dominus domus, eos ibidem procurauerit reperiri: & si dominus illius domus habuerit cum ea domos alias appendices, cum vna eademque domus interdum diuersis & cohærentibus mansionibus distinguatur, omnes illæ domus appendices,
B siue in domo illa, siue in eius appendicibus hæreticus, vel hæretica deprehensus fuerit, similiter destruantur: & bona quæ fuerint inuenta in domo illa, ipsiusque appendicibus (nisi forte legitime per testes fide dignos, & omni exceptione maiores, ipsa bona esse aliarum personarum quàm domini domuum earundem constiterit) publicentur, & fiant auferentium, nisi auferentes fuerint in huiusmodi officio constituti.

Domus in qua reperti sunt hęretici destruatur.

Et insuper dominus domus illius præter notam infamię perpetuæ, quam incurrat, componat communi ciuitatis vel loci quinquaginta libras prouenien. vel imperialium, in pecunia numerata: quam si non soluerit, in perpetuo carcere detrudatur.

Pœna eius in cuius domo reperti fuerint hęretici.

Quæ autem de domorum & appendicium destructione, bonorum publicatione, ac pęnarum impositione facienda, dominis domuum earundem præmissa sunt, volumus obseruari: nisi forte diœcesano, vel in eius absentia ipsius vicario, vnà cum inquisitoribus, seu
C inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi diœcesano, quando inquisitorum vel inquisitoris pręsentia de facili haberi non poterit, legitime constiterit præfatarum domorũ dños in hoc casu penitus innocentes, & prorsus inculpabiles extitisse: Ac etiã eos non esse credentes, vel receptatores, aut defensores, siue fautores hæreticorũ, seu de hæretica labe suspectos, quos nec in domibus vel appendicibus, nec in bonis eisdem, seu quouis modo puniri volumus: si vt dictum est, apparuerint innocentes.

Burgus autem ille seu castrum, in quo hæretici capti fuerint vel inuenti, componat communi ciuitatis vel loci in cuius districtu est, centum libras, & villa libras quinquaginta, & vicinia tam burgi, quàm castri & ciuitatis libras viginti quinque prouenien. vel imperialium, in pecunia numerata nisi infra quintum diem receptatores ipsorum captos præsentauerint potestati, siue cuiuis alij præsidẽti eiusdem regimini ciuitatis: nisi forsan per legi-
D timas probationes, diœcesano, vel in eius absentia ipsius vicario, vnà cum inquisitoribus seu inquisitore hæreticorum, vel soli ipsi diœcesano, quãdo inquisitorum vel inquisitoris præsentia de facili haberi non poterit, plene ac euidenter constiterit, ꝙ ipsos capere nullatenus potuissent: & eos ad captionem, & præsentationem huiusmodi faciendas, sufficientem & congruam adhibuisse solicitudinem, & cautelam.

Quicunq; vero deprehensus fuerit dare alicui hæretico, consiliũ vel auxilium seu fauorem, præter aliam pęnam superius & inferius prætaxatam, ex tunc ipso iure in perpetuum sit factus infamis, nec ad publica officia seu consilia, vel ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam intestabilis, vt nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad hęreditatis successionem accedat. Nullus præterea ei super quocunque negotio, sed ipse aliis respõdere cogatur. Quòd si forte iudex extiterit, eius senten
E tia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad eius audientiam perferantur. Si fuerit aduocatus, eius patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti. Credentes quoque erroribus hęreticorum, tanquam hæretici puniantur.

Pœna eorum qui hæreticis auxiliantur.

Testamenta eorum qui hęretici decesserunt, nullius volumus esse momenti.

Teneantur insuper potestas, siue capitaneus, consules, seu rector vel quiuis alius præsidens regimini ciuitatis vel loci: nomina virorum omnium qui de hæresi fuerint infamati vel banniti, in quatuor libellis vnius tenoris facere annotari: quorum vnum commune ciuitatis vel loci habeat, & alium diœcesanus, & tertium fratres Prædicatores, & quartum fratres Minores: & ipsorum nomina ter in anno in concione publica solemniter faciat recitari.

Nomina damnatorũ de hæresi in 4. libris annotentur.

Teneatur quoque potestas seu rector, vel quicunque regimini supradicto præfuerit, filios,

Filij damnatorum ad nullum

officiũ vel beneficiũ admittantur.

filios, & nepotes hæreticorum, & receptatorum, defenſorum, & fautorum eorum diligenter inueſtigare: eoſque ad aliquod officium publicum ſeu conſilium nullatenus admittere in futurum. A

Teneatur prætereа poteſtas ſeu rector, vel quiuis alius huiuſmodi regimini præſidens vnum de aſſeſſoribus ſuis, quem elegerit diœceſanus, ſi fuerit præſens, & inquiſitores ſeu inquiſitor prædicti auctoritate ſedis Apoſtolicæ deputati, mittere cum eis, quandocunque voluerint, in iuriſdictione ciuitatis vel loci ac eius diſtrictu. Qui aſſeſſor ſecundum quod prædictis inquiſitoribus, ſeu inquiſitori viſum fuerit, ibi tres aut plures boni teſtimonij viros, vel totam viciniam (ſi eis videbitur) iurare compellat, quòd ſi quos ibidem hæreticos ſciuerint, vel bona eorum, vel aliquos occulta conuenticula celebrantes, ſeu a communi conuerſatione fidelium vita & moribus diſsidentes, vel credentes, aut defenſores, ſeu receptatores, vel fautores hæreticorum: eos dictis inquiſitoribus ſiue inquiſitori ſtudeant indicare. B

Magiſtratus ſeculares terrã purgent ab hæretica fœditate.

Ipſi autem poteſtas, conſules, ſiue rector, ſeu quiuis alij regimini præſidentes, purgare teneantur ab hæretica fœditate ciuitatem vel locum, cui præfuerint, totamque terram, vel diſtrictum ſuæ ditionis, ſecundum leges per quondam Fredericum, olim Romanorum imperatorem, tunc in deuotione Romanæ Eccleſiæ perſiſtentem Paduæ promulgatas cõtra hæreticam prauitatem: & earum tenores facere in ſuis annotari capitularibus, nullis inde temporibus abolendos.

Condemnationum executio intra quot tempus fieri debeat.

Teneatur inſuper poteſtas, ſeu quiuis rector ciuitatis vel loci quocunque vocabulo nũcupetur, in deſtructione domorum & condemnationibus faciendis, & in rebus inuentis vel occupatis conſignandis & diuidendis, de quibus ſuperius dicitur, infra viginti dies poſtquam accuſatio ſiue denuntiatio facta fuerit, hæc omnia exequi cum effectu: & condemnationes omnes in pecunia numerata infra tres menſes exigere, & diuidere illas ſicut inferius continetur. Et eos qui ſoluere non poterint, banno maleficij ſupponere, & donec ſoluant, in carcere detinere. Alioquin pro his omnibus & ſingulis ſyndicetur ſicut inferius continetur. C

Inſuper teneatur vnum de aſſeſſoribus ſuis, quemcũque diœceſanus, vel eius vicarius, & dicti inquiſitores ſeu inquiſitor hæreticorum voluerint, ad hæc peragenda fideliter aſsignare, & mutare pro tempore, ſi eis viſum fuerit opportunum.

Pœnæ nullo modo relaxentur.

Omnes autem condemnationes vel pœnæ, quæ occaſione hæreſis factæ fuerint, neque per concionem, neque per conſilium, neq; ad vocem populi vllo modo aut ingenio, aliquo tempore valeant relaxari.

Bona hæreticorũ qualiter diuidantur.

Teneatur inſuper poteſtas, capitaneus, conſul, ſeu quiuis alius rector, omnia bona hæreticorũ, & receptatorum eorum, quæ per dictos officiales fuerint occupata, ſeu inuenta: & condemnationes pro his exactas: necnon & lignamina, lapides, & tegulas domorum & turrium, quę occaſione hæreſis deſtruentur: & bona tam mobilia, quàm immobilia, quæ eadem occaſione confiſcabuntur, diuidere tali modo. Vna pars deueniat in commune ciuitatis ſeu loci. Secunda in fauorem & expeditionem officij detur officialibus qui tunc negotia ipſa peregerint. Tertia ponatur in aliquo tuto loco, ſecundum quod dictis diœceſano, & inquiſitoribus vel inquiſitori videbitur reſeruanda, & expendenda per conſiliũ eorundem in fauorẽ fidei, & ad hęreticos extirpandos: non obſtante huiuſmodi diuiſioni ſtatuto aliquo condito, vel condendo. D

Bona hæreticorum cõfiſcata vendantur, & per quos.

Teneatur prætereа poteſtas, vel rector ciuitatis ſeu loci alterius, vendere bona fide, cũ conſilio & aſſenſu inquiſitorum vel inquiſitoris, bona quæ confiſcatur occaſione hęreticæ prauitatis, infra tres menſes poſt confiſcationem huiuſmodi: quod ſi non fecerit, præmiſſas pœnas eo ipſo incurrat. Et nihilominus inquiſitores, vel inquiſitor libere vendere illa valeat, inquiſito conſilio diœceſan. vel eius vicarij, ſi pręſens non fuerit, & duorum fratrum Prædicatorum & totidem Minorum ordinum, quos prior & guardianus, ſi conuentus ibidem fuerint, eorundem ordinum, ad hoc duxerint eligendos. Et emptores bonorum huiuſmodi illa libere ac licite habeãt & poſſideant: & verum ipſorum bonorum dominium, per emptionem huiuſmodi transferatur ad ipſos. E

Pœna nõ ſeruantiũ has cõſtitutiones.

Si quis autem de cetero aliquod iſtorum ſtatutorum, ſeu conſtitutionum attentauerit delere, diminuere, vel mutare, ſine auctoritate ſedis Apoſtolicæ ſpeciali: poteſtas, capitaneus, ſeu conſul, vel alius quiuis rector qui pro tempore fuerit in illa ciuitate vel loco, teneatur eum tanquam defenſorem hæreticorum publicum & fautorem, ſecundum formã

A præscriptam perpetuo publice infamare, atque punire in libris quinquaginta prouenientium vel imperialium, in pecunia numerata. Quam si exigere non poterit, eum maleficii banno supponat. De quo eximi non valeat nisi soluerit duplã dictæ pecuniæ quantitatẽ.

Teneatur sane potestas, siue capitaneus, consul, seu quiuis rector infra duodecim dies sui regiminis syndicare prçcedentem proximo potestatem, capitaneum, consulem, vel rectorem, & eius etiam assessores, per tres viros catholicos, & fideles, quos infra tres dies regiminis supradicti eligant vnà cum diœcesano fratres Prædicatores & Minores, à suis priore ac guardiano pariter assignati, seu inquisitores vel inquisitor hæreticæ prauitatis; de omnibus his quæ in statutis istis, seu constitutionibus & legibus antedictis, contra hæreticos & eorum complices editis continentur: & punire ipsos si excesserint in omnibus & singulis, quæ omiserint, & cogere restituere de propria facultate. Nõ obstante si per B aliquam licentiam consilii vel alterius cuiuslibet, a syndicatione fuerint absoluti. Iurabunt autem prædicti tres viri bona fide syndicare præfatos de omnibus supradictis.

Qui magistratum init præcedentem Potestatẽ syndicet.

Ceterum teneatur potestas, siue capitaneus, consul aut quiuis rector cuiuslibet ciuitatis vel loci, delere seu abradere penitus de statutis & capitularibus communis, quodcunq; statutum conditum vel condendum inueniatur contradicere istis constitutionibus seu statutis & legibus memoratis, siue quomodolibet obuiare. Et in principio & in medio sui regiminis hæc statuta seu constitutiones & leges ipsas in publica concione solemniter facere recitari: & etiam in aliis locis extra ciuitatem suam seu locum, sicut diœcesan. seu inquisitoribus siue inquisitori videbitur expedire.

Statuta his cõstitutionibus aduersa deleãtur.

Porro hæc omnia statuta seu constitutiones & leges præfatæ, & si quæ aliæ contra hæreticos & eorũ complices tempore aliquo auctoritate sedis Apostolicæ conderentur, in qua C tuor voluminibus vnius debeant tenoris cõtineri, quorũ vnum sit in statuto cõmunis cuiuslibet ciuitatis seu loci: secundũ apud diœcesanum: tertium apud fratres Prædicatores: quartum apud fratres Minores cum omni sinceritate seruentur, ne possint per falsarios in aliquo violari. Dat. Perusii III. Non. Nouemb. Pontificatus nostri anno primo.

Hæc constitutiones publice recitentur.

Eedẽ in 4. libris scribãtur.

De Cur.

Ger. p.

HONORIVS PAPA IIII.

Filij hæreticorum, credentium, receptatorum, fautorum, & defensorũ, qui ad Ecclesiam reuertuntur, & pro culpa cõmissa ad mandatũ Ecclesiæ pęnitentiã recipiunt, quã vel ipsi perfecerunt, vel prosecutioni eius instant, vel parati sunt dum viuunt ad recipiẽdam eandem, non obstante parentũ peccato, si non sint de hęresi suspecti D *& in deuotione ac fidelitate Ecclesiæ persistunt, ad oĩa secularia officia & beneficia, etiamsi dignitates existant, assumi libere valent: & si literati sint, ad omnes ordines possunt promoueri.*

HONORIVS Episcopus seruus seruorũ Dei, Dilecto filio fratri Galgano de Eugubio ordinis fratrum Minorũ Inquisitori hęreticę prauitatis in Ducatu Spoletan. Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1286.

EXHIBITA nobis dilecti filij Archioni militis nati quondã Philippi dicti Palmerij militis Spoletan. primo continebat, quòd olim significantibus fęlicis recordationis Alexandro Papa prædecessori nostro Inquisitoribus prauitatis hęreticæ per Italiã deputatis, quòd frequenter a sede Apostolica cõmittebatur eisdem, vt tam hæreticos credẽtes, fautores, & receptatores hæreticorũ quàm ipsorũ filios & nepotes priuandi dignitatibus, personatibus, officiis publicis & beneficiis ecclesiasticis E de diœcesanorũ vel eis absentibus vicariorũ suorũ consilio haberent liberã potestatem, & qualiter hoc deberet intelligi postulãtibus declarari præfatus prædecessor eisdem Inquisitoribus per suas duxit literas respondendum, quòd de filiis & nepotibus illorũ hæreticorum credentiũ & aliorũ huiusmodi qui modo tales esse probantur intelligendũ esse videbatur, Non autem illorum quos emendatos esse cõstaret, ac pro culpa huiusmodi ad mandatum Ecclesiæ pænitentiam recepisse quam ipsi vel iam perfecerant vel humiliter prosecutioni eius instarent vel parati fuerant dum viuerent ad recipiendum eandem. Verum licet Inquisitor prauitatis huiusmodi, tunc in partibus illis per sedem Apostolicam deputatus memoratum Philippum qui sibi confessus extitit, quòd cuidam hæretico reuerentiam fecerat quædam contra fidem proferendo catholicam priuauerit bonis suis, ac idem Philippus iniunctam sibi propter hoc ab eodem Inquisitore pænitentiam perfecerit reuerenter, ac tandem sicut vere catholicus receptis ecclesiasticis sacramentis viam

Confert ad c. statutum. 1. & 2. de hære. lib. 6. & vide lib. 3. adnot. in Directoriũ schol. 155. & sequ.

 fuerit

fuerit vniuersæ carnis ingressus,& ab Inquisitore præfato etiã absolutus,tamẽ. .Potestas A
Cõsilium & Commune Spoletan. dictũ Archionum eiusque filios occasione pręmissorũ ad officia ciuitatis Spoletan. ꝓ sua recusant admittere volũtate. Quare prelibatus Archionus nobis humiliter supplicauit, vt nos misericorditer attẽdẽtes, ꝙ idẽ Philippus sicut ꝑmittitur,tãq̃ uere Catholicus & fidelis Ecclesię Roman.decesit,eundẽ Archionũ & filios eius decerneremus iuxta premissum eiusdẽ prędecessoris responsum in aliquo puniri occasione hmõi non debere:sed eos ad oĩa secularia officia & beneficia ecclesiastica & dignitates,ac ad oẽs ordines impedimẽto hmõi nõ obstãte potius admittẽdos.Quia igitur de facto hmõi & ei⁹ circũstãtijs habere poteris notitiã pleniorẽ:Nos gerẽtes de circũspectione tua fiduciã in Dño specialẽ,præsentiũ tibi auctoritate cõmittimus & mãdamus,vt si diligẽti inquisitione pręmissa prędicta inueneris veritate fulciri, & tibi ẽt constiterit ꝙ præfati Archionus & filij nõ sint de hęretica prauitate suspecti,& in fidelitate ac deuotione Ecclesię supradictę persistant,super quibus oĩbus tuã intendimus cõscientiã onerare,auctoritate nostra denunties & declares, ꝙ ꝑ pręmissa vel eorũ occasione nichil eis posit obici vel opponi,q̃n ad oĩa secularia officia & beneficia ecclesiastica ẽt si dignitates existãt illis nõ obstãtibus assumi libere valeãt,& hj q̃ literati esse noscũtur,ad oẽs ordines promoueri, ꝓut secũdũ Deũ & honorẽ catholicæ fidei videris expedire. Quicq̃d aũt super his inueneris & duxeris faciẽdũ,nobis per tuas patẽtes literas harũ seriem continentes fideliter studeas intimare.Dat.Romę apud sanctam Sabinam v.Kalen. Decemb. Pontificatus nostri anno secundo. B

M. de Rocca.

IOANNES PAPA XXII. C

Argumentum in Extrauagantem sequentem.

Cum Dñs Ioannes Papa xxii.anno dñi 1321.per suã extrauagãtem,Cum inter nonnullos. condẽnauisset hæresim quæ dicit, Christum & Apostolos non habuisse aliquid in speciali nec etiam in cõi: & illam quæ falso asserit,Christo & eius discipulis,in his quæ ipsos habuisse scriptura testatur, nullum ius ipsis vtendi competiuisse,nec illa vendendi,aut donandi ius habuisse,Michael de Cesena Minister Generalis Fratrum Minorum ei contradixit, vnde ad refrenandam hanc effrenẽ audaciam anno dñi 1322.aliam extrauagantem dedit incipientem,Ad conditorem canonum. quas ambas cum idem impius Michael impugnasset,anno dñi 1324.idem dñs Ioannes tertiam emisit extrauagantem incipientem, Quia quorundam.in qua velut hæretici & Ecclesiæ rebelles declarantur,qui supradictis extrauagantibus,& contentis in eis contradicunt.ita scribit & vere noster Eymericus in Directorio inquisitorum par.2.q.15.veruntamen nec sic resipuit Michael de Cesena:nam is cum Okam & alijs suis complicibus,qui in hac extrauaganti memorantur, ausus est etiam in consistorio publico Auinione summo Pontifici in faciẽ resistere,& appellare:& rursus Pisis in Italia:& adhuc in ciuitate Mondensi in superiori Germania appellationes suas solẽniter publicare,& Dñm Ioãnem xxii.nõ Papã,sed hęreticũ, D & apostatã nuncupare.Iam impius hic Michael de Cesena in congregatione Parisiẽsi anno dñi 1328. ob id solemniter fuit depositus;sed tam rebellem ceruicem erexit,vt his omnibus non obstantibus se pro generali & catholico prædicaret, Papam autem apostatam hæreticum,& ipso iure Põtificia dignitate priuatũ, cuius impietatis literas, modo ad Capitulum Fratrum Minorum, nunc ad Ludouicum iiii.Bauarum se pro Imperatore gerẽtem, & ad alios destinabat,molitus omnia nefanda contra Papã, contra catholicam religionem , & contra manifestam Euangelij veritatem. is in hac pertinacia persistens fautores habuit & suarum hæresum complices Guilielmum Okam , Bonagratiam, Henricum de Chalem,& alios, ut dixi lib.2.Adnotationum in Directorium Scholio.31.Horum studium præcipuum erat in singulis Pontificis Romani extrauagãtibus errores (vt impijs videbatur) adnotare,sed benignus Pontifex filiali amore his respondebat, enitens semper eos ad gremium Ecclesiæ reuocare, nam eorum impijs appellationibus respondit etiam per extrauagantem quandam incipiẽtem,Quia E vir reprobus.quæ non est impressa. Insuper cum iussi essent non recedere à Romana curia, quæ tunc Auinione residebat,illi clam fugam arripiunt,& ad Petrum de Coruario Antipapam, & Ludouicum Bauarum eorum fautorem confugiunt:vbicunq; sunt,hæreses suas prædicare impie nõ verentur,vocati,& citati non accedunt,& ob id in eos publice hæc sententia per hanc decretalem lata est Auinione anno dñi 1330. atque hoc est huius extrauagantis argumentum, vt colligimus ex Eymerico,Platina, Sabellico,& aliis fide dignis scriptoribus . uita au te m functo domino Ioanne xxii.ẽt in Benedictum duodecimum impie debacchati sunt, vt dixi lib.2.Adno. in Directorium Sch.33.verũtamen tandem irritus factus est impiorum conatus,nã & infeliciter euaserũt & misere extincti sunt, & sancta Romana & catholica Ecclesia,aduersus quam nefaria moliebantur , perdurat, & vera & sancta Beati Francisci religio,quam impij demoliri conabãtur, inconuulsa manet,& obseruantia regularis muris optime munita.hæc est vis veritatis, vt semper maneat, mẽdacium enim impiorum licet ad tps persistat,detegitur tñ & corruit,& vt diuinitus scripsit Dauid:Sũt impij velut puluis,quẽ proijcit vẽtus à facie terræ.

A *Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Ministro generali ordinis fratrum Minorum, Salutem & apostolicam benedictionem*

NVPER in consistorio publico præsente multitudine copiosa fidelium contra Michaelem de Cesena olim generalem Ministrum ordinis fratrũ Minorum suis exigentibus culpis & excessibus, officio Ministeriatus priuatum, & de hæresis, ac scismatis criminibus condẽpnatum per nos sentẽtialiter, nec non & contra Guillielmum Okam Anglicum, Bonagratiam de Pergamo Conuersum, ac Henricum de† Talhen præfati ordinis, quendam processum edidimus tenoris & continentiæ subsequentis.

Edita anno Domini 1330.

Hic paulo post dicitur, Chalem.

B IOANNES episcopus seruus seruorum Dei, Ad futuram rei memoriam.

Dudum sicut ad communem omnium notitiam credimus deduxisse, contra Michaelẽ de Cesena olim ordinis fratrum Minorum Generalem Ministrum, hæreticorum fautorẽ & hæreticum, immo hæresiarcham notorium, qui ad nostram vocatus curiam super dictis criminibus, cuique sub excommunicationis ac depositionis ab officio & inhabilitationis ad quoscunque honores, dignitates, gradus & status ecclesiasticos pœnis & sentẽtiis, quas omnes & singulas ipsarum eum incurrere volumus ipso facto si contrarium attẽptaret, ne de ciuitate Auinionen. vbi cum eadem residebamus curia, sicut & residemus ad præsens, absque nostra licentia recederet, duximus inhibẽdum: Quique vnà cum Bonagratia Conuerso prædicti ordinis, qui suis demeritis exigentibus in prædicta curia arrestatus, ad sancta Dei Euangelia iurauerat, se de prædicta curia sine nostra licentia nullatenus recessu-
C rũ, ac Guillielmo de Okam eiusdẽ ordinis, contra quem super multis opinionibus hęreticalibus & erroneis, quas scripserat & dogmatizauerat, inquisitio in eadem pendebat curia, sibique propterea iniunctum fuerat, ne de dicta recederet curia sine nostra licentia speciali, furtiue recessit de ipsa cum duobus suis complicibus supra dictis, ac redire ad eam renuens legitime requisitus, ad præsentiam Petri de Coruario in Antipapam assumpti, & Ludouici de Bauaria sedentis in pestilentiæ cathedra festinauit suos dirigere gressus.

Michael de Cesena.

Bonagratia.

Guillielmus OKam.

Petrus de Coruario antipapa.

Ludouicus Bauarus.

Ne Michael ipse vir tam reprobus gloriaretur vlterius suæ prauitatis opera, absque condignis demeritoriis stipendiis præterire, ac ne plures etiam in sui erroris deuium traheret, ad quod sua tota intentio ferebatur, cum præmissa adeo essent notoria tam per facti euidentiam, quàm per plures ipsius literas ad partes diuersas directas, quarum aliquæ ad nostrum & fratrum nostrorum manus etiam peruenerunt, quod non poterant tergiuersa-
D tione aliqua occultari, de fratrum eorundem consilio, auctoritate Dei omnipotentis & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, exigente iustitia procedentes, Michaelem eundem ab officio dicti Ministeriatus depositum, fautoremque hęreticorum & manifestũ hæreticum & heresiarcham, ac scismaticum declarandum, necnon & fautorem hæreticorum & hæreticum, ac hæresiarcham ac scismaticum duximus condemnandum, priuantes eum officiis, dignitatibus, & honoribus quibuscunque, seu priuatum potius declarantes: ipsumque ab omni gradu deponentes, & priuilegio quocunque nudantes ecclesiastico, ac eum inhabilem ad præmissa reddentes, & quodlibet prædictorum, pœnis omnibus & sententiis spiritualibus & temporalibus, quibus diuino & ecclesiastico iure hæreticorum fautores, & hæretici, hæresiarchæ ac scismatici existũt obnoxij, plectentes eundem nihilominus, & eum velut talem eis fore obnoxium declarantes, vniuersis quoque Archiepisco-
E pis & Episcopis aliisque personis ecclesiasticis quibuscunque in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis & suspensionis ab officio & beneficio, quas non parentes incurrere volumus ipso facto, nec non priuationis, depositionis, inhabilitationis prælationum, dignitatum, officiorum & beneficiorum ecclesiasticorum pœnis & sententiis; & insuper omnibus & singulis ciuitatibus, terris & locis; ac vniuersitatibus, communitatibus, & personis aliis singularibus quibuscunque, cuiuscunque conditionis aut status existerent, etiamsi Imperiali, Regali, vel alia quacunque dignitate fulgerent, sub excommunicationis in personas singulares, & interdicti in ciuitates, terras, loca, eorumque communitates & vniuersitates, quas nisi mandatis & monitionibus nostris cum effectu parerent, incurrere volumus ipso facto, nec non priuationis priuilegiorum quorumcumque Apostolicorum & Imperialium, ac feudorum & bonorum, quæ ab eadem Roman. vel

Michael de Cesena officiys & beneficys priuatur.

Vniuersis sub grauibus pœnis interdicitur ne Michaeli de Cesena faueant.

quibusuis aliis ecclesijs vel Imperio obtinerent pœnis & sententiis, mandandum expresse duximus, & etiam inhibendum, ne prædictum Michaelem hæreticorum fautorem, hæreticum & scismaticum receptarent, defenderent, sibi adhærerent, obedirent, intenderent quomodolibet seu fauerent, aut præstarent per se vel alium seu alios, publice vel occulte, directe vel indirecte, auxilium, consilium vel fauorem: sed eum potius velut hæreticorum fautorem, ac hæreticum, & scismaticum, (& quantum in eo est) sanctæ Dei Ecclesiæ fideique catholicæ corruptorem, abicerent, abhorrerent, persequerentur, & si possent, caperent, ac fideliter custodirent subdendum ecclesiasticæ disciplinæ, prout hæc in processibus per nos habitis & publicatis hactenus, plenius continentur. A

Sane quia sicut fama notoriat publica, & facti euidentia in illis partibus manifestat Michael ac Guillielmus Okam & Bonagratia supradicti, nec nō & Henricus de Chalē dicti ordinis, cuius perfectio inter alia potest percipi, quia Ludouici de Bauaria se pro Imperatore gerentis, de diuersis dampnati hæresibus, Cancellarij officium diutius gerere non expauit, Quod quidem officium quantum professioni illorum qui se nichil habere asserunt in proprio vel communi; seque Christum pauperem nudi, sequi congruat, potest prompte prudens quilibet iudicare: in Alamanniæ partibus in diuinæ maiestatis contumeliam, fideique catholicæ læsionem, Ecclesiæque catholicæ præiudicium & contemptum non verentur hæreses publice prædicare, ac nonnullos fratres dicti ordinis illarum partium a deuotione Ecclesię, Ministrique generalis eiusdem ordinis obedientia retrahere, ac illos ad dictorum Ludouici & Michaelis hæresiarchæ obedientiam per captiones incarcerationes personarum, & eiectiones a suis conuentibus, spoliationes librorum aliarumque rerum ad vsum sibi assignatarum a suis superioribus, proscriptionem quoque publicam, minis & terroribus mortis, & aliis modis ausu temerario inducere & compellere non verentur. B C

Ludouicus Bauarus Cancellarij officium inique gerit.

Michael de Cesena, Okā, Bonagratia, & Henricus Chalem dogmatistę.

Nos considerantes attente quòd talium non est dissimulāda malitia, sed eorum potius elidenda superbia, ac eorum pertinax contumacia per semitas iustitiæ prosternenda, omnes & singulos qui contra nostros processus prædictos, eidem Michaeli fauerūt, aut vt Ministro obediuerūt, nisi ad obedientiam Ecclesiæ iam redierint, de fratrum eorundem consilio declaramus personas, videlicet, singulares excommunicationis, ac conuentus & vniuersitates interdicti sententias incurrisse: Michaeli interdicentes prædicto ne pro Ministro se gerat vlterius, ac Guillielmo & Henrico, ac Bonagratiæ prædictis, ne ei tanq̄ Ministro, nec aliàs nisi in casibus in quibus licet communicare cum hæreticis pareant, communicent vel intendant, sub pœna excōmunicationis quam incurrāt ipso facto, si contumaces mandatis nostris fuerint: præcipientes tam Michaeli quàm prædictis aliis, vt à consortio se dicti Bauari retrahant & ad vnitatem redire Ecclesiæ sublato cuiusuis moræ dispendio non obmittant. D

Pœna illorum qui Michaeli de Cesena fauerunt.

Et quia prædicti Guillielmus, Henricus, & Bonagratia, velut defensores diuersarū hæresum, sed illarum præcipue qua asserunt ꝙ Christus & Discipuli nichil habuerunt in proprio vel communi, nisi tantum simplicem vsum facti: & illius quæ asserit, quòd ad Imperatorem pertinet Papam deponere & alium subrogare, vehementer de hæresi sunt suspecti: ipsos & eorum quemlibet citamus per edictum peremptorium publicum, præsente hac fidelium multitudine copiosa, vt infra festum Ascensionis Domini exclusiue proxime subsequens, compareant personaliter coram nobis, facturi super præmissis velut notoriis, quod rationis fuerit: & sententiam, si ferri possit commode, audituri. Non intendentes propter prædictæ citationis edictum nos astringere, quin contra dictos Guillielmū Okam, & Bonagratiam, quos aliàs per edictum peremptorium publicum citauimus, vt certo termino diu est elapso, comparerent coram nobis personaliter sententiam audituri, ac propter eorum contumaciam fuerunt excommunicationis vinculo innodati, interim valeamus procedere prout suadebit iustitia, & viderimus expedire: eisdem expressius intimantes, quòd siue venerint siue non venerint, contra ipsos in dicto termino, vel quotiēs nobis visum fuerit, absque citatione alia ad præmissa procedemus pro vt rationis fuerit & viderimus expedire. E

Okam, Henricus, & Bonagratia vehementer de hæresi suspecti.

Citātur peremptorie supradicti.

Ceterum volumus, auctoritate Apostolica nichilominus decernentes, ꝙ processus noster huiusmodi, pręfatos Michaelem, Guillielmū, Bonagratiam & Henricū, ac alios quos contingere dignoscitur, adeo apprehēdat & arctet, ac si eis & eorum cuilibet personaliter publicatus & intimatus solemniter extitisset; quacunque constitutione contraria, per prædecessores

Processus hic arctat absentes.

A deceſſores noſtros Roman. Pontifices in contrarium edita non obſtante.

Et vt idem proceſſus & cõtenta in eo, ad ipſorũ Michaelis, Guillielmi, Bonagratiæ ac Henrici & aliorum, quos contingunt, notitiam deducantur, cartas ſeu membranas proceſſum continentes eundem, appendi ſeu affigi oſtiis ſeu ſuper liminaribus Maioris Auinionen. Eccleſiæ faciemus, quæ proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro præconio, & patulo indicio publicabunt, vt ipſi nullam poſſint excuſationem prætendere vel ignorantiam allegare, quòd ad eos non peruenerit, vel quòd ignorarint eundem, cum non ſit veriſimile, quo ad ipſos remanere incognitum vel occultum quod tam patenter omnibus publicatur. Dat. Auinion. 11. Non. Ianuar. Pontificatus noſtri anno quintodecimo. *Cartæ proceſſum continẽtes in publicis locis affiguntur.*

Et licet proceſſus ipſe ſufficienter publicatus extiterit, vt præfertur, tamen ex abundanti volentes eum in locis & domibus tui ordinis nichilominus publicari, diſcretioni tuæ B committimus & mandamus, quatenus per te vel alium ſeu alios eiuſdem ordinis, proceſſum eundem in ſingulis locis & domibus præfatis, diligentius publicare procures, faciens de publicatione ipſa inſtrumenta publica confici, quæ nobis ſtudeas fideliter deſtinare. Dat. Auinion. iiij. Idus Ianuarii, Pontificatus noſtri anno quintodecimo.

IOANNES PAPA XXII.

Argumentum in Extrauagantem ſequentem.

C Refert Nicolaus Eymericus in Directorio inquiſitorum par. 2. quæſt. 16. quòd poſtquam Ioannes XXII. condemnauit hæreſes de proprio & communi, quas Fraticelli ſeu Begardi pertinaciter defendebant, editis aduerſus eos duabus extrauagantibus quarum initia ſunt, Cum inter nonnullos. &, Quia quorundam. quæ leguntur hodie inter eius extrauagantes tit. de verborum ſignificat. protinus multi fratres Minores in partibus Tuſciæ, & inſula Siciliæ non obtemperantes prędictis extrauagantibus à vero ordine Beati Franciſci receſſerunt, ac ſibi in Miniſtrum Generalem elegerunt Henricum de Ceua, quem ille de Senis appellat, & propriam ſectam condiderunt, ad quam damnandam deinceps idem Dominus Ioannes Papa XXII. hanc decretalem incipientem, Glorioſam eccleſiam. edidit. Verum cum ego paulo diligentius ſeriem temporum inſpexiſſem, deprehendi rem aliter ſe habere, quia duæ illæ extrauagantes, Cum inter nonnullos. &, Quia quorundam. aliquot annis poſt hanc fuerunt editę: nam extrauagans, Cum inter nonnullos. edita eſt Pontificatus Domini Ioannis XXII. (vt vulgati codices habent) anno ſexto, nempe anno Domini 1321. extrauagans vero, Quia quorundam. Pontificatus ſui anno nono, videlicet anno Domini 1324. hęc D vero extrauagans facta eſt anno eius ſecundo, ſcilicet anno Domini 1317. quam ob rem non fuit poſtea edita, vt noſter Eymericus vir alioquin doctiſsimus ſcripſit. Sed non eſt mirandum: nam in chronologiis & ſerie temporum facillime erratur. Res ergo ita ſe mihi videtur habuiſſe, vt ex initio etiam huius reſcripti non obſcure colligitur; tempore Nicolai IIII. ad annos Domini 1290. diaboli aſtutia contra ipſos fratres Minores nitens ſeminare zizania, ęmulatores agitatos inuidia, & iracundia, & indiſcreta inſcitia concitauit, mordentes fratres eorum regulam quaſi illicitam, inobſeruabilem, & diſcriminoſam, caninis latratibus lacerantes. ita docet idem Nicolaus IIII. in cap. Exiit qui ſeminat. tit. de verborum ſignifi. lib. 6. (quod cap. in vulgatis codicibus male tribuitur Nicolao III. nam vt hinc colligitur Nicolai IIII. eſt) & propterea idem Nicolaus in prædicto cap. Exijt qui ſeminat. regulam Beati Franciſci explicans à maleuolorum iniurijs conatus eſt tueri; ceterum vt in principio huius extrauagantis. §. quorum vipereos. docet Dominus Papa Ioannes XXII. iniquorum nouitates compreſſæ fuerunt per Nicolaum, ſed non penitus extinctę & ſublatæ. E inde uero paucis annis interpoſitis tempore Clementis V. circa annos Domini 1310. ijdem illi maleuoli qui tantiſper quieuerant, aduerſus eandem ſanctam regulam & religionem Beati Franciſci acrius inſurgentes, diuerſas propoſuere querelas, vt hic etiam indicat Dominus Ioannes paulo poſt principium §. ſed horum. at Clemens V. horum iniquas uoces patienter tolerans eorum difficultates contra regulam prędictam explicuit, & denuo regulam approbauit, vt docet hic dominus Ioannes, & conſtat apertiſsime ex Clement. Exiui de paradiſo. tit. de verborum ſignifi. Attamen cum nullo modo contradictores huiuſmodi vellent obtemperare, ſe à vera regula & ordine Beati Franciſci ſeparantes, nouum ordinem inſtituere nituntur in partibus Italiæ, Sicilia, & alibi, aſſerentes ſe veram regulam Beati Franciſci ſeruare, ac ſe Fraticellos, ſeu Fratres de paupere vita, ac Bizochos, ſiue Biguinos nominarunt. Contra hos ergo qui Henricum de Ceua ſibi primum conſtituerunt Miniſtrum Generalem, Ioannes XXII. anno Domini 1317. die 23. Ianuarij hanc dedit decretalem: ac tandem in fine eiuſdem anni 1317. die 30. menſis Decembris, ordinem & ſtatum ipſorum plenius & clarius condemnauit per decretalem incipientem, Sancta Romana. quæ habetur inter extrauag. Ioannis XXII. tit. de relig. domibus. ac tale quidem eſt huius extrauagantis argumentum.

Frati-

Fraticelli autem multos alios errores præter eos qui hoc loco referuntur, profitebantur, quos lon- A
ga serie commemorat Eymericus in Directorio inquisitorum parte 2. q. 15. vbi vide quæ ibi dixi
schol. 31. Iam ex his quæ traduntur in hac extrauaganti intelligis vera esse, quæ tradit Eymericus in
Directorio parte 2. q. 15. 16. & 17.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, ac Dilectis filiis electis, ad quos literæ istæ peruenerint, Salutem & apostolicam benedictionem.

Edita anno Domini 1317. Pau. ad Ephe. cap. 5.

Psal. 44.

GLORIOSAM Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, quam Christus dilexit, pro qua semetipsum tradidit, vt ipsam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, Dauid propheta cunctis prælatam gentibus, spiritu reuelante cognouit, & splendorem tantæ dignitatis admirans, illum sub similitudine regalis fastigij demonstrauit dicens: Astitit regina ad dextris tuis in vestitu deaurato, circundata uarietate. nimirum ipsa Christi sponsa virgo mater Ecclesia, quia inclyto capiti suo domino Iesu Christo inuiolabilis fidei glutino copulatur, & eius imperio prona obeditione substernitur, cum illo vnum effecta, tam incomparabilis vnionis, merito rebus omnibus more regio principatur. Quæ dum pia, ac deuota religione terrena despicit, cælestia petit, omne sinistrum præmens, a dextris sponsi gloriosa consistit: & quia geminæ caritatis splendore omni ex parte rutilat, in vestitu aureo etiam, angelicis spiritibus admiranda coruscat. Cuius inestimabilis decor, quia vario viuendi genere in vna tamen caritate perficitur, quasi de vestis pulcherrimę varietate lętatur. B C

Inclytus Beati Francisci ordo in vniuerso orbe clarus.

In hoc igitur vestimento tam mirabili varietate distincto, Minorum fratrum sacer ordo, ab ipso suæ fundationis exordio, Almi Confessoris beati Francisci regulari traditione, & Apostolicę sedis auctoritate atque confirmatione indissolubili quadam textura cōnexus, fide clarus, spe validus, caritate profusus, humilitate placidus, obeditioni deuotus velut singulare iubar sanctitatis, exemplo ac doctrinæ verbo per vniuersum orbem claruit, & ecclesiastico decori multum vtilitatis & plurimum inclytæ alacritatis inuexit.

Iniqui, sacrum B. Francisci ordinem nitūtur euertere. 2. Corin. c. 11.

Verum quia humani generis inimicus, vbi virtutum segetes vberius videt exurgere, ibi scandalorum vepres & dissidiorum zizania satagit cumulatius seminare, nonnulli huius sacræ religionis solo nomine professores, dum altiora se petunt, dum præposteris & perturbatis gradibus citius ruituri, in magnis & mirabilibus supra se ambulare conantur, illius delusi fallaciis, qui se vt alios decipiat in lucis angelum transfigurat: sibi met ipsis ruinam, infirmioribus scandalum, solidioribus uero probationem & meritum pepererunt; pro viribus satagentes tam præclari ordinis vnitatem scindere, obnubilare famam, perturbare quietem. D

Dudum siquidem huiusmodi superstitiosi & discoli homines, in Prouincia Prouinciæ, aduersus communitatem præfati ordinis insurgentes, & se solos suosque Complices de obseruantia regulæ Beati Francisci mira uanitate iactantes, reliquam ordinis multitudinem, de transgressione regulæ, perperam iudicando notabant. Nonnullos prophanæ multitudinis, uerbis mendacibus & mentitæ sanctitatis obtentu, in sui erroris deuium adducentes.

Nicolai iiij. cōmissio de coercendis aduersarijs regulæ B. Francisci.

Quorum vipereos partus in ipso sui exortu fœlicis recordationis Nicolaus Papa IIII. prædecessor noster, ne in multorum perniciem alerentur, ad veritatis petram elidere cupiens, Generali Ministro, qui tunc temporis memorato ordini præsidebat, districte præcipiendo mandauit, vt huiusmodi præsumptores, disciplina debita coherceret, prout in literis ipsius prædecessoris nostri plenius continetur. E

Vanæ querela iniquorū cōtra ordinem Beati Francisci.

Sed horum pestilentissimas nouitates, hoc remedio compressas fuisse potius quam extinctas rediuiuus error enuntiat, & tristis experientia manifestat. Nuper enim nonnulli factionis superstites memoratæ, adiunctis sibi quampluribus de dicta Prouincia Prouincię, & Prouincia Tusciæ, & aliis diuersarum fratribus nationum, coram piæ memorię Clemente Papa v. prędecessore nostro, diuersas regulæ quæstiones, diuersasque contra vniuersitatem dicti ordinis proposuere querelas, & quasi ipsi soli ipsorumque Complices, beati Francisci regulam & perspicatius intelligerent & efficacius adimplerent, notam

actionis

A actionis contrariæ, in vniuersitatem præfati ordinis impie detorquebant.

Qui Clemens prædecessor huiusmodi homines benignitate magis quàm seueritate satagens emendare, illorum pestiferos conatus patientiæ virtute tolerans, prædictas quæstiones atque querelas pluribus Archiepiscopis, Episcopis & sacræ Thologiæ professoribus, & aliis iuris scientia præditis discretione dotatis examinadas commisit,& ad suam audientiam perferendas. Quibus diligenter & cum multa maturitate peractis, sæpe nominatus Clemens prędecessor, de veritate certior factus, præfatam religionem sanctam & (vt eius vtamur sermonibus) muris obseruantiæ regularis firmiter vndique asseruit circumclusam, & quædam quæ circa regulam dubium sensum afferre poterant,declarauit: districte præcipiendo mandans, vt dicti fratres qui contra præfatam communitatem ordinis huiusmodi quæstiones mouerant & querelas, ad Conuentus vnde discesserant B reuerterentur,& suis superioribus obedirent humiliter & deuote, harum quæstionū & querelarum prætextu,ad Romanam curiam de cetero minime reuersuri.

Vide Clemen. exiui de paradiso. de verb. signific.

B. Francisci religio sancta, et muris obseruātiæ regularis circumclusa.

Et vt ipsius salubris ordinatio ad optatum duceretur effectum,venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Ianuen. & Lucan. ac Bononien. Episcopis per suas literas demādauit, vt ipsi vel alter eorum per se seu alium vel alios, fratres illos de Prouincia Tusciæ qui occasione præfatæ discentionis & adhærentiæ, ad illicita laxatis habenis,quædam loca dicti ordinis in Prouincia Tusciæ constituta occupauerant, & occupata, temeritate dampnabili detinebant, suis aliàs obedire superioribus aspernātes, compellerent,ut eisdem locis, per eos occupatis,omnino dimissis, ad suorum superiorum obedientiam,qualibet exceptione & occasione postpositis reuerterentur,moraturi vbicunq; & sicut ijdem superiores ducerent disponendum.

Inobediētes ad suos superiores redire compelluntur.

C Quarum literarum auctoritate dilectus filius Bernardus Prior ecclesiæ sancti Fidelis iuxta Senas, cui præfatus Bononien. Episcopus super hoc commiserat vices suas, in ipsos fratres dicti mandati contemptores, eorum exigente contumacia, excommunicationis sententiam promulgauit, & eos fecit excommunicatos publice nuntiari.

Bernardus prior S. Fidelis

Qui ecclesiastica vincula non verentes, non absque temeritatis audacia,apostesiæ nota, mentisque vesania, contra apostolica mandata, & dicti ordinis instituta, se ad partes Insulę Sicilię transtulerunt, & inibi ab obedientia & vnitate dicti ordinis, & prælatorum eius se totaliter separantes, quasi memorati ordinis beati Francisci stabilem firmamque compaginem rescindere stolida præsumptione valerent, noui ordinis, immo abhominabilis horroris cassis conatibus,moliti sunt ponere fundamenta, tam detestabili turbæ prępficientes magis idolum, quàm prælatum, Henricum de Ceua dicti ordinis refugam, & D apostatam fugitiuum.

Fraticelli à vera B Francisci religione discedentes, nouum ordinē cōstituere moliuntur.

Henricus de Ceua apostata p̄latus eligitur à Fraticellis.

Et vt tam fœdo capiti membra cetera responderent,Prouinciales Ministros,Custodes præterea, & Guardianos eligere temeritate simili præsumpserunt, plurimos ad ipsorum sectam recipere, Prædicatores & Confessores assumere, eosdemque ad huiusmodi confessionis & prædicationis officium transmittere, loca etiam à locis fratrum ipsius ordinis semota, ad habitandum de nouo construere, seu constructa recipere,contra Roman. instituta Pontificum,in animarum suarum periculum aliorumque perniciem attēptantes,

Et vt ipsorum error veritas, & impietas religio putaretur,temeritate propria quosdam habitus cum paruis caputijs, curtos, strictos, insuetatos, & squalidos, simulationis conscios,irrisionis amicos,ac dissidii nō ignaros, discrepantes à communitate ordinis supradicti, assumere, & in simplicium cordibus, vt eosdem secum in deuium erroris adducE erent seminare,dictos habitus fore secundū regulam beati Francisci, & in ipsis solum pseudofratribus ordinem consistere famamque aliorum fratrum præfatæ communitatis, diuersis conuitijs lacerare, procaci impudentique uersutia præsumpserunt.

Quales habitus Fraticellorum seu Beguinorum.

Verum quia sic sunt casus mentis, vt primo quidem infelix animus per superbiam intumescat, & exinde in contentionem, de contentione in scisma, de scismate in hæresim, de hæresi in blasphemias infelici gradatione, immo præcipiti ruina descendat, prædicti temeritatis atque impietatis filij,vt habet fide digna relatio,ad eam sunt mentis inopiam deuoluti, quod aduersus præclarissimam & saluberrimam Christianæ fidei veritatē impie sentiunt, sacramenta Ecclesię veneranda contempnūt, & in gloriosum Ecclesiæ Roman. primatum, cunctis nationibus percellendum ab ipso conterendi citius impetu, cæci furoris impingunt.

Eymer. in Directo. par. 2. q. 16

Et ne aliquid prædictarum blasphemiarum tolerabile videatur, aut dubium, de pluri-

mis co-

mis eorum erroribus aliquos non latere, & perinde nocere valeant, præsentibus duximus annotandos. A

Primus error Fraticellorum duas fingit ecclesias.

Primus itaque error qui de istorum officina tenebrosa prorumpit, duas fingit ecclesias, vnam carnalem, diuitiis pressam effluentem diuitiis, sceleribus maculatam, cui Romanũ præsulem, aliosque inferiores prælatos dominari asserunt. Aliam spiritualem, frugalitate mundam, virtute decoram, paupertate succintam: In qua ipsi soli eorumque complices continentur, cui etiam ipsi spiritualis uitæ merito, si qua fides est adhibenda mendacijs principantur.

Refellitur primus error.

Ephes. 1.

Quæ impietas sic istis sceleratis est propria, vt à nulla hæresi possit esse sciuncta: Quippe omnes impij dum praue in fide sentiunt, dum ab vnitate ecclesię atque obedientiæ per contumaciam separantur, vniuersitatem fidelium carni, se ipsos vero spiritui seruire friuolis assertionibus mentiuntur: quorum dementiæ nihil adici posse, illi manifeste cognoscunt, qui sicut vnicum Christum prædicant, sic vnam ecclesiam profitentur, Doctore gentium attestante qui ait: Ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus eius. B

c. firmiter. §. vna vero. de sum. trin. & fi de catho.

Matth. c. 16.

Irenæus lib. 3. c. 3. aduersus hæreses.

Vna est igitur sancta vniuersalis apostolica, atque Romana Ecclesia, quæ non humana præsumptione, seu potestate nititur, sed diuina, & prorsus incommutabili auctoritate fundatur, cuius egregium primatum, si quis impie docendo negat, non solum criminosus aut scismaticus esse conuincitur, sed hęreticus impietatis suæ merito, diuina etiam atque humana ratione & auctoritate censetur. Quia peccatum paganitatis incurrit, quisquis dũ se Christianum asserit, sedi Apostolicæ obedire contempnit, cui inter cetera dona hoc priuata largitione concessum est, vt saluberrima fides quam beatus Petrus cælesti Patre reuelante cognouit, & immensa potestas quam ei in eodem apostolorum principe Christus indulsit, sic per legitimam Romanorum Pontificum successionem illibata decurrat, C vt illam vsque ad finem seculi, nec perfidia maculet, nec adulterini pastoris pontificium interrumpat. Quam velut validissimam nauem diuinæ gubernationis præsidio communitam, nec variarum opinionum, atque hæresum turbines, a suæ vnitatis compage diuellunt, nec tirampnice potestatis incursus, ad ima deprimit, quin potius & illos auctoritate atque veritate superans, & istos patientiæ uirtute supplantans, inter blanditias terrenę felicitatis, & asperitates seculi felici nauigatione media graditur, donec ad portum futuræ beatitudinis duce domino veniatur.

Genes. cap. 7. Matth. c. 3. Matth. c. 13. Matth. c. 13.

Ecclesiæ beneficia erga fideles.

Extrauagan. vnam sanctã. tit. de maio. et obedient.

In qua velut in Archa animalia munda atque immunda seruantur: sicut in Area frumenta paleis permiscentur: quemadmodum in sagena boni pisces & mali coeunt: vt in agro zizania & triticum simili germinatione succrescunt, nec tamen ipsam membrorum D infirmantium immunditia polluit, extollit leuitas, corrumpit nequitia, insolentia scindit, sed manens integra atque perfecta, adoptionis filios fide generat, verbo nutrit, auctoritate defendit, pænitentia purgat, patientiæ virtute supportat, nec illam diuitiarum cumulus suffocat, quia illis tanquam creatura Dei bona cum gratiarum actione bene vtitur, & aurum habet, non vt in illo finem constituat, sed vt necessitatem patientibus misericorditer largiendo succurrat. Extra quam salus esse non potest, quia natura non patitur, ratio non sinit, & diuina prouidentia non permittit, vt membrum quod a totius corporis vnitate seiungitur, virtuteque à vertice in corpus influit, aliqualiter vegetetur.

Quo fit vt apud istos vaniloquos, nec sancta paupertas, nec castitas munda, nec virtus possit esse perfecta, quia consequens est vt omni uirtute, omni bonitate priuentur, qui Deum virtutum, cuius est totum quod est optimum, per inobedientiam derelinqunt. E

Secũdus error auctoritatem aufert sacerdotibus.

Donatistarũ error, de quo B. Augustinus to. 6. in lib. de heresibus hæresi. 69. dixi lib. 2. adno. scho. 32. §. in qua re.

Secundus error, quo prędictorum insolentium conscientia maculatur, Venerabiles Ecclesiæ sacerdotes, aliosque ministros, sic iurisdictionis & ordinis clamitat auctoritate desertos, ut nec sententias ferre, nec sacramenta conficere, nec subiectum populum instruere ualeant uel docere: Illos fingentes omni ecclesiastica potestate priuatos, quos a sua perfidia uiderint alienos, quia apud ipsos solos (vt ipsi sompniant) sicut spiritualis vitæ sanctitas, sic auctoritas perseuerat. In qua re Donatistarum sequuntur errorem: Qui olim facto scismate ab vnitate ecclesiæ recedentes, ita in sua secta Dei gratiam dixerunt esse coactam, vt nullus eam recipere esset ydoneus qui non foret ipsorum scelere maculatus.

Quorum impietatem zelus fidelium illo in tempore sic extorruit, sic pia persecutione compressit, vt homines tam pestilenti contagione respersos, & censura ecclesiastica anathematis

A thematis mucrone feriret, & legum publicarum sanctio extremo iudicio prædampnaret. Quia dignum erat & æquum vt contra illos vtriusque gladii potestas exurgeret, qui auctoritatem ecclesiasticam a solo Deo traditam, & in perpetuum duraturam, profanis assertionibus abnegarent.

Manet igitur etiam istis reclamantibus, & usque ad finem seculi permanebit apud Romanum præsulem, sicut summa auctoritas sic immensa potestas, quam sicut gratis accepit, sic in eos quos in partem solicitudinis euocat, in vnitate fidei & Romanę sedis obedientia permanentes benigne refundit, tam fortiter atque suauiter moderamina indultæ potestatis exercens, vt in corpore Christi quod est ecclesia, a summo vertice vsque ad extrema vestigia, nichil per inobedientiam dissolutum, nichil relinquat ordinis confusione turbatum. Cuius suauissimum, sed ualidissimum iugum impii quia humiliter B gestare refugiunt, quod rebus non possunt lacessere, maledictis atque conuitiis non desistunt.

Romani Pontificis certa auctoritas & potestas.

Ephes. c. 1.

Tertius istorum error in Valdensium errore coniurat, quoniam & hij & illi in nullum euentum asserunt fore iurandum, dogmatizantes mortalis criminis contagione pollui, & pœna teneri, quos contigerit iuramenti religione constringi. Quorum blasfemias pietas Christiana condempnans non leuitate mota sed vtilitate, aut necessitate coacta, veritatem præteritorum, atque præsentium, & certitudinem futurorum, iurisiurandi religione confirmat, certissime tenens, quia nullatenus de suo genere potest esse peccatum, quod Christus exercuit, qui peccatum non fecit, sed peccatum omne sua passione dampnauit, iurauit etenim dominus, iurauit & apostolus Paulus: suæ operationis exemplo monstrantes ad hoc tantum iuramentum esse prohibitum ne iurandi facultas, frequentiam, C frequentia consuetudinem, consuetudo periurium introducat. Bonum est ergo iuramentum per quod veritas rerum diuino testimonio confirmatur, sed malum est illi qui eo male vtitur, & a malo infirmitatis humanæ est, vt aliquis verum proferens iurare cogatur.

Tertius error nullo modo iurandũ asserit.

Refellitur tertius error.

Hiere. c. 44.

B. Tho. 2. 2. q. 89. art. 2. dixi schol. 32. in Directo. par. 2.

Quarta huiusmodi impiorum blasfemia de prædictorum Valdensium venenato fonte prorumpens, sacerdotes rite etiam & legitime secundum formam Ecclesiæ ordinatos, quibuslibet tamen criminibus pressos, non posse conficere vel conferre ecclesiastica sacramenta confingit.

Quartus error sacerdotibus peccatoribus aufert potestatẽ consecrãdi.

Quorum vtrorumque dementiam ecclesiasticæ ueritatis doctrina redarguit & censura percellit, quoniam nil a bono maius nil a malo minus perficitur sacerdote, quia sacramentorum virtus non in merito consecrantis, sed in virtute sancti Spiritus & verbo D perficitur creatoris.

Cap. si iustus. 1. q. 1.

Quintus error sic istorum hominum mentes obcęcat, vt euangelium Christi in se solos hoc in tempore asserant esse completum, quod hactenus vt ipsi somniant obtectum fuerat, immo prorsus extinctum.

Quintus error quod euangelium in ipsis solis sit completum.

Quæ impietas sic tenebrosos Manichæorum calles oberrat, vt tamen Montani atque Priscillæ fœda vestigia non relinquat: illi enim promissionem Domini de Spiritu sancto non in apostolis sed in se ipsis completam esse asserunt: Isti euangelium Christi cuius uirtus in sancti Spiritus perceptione consistit, ita in se completum autumant, ut ab illius claro intellectu & vera obseruatione, vniuersitatem fidelium mentiendo secludant.

B. August. in lib. de hæresibus, hæresi. 46

Sancta vero ac vniuersalis Ecclesia talium hominum figmenta deridens firmissime te E net, & nullatenus dubitat, Spiritum sanctum iuxta fidele Saluatoris promissum in beatos apostolos die Pentecostes sic plenissime fuisse refusum, vt illos omnem veritatem, quæ ad salutem pertinet perfecte doceret, vt ipsos ad amorem Dei mirabiliter inflammaret, vt eosdem contra omnem temptationem munere virtutis firmitate muniret.

Act. c. 2.

Cuius Spiritus virtus ita sanctam Ecclesiam vsque ad finem seculi noua semper prole fœcundat, ut renatis fonte baptismatis vna sit fides mentium & pietas actionum; quod profecto non esset si sanctum Euangelium in quo Christianæ fidei regula continetur, omnibus esset clausum, & istis solummodo (quod cogitare impiissimum est) esset apertum.

Multa sunt alia quæ isti præsumptuosi homines contra coniugii venerabile sacramentum garrire dicuntur: Multa quæ de cursu temporum & fine seculi sompniant. Multa quę de Antechristi aduentu, quem iam iam instare asserunt flebili vanitate diuulgant. Quæ

Plures aliæ blasphemiæ et errores Fraticellorum.

omnia quia partim hæretica, partim insana, partim fabulosa cognoscimus, dampnanda potius cum suis auctoribus, quam stilo prosequenda aut refellenda censemus: Ipsa enim mendosa commenta seipsa destruunt, quia nec ratione vigent, nec auctoritate constant, nec aliqua verisimilitudine fulciuntur. In huiusmodi doctrinis variis & peregrinis sæpe nominati homines studia sua conterunt; Ad hæc simplicium corda blandis fictisq; sermonibus & simulatæ humilitatis prætextu attrahere moliuntur. Cupientes igitur quod dicti pestiferi homines, aut in melius commutato consilio a suis peruersitatibus resiliret, aut saltem alios perniciosis sermonibus & suæ prauitatis exemplo contaminare non possent, Carissimum in Christo filium nostrum Fredericum regem Trinacriç Illustrem hactenus rogauimus & monuimus per apostolica scripta mandantes, vt huiusmodi viros pestiferos & seminatores errorum, de prædicta insula expelleret, & penitus extirparet, & Ministris, Custodibus, seu Guardianis dicti ordinis Minorum cum ab eis super hoc requireretur, faciendo etiam si expediret sæpedictos pseudofratres capi, & eorum superioribus tradi captiuos, iuxta disciplinam ordinis corrigendos, studeret impendere fauorem, consilium & auxilium oportunum.

Præceptum factum Federico regi de persequendis pseudofratribus B. Francisci, siue Fraticellis.

Regis obedientia.

Ipse vero tanquam obedientiæ filius per suas patentes literas nostrarum literarum seriem continentes, singulis officialibus suis, per dictam Insulam constituris præcipiendo mandauit, vt ad capiendos huiusmodi falsos fratres Rectoribus dicti ordinis vt prædictæ nostræ literæ continebant, darent consilium, auxilium, & fauorem, quodq; ipsa mādata in nostris contenta literis, studerent executioni in omnibus demandare.

Pseudofratres ordinis B. Francisci nolunt Ecclesiæ mandatis obedire.

Quç præsentientes pestiferi memorati cum ad sinum piæ matris redire saltē ecclesiastica disciplina coacti humiliter debuissent, salubrem cohertionem & felicem necessitatem, quæ ad meliora compellit, fugæ præsidio declinarunt: Nonnullis eorum in locis abditis & latebrosis dictæ insulæ derelictis, qui suis fautoribus sub quorum defensione consistunt, pro mercede iniqui fauoris, peruersi dogmatis venena rependunt: Alij vero per loca infidelium discurrentes, mare & aridam circuire feruntur, vt vnū saltem faciant proselitum simul cum illis gehēnç ignibus applicandum: hii sunt quos Doctor gentium caute uitandos admonuit, dicens: Nemo vos seducat, volens in humilitate & religione angelorum, quç non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suæ: & non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministratum & constructum, crescit in augmentum Dei. Hij sunt diffidentiæ filij, Nubes sine aqua, quæ à ventis circunferuntur, sidera errantia, quibus procella tenebrarū reseruata est: qui iuxta Psalmistç vaticinium: Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant, errauerunt ab vtero; a ueritate scilicet Sanctæ matris Ecclesiç recedendo, locuti sunt falsa, vanos & varios errorum tribulos per diuersas regiones præsumptione dampnabili seminando.

Ad Colossen. cap. 2.

Psal. 81. & 57.

Quamobrem zelus fidei, feruor compassionis animarum, excitare debent corda omnium qui Christi nomine gloriantur, & ipsius Sanctæ Romanæ ac vniuersalis Ecclesiæ finibus continentur, vt contra istorum insaniam quasi contra publicam pestem valenter exurgant, nec eos in locis vbi Christianç religionis viget auctoritas, patiantur pacifice viuere, quos aduersus matrem & dominam suam, sanctam scilicet Romanam Ecclesiam rebellionis suæ calcibus & errorum blasphemijs conspiciunt insanire. Frustra enim vtantur nomine Christiano qui talibus impietatibus nō resistunt, & consequens est vt possint hæc credere qui possunt talia patienter audire.

Commonentur fideles vt præfatos iniquos persequantur.

Tantas igitur & tam graues insolentias, errores pestiferos, detestabiles blasphemias, in creatoris iniuriam, populi Christiani perniciem & nephariç operationis exemplum, per patientiam immo uecordiam tolerare nolentes, vniuersitatem vestram monemus sedule, hortamur attente per apostolica vobis scripta in virtute obedientiæ, districte prçcipiendo, mandantes quatenus præfato Henrico de Ceua aliisq; pseudofratribus qui ad memoratam Siciliç insulam hactenus confugerunt, nullum detis vel dari quantum in uobis est permittatis in prçmissis, consilium, auxilium, uel fauorem: quin potius ipsos velut apostatas excommunicatos, ipsius Ecclesiæ Romanæ rebelles scismaticos & peruersi dogmatis assertores, lupos graues gregi dominico non parcentes, a vestris finibus arceatis; capientes ipsos vel capi facientes, & captos tradentes Rectoribus sæpenominati ordinis fratrum Minorum, cum ab ipsis uel eorum vicariis Procuratoribus seu Nuntiis fueritis requisiti, per eos iuxta ipsorum demerita castigatione debita puniendos: dignum est enim ut apud illos patratorum scelerum pœnas soluant, qui ipsorum lubricos calles

Mandatum de capiendo Henrico de Ceua eiusque complicibus.

A & tortuosas semitas per patienriam longi temporis exploratius cognouerunt, a quorum sacro consortio per apostasiæ vitium recedentes omni pudore calcato non sunt confusi sanctam religionem, quæ ipsos in sinu suo fouerat pietate materna, dampnis afficere, maledictis pungere, conuitiis lacerare.

Proinde quia ea, quæ contra ius & fas atque ordinariam potestatem temeritas humana præsumit, in pœnam perturbati ordinis quamtotius debent iuris auctoritate & apostolica potestate conuelli: Nos quicquid in memoratis prouincia Tusciæ, insula Siciliæ, & vbicunque locorum per sæpedictos fratres, in personarum ad dictam sectam receptione in Generalis Ministri & Prouincialium, Ministrorum, Custodum, Guardianorum electione (si tamen electio dici posit) & in quibuslibet aliis communiter uel diuisim, sub religionis, conuentus, congregationis nomine vel colore, attemptatum B extitit, vel existit, nullius fuisse uel esse roboris, nullius extitisse uel existere decernimus firmitatis. vnde ipsa cassa, irrita, & nulla censemus, & nichilominus quatenus de facto processerant, auctoritate apostolica reuocamus.

Omnia gesta per Henricum de Ceua, & cõplices suos irrita denuntiantur.

Ceterum, quia verendum est ne hii præsertim qui per professionem licet fantasticam, ad prædictorum infame consortium transierunt, ipsorum errores sapiant, & alios pestifera contagione corrumpant, omnes & singulos per eos ad suam sectam receptos, maximeque professos ad uestram præsentiam, per censuram ecclesiasticam euocate, examinate de fide, de prædictorum erroribus, per vos vel alium seu alios caute diligenterque perquirere sine strepitu & figura iudicii, & de ipsorum complicibus atque fautoribus indagate, & si opus fuerit ipsos capi & detineri curate. & si quos inueneritis culpabiles, secundum canonicas sanctiones, pœna debita punire curate: Inuocato ad hoc si C opus fuerit auxilio brachii secularis: Contradictores & rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo.

Recepti ad religionem fantasticam Henrici de Ceua de fide examinandi.

Testes autem quos ad prȩmissa videritis euocandos, censura simili appellatione cessante cogatis veritati testimonium perhibere.

Testes euocentur & compellantur.

Volumus insuper & apostolica auctoritate decernimus, quòd quilibet uestrum prosequi ualeat negotium seu articulum etiam per alium inchoatum, quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento canonico impeditus, quodque a Dat. præsentium sit vobis & vnicuique vestrum in præmissis omnibus & eorũ singulis etiam non ceptis præsentibus & futuris, perpetuata potestas, & iurisdictio attributa, vt eo vigore eaque firmitate positis in præmissis etiam non ceptis præsentibus & futuris, contra prædictos procedere ac si iurisdictio uestra & cuiuslibet vestrum in prædictis omnibus & singulis per cita D tionem uel modum aliũ perpetuata legitimum extitisset, non obstantibus de duabus dietis edita in concilio generali, & fel. recor. Bonifacii Papæ viij. prædecessoris nostri per quas tam iudices quàm conseruatores a sede deputati prædicta, extra ciuitates & Dioc. in quibus deputati fuerint, procedere & vices suas cõmittere aut aliquos vltra vnam dietã a finibus suæ Dioc. trahere prohibentur, & aliis cõtrariis constitutionibus quibuscunq; seu si aliquibus sit indultum a sede prædicta, quod excommunicari, suspendi uel interdici aut extra certa loca trahi, uel ad iudicium euocari non posint per literas apostolicas nõ facientes & expressam ac de uerbo ad uerbum de indulto huiusmodi ac eorum personis & locis, nominibus propriis vel ordinibus mentionẽ, siue alia indulgentia dictȩ sedis generali vel speciali cuiuscunque tenoris existat, per quam uestræ iurisdictionis explicatio valeat in hac parte quomodolibet impediri, & de qua cuiusq; toto tenore habenda sit in E nostris literis mẽtio specialis. Dat. Auinion. x. kal. Februa. Pontif. nostri anno secũdo.

Auctoritas iudicum contra dictos pseudofratres seu fraticellos.

Bertrandus Cardinalis & Apostolicæ sedis Legatus, auctoritate apostolica Inquisitorem hæreticæ prauitatis instituit: cui eadem auctoritate concedit, vt procedat aduersus hæreticam prauitatem.

Insigne est hoc rescriptum, quo perspicitur forma, seu modus instituendorum inquisitorum.

Bertrandus miseratione diuina tituli sancti Marci presbyter Cardinalis, Apostolicæ sedis Legatus, ac Terrarum, & Prouinciarum Roman. Ecclesiæ in partibus Italiæ consistentium Reformator & Vicarius generalis, Dilecto in Christo fratri Ioanni Iacobi de Spello ordinis fratrum Minorum, Salutem in Domino.

Edita anno Domini 1347.

INTER solicitudines varias quibus ex officio iniunctæ nobis Legationis astringimur, solicite cogitare nos conuenit, vt officium hæreticę prauitatis exerceatur solicite, & personis talibus committatur, quod eorum sacro ministerio, errantes ad lumen redeant veritatis. Nuper siquidem Sanctissimus Pater & Dominus noster Dominus Clemens diuina prouidentia Papa vi. nos ad regnum Siciliæ & totam terram ipsius regni citra Farum, & Tusciæ, ac nonnullas alias partes & Prouincias in literis ipsius domini Papæ nobis super nostra Legatione concessis specialiter nominatas, commisso nobis plene legationis officio in eisdem pro urgentibus & arduis Ecclesiæ Roman. negotiis destinans, nobis concessit suas apostolicas literas in hæc verba. A

CLEMENS Episcopus seruus seruorum Dei, Dilecto filio Bertrando tituli sancti Marci presbytero Cardinali Apostolicæ sedis Legato, Salutem & apostolicam benedictionem. B

Plenam de tuæ probitatis & circunspectionis prudentia, & donis virtutum tibi concessis a Domino fiduciam obtinentes, te ad regnum Siciliæ ac Terras & Prouincias Ecclesiæ Roman. immediate subiectas, ceterasque partes alias Italiæ plenæ Legationis officio & aliis negotiis tibi per nos commissis, uariis & diuersis de fratrum nostrorum consilio prouidimus destinandum. Cupientes itaque negotium fidei sic solicite ubique dirigi, quod nichil circa illud inhonestum committatur quomodolibet vel sinistrum, vt per te vel alium seu alios, de Inquisitorum hæreticæ prauitatis infra terminos Legationis tuæ constitutorum excessibus inquirere, ac de illis quibusuis conquerentibus iustitiam facere, ac illos de quibus tibi videbitur a suis officiis remouere, & alios substituere ualeas. Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo plenam tibi concedimus tenore præsentium potestatem. Dat. Auinion. iiii. Id. Augusti, Pontificatus nostri anno quinto. C

Quarum literarum apostolicarum auctoritate, te quem largitor gratiarum omnium literarum scientia, & aliis multis virtutibus sicut fidedignorum testimonio accepimus, laudabiliter insigniuit, & in cuius affectu sicut firmiter credimus specialiter geritur quod fides catholica, extirpatis erroribus suscipiat incrementum: Inquisitorem hæreticæ prauitatis Prouinciæ sancti Francisci Vallispoleti vsque ad Apostolicæ sedis beneplacitum atque nostrum constituimus, tenore præsentium ac etiam ordinamus cum omnibus iuribus, honoribus, & priuilegiis a iure uel a sede Apostolica seu quibuscunque aliis concessis inquisitoribus illarum partium hæreticæ prauitatis, recepto prius a te corporaliter iuramento, quod officium ipsum ad honorem Dei sanctæque Roman. Ecclesiæ, & exaltationem catholicæ fidei diligenter & fideliter exercebis: Dantes tibi eadem auctoritate tenore præsentium, plenariam potestatem infra dictam Prouinciam inquirendi contra quoscunque hæreticos, uel de hæresi quomodolibet suspectos, fautores, receptatores & defensores eorum, ipsosque capiendi & detinendi condempnandi, absoluendi, liberandi, ac omnia alia & singula faciendi, quę ad huiusmodi inquisitionis officium de iure pertinere noscuntur, Mandantes eadem auctoritate præsentium tenore vniuersis & singulis eiusdem Prouinciæ Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Capitaneis generalibus & Officialibus vniuersis, & eorum Vicariis, ceterisque ecclesiasticis & secularibus personis sub excommunicationis, suspensionis & interdicti pœnis; vt tibi in ijs quæ ad huius Inquisitionis officium pertinere noscuntur, benigne pareant & intendant, ac cum per te requisiti extiterint, dent per se & alios prout oportunum fuerit consilium, auxilium, & fauorem. Nos enim sententias siue pœnas quas rite tuleris, ratas & gratas habebimus, ipsasque faciemus auctore dño inuiolabiliter obseruari. Per præsentem autem commissionem nostram nolumus nec intendimus Inquisitori aliàs per nos in dicta Prouincia deputato, in aliquo derogare, quominus idem Inquisitor officium ipsum possit & valeat sicut prius libere exercere. Dat. Arian. ix. Kalen. Septembr. Pontificatus eiusdem Domini Clementis Papæ vj. Anno Sexto.

Qualiter hæc clausula accipi debeat explicui lib. 3. adnotat. in Directoriũ schol. 76.

D

E

Io. de Aquam. f.

INDEX
IN LITERAS APOSTOLICAS.

A

Abiurent hæreſes qui de illis fuerunt conuicti. pag.49.B
Abiurationis formula quid contineat. pag.49.B
Abiurare aut ſatisfacere nolẽtes puniantur,& qualiter. pag.49.C
Abiuratio in ſcriptis fiat,& per quẽ ſit ſcribenda. pag.91.E
Abiurationi quis ſubſcribere debeat. pag.91.E
Abſentes ſubſunt etiam iuriſdictioni inquiſitorum. pag. 28.C
Adrianus Papa ſextus Frederico Saxoniæ Duci perſuadet ne Luthero faueat. pag.76.& ſeq.
Aduocati defendentes hæreticos,niſi deſiſtant,morte plectantur. pag.15.C.& pag.145.A
Aduocati & iudices fauentes hęreticis fautoribus &c. ſuis officiis priuantur. pag.20.A
Anima rationalis immortalis eſt,& vere humani corporis forma. pag.58.C.D.E
Apoſtolicæ ſedis cura in extirpandis hæreticis. pag. 11.D
Apoſtatarum pœna. pag.18.B.& pag.147.D
Appellationis beneficium hæreticis interdictum. pag. 3.E
Appellationes hęreticorum, fautorum,&c. non audiantur. pag.19.E
Appellationis remedium hæreticis denegatum. pag. 15.C. & pag.145.B
Arma qualibus hominibus concedere debeant inquiſitores. pag.39.B
Articuli damnati Ioannis Vvicleff. pag.43.& 44
Aſſertio omnis veritati reuelatæ contraria damnatur. pag.58.E
Aſſertores propoſitionum quarumlibet veritati reuelatæ contrariorum, vt hæretici puniantur.pag.58.E
Aſſeſſor quatenus cum inquiſitoribus mittendus. pag.9.D.pag.33.E. & pag.154.A
Aſſeſſoris cum inquiſitoribus miſſi quales partes. pag.9.D.E pag.34.A. & pag.152.A
Aſſeſſor quando aſsignandus,& mutandus. pag.10.A

B

Banniti ſunt hæreticorum credentes, fautores, &c. pag.17.E. & pag.147.C
Baſileenſi concilio fauentia per Pium ij. retractantur. pag.51.& ſeq.D
Beati Franciſci religionem iniqui impugnant tempore Nicolai iiij. pag.157.& pag.158.C
Beati Franciſci ordinem multi Pontifices laudant & confirmant. pag.157.
Beati Franciſci ordini aduerſantes Nicolaus iiij. iubet coerceri. pag.158.E
Beguini, vide in voce Fraticelli.
Beneficia obtinentes ad preces hæreticorum, fautorum,&c. illis priuantur, & ad alia non admittuntur. pag.20.B
Beneficia propter hæreſim vel ſchiſma vacant. pag. 102.A.B
Beneficia ob hæreſim vacantia ordinationi ſedis Apoſtolicæ reſeruantur. pag.115.
Beneficiorum impetrationes non comprehendunt beneficia ob hæreſim vacantia,niſi &c. pag.115.
Bibliopolæ & librorum impreſſores, & venditores quid debeant obſeruare. pag.88.& 89.
Bibliopolę,impreſſores, & quiuis alij libros prohibitos inquiſitoribus aſsignent. pag. 110.
Bonagratia damnatus. pag.155.& 156.
Bona inuenta in domibus vbi erant hæretici publicentur. pag.9.B
Bona hæreticorum qualiter diuidantur. pag.10.A pag.34. & pag.152.
Bona hæreticorum cõfiſcata. pag.17.D.& pag.147.A
Bona reperta in domibus in quibus inuenti ſunt hęretici, quatenus & qualiter publicanda. pag.25.C.D
Bona hæreticorum confiſcata vendantur. pag.34.D & pag. 152.D.E
Bona confiſcata ob hęreſim vendunt Inquiſitores, & pretium ſeruant ad opus Romanæ Eccleſiæ. pag. 141.D.E
Bulla contra hæreticos & ſchiſmaticos. pag.101.
Burgus in quo ſunt inuenti hęretici qualiter plectatur. pag.9.B.pag.33.C. & pag.151.C

C

Cardinales Inquiſitores generales,contra quoſlibet prælatos etiam abſentes hæreticos vel ſuſpectos procedere poſſunt. pag.108
Cardinales Inquiſitores generales cauſas iam deciſas reaſſumere poſſunt. pag.113.& 114.
Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus omnes principes

cipes obediant in concernentibus suum officium. pag. 116.
C. vt inquisitionis de heret. lib. 6. reuocatur. pag. 42. C
Carceri perpetuo mancipandus, hereticus deprehensus si reuertatur. pag. 15. C. & pag. 145. A
Cathari Patareni, &c. vide hæretici.
Cautionem pecuniariam à redeuntibus possunt exigere Inquisitores de fide tenenda. pag. 14. B
Citationes committere aliis possunt Inquisitores & testium examinationes. pag. 28. C
Citetur suspectus vel diffamatus de hæresi personaliter de fide responsurus. pag. 48. C. D
Clerici hæretici degradentur priusquam tradantur curię seculari. pag. 3. C
Clericus ob fautoriam hæreticorum omni officio & beneficio deponendus. pag. 3. D
Clerici hæretici degradandi, vt puniantur. pag. 19. D
Clerum & populum aduocant Inquisitores. pag. 28. C
Concilia prouincialia contra hęreticos edita obseruanda. pag. 123. col. 1. D. E
Condemnationes ob hęresim factas intra quantum tempus exigendæ. pag. 9. E. pag. 34. B. & pag. 152. B
Condemnationes ob hęresim factæ nullo modo remittuntur. pag. 10. A. pag. 34. & pag. 152.
Condemnatorum de hęresi terras defendentes, vt defensores hęreticorum coercētur. pag. 140. C. & seq.
Confiscata bona. vide bona confiscata.
Commissio specialis facta diœcesanis procedendi contra hęreticos non impedit Inquisitorum iurisdictionem. pag. 27. D
Constitutiones Innocentij Papę iiij. contra hæreticos. pag. 6. E
Constitutiones Innocentij iiij. in capitularibus ciuitatum conscribantur. pag. 7. A. & pag. 30. B. & pag. 148. A. B
Constitutiones in hęreticos editę in quatuor libris scribantur & custodiantur. pag. 10. C. D. pag. 35. & pag. 153
Constitutiones Innocentij iiij. contra hęreticos in aliquibus capitibus ampliantur. pag. 22. E. & pag. 23. A. B. & D. E pag. 24. A. B
Constitutionum Innocentij iiij. nonnullos dubios articulos declarat Alexander iiij. pag. 25
Constitutiones Innocentij iiij custodiant magistratus seculares. pag. 142. D. E
Consuetudo approbata & rationabilis cuiuslibet inquisitionis obseruanda. pag. 124. col. 1. B
Consuetudo priuilegium & iurisdictionem tribuit. pag. 124. col. 1. C. D
Consuetudo quando dicatur canonibus pręponderare. pag. 124. col. 1. E
Cōsuetudo rationabilis quę dicatur. pag. 124. col. 2. A
Contradictores sibi possunt Inquisitores inuocato brachio seculari coercere. pag. 29. A
Conuenticula secreta celebrari prohibentur. pag. 2. E
Conuersi ex Iudęis. vide Neophiti.
Credentes hęreticorum hęretici iudicantur. pag. 3. C & pag. 19. D
Credentes hęreticorum erroribus, vt hęretici puniantur. pag. 9. C
Crucesignatorum indulgentia. pag. 19. B
Crucesignati à quibus censuris possint per Inquisitores absolui. pag. 21. A. B
Crucesignati tempore interdicti sacramenta ecclesiastica recipiunt. pag. 21. C
Crucesignatorum vota Inquisitores commutant. pag. 21. C
Crucesignatos vouentes se daturos auxilium contra hęreticos recipiant Inquisitores. pag. 50. C
Crucesignati qualem indulgentiam consequantur. pag. 50. C
Crucem Domini conculcantes per Inquisitores puniantur. pag 81. D. E
Crucesignati morientes tempore generalis interdicti ecclesiastica sepultura donantur. pag. 84. A
Crucesignatorum priuilegia numerantur & conformantur. pag. 84
Crucesignatorum societas confirmatur. pag. 119
Crucesignatorum priuilegia confirmantur. pag. 119

D

DAEmonum dicere responsa licere expectare, hęreticum est. pag. 56. & 57.
Dęmonem inuocantes, & eum in suum dominum assumentes per Inquisitores puniantur. pag. 81. D. E & pag. 82
Decreta inquisitionum obseruanda. pag. 123. col. 1. C
De extrauaganti cum dubitatur quid faciendum. pag. 124. col. 2. E & pag. 125. col. 1. A
De plano procedunt Inquisitores. pag. 28. C
Defendentes terras condemnatorum de hęresi, vt defensores hęreticorum & fautores coerceantur. pag. 140. C. & seq.
Defensores hęreticorum excommunicati. pag. 3. C
Degradandus est perpetuo immurandus, si sit in sacris constitutus. pag. 133. B
Delegatus, an subdelegatus existat, quem Inquisitor elegit. pag. 133. A
Delentium leges contra hęreticos pœna. pag. 10. B pag. 34. & pag. 152
Delinquentes inquisiti de hęresi, de aliis criminibus iudicandi, prius per Inquisitores iudicentur suspensa aliorum criminum cognitione. pag. 116. E
Disputatio de auctoritate & robore extrauagantium. pag. 121
Diuinationes & sortilegia quatenus iudicet Inquisitor. pag. 132. C
Diuinitatem conceptionem de Spiritu sancto, aut mortem Iesu Christi negantes coercentur, & qualiter. pag. 99. & 100
Diuisio condemnationum ratio hęresi qualiter fiat. pag. 10. A. pag. 34 & pag. 152
Domestici non admittuntur ab excusando domesticos in crimine hęresis. pag. 134. B
Domini temporales nolentes purgare terras suas ab hęretica prauitate quales pœnas subeant. pag. 17. E & pag. 147. C
Domini temporales Inquisitoribus diligenter auxilientur. pag. 42. C
Domus à qua prohibiti sunt hęretici ne capiantur destruatur. pag. 8. D. pag. 32. B. & pag. 150. B
Domus contīguę etiam diruantur. pag. 9. B
Domus in qua reperti sunt hęretici diruantur. pag. 9. B pag. 33. A. & pag. 151. A
Domus eius in qua erant hęretici dominus qualiter puniatur.

puniatur. pag.9.B.pag.33.A.B.& pag.151.B
Domus hęreticorum diruantur. pag.18.A & pag. 147.D
Domorum dirutarum materia qualiter diuidenda. pag.22.B
Domus hęreticorum cum iubentur destrui idem de turribus intelligitur. pag.22.B
Domum in qua reperti sunt hęretici esse destruendam qualiter intelligatur. pag.25.C.D
Domorum appendicia quando diruenda ob crimen hęresis. pag.25.E
Domus contiguę quatenus destruendę. pag.25.E
Donatistarum error. pag.160

E

Ecclesia vna vere asseritur contra Fraticellos. pag. 160
Ecclesiam catholicam hęreticorũ voces non diuellunt à sua compage. pag.160.C.& seq.
Ecclesia catholica malos bonis permixtos complectitur. pag.160.D
Ecclesię beneficia erga fideles. pag.160.D
Electi per Inquisitorem vt procedant contra hęreticos, aut sint delegati, vel subdelegati. pag. 133.A.
Eleemosynę ab hęreticis & fautoribus & ceteris nõ recipiendę. pag.3.E
Emendare errores, non pertinaciter defendere bonorum consuetudo. pag.51.E
Episcopus studeat de suis diœcesibus hęreticos exterminare. pag.1.D
Episcopus coerceat habentes commercium, aut familiaritatem cum hęreticis. pag.1.D
Episcopus etiam per magistratus seculares curet hęreticos extirpari. pag.1.D
Episcopi prouideant Inquisitores in expensis de pœna pecuniaria exacta à redeuntibus. pag. 14.C.D
Episcopi exhiberi sibi iubent statuta impedientia negotium inquisitionis, quę resecant seu moderant. pag.24.D.E
Episcopus in sententia ferenda requirendus. pag. 27.E
Episcoporum & Inquisitorum negligentium purgare terram ab hęreticis pœna. pag.43.B
Episcopi requirendi in priuatione beneficiorum. pag. 133.D
Episcopi & ceteri ecclesiarum prelati inquisitoribus assistant & faueant. pag.135.B.& seq.
Errores contra fidem qualiter deprehendantur. pag. 70.D
Euangelium in se solis esse completum mentiuntur Fraticelli. pag.161
Examinationes testium committuntur. pag.28.C
Excommunicati declarati per Inquisitores, magistratus seculares banno supponant. pag.12.E
Excommunicati ratione hęresis, aut alia de causa & ceteri inhabiles testimonium dicunt fauore fidei in causa heresis. pag.142.A.& seq.
Exempti quilibet & priuilegiati hęretici vel suspecti Inquisitoribus subduntur. pag.106.& 107.
Exercitum congregat Viterbum contra hęreticos. pag. 141.A.& seq.
Expensę Inquisitoribus vnde possint Episcopi ministrare. pag.14.C.D
Expensę ad prosecutionem sancti officij vnde possint ministrari. pag.134.E.& pag.135.A
Extrauagans Innocentij iiij. ad extirpanda confirmatur. pag.50
Extrauagantes cur sic appellatę. pag.121.col.1.C
Extrauagantium disputatio à quibus habita. pag. 121.col.1.D
Extrauagantes in hereticos latę validę sunt quamuis extra iuris corpus ferãtur. pag.121.col.2.B.C
Extrauagantes cum certę sunt, iuri communi prępondérant. pag.124.col.2.E
Extrauagantium auctoritas quot modis probetur. pag. 125.col.2.B
Extrauagans probatur ex pendenti plumbeo. pag. 125.col.2.B.C
Extrauagantes quas habui ex archiuo inquisitionis Bononiensis plumbum appensum habent. pag. 125.col.2.E
Extrauagans reperta in publico archiuo fidem facit. pag.125.col.2.E.& pag.126.col.1.A
Extrauagantes repertę in regestis Pontificum bibliothecę vaticanę certę sunt. pag.126.col.1.A.B
Extrauagans à notario subscripto, &c. fidem facit. pag. 126.col.1.C
Extrauagantes in hereticos editę, an vt leges generales seruari debeant. pag.126.col.1.D.E
Extrauagans vni Inquisitori missa omnibus loquitur in causis similibus. pag.126.col.2.C.D
Extrauagantes in hęreticos editę non extinguntur cum conditore. pag.127.col.1.A.B
Extrauagantis essentia non requirit quòd sit perpetua. pag.127.col.1.C.D
Extrauagans quandoque ratione materię de qua agit vni soli loco conuenit. pag.127.col.1.E
Extrauagantium multiplex vtilitas. pag.127.col.2.A. & seq.
Extrauagantium contra hereticos editarum lectioni diligenter incumbant Inquisitores. pag. 128.col.1
Extrauagantes quando dicantur decretis titulorum de hęreticis obuiare. pag.122.col.2.C.E

F

Falso relicto, omni tempore verum est amplectendum. pag.54.B.C
Familiares Inquisitorum quales esse debeant. pag. 39.B
Familiares non sunt testes idonei ad excusandos domesticos in causis fidei. pag.134.B
Fautores hęreticorum excommunicati. pag.3.C
Filij hereticorum fautorum, &c. ad nullum beneficium, vel officium admittendi. pag.4
Filij hęreticorum & ceterorum huiusmodi ad nullum officium, seu consilium admittantur. pag.9.D.pag.33.E & pag.151.E
Filij hęreticorum fautorum, &c. vsque ad secundã generationem officiis & beneficiis priuantur. pag.15.E & pag.145.C
Filij reuelantes patres hęreticos pœnas effugiunt à iure

à Iure latas contra eos. pag.15.E.& pag.145.D
Filij fautorum detegentes hæreticos, famæ restituuntur in premium fidei. pag.17.B.& pag.146.E
Filiis hæreticorum sponte venientium & confitentium peccata sua integre iuris pœnæ remittuntur. pag.91
Filij offendentium res, statum, & personas officij Inquisitorum acriter puniuntur. pag. 117. & pag. 118
Filios & nepotes hæreticorum, fautorum, &c. officiis & beneficiis priuari qualiter intelligatur. pag. 133.C.D
Filij eorum qui cum morerentur, vocarunt hæreticos consolatos, an & quando admittantur ad excusandos parentes. pag.134.A.B
Filij hæreticorum, credentium, receptatorum, &c. si parentes conuertantur, ad officia & beneficia etiam dignitates assumi libere possunt. pag. 153.D.E
Filij hæreticorum fautorum, &c. conuersorum, si fideles sint, ad omnes ordines possunt promoueri. pag.153.& 154
Finis viri Christiani qualis. pag.55.B
Forma interrogandi hæreticos, aut suspectos de hæresi. pag.46.C
Forma instituendorum inquisitorum. pag.
Franciæ Rex studet vt Talmud comburatur. pag. 5.D
Fratribus de ordine Minorum prædicantibus verbum Dei in terris infidelium multa concessa priuilegia. pag.130.& 131.
Fraticelli nouum ordinem conantur instituere, & quales eorum habitus. pag.159.C.& seq.
Fraticelli sacerdotibus auferunt omnem potestatem, quia non sunt de sua secta. pag. 160.E
Fraticelli duas fingunt Ecclesias. pag.160
Fraticellorum errores quinque recitantur, & refelluntur. pag.160.& seq.
Fraticellorum tertius error nullo modo iurandum asserit. pag.161
Fraticellorum error asserentium Euangelium in se solis esse completum. pag.161
Fraticellorum plures blasphemiæ. pag.161
Fraticelli impie mentiuntur dicētes sacerdotes peccatores non posse consecrare. pag.161.
Fraticelli iubentur capi & coerceri. pag.162
Fraticelli nolūt Ecclesiæ mādatis obedire. pag.162
Fraticellorum phantasticā religionem qui fuerunt professi examinari de fide iubentur. pag.163
Fraticellos iudicaturi quam haberent potestatem. pag. 163
Frederici leges contra hæreticos obseruentur. pag. 6.D
Frederici leges editas contra hæreticos obseruent magistratus seculares. pag.10.E.& pag. 11.A
Fredericus Romanorum Imperator leges tulit in hæreticos. pag.14.E
Frederici leges contra hæreticos confirmantur. pag. 15.A
Fredericus Saxoniæ dux impie fauet Luthero. pag. 76.& seq.
Fredericus Siciliæ rex Fraticellos persequitur iussu Pontificis. pag.162

G

GVbernationum Monarchia præstantissima. pag. 55.C.& seq.
Guillielmus Okam damnatur. pag.155.& seq.

H

HAEredes defunctorum quando cogi possint ad implendas penitentias defunctis iniunctas. pag.132.C
Hæredes defunctorum, an compelli possint ad agendam pœnitentiam, quæ defunctis fuerat iniungenda. pag.132.E
Hæredes defunctorum, an & quando admittantur ad excusandos defunctos. pag.134.A.B
Hæretici ad nullas dignitates vel consilia admittantur. pag.2.A
Hæretici non habent vocem ad eligendos aliquos ad officia, dignitates, & consilia. pag.2.A
Hæretici omnes excommunicantur. pag.3.C
Hæretici damnati per Ecclesiam brachio seculari traduntur. pag.3.C
Hæretici ecclesiastica carent sepultura. pag.3.E
Hæreticis non est exhibendū patrocinium. pag.3.E
Hæreticis fautoribus, &c. non dentur Ecclesiæ sacramenta. pag.
Hæretici sub pena excommunicationis denuntiandi. pag.4.A
Hæreticorum filii. vide, filij.
Hæretici illaqueare & decipere cupiunt. pag.4.C
Hæreticorum fraudes præcauendæ. pag.4.E
Hæreticos qui impugnant trium annorum indulgentiam consequantur. pag.5.A
Hæretici banno exponantur. pag.7.C. pag.30.E & pag. 148.D
Hæretici per quoscunque capi possunt & spoliari impune. pag. 7.D. pag.30.E.& pag.148.E
Hæretici expensis communis capiantur, & deducantur quò Inquisitores voluerint. pag.7.E. pag.31.B & pag.149.A
Hæretici capti vbi, & per quos custodiendi. pag.8.E pag.32.D & pag.150.D
Hæretici capti intra quod tempus à die capturæ debeant Inquisitoribus præsentari. pag.9.A pag.32.E & pag.150.D
Hæreticos dānatos intra quot dies magistratus seculares punire debeant. pag.9.A
Hæretici capti per torturam cogantur dicere veritatem. pag.9.A. pag.32.E.& pag.151.A
Hæreticis fauens qualiter puniatur. pag.9.C pag.33.C & pag.151.D
Hæretici damnati per Ecclesiam debite puniantur. pag.15.B.C. & pag.144.E.& pag.145.A
Hæretici capti custodiantur, iudicentur, & tandem morte plectantur. pag.15.C.& pag.145.A
Hæretici deprehensi redeuntes in perpetuum carcerem detrudantur. pag.15.C.& pag.145.A
Heretici de vno loco ad alium se transferentes puniantur. pag.15.D.& pag.145.B
Hæreticorum fautorum, &c. filij officiis & beneficiis priuantur vsq; ad secundam generationem. pag.15.E & pag.145.C

Hæreticos capiant seculares magistratus, & custodiant ad nutum inquisitorum. pag.16.A.B. & pag. 145.E
Hereticorũ conatus quales. pag.16.B.& pag.146.A
Heretici sunt lupi, angeli pessimi, colubri, serpentes, &c. pag.16.C.& pag.146.A
Heretici venenum propinant sub mellis dulcedine. pag.16.C & pag.146.A
Hæretici etiam nemine deferente inuestigandi. pag.16.E.& pag.17.A & pag.146.D
Hæretici etiam leuiter suspecti examinari debent per iudices ecclesiasticos. pag.17.A.& gag.146.D
Heretici nisi resipiscant, comburantur. pag.16.A & pag. 146.D.E
Hæretici quicunque infames, & banniti, & diffidati. pag.17.D & pag.147.A
Hereticus per hereticum potest conuinci. pag.18.A & pag. 147.D
Hæretici omnes excommunicati. pag.19.C
Hæretici per Ecclesiam damnati debite puniendi. pag. 19.D
Hæretici deprehensi redeuntes in perpetuum carcerem detrudantur. pag.19.D
Heretici confessori vel alij, vel suis iudicibus indicandi. pag.20.A.B
Hæretici fautores, &c.& eorum filij officiis & beneficiis priuati. pag.20.B
Heretici omnes excommunicati. pag.35.C
Hæreticorum fautorum, & ceterorum huiusmodi pœnæ varię. pag.35.D.E
Heretici manifesti etiam ante condemnationem mortui careant ecclesiastica sepultura. pag.42.A
Heretici capti per magistratus seculares ducãtur quò iudex ecclesiasticus voluerit. pag.42.D.E
Heretici cuiusuis dignitatis diligenter inuestigandi, & canonice coercendi. pag.48.E
Hæreticorum versutia est, sacris literis male intellectis errores suos palliare. pag.77
Hereticos occultos, qualiter absoluant inquisitores, aut eorum vicarij. pag.83.D.E
Hæreticis sponte venientibus, & eorum filiis multa priuilegia conceduntur. pag.90.& 91
Hæreticorum & schismaticorum pœnæ omnes renouentur, & custodiri iubentur. pag.101.D.E
Hæreticis ac aliis redeuntibus ad Ecclesiam sub pœna pecuniaria præcipi potest, vt fidem teneant. pag. 134.D.E
Hereseos inculpati, vel diffamati, nisi mandatis Ecclesiæ obediant, coerceantur. pag.4.E
Hæresis crimẽ publicum est. pag.16.E.& pag.146.C
Hæresis grauius delictum crimine læsę maiestatis humanæ. pag.16.E.& pag.146.C
Hereses Ioannis Vvicleff. pag 43.& 44
Hereses Ioannis Husz. pag.44.& seq.
Hæresis crimen mere ecclesiasticum. pag.57.C
Hereses Lutheri referuntur. pag.64.& seq.
Hebręorum libri blasphemias continẽtes vbique inuestigentur. pag.94.C
Henricus de Chalem damnatus. pag.155
Henricum de Ceua Fraticelli sibi eligunt generalem ministrem. pag.157.& pag.159.C
Henrici de Ceua & complicum suorum gesta irrita declarantur. pag.163
Henricus de Ceua eiusque complices capi iubentur. pag.163
Hieronymus de Praga hæreticus. pag.40
Hispanię & aliarum inquisitionum instructiones quã vim habeant. pag.123.col.2.C
Hispanicæ instructiones pro officio inquisitionis eruditæ, & valde vtiles. pag.123.col.2.E

I

IESV Christi diuinitatem Cõceptionẽ de Spiritu sancto, aut mortem qui negant coercentur, & qualiter. pag.99.& 100
Impedientes officium contra hereticos coercendi. pag.12.A
Impedientes inquisitores heretice prauitatis in suo inquisitionis officio grauiter puniuntur. pag.95 & pag. 96
Impedientium inquisitores hæreticæ prauitatis quales pœnæ. pag.95.& 96
Impeditores sacri officij per reges & alios compescantur. pag 12.B
Impeditores sancti officij per inquisitores, vel alios ad hoc ab ipsis deputatos puniantur. pag 21.A
Impeditores sacri officij vt fautores & defensores hæreticorum puniantur. pag.21.A
Impeditores sacri officij vt fautores & defensores hæreticorum coercentur per inquisitores. pag.28.E
Impeditores sacri officii qualiter coerceat inquisitor. pag.50.C.D
Impeditores sacri officii per inquisitores possunt coerceri. pag.133.B.C
Imperatores qui, iusserint leges in hereticos latas inuiolabiliter obseruandas. pag.122.col.1.C.E
Impetratio beneficiorum non comprehendit beneficia ob hæresim vacantia. pag.115
Impressorum audacia insignis reprimitur. pag.59.
Impressores librorum quid obseruare debeant. pag. 88.& 89
Impressoriæ artis commoda, & incommoda. pag. 59.D.E
Imprimentium libros sine licentia quales pœnæ. pag. 60.A.B
Imprimere libros non licet extra vrbem nisi quos Episcopus & Inquisitor approbarint. pag.60.A
Imprimere libros non licet Romæ nisi vicarius Papę & Magister sacri Palatii approbarint. pag. 60.A
Incantatores, sortilegi & malefici inquisitori subduntur. pag.81.D.E.& pag.82
Indulgentiam viginti dierum, & trium annorum qui assequantur in causa fidei. pag.5.A
Indulgentiam omnium peccatorum consequitur qui moritur persequendo hæreticos. pag.5.A
Indulgentiam viginti, vel quadraginta dierum quando concedant inquisitores. pag.12.C
Indulgentia crucesignatorum. pag.19.B
Indulgentiam viginti, vel quadraginta dierum qui consequantur. pag.19.B
Indulgentia audientium prędicationem hæreticorum. pag.20.E
Indulgentia inquisitorum & crucesignatorum. pag. 20.E

Indulgẽtiam conferunt viginti vel quadraginta dierum inquisitores,& quando. pag.18.D
Indulgentiam qualem consequantur inquisitores. pag. 28 D
Indulgentiam qualem consequantur socij, notarij inquisitorũ,& qui inquisitoribus auxiliantur. pag. 28.D
Indulgentia crucesignatorum,& audientium sermonem inquisitorum qualis & quanta. pag.50.C.D
Indulgentiæ inquisitorum,notariorum, & ceterorũ qui negotio fidei fauent.pag.135.E.& pag.136.A
Inquisitionis negotio nemo se immisceat sub grauibus pœnis, nisi fuerit requisitus. pag.95.& 96.
Inquisitionis statum,res,& personas offendentes grauissime coercentur. pag.117.& 118
Inquisitionis Romanę stylus obseruandus. pag. 124.col.2.C.D
Inquisitores idonei eligantur. pag.4.D
Inquisitores Dei verbum prædicent. pag.4.D
Inquisitores inquirant hæreticos, & de hæresi infamatos. pag.4.D.E
Inquisitores per censuram Ecclesiæ compescãt contradictores. pag.5.A
Inquisitores,quæstuarios compescunt. pag.5.A
Inquisitoribus præstantes auxilium,trium annorum indulgentiam assequuntur. pag.5.A
Inquisitores compellant per censuram Ecclesiæ magistratus seculares vt obseruẽt constitutiones Innocentij iiij.contra hæreticos. pag.7.A.B
Inquisitores non obstante incorrectione literarum apostolicarũ contra hæreticos,nihilominus procedant. pag.11.B
Inquisitores diligẽter inquirant hęreticos. pag.11.E
Inquisitores procedant contra hæreticos & infamatos de heresi inuocato brachio seculari. pag.11.E
Inquisitores cõpescant contradicentes sibi per censuram ecclesiasticam. pag.11.E.& pag.12.A
Inquisitores caueant ne hæretici similiter reuertantur ad Ecclesiam. pag.12.A
Inquisitoribus præstent auxilium seculi magistratus nobiles,& reguli. pag.13.B.C
Inquisitores compellere possunt magistratus seculares, vt iurent obseruare leges contra hæreticos editas. pag.13.D.E
Inquisitores sub pœna pecuniaria exigere possunt cautionem à redeuntibus de fide tenenda.p.14.B
Inquisitores per magistratus seculares seruentur indemnes. pag.15.A.& pag.145.D
Inqsitores sub ꝓtectione sunt Imperatoris,quos Imperator securos custodiri iubet.p.16.A.& p.145.D
Inqsitores creare & amouere qb' cõpetat.p.18.C.D
Inquisitores prædicent crucis verbum contra hæreticos,&c. pag.20.D.E
Inquisitores crucesignatos creent eos,qui ad hæreticos debellandos se offerunt. pag.20.E
Inquisitorum & crucesignatorũ indulgentia. p.20.E
Inquisitores procedant contra impedientes eorum officium. pag.20.E.& pag.21. A
Inquisitores à quibus censuris possint absoluere crucesignatos. pag.21.A.B
Inquisitores cum clericis crucesignatis dispensant super irregularitate quadam. pag.21.C
Inquisitores cõpellere possunt seculi magistratus vt obseruẽt leges Federici cõtra hæreticos.pag.21.E
Inquisitores procedant contra hæreticos iuxta constitutiones Innocentij,reliquis legibus nihilominus seruatis. pag.22.C.D.& pag.23.C
Inquisitores procedunt contra impedientes vel non iuuantes officium suum. pag.26.C.D
Inquisitores possunt compellere viros religiosos ad conscribenda sacri officij acta. pag.26 D
Inquisitores duos ,viros idoneos eligere possunt ad conscribenda sacri officij acta. pag.26.E
Inquisitores simul vel separatim ꝓcedunt.pag.27.C
Inquisitores contra suspectos & infamatos procedunt,& contra fautores,defensores,&c.pag.27.C
Inquisitoribus idonei socii assignentur. pag.29.D.E
Inquisitoribus resistẽtes,aut iniuriam inferẽtes,quia puniunt hęreticos,grauiter coercẽdi exemplo ciuitatis Parmensis. pag.37.& pag.38
Inquisitores modesti sunto. pag.39.B
Inquisitores arma non concedant hominibus facinorosis. pag.39.B
Inquisitores procedant contra ineuntes fędera cum hæreticis. pag.39.D
Inquisitores prædicent verbum crucis cõtra hæreticos & ceteros de hæresi suspectos. pag.50.B.C
Inquisitores etiam soli procedunt contra maleficos incantatores,&c. pag.57.E.& pag.58.A
Inquisitores contra maleficos & sortilegos procedant. pag.74.& 75
Inquisitores inquirant in lamias seu striges. pag.81
Inquisitores vicarios sibi eligunt annorum triginta. pag. 83
Inquisitores contra quoslibet religiosos hæreticos, suspectos,vel diffamatos procedunt. pag.83
Inquisitores qualiter absoluant occultos hæreticos. pag. 83.D
Inquisitores procedunt contra asserentes & prædicantes propositiones suspectas,scandalosas,erroneas,&c. pag.85
Inquisitores notarios creare possunt. pag.104.E & pag. 105
Inquisitores contra quoslibet religiosos & exemptos hęreticos,vel suspectos procedũt.pag.106.E & pag. 107
Inquisitores Cardinales in tota Repub. Christiana qualiter procedere possint contra prelatos hæreticos,vel suspectos. pag.108.& 109
Inquisitores Cardinales reassumere possunt causas iam decisas in negotio inquisitionis. pag. 113.& 114
Inquisitoribus Cardinalibus, in concernentibus sui officium omnes obedire tenentur. pag.115
Inquisitores reos heresis prius iudicent, inde pro alijs criminibus ab aliis iudicibus puniantur. pag. 116.E
Inquisitores statuta possunt condere aduersus hęreticos suis diœcesibus. pag.122.col.1.C
Inquisitorum consuetudo rationabilis obseruanda. pag. 124.col.1.B
Inquisitores fabricent processus seruato iuris ordine. pag.124.col.2.B
Inquisitores stylum & consuetudinem sanctæ Inquisitionis Romani tribunalis obseruent. pag. 124.col.2.B.C
Inquisi-

Inquisitores lectioni extrauagātium in hereticos editarum incumbant. pag. 128.col.1.
Inquisitores de diuinationibus & sortilegiis quatenus cognoscant. pag. 132.C
Inquisitores non se intromittunt de quæstionibus vsurarum. pag.132.D
Inquisitor institutus cum potestate alios eligendi, quid posit. pag.133.A
Immutandus perpetuo, si fuerit in sacris constitutus, degradari debet. pag.133.B
Inquisitoribus assistant & faueant ecclesiastici prælati. pag.135.B.& seq.
Inquisitores per excommunicationem interdictum, & priuationem ab officiis compellere possunt seculares magistratus, vt sententias contra hæreticos executioni mandent. pag.136.C.D
Inquisitores per censuram ecclesiasticam, & exactionem pœnarum, cogere possunt eos qui cum redirent ad Ecclesiam se obligarunt ad parendū mandatis ecclesiæ, vt pareant cum effectu. pag.137.A
Inquisitores per censuram ecclesiasticam compellūt exhiberi sibi quælibet instrumenta ad inquisitionē spectantia. pag.137.D
Inquisitoribus plurima simul priuilegia concedit Alexander iiij. pag.137.C.D
Inquisitoribus & eorum sociis prouideant quicunq; viri ecclesiastici de saluo & securo conductu de loco ad locum. pag.138.A.B
Inquisitoribus & eorum sociis sub pœna excommunicationis, & alia pecuniaria cum fuerint requisiti prouideant quilibet seculares magistratus de securo conductu de loco ad locum. pag.138.D.E
Inquisitoribus assistant & præstent consilium & fauorem quilibet religiosi & magistratus seculares. pag. 139.A.& seq.
Inquisitoribus promittit Viterbium congregare exercitum contra hereticos. pag.141.A.& seq.
Inquisitores bona hæreticorum confiscata vendunt, & pretium seruatur ad opus Romanæ Ecclesiæ. pag. 141.D.E
Inquisitores compellant magistratus seculares vt custodiāt cōstitutiones Innocentij iiij. pag.142.D.E
Inquisitores quis eligat. pag.143.B.& seq.
Inquisitores qs, & qualiter posit amouere.pa.143.E
Inquisitores qualiter, & cum qua potestate instituantur. pag.164
Inquisitorum instituendorum forma. pag.164
Instructiones inquisitionis Hispaniæ & aliarum inquisitionum quam vim habeant. pag.123.col.2.C
Ioannes Vvicleff hæreticus & eius condemnatio. pag. 40.& seq.
Ioannes Husz & eius condemnatio. pag.40.& seq.
Ioannis Vvicleff articuli damnati numerantur. pag. 43.& 44
Ioannis Husz articuli damnati referuntur. pag.44. & seq.
Ioannes Papa xxij. quo tpe damnauerit Michaelem de Cesena, Okā, & Bonagratiā. pag. 154.C.& seq.
Irregularitatem contractam ex hæresi, vel apostasia amoueant inquisitores. pag.83.E
Irregularitatem clericorum crucesignatorum qualem amoueant inquisitores. pag.83.E
Iudęorum impietas & cęcitas. pag.5.B.C
Iudęi cur Christianas nutrices habere studeant. pag. 5.D
Iudæi nutrices non habeant Christianas. pag.5.E
Inquisitores per cēsuram ecclesiasticam iubeant obseruari leges in hereticos editas. pag.6.A.B
Iudęis prædicetur Euangelium. pag.36.& seq.
Iudæi qui conuertunt benigne tractētur.pag.37.C.D
Iudęi conuersi non molestentur. pag.37.C.D
Iudæi si post sufficientem prædicationem proterui resistant, Papę denuntientur. pag.37.E
Iudæis conuersis ad fidem multa priuilegia conceduntur. pag.86.& 87
Iudæis conuersis Episcopi subueniant. pag.86.E
Iudęi baptizati instruantur in articulis fidei. pag.87.
Iurent magistratus seculares exterminare de terris suis hæreticos. pag.17.D.& pag.147.B
Iurare licitum esse euidenter multis probatur. p.161.
Iurandum nullo modo esse mentiuntur Fraticelli. pag. 161
Iurandum nullo modo esse falsò comminiscuntur Valdenses. pag.161

L

Laicus de fide non pędicet. pag.4.A
Laici de fide publice vel priuate non disputent. pag. 20.A
Laici non iudicent de personis, aut causis ecclesiasticis. pag.75.B.C
Leges Federici contra hæreticos confirmat Innocentius iiij. & refert. pag.15.A
Leges omnes in hereticos latas iubeant inquisitores obseruari. pag.28.C
Leges multæ latę contra hereticos. pag.121.col.1
Leges pontificiæ quęcunque in hereticos latæ validæ sunt. pag.121.col.2.D
Leges seculares contra hereticos editę etiam inuiolabiliter obseruandę. pag.122.col.1.A.B
Leges quasuis in hereticos latas obseruandas esse inuiolabiliter vetusti Imperatores iusserunt. pag.122. col.1.C.E
Leges desuetudine aut longo tēporis interuallo non abolentur. pag.122.col.2.A.B
Leges incognitas iudex cognoscere non tenetur. pag. 125.col.1.D
Lex an sit generalis, ex persona ferentis eam iudicatur. pag.126.col.2.B
Legis essentia nō reqrit q̄ sit ppetua. p.127.col.1.C
Leonis Papę x. Bulla contra Lutherum. pag.63
Libri continentes statuta & leges cōtra hereticos editas qualiter custodiēdi. pag.10.D.pag.35.& p.153
Librorum impressores & bibliopolæ quid debeant obseruare. pag.88.& 89.& vide, imprimere.&, impressores.
Libri damnati, suspecti, nullo modo imprimātur aut vendantur. pag.88.& 89
Libri cum primum asportātur, qualiter publicari debeant, & multa alia circa librorum materiam obseruanda traduntur. pag.88.& 89
Libros prohibitos nemo legere potest, præter inquisitores, & eorum commissarios. pag.92
Libros prohibitos quicunque eos habuerit realiter & cum effectu inquisitoribus consignet. pag.93.A

Libros prohibitos retinentium pœna. pag.93
Libri Hebręorum in quibus blasphemię in Dñm & fidẽ nostrã continentur vbiq; inuestigentur. p.94
Libros Hebræorum blasphemos in nostrã religionẽ retinentes quibus pœnis coerceantur. pag.94.D
Libros prohibitos pretextu cuiuslibet facultatis nemo potest legere nisi inquisitores, & eorum commissarij. pag.109.E.& pag.110
Libros prohibitos, impressores, bibliopolę, & quiuis alij inquisitoribus deferant. pag.110.C
Libros prohibitos habentiũ grauissimę pœnę. p.110.
Libros in Indice cõprehensos nemo legat. pag.111
Librorum prohibitorum Index cum prefixis ibi regulis custodiatur. pag.111
Libros prohibitos legẽs, de hęresi fit suspectus, & cõtra eum procedi potest. pag.112
Literarum apostolicarum incorrectione non obstante procedant inquisitores. pag.11.B
Locus restitutus. pag.123.col.2.B
Ludouicus Bauarus cancellarij officium inique gerit. pag.156.B
Lutheri errores damnat Leo decimus. pag.63
Lutheri primę hęreses recitentnr. pag.64.& seq.
Lutheri tractatus interdicuntur.pag.66. & multa alia de Luthero, & aduersus Lutherum videto pag.66. & seq.
Luthero datus saluus conductus, vt coram Papa se sistat. pag.71
Luthero fauet Fredericus Dux Saxonię. p.76.& seq.
Lutheri furor, impietas, & multa alia de eo traduntur. pag.77. & seq.

M

Magistratus seculares obseruent leges in hęreticos editas, & conscribant in suis statutariis. pag.6.B
Magistratus seculares obseruent leges & statuta inquisitorum contra hęreticos. pag.6.C.D
Magistratus seculares initio regiminis iurent obseruare leges omnes in hęreticos editas. pag.7.B & pag.30.C.D. & pag.148.C
Magistratus supponant banno omnes hęreticos. pag.7.C.& pag.30.E & pag.148.D
Magistratus seculares iubeant ne vllus hęreticus in terra sua moreẽ. pag.7.D.pag.30.E.& pag.148.E
Magistratus secularis quot viros & quales eligere debeat ad capiendos & inquirendos hęreticos. pag.7.D.pag.31.A. & pag.148.E
Magistratus exhibeant militem suum officialibus deputatis ad capiendos hęreticos. pag.8.C. pag.32.A & pag.150.A
Magistratus secularis inuestiget filios hęreticorum fautorum, &c.ne admittantur ad officia, vel consilia.pag.9.D.pag.33.E.& pag.151.E.& pag.152.A
Magistratus secularis vnum assessorem cum inquisitoribus mittat, vbi fuerit postulatus. pag.9.D pag.33 E & pag.152.A
Magistrat⁹ secularis ꝓcedat cõtra accusatos de hęresi secũdũ leges Federici.pag.E.9.p.34.A.& p.152.B
Magistratus secularis intra quantum tempus debeat exequi pœnas in hæreticos latas. pag.9.E
Magistratus secularis faciat publice recitari statuta cõtra hæreticos edita. pag.10.C.pag.35.& pag.153
Magistratus seculares compellantur iurare se seruaturos leges contra hæreticos. pag.13.E
Magistratus secularis sine reuisione processuum factorum per inquisitores, sententias eorum mandẽt executioni infra sex dies. p.57.C.D. & pag.75.D
Magistratus seculares prouideant inquisitoribus de securo conductu de loco ad locum. pag.138.D.E
Magistratus seculares sub pœna excõicationis inquisitoribus assistant, præstẽtq; auxilium. pag.139.E & pag. 140.A.B
Magistratus seculares compelluntur per inquisitores obseruare cõstitutiones Innocẽtij iiij. p.142.D.E
Malefici, incantatores, & similes etiam per solos inquisitores possunt coerceri. pag.57.E.& pag.58.A
Mali pœnarum acerbitate reuocandi, vt ceteri timeant. pag.70.
Manichæorum impietas de aduentu Spiritus sancti non in apostolos, sed in se. pag.161
Mariæ perpetuam virginitatem negantes coercentur. pag.99.& 100.
Martini Lutheri primæ hæreses. pag.64.
Materia turrium & domorum dirutarum qualiter diuidenda. pag.22.B
Michael de Cesena damnatur. pag.154.& 155
Minister prouincialis ord. Min. inquisitores eligit. pag.143.C & seq.
Modus interrogandi hæreticos, aut de hæresi suspectos. pag.46.C
Monarchia præstantior aliis generibus gubernationum. pag.55.C
Montani error. pag.161
Morte non finitur actio criminis hæresis. pag.16.E & pag. 146.D

N

Neophiti non habeant inter se multam conuersationem. pag.87.B
Neophiti non inter se, sed cum originariis Christianis matrimonia contrahant. pag.87.B
Neophiti ne seruent ritus Iudaicos. pag.87.B
Neophiti delinquentes circa fidem castigẽtur & multa alia circa neophitos, vide ibidem. pag.87
Nicolaus Eymericus cur potissimum laude dignus. pag. 127.col.2.E
Nomina infamatorum de hæresi vel bannitorum in quatuor libris conscribantur. pag.9.D. pag.33.D.E & pag.151.E
Nomina prædictorum ter in anno publice recitentur. pag.9.D
Nomina testium non publicentur. pag.28.B
Nomina & cognomina testium examinatorũ in officio Inquisitionis non publicantur. pag.105.E & pag. 106
Notarios creare posint inquisitores. pag.105.& 106

O

Officialium prędictorum quanto tempore duret officium. pag.7.A.pag.31.D.& pag.149.D
Officialibus electis pro capiendis hæreticis plena fides habeatur sine iuramento pag.7.E.pag.31.B & pag.

& pag. 149.B
Officiales iurent exequi omnia fideliter. pag.7.E pag.31.B & pag.149.B
Officialibus prædictis pareatur. pag.7.E.pag.31.B & pag. 149.B
Officialiũ prædictorũ præcepta rata habeat magistratus secularis.pag.8.A.pag.31.B.C.& pag.149 B.C
Officiales prædicti seruentur indemnes. pag.8.A pag.31.C. & pag.149.C
Officiales prædicti nec eorum hæredes non molestentur. pag.8.A.pag.31.D.& pag.149.D
Officialibus prędictis exeuntibus ad capiendos hæreticos vnde & quãtum soluatur.pag.8.B.pag.31.D & pag. 149.D
Officiales prædicti aliis exercitiis non impediantur. pag.8.B.pag.31.E & pag.149.E
Officiales pdicti,an & quatenus remouendi.pag.8.B pag.31.E & pag.149.E
Officialium prędictorum delinquentium pœna. pag.8.C.pag.31.E & pag.150.A
Officialibus deputatis pro capiendis hęreticis quilibet faueat. pag.8.C.pag.32.A.& pag.150.A
Officialibus prędictis qui non fauẽt, qualiter puniantur. pag.8.C.D.pag.32.A.B.& pag.150.A.B
Officiales ad capiendos hęreticos constituti quatenus pręcipere possint. pag.25.B.C
Officio sanctę Inquisitionis nullũ inferatur nocumẽtum,aut impedimentum. pag.12.B
Officij inquisitionis statum, res, & personas offendentes acriter puniuntur. pag.117.& 118.
Okam damnatus. pag.155
Ordo beati Francisci inclytus. pag. 158.C
Ordinem beati Francisci iniqui conantur euertere. pag. 158.C.D
Ordo beati Francisci, vide in voce,beati Francisci.

P

PAnormitanus & Pontanus concilio Basileensi male fauent. pag.53.B.C
Papę potestas à Deo est. pag.52.C
Patareni vnde dicti,& tria eorũ scelera. pag.16.C.D & pag. 146.B
Pecunia exacta de pœnis iniunctis redeuntibus ad Ecclesiam,asseruetur ad prosecutionem sancti officij. pag.134.E.& pag.135.A
Pecuniariæ pœnę cautio exigi potest à redeuntibus ad Ecclesiam quod fidem tenebunt. pag.134.D.E
Perduellionis criminis pęna.pag.16.E.& pag.146.D
Peritos quoslibet aduocant inquisitores. pag.28.C
Periurorum testimonium in crimine hęresis qualiter admittatur. pag.132.B
Pertinacia vnde ꝗ̃q; in hęreticis nascatur. pag.51.C
Petrus de Coruario antipapa. pag.155.C
Philosophiam profitentes soluant rationes philosophorũ aduersus dogmata fidei.pag.58.E.& pag.59
Pœnę receptatorũ, defensorum, & fautorum hęreticorum. pag.3.D
Pœna magistratuum nolentiũ iurare quòd seruabunt leges editas in hęreticos. pag.7.B.C.& pag.30.D & pag. 148.C
Pœna non auxiliantium officialibus deputatis pro capiẽdis hęreticis.pag.8.D.pa.32.A.B.& p.150.A.B
Pœna prohibentium ne capiantur hęretici, aut procurantium,vt iam capti euadant. pag.8.D.pag.32.B & pag. 150.B
Pœna assignãtium se pro hęreticis.pag.8.E.pag.32.D & pag. 150.E
Pœnæ auxiliantium hęreticis. pag.9.C.pag.33.D pag. 151.D.E
Pœnæ ob hęresim inflictæ nullo modo remittantur. pag.10.A.pag.34. & pag.152
Pœna delẽtium,mutantium,vel diminuentiũ statuta cõtra hęreticos edita.pag.10.B.pag.34.& pag.152
Pœna credentium, receptatorũ, &c. nisi satisfaciant Ecclesiæ. pag.17.E.& pag.18.A & pag.147.C.D
Pœna magistratuum nolentium præstare iuramentũ de expellendis hæreticis. pag.17.E.& pag.147.B
Pœna fautorũ,receptatorum,& defensorũ. pag.19.D
Pœnæ variæ hęreticorum,fautorũ,defensorũ,& filiorum eorum. pag.35.D.E.& pag.36.A.B
Pœna iudicum ecclesiasticorum negligentium purgare terras suas ab hęreticis. pag.43.B
Pœna impedientium ne inquisitores procedant contra prædicantes & asserentes propositiones suspẽctas,erroneas, scandalosas,&c.pa.85.E.& p.86.A
Pœnę grauissimę contra impedientes inquisitores hęreticę prauitatis. pag.96
Pœnæ omnes quouis tẽpore latæ contra hęreticos & schismaticos renouantur,& custodiri iubentur. pag. 101.D.E
Pœnę grauissimę aduersus offendentes res,statum,& & personas officij S.Inquisitionis. pag.117.& 118
Pontificum Romanorum continua cura in extirpandis hęreticis. pag.121.col.1.A
Põtificis Romani certa auctoritas & potestas. p.161.
Predicãdum crucis verbũ contra hęreticos.pag. 19.A
Prædicationem inquisitorum audientibus contra hęreticos inquisitores viginti dierum indulgentiam largiuntur. pag.5.A
Prędicantes priuata auctoritate,cohibentur. pag.2.E
Prædicatores quæstuarij compescuntur per inquisitores. pag.5.A
Prędicare nemo audeat, nisi approbatus à superiori. pag. 61.E
Prædicatores explicent Euangelium iuxta receptas Patrum interpretationes. pag.62.A
Prædicatores à quibus debeãt abstinere. pag.62.A.B
Prædicatorum quales partes. pag.62
Prædicãtes,seu asserentes propositiones erroneas,suspectas, scandalosas, &c. inquisitoribus subduntur. pag.85
Prædicantibus verbum Dei in terris infidelium multa priuilegia conceduntur. pag.130.& 131
Pręlati Ecclesiarum excitantur, vt prędicent verbum Dei contra Lutheri errores. pag.73
Prælati quicunque qui prius fuerunt hæretici vel schismatici, ipso facto sunt dignitate depositi. pag. 103.C.& seq.
Prælati ecclesiarũ, & quilibet alij religiosi prouideat inquisitoribus de securo conductu de loco ad locum. pag.138.A.B
Prelati ecclesiarum, & quilibet religiosi assistant inquisitoribus fauoris presidio. pag.139.A & seq.
Premia seruantium legem Dei. pag.80.
Principes & magistratus seculares inquisitorib⁹ præstent

ſtent auxilium. pag.13.B.C
Principes ſeculares non patiantur hęreticos in terris ſuis morari. pag.41.E.& pag.42.A
Prior prouincialis ord.Prȩd.inqſitores eligit. p.18.C
Prior prouincialis ord. Prȩdica.inquiſitores amouet, alios ſubſtituit. pag.18.C
Priſcillæ error. pag.161
Priuilegia nulla eximunt quemquam in cauſis fidei à iuriſdictione inquiſitorum. pag.29.A.B
Priuilegia cruceſignatorum confirmantur. pag.119
Priuilegia multa inquiſitorum. pag.137.D.E
Proceſſus ſuos inquiſitores rite conficiant, & qualiter. pag.124.col.2.B
Prohibentes ne capiantur hæretici, aut procurantes vt iam capti euadant, qualiter puniantur. pag.8.D pag.33.B & pag.150.B
Prohibitos libros legēs excommunicatus. pag.111.E
Propoſitionum varij gradus. pag.42.C
Propoſitiones ſuſpectas, erroneas, ſcandaloſas,&c. prædicantes & aſſerentes inquiſitoribus ſupponuntur. pag.85.
Prouincialia concilia contra hæreticos edita vim legis habent. pag.123.col.1.D.E
Purgare ſe nolentes aut deficientes in purgatione qualiter puniantur. pag.42.B.C

Q

QVæſtuarios prædicatores compeſcunt inquiſitores. pag.28.E

R

REceptatores hereticorum excōicati. pag.3.C
Receptatores & complices hæreticorum publicatis bonis relegantur. pag.17.B.& pag.146.E
Receptatores,defenſores,&c.excōicati. pag.19.D
Redeuntes ad Eccleſiam,abiurent. pag.4.E
Redeuntibus ad Eccleſiam beneficium abſolutionis impendatur. pag.4.E
Redeuntibus & abiurantibus abſolutionis beneficiū impendatur. pag.12.A
Relapſi mortis pœna afficiant̄. pag.15.D.& p.145.B
Relapſus an ſit, qui in aliam hæreſim ab ea quam abiurauit, recidit. pag.131.E
Relapſus an ſit qui poſt abiurationem cum hæreticis communicat, vel eis fauet. pag.132.A
Religioſæ perſonæ duæ in teſtium examinatione adhibendæ. pag.27.E.& pag.28.A
Religioſi qui dum eſſent in ſeculo notarij fuerūt, adhiberi poſſunt ad acta officij ſcribenda. pag.28.A
Religioſi quicunque hæretici, ſuſpecti, vel diffamati per inquiſitores coercentur. pag.83
Religioſi quilibet & exempti hæretici, vel ſuſpecti inquiſitoribus ſubduntur. pag.106.& 107
Religioſi in hæreſim delinquentes grauius quàm laici puniendi. pag.133.C
Retractatio Pij ſecūdi agētis in minoribus pro concilio Baſileenſi. pag.51.& ſeq.
Romani Pontificis certa auctoritas & poteſtas. pag. 161

S

SAcerdotes & clerici inſtruentes citatos pro hęreſi de dicendo mendacio, vel ſubticenda veritate per inquiſitores puniuntur. pag.133.B
Sacerdotes peccatores non poſſe cōſecrare, error Fraticellorum. pag.161
Sacramentis Eccleſiæ abutentes per inquiſitores puniantur. pag.81.D.E.& pag.82
Salus non datur extra Eccleſiam. pag.55.A
Saluus conductus datus Luthero. pag.71
Schiſmaticorum pœnæ omnes quouis tempore latæ renouantur, & cuſtodiri iubentur. pag.101.D.E
Schiſmatici præſentes, præteriti vel futuri quibus officiis & beneficiis ſint priuati. pag.102
Schiſmatici ſint ſemper inhabiles ad officia & beneficia. ibidem.
Schiſmatici & hæretici ad ſuas prælaturas & dignitates & bñficia nullaten' habilitent̄. pag.102.B.C.D
Schiſmaticos aut hæreticos defendentes qualiter plectantur. pag.103.A
Seculares magiſtratus banno ſupponant eos, etiam bonis publicatis, quos inquiſitores pro crimine hęreſis excommunicatos declarabunt. pag.12.E
Sedes apoſtolica ſemp ꝑſecuta eſt hęreticos. p.11.D
Sententias latas per inquiſitores contra non præſtantes ipſis auxilium ratas habet Papa. pag.13.C
Sententia cum ferenda eſt, Epiſcopi iudicium requiratur. pag.27.E
Sententiarum denuntiationes committunt inquiſitores. pag.28.C
Sententias latas ab inquiſitoribus contra hæreticos magiſtratus ſeculares exequātur abſque remiſſione proceſſuum. pag.57.C.D.& pag.75.D
Sententiæ in crimine hæreſis latę in fauorem reorum non tranſeunt in rem iudicatam. pag.112.& 113
Sententia lata contra aliquam extrauagantem, an & quando ſit nulla. pag.125.col.1.B
Sententias latas & ferendas in cauſa hæreſis, vt executioni mandent ſeculares magiſtratus compelli poſſunt per inquiſitores per excōmunicationem, interdictum, & priuationē ab officiis. pag.136.C.D
Sepelientium hereticos pœna. pag.3.E.& pag.4.A
Sepelientes hæreticos, fautores, &c. qualiter puniantur. pag.20.A
Socij idonei aſsignandi inquiſitoribus. pag.29.D.E
Sortilegia, an puniantur per inquiſitores. pag.132.C
Spiritum ſanctum in ſolos Manichęos veniſſe non in apoſtolos mentiuntur Manichæi. pag.161
Spiritus ſanctus die Pentecoſtes venit in apoſtolos. pag. 161
Sponte venientibus hęreticis quæ pœnæ remittantur. pag.90.& 91
Statuta cōtradicētia legibus latis aduerſus hęreticos deleantur. pag.10.C.pag.35.& pag.153
Statuta & conſtitutiones latas in hęreticos, magiſtratus ſecularis in publico faciat recitari. pag.10.C pag.35. & pag.153
Statuta & conſtitutiones contra hęreticos edita in quatuor libris ſcribantur. pag.10.C.D pag.35. & pag.153
Statuta impedientia ſanctum officium amoueantur. pag. 24.D.E

Statuta & decreta inquisitionum obseruanda. pag 123.col.1.C
Striges seu lamiæ, id est qui ea maleficia perpetrant, quę referuntur.pag.81.D.inquisitoribus subdunt.
Stylus sanctæ Romanæ Inquisitionis obseruandus. pag. 124.col.2.C.D
Suspecti de hęresi nisi se purgent,excõicentur.p.3.D
Suspecti de hæresi per annũ in excõicatione durantes eo elapso vt hæretici condemnantur.pag.3.E.
Suspecti de hæresi nisi se purgent,infames & banniti sunto,& elapso anno, vt hæretici condemnentur. pag. 17.D.& pag.147.B
Suspecti de hæresi nisi se purgẽt,excommunicentur, & elapso anno vt hæretici plectantur. pag.19.E
Suspecti de hæresi inquisitorũ iurisdictioni subduntur. pag.39.E
Suspectus vel diffamatus de hęresi citetur personaliter de fide responsurus. pag 48.C.D
Suspicio violenta & modica. pag.131.E.&p.132.A
Syndicantes iurent fideliter syndicare. pag.10.C
Syndicatio qualiter & per quos fiat super obseruandis legibus contra hęreticos. pag.10.B. vide syndicetur magistratus.
Syndicetur magistratus secularis de statutis contra hęreticos. pag.10.B pag.34.& pag.152
Syndicare præcedentem proximo potestatem qualiter intelligatur,& intra quãtũ tẽpus. pag.25.E

T

Tentationibus resistentes coronantur. pag.4.C
Testes cum examinantur, duę personæ religiosę adhibeantur. pag.27.E.& pag.28.A
Testium nomina qualiter publicanda in causis fidei. pag.28.B
Testium nomina nullatenus publicentur in sancto officio. pag.105.& 106
Testes periuri in crimine hęresis quatenus admittantur. pag.132.B
Testes inhabiles in causa hæresis fauore fidei recipiuntur. pag.142 A.& seq.
Testes euocantur & compelluntur in negotio Henrici de Ceua. pag.163
Thalmud qualis liber apud hebræos. pag.5.C
Thalmud blasphemias continet. pag.5.C
Thalmudi liber iubẽte Gregorio nono Parisijs comburitur. pag.5.D
Thalmudo comburẽdo rex Franciæ pręstat operam, & laudatur. pag.5.D.E
Thalmud & ceteri libri hebręorum blasphemias cõtinentes iubentur inquiri & comburi. pag.5.E
Thalmud hebræorum Hierosolymitanũ, & Babylonicum Romę combustum fuit tẽpore Iulij Papę iij.iussu Cardinalium inquisitorum. pag.97.&98
Thalmud iubetur comburi vbique per priuatos inquisitores. pag.98
Thalmudi libros, aut ptes aliquas nemo habeat,sub grauibus pœnis,nec aliunde adduci faciat.pag.98
Trãsgressores legis Dei diuina vltione puniti. p.80
Translationi vulgari sacrorum librorum dantes operam cohibentur. pag.2.C
Trinitatẽ negãtes coercẽtur,& qualiter. p.99.& 100
Turres hęreticorum destruendæ. pag.22.B

V

Valdensiũ error, nullo modo iurandũ .pag.161
Valdenses impie mentiuntur asserentes sacerdotes peccatores non posse consecrare. pag.161.
Verũ,quocunq; tpe detegat̃, amplectendũ.p.54.B.C
Vicarii inquisitorum triginta annorum eligi possunt. pag.83.D
Villa in qua sunt inuenti hæretici qualiter puniatur. pag.9.B.& vide,Burgus.
Virginitatẽ B.Marię negantes coercent̃.p.99.& 100
Viterbiensis cõitas exercitum congregat contra hęreticos,& laudatur. pag.141.A.& seq.
Vsurarũ q̃stiones nõ cognoscãt inq̃sitores. p.132.D
Vtilitates multę quę oriuntur ex extrauagãtibus aduersus hęreticos latis numerantur. pag.127.col.2. & pag. 128.
Vt inquisitionis c.de hæret.lib.6.renouatur. p.42.C

Z

Zanchinus recte cur scripserit. pag.127.col.2.E

REGESTVM

Directorij. † †† * A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z, Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz, Aaa Bbb Ccc Ddd.

Scholiorum. a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z, aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn.

Directorij & Schol. Index. A B C D E

Literarũ apostol. a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z.

*Omnes Duerniones ,E * Ternio.*

ROMAE,
In Aedibus Populi Romani. M D LXXIX.

S·P·Q·R